

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

DIDAKTIKA UČENJA NA PROSTEM

Zbornik 7. nacionalne konference

Čemšenik in Gorenje, 27. junij 2023

Zbornik 7. nacionalne konference

Didaktika učenja na prostem

27. junij 2023

Čemšenik in Gorenje, Slovenija, 2023

Odgovorna oseba

Branko Kumer, direktor CŠOD

Izdal

CŠOD, Frankopanska ulica 9, 1000 Ljubljana, www.csod.si, info@csod.si

Leto izdaje

2023

Izdaja

E-oblika

Urejanje

Irena Brajkovič

Mirjana Jesenek Mori

Irena Kokalj

Zoran Petrov

Dejan Putrle

Meta Vončina Gnezda

Simona Žibert Menart

Fotografije

Avtorji prispevkov in arhiv CŠOD

Lektoriranje

Avtorji prispevkov

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID **171547907**

ISBN 978-961-96429-4-8 (PDF)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

Del konference poteka v okviru projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju, ki ga financira Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz Sklada za podnebne spremembe.

Kazalo vsebine

UVOD.....	1
PROGRAM	2
CŠOD PRVINE.....	2
CŠOD GORENJE.....	4
UVODNO PREDAVANJE - Prvine	6
INOVATIVNI PRISTOPI PRI UČENJU ALPSKEGA SMUČANJA.....	6
Aleksej Kuzmin, Snežana Jug, Center šolskih in obšolskih dejavnosti	
UVODNO PREDAVANJE - Gorenje	10
PRILOŽNOSTI IN OMEJITVE ZELENEGA PREHODA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	10
Domen Uršič, Center šolskih in obšolskih dejavnosti	
ČLANKI UDELEŽENCEV S PREDSTAVITVAMI	15
MOJE DREVO – MOJ UČITELJ.....	16
Eva Baraga, OŠ Notranjski odred Cerknica podružnična šola Maksim Gaspari Begunje	
TUDI MESTNA SREDIŠČA LAHKO PREDSTAVLJAJO UČILNICO V NARAVI	24
Irena Baraga, OŠ Nove Fužine	
KAKO SPREHODI LAHKO PRIPOMOREJO K BOLJŠEMU VEDENJU V RAZREDU PRI OTROCIH Z ADHD	31
Jurij Bizjak, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana	
PRIMER DOBRE PRAKSE: KO UČENEC POSTANE UČITELJ IGRIVE VADBE NA PROSTEM	37
Vesna Boštjančič, Osnovna šola Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica	
SKRIVNA RASTLINA.....	50
Tina Fabijan, CŠOD OE Čebelica	
STORŽ VSAK JE LAHKO JUNAK!.....	56
Manca Farkaš, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica	
RAZISKOVANJE V KRAJINSKEM PARKU STRUNJAN.....	61
Sonja Fink Babič, CŠOD, OE Breženka	
CEL SVET JE UČILNICA.....	66
Anja Frank, Osnovna šola Dragotina Ketteja, Župančičeva ulica 7, 6250 Ilirska Bistrica	
e-SOBA POBEGA V NARAVI	74
Vanja Guček, OŠ Ivana Skvarče Zagorje ob Savi	
SKRIVNOSTNO KOLO OB JESENSKEM GOZDU	81
Majda Hočevar Pleško, OŠ Mengeš	

DODATNA STROKOVNA POMOČ OB VRTNARJENJU IN SKRBI ZA ČEBELE	86
Maja Iskra, Vrtec pri OŠ Predoslje Kranj	
O GOZDU V GOZDU	92
Mateja Jaklitsch, Osnovna šola Center	
RAZISKUJEMO GOZD IN SE IGRAMO V NJEM	100
Suzana Jefim, Osnovna šola Veliki Gaber	
VEČČUTNA ZGODBA	112
Mateja Jelen, Osnovna šola Preska	
ZGODBE Z GRAJSKEGA DVORIŠČA	121
Andreja Jelinčič, Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu	
IZMIŠLJENE ŽIVALI IZ NARAVNIH MATERIALOV	131
Mojca Jurković, Osnovna šola Ivana Tavčarja Gorenja vas	
PESTROST BARV IN ŽIVLJENJA V GOZDU	138
Izabel Jurman, Osnovna šola Oskarja Kovačiča Škofije	
RAZISKOVANJE MILNIH MEHURČKOV	145
Sandra Kapus, OŠ Šmartno, Šmartno pri Litiji	
ZMEDA V PESKOVNIKU	152
Marijana Kavčič, OŠ Janeza Puharja Kranj - Center	
POUK NA PROSTEM	160
Polonca Kogej, Osnovna šola 8 talcev Logatec	
TRAJNOSTNO POUČEVANJE PRVE POMOČI	171
Katarina Konda, Center šolskih in obšolskih dejavnosti	
VRETENČARJI IN GIBALNA AKTIVNOST	177
Tina Koščak, Osnovna šola Gradec	
FARMA PRIHODNOSTI	184
Polona Križnič Čebren, ČŠOD, OE Soča	
GOZDNA OLIMPIADA	195
Nina Kump Papić, OŠ Podzemelj	
OBČANSKA ZNANOST KOT METODA UČENJA NA PROSTEM	201
Ema Meden, Andragoški center Slovenije in Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani; Johanna Amalia Robinson, Andragoški center Slovenije	
ŽIVLJENJE SE JE PREBUDILO	207
Vanja Mele, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica, Podružnična šola »11.maj« Grahovo	

MEDPREDMETNA POVEZAVA KNJIŽNICE IN BIOLOGIJE	216
Tina Mlakar, Gimnazija Moste	
BRODOLOMCI SE REŠIJO	223
Jana Mrvar, OŠ Žužemberk	
UMAZANCI.....	228
Jasmina Mulc, OŠ Notranjski odred Cerknica	
UČILNICO ZAPUSTIMO IN ZUNAJ SE UČIMO	235
Marjeta Nelc, Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu	
ŽIVALSKESLEDI.....	244
Maruša Novljan, Osnovna šola Nove Jarše	
SMREKA.....	257
Mateja Novljan, Vrtec Litija	
ČUJEČE ZAČUTIMO NARAVO.....	266
Alenka Osterman, OŠ Dravlje	
ZABAVNO UČENJE BRANJA Z ELEMENTI ESTETSKEGA PRISTOPA NA PROSTEM.....	274
Jelka Otoničar, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica	
DO ZELENE PRIHODNOSTI Z MALIMI KORAKI	278
Maša Petan Omejec, OŠ Leskovec pri Krškem	
S TABLIČNIM RAČUNALNIKOM V NARAVO PO ZNANILCE POMLADI	283
Katja Peterlin, OŠ Ivana Skvarče Zagorje ob Savi	
UPORABA APLIKACIJE STOP MOTION V NARAVI.....	290
Mojca Pirc, OŠ Šmihel, Podružnica Birčna vas	
NOČNA DOGODIVŠČINA.....	295
Nataša Planinc, CŠOD Radenci	
TORKI SO REZERVIRANI ZA GOZD.....	303
Nataša Planko, Osnovna šola 27. julij	
OD SEMENA DO SEMENA.....	311
Anja Podojsteršek, OŠ Kolezija, Ljubljana	
TRIJE PRAŠIČKI.....	317
Meta Polovič, Podružnična osnovna šola »11. maj« Grahovo	
UČITA ME NARAVA IN GIB.....	322
Marjana Ražen, Osnovna šola Gorje	
RAZISKOVALNI DAN V GOZDU.....	331
Bernardka Resnik, Osnovna šola Veliki Gaber	

RAZLIČNI NAČINI OPAZOVANJA V NARAVI V POVEZAVI Z LIKOVNO UMETNOSTJO	336
Maja Sever, OŠ Stična	
ORIENTACIJA – TRAJNOSTNO	341
Sabina Stopar, CŠOD, OE Lipa	
SNOVI, RAZKRAJANJE IN LOV NA ZAKLAD	347
Maja Škrbec, OŠ Notranjski odred Cerknica	
Učenje na prostem: UTOPIA ali realnost?	352
Petra Tevž, OŠ Dravljje	
LAND ART PRI POUKU LIKOVNE UMETNOSTI	359
Elizabeta Tisaj, OŠ Janka Modra, Dol pri Ljubljani	
VPELJAVA IDEJ TRAJNOSTNEGA RAZVOJA V INTERESNO DEJAVNOST »Z GLAVO V NARAVO«	369
Primož Trontelj, Osnovna šola dr. prof. Josipa Plemmlja Bled	
GOZDNI PODVIG – ZA DVIG BRALNE MOTIVACIJE PRI UČENCU Z DISLEKSIJO	375
Špela Tršinar Pisek, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško	
FIZIKALNI EKSPERIMENT: MERJENJE HITROSTI VODNEGA TOKA S POMOČJO LADJIC IZ NARAVNIH MATERIALOV V NARAVNEM OKOLJU	382
Ana Turk, OŠ Notranjski odred Cerknica	
NAŠ KRAJ KOT ASOCIACIJA – IZ SEDANJOSTI V STARI VEK	390
Petra Vidmar, OŠ Mirna	
ZAČUTIMO NARAVO	397
Marta Zaplotnik, OŠ Franceta Prešerna Kranj	
SOCIALNE IGRE V GOZDU	405
Ester Zupan, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško	
PRISPEVKI UDELEŽENCEV S PLAKATI	413
ZELENI VELIKAN – TE POZNAM?	414
Mika Čemažar Tratar, osnovna šola Oskarja Kovačiča, Ljubljana	
MEDNARODNO SODELOVANJE PRI UČENJU V NARAVI	416
Nina Globovnik, Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec	
Z UČENJEM NA PROSTEM DO BOLJŠE SKUPINSKE KLIME	418
Ivan Kramperšek, Strokovni center Mladinski dom Maribor	
PRAZNOVANJE ROJSTNIH DNI V GOZDU	419
Maja Marinčič, Zasebni vrtec Sonček	
UMAZANE HLAČE KOT POKAZATELJ INOVATIVNEGA UČNEGA PROCESA	420
Sonja Rudolf, Osnovna šola Zalog	

ČEBELICA - KAM PA KAM.....	422
Mojca Šarlija, OŠ Janeza Puharja Kranj - Center	
GOZD KOT SPODBUDA ZDRAVEGA NAČINA ŽIVLJENJA.....	424
Eva Tomšič, Osnovna šola Šmartno pri Litiji	

UVOD

27. junija 2023 je Center šolskih in obšolskih dejavnosti organiziral 7. nacionalno konferenco Didaktika učenja na prostem. Del konference je potekal pod okriljem projekta »Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju«, ki ga financira Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz Sklada za podnebne spremembe.

Na konferenci so se zbrali strokovnjaki z vseh področij, zainteresirani za poučevanje na prostem in izkušensko učenje, povezano s formalnim izobraževanje ali neformalnim delom z mladimi. Tema konference temelji na splošno privzetem spoznanju o poučevanju na prostem, da doživljanje, spoznavanje in raziskovanje narave pozitivno stimulira učni proces posameznika. Še posebej v povezavi s podnebnimi spremembami – da bodo kritično presojali sedanje okoljsko delovanje ter postopoma s spremenjenim ravnanjem oblikovali in ohranjali kvalitetno okolje tudi za naslednje generacije.

Na konferenci je potekala izmenjava dobre prakse in povezovanje različnih institucij, ki se ukvarjajo z učenjem na prostem.

Konference se je udeležilo 118 udeležencev.

Zaradi velikega števila udeležencev in prispevkov je konferenca potekala vzporedno na dveh lokacijah – ČŠOD Gorenje in ČŠOD Prvine.

Program so oblikovali predavatelji ter udeleženci, ki so prijavi aktivno udeležbo s predavanjem, delavnico ali plakatom. Zaradi programskih omejitev je komisija izbrala najkvalitetnejše prispevke, ki so ustrezali vsem kriterijem konference in so tudi predstavljeni v zborniku.

PROGRAM

CŠOD PRVINE

8.00 Prihod in registracija udeležencev

Kava, čaj

9.00 Zelena predavalnica – 3. nadstropje

Uvodni pozdrav

Navodila udeležencem konference

9.15 Branko Kumer, MSc, direktor CŠOD: Pozdravni nagovor

Aleksej Kuzmin, Snežana Jug: Inovativni pristop pri učenju alpskega smučanja

**Rumena predavalnica
pritliče levo**

*Moderatorica:
Irena Brajkovič*

10.00 Polonca Kogej

Pouk na prostem

**Modra predavalnica
pritliče desno**

*Moderatorica:
Meta Vončina Gnezda*

Katja Peterlin

S tabličnim računalnikom
v naravo po znanilce
pomladi

10.30 Nataša Planko

Torki so rezervirani za
gozd

Nataša Planinc

Nočna dogodivščina

**Zelena predavalnica
na prostem/3 nadstropje**

*Moderatorica:
Simona Žibert Menart*

Marta Zaplotnik

Začutimo naravo

Anja Frank

Cel svet je naša učilnica

11.00 Manca Farkaš

Storž vsak je lahko junak!

Vanja Guček

E-soba pobega v naravi

Vanja Mele

Življenje se je prebudilo ...

11.30 Meta Polovič

Trije prašički

Maja Škrbec

Snovi, razkrajanje in lov
na zaklad

Jasmina Mulc

Umazanci

12.00 Jana Mrvar

Brodolomci se rešijo

Mojca Pirc

Uporaba aplikacije stop
motion v naravi

Sabina Stopar

Orientacija – trajnostno

12.30 Kosilo

	Rumena predavalnica pritličje levo <i>Moderatorica:</i> <i>Irena Brajkovič</i>	Modra predavalnica pritličje desno <i>Moderator:</i> <i>Dejan Putrle</i>	Zelena predavalnica 3. nadstropje <i>Moderatorica:</i> <i>Simona Žibert Menart</i>
13.30	Eva Baraga Moje drevo - moj učitelj	Marjana Ražen Učita me narava in gib	Žan Rode, dr. Gregor Torkar delavnica 13.30 - 14.30 Aplikacija iNaturalist in ljubitelska znanost kot orodje za učenje z raziskovanjem ter spodbujanje pozitivnega odnosa do biodiverzitete
14.00	Ana Turk Fizikalni eksperiment: merjenje hitrosti vodnega toka s pomočjo ladjic iz naravnih materialov v naravnem okolju	Vesna Boštjančič Primer dobre prakse: "Ko učenec postane učitelj igrive vadbe na prostem"	Plakati Mojca Šarlija Čebelica – kam pa kam
14.30	Andreja Jelinčič Zgodbe z grajskega dvorišča	Elizabeta Tisaj Land art pri pouku likovne umetnosti na razredni stopnji	Maja Marinčič Praznovanje rojstnih dni v vrtcu
15.00	Marjeta Nelc Učilnico zapustimo in se zunaj učimo	Jelka Otoničar Zabavno učenje branja z elementi estetskega pristopa na prostem	Sonja Rudolf Umazane hlače kot pokazatelj inovativnega učnega procesa
15.30	Nina Kump Papić Gozdna olimpijada	Izabel Jurman Pestrost barv in življenja v gozdu	Mika Čemažar Tratar Zeleni velikan – te poznam?
16.00	Marijana Kavčič Zmeda v peskovniku	Alenka Osterman Čuječe začutimo naravo	
16.30	Zelena predavalnica – 3. nadstropje Poročila moderatorjev Zaključek konference Evidentiranje prisotnosti		

CŠOD GORENJE

8.00 Prihod in registracija udeležencev

Kava, čaj

9.00 Rumena predavalnica – zgoraj

Uvodni pozdrav

Navodila udeležencem konference

9.15 Branko Kumer, MSc, direktor CŠOD: Pozdravni nagovor

Domen Uršič: Priložnosti in omejitve zelenega prehoda v vzgoji in izobraževanju

Rumena predavalnica zgoraj

Moderator:

Zoran Petrov

10.00 Bernardka Resnik

Raziskovalni dan v gozdu

Modra predavalnica pritličje

Moderatorica:

Andreja Zalokar

Irena Baraga

Tudi mestna središča lahko predstavljajo učilnico v naravi

Zelena predavalnica pritličje

Moderatorica:

Mirjana J. Mori

Mojca Pirc

Uporaba aplikacije stop motion v naravi

10.30 Mateja Novljan

Smreka

Ema Meden, dr. Johanna Robinson

Občanska znanost kot metoda učenja na prostem

Suzana Jefim

Raziskujemo gozd in se igramo v njem

11.00 Majda Hočevvar Pleško

Skrivnostno kolo ob jesenskem gozdu

Tina Koščak

Vretenčarji in gibalna aktivnost

Vesna Simonič

Pouk pri škratu Gozdinčku

11.30 Tina Mlakar

Medpredmetna povezava knjižnice in biologije

Mateja Jaklitch

O gozdu v gozdu

Maruša Novljan

Živalske sledi

12.00 Maša Petan Omejec

Do zelene prihodnosti z malimi koraki

Mateja Jelen

Veččutna zgodba

Maja Iskra

Dodatna strokovna pomoč ob vrtnarjenju in skrbi za čebele

12.30 Kosilo

	Rumena predavalnica zgoraj <i>Moderator:</i> <i>Zoran Petrov</i>	Modra predavalnica pritličje <i>Moderator:</i> <i>Domen Uršič</i>	Zelena predavalnica pritličje <i>Moderator:</i> <i>Mirjana J. Mori</i>
13.30	Jurij Bizjak Kako sprehodi lahko pripomorejo k boljšemu vedenju v razredu pri otrocih z ADHD	Anja Podojstršek Od semena do semena	Mojca Jurković Izmišljene živali iz naravnih materialov
14.00	Petra Vidmar Naš kraj kot asociacija	Primož Trontelj Z glavo v naravo preko peste palete športnih aktivnosti	Sonja Fink Babič Raziskovanje v Krajinskem parku Strunjan
14.30	Estera Zupan Socialne igre v gozdu	Petra Tevž Učenje na prostem: utopija ali realnost?	Nataša Planinc Nočna dogodivščina
15.00	Špela Tršinar Pisek Gozdni podvig - za dvig bralne motivacije pri učencu z disleksijo	Katarina Konda Trajnostna prva pomoč	Irena Dular delavnica 15.00-16.00 Uporabna geografija
15.30	Tina Fabijan Skrivna rastlina	Alenka Osterman Čuječe začutimo naravo	
16.00	Vesna Kramer Naša današnja učilnica – gozd	Polona Križnič Čebren Farma prihodnosti	Plakati Ivan Kramperšek Z učenjem na prostem do boljše skupinske klime Nina Globovnik Učenje v naravi in mednarodno sodelovanje
16.30	Rumena predavalnica – zgoraj Poročila moderatorjev Zaključek konference Evidentiranje prisotnosti		

UVODNO PREDAVANJE - Prvine

INOVATIVNI PRISTOPI PRI UČENJU ALPSKEGA SMUČANJA

Aleksej Kuzmin, Snežana Jug, Center šolskih in obšolskih dejavnosti

POVZETEK

Alpsko smučanje je ena izmed bolj prepoznavnih aktivnosti v CŠOD – ju. Izvajamo ga na osmih domovih, na vseh prepoznavnih smučiščih širom Slovenije. Več kot 5000 otrok se letno s strokovnim kadrom nauči in izpopolni svoje smučarsko znanje skozi tedenski program šole v naravi.

CŠOD je pomembna organizacija pri predstavitvi in navduševanju otrok pri alpskem smučanju. Skozi leta izkušenj, različnih znanj in spremljanja otrok, ugotavljamo, da lahko z inovativnimi pristopi omogočimo lažje in kakovostnejše delo pri učenju smučanja. Na osnovi naših dolgoletnih izkušenj se je porodila ideja o nastanku didaktičnih filmov. Filmi, ki bi pomagali predvsem učiteljem, ki poučujejo alpsko smučanje v šoli v naravi in se srečujejo z določenimi situacijami in problemi, predvsem pri učenju začetnikov. Posneti didaktični filma z otroki na terenu pa je bil dodaten izziv, ki je delo na terenu polepšalo in popestrilo.

Ključne besede: Alpsko smučanje, metodika, postopnost, CŠOD, didaktični film, varnost, FIS pravila

1 KRATEK PREGLED DIDAKTIČNIH FILMOV

V CŠOD smo v preteklih letih že posneli dva smučarska filma. Film »Z nami na smuči« prikazuje prve korake od razdelitve opreme, ogrevanja, učenje alpskega smučanja, uporabo različnih žičniških naprav in varnosti, ki je podkrepljena s FIS pravili. Film »Z nami na servis alpskih smuči« pa nas nauči vzdrževanja in shranjevanja smučarske opreme.

Slika 1: Navdušenje, Mojca Odar, 2022

Pozitivni odzivi s terena in želja po novih izzivih so nas pripeljali do novega filma "Z nami skozi metodiko alpskega smučanja", ki je namenjen tako učiteljem smučanja kot tudi tistim, ki bi radi svoje znanje nadgradili. Prikazuje, kako se z analitičnim pristopom naučimo smučati. Metodični postopki so na podlagi dolgoletnih izkušenj avtorjev izbrani iz velikega nabora vaj, ki se povezujejo in nadgrajujejo. Učitelji smučanja pa zagotovo vedo, da je vaj mnogo več, kot jih prikazuje film.

Slika 2: Formacija, Mojca Odar, 2022

Postopnost je zlato pravilo, ki se ga je treba držati tudi pri učenju smučanja. V filmu zato najprej prikažemo vaje prilagajanja na sneg, nadaljujemo z osnovnimi položaji, ki jim sledijo vaje z drsenjem. Učenje nato stopnujemo od preprostih sprememb smeri v klinastem položaju, do smučanja na vzporedno postavljenih smučeh. Film je razdeljen na štiri poglavja. Vsako poglavje nazorno opiše primeren teren, cilje, opis tehnike, posebnosti in vaje. V prvem poglavju je prikazan osnovni položaj smučarja na mestu in med drsenjem. Sledijo preproste spremembe smeri drsenja.

Slika 3: Ravnotežje, Mojca Odar, 2022

V drugem poglavju smo se posvetili metodični poti do klinastih lokov in metodični poti do osnovnega zavoja. Film se nadaljuje s poglavjem, kjer je prikazana sistematična metodična pot do osnovnega vijuganja. V tem sklopu dodamo dopolnilne naloge, kot so delo v parih, trojkah, oziroma skupinske vožnje. S temi vajami želimo nadgraditi smučarsko znanje in popestriti vadbo. V zadnjem poglavju je prikazana metodična pot do vijuganja v širšem hodniku, ter metodična pot do vijuganja v ožjem hodniku. Prav tako k temu sklopu dodamo dopolnilne naloge – koordinacijske vaje. Kot cilje navajamo spoznavanje in usvajanje določenih izvedb dopolnilnih oblik smučanja, ki so namenjene odličnim smučarjem. S koordinacijskimi vajami popestrimo in nadgradimo učenje. Vadbo smo popestrili še s prikazom smučanja v formacijah. Vaje navajamo kot osnovo za pridobivanje smučarskega znanja, ki omogoča varno gibanje na smučeh, a hkrati poudarjamo, da najboljši smučarji postanemo – s smučanjem! Več časa kot se preživi na belih strminah, bolj bo smučanje postalo užitek.

Slika 4: Veselje, Mojca Odar, 2022

Didaktična gradiva lahko predstavimo ali uporabljamo na različne načine. V didaktičnih filmih smo z različnih vidikov obravnavali področje učenja alpskega smučanja otrok in pri tem prepoznali možnost inovativnega pristopa. Učenje alpskega smučanja, ki smo ga predstavili v obliki didaktičnega filma, lahko ponudimo učiteljem in otrokom, s tem osvežimo najrazličnejše metode in pristope učenja. Posredovanje novih informacij preko video gradiva olajša in približa učenje alpskega smučanja. Video gradiva do neke mere lahko nadomestijo literaturo. Pri športnih vsebinah, ki so povezane z gibalnimi nalogami pa so takšna gradiva več kot dobrodošla. Učitelje podpirajo, otrokom pa omogočajo, da se preko predhodnih informacij, ki jih dobijo preko video gradiv ustrezno pripravijo in notranje motivirajo.

Slika 5: S Timom Mastnakom, Mojca Odar, 2022

2 ZAKLJUČEK

Filmi se uporabljajo kot učno gradivo na domovih CŠOD, ki izvajajo alpsko smučanje, prav tako jih šole prikazujejo otrokom pred odhodom v zimsko šolo v naravo. Kot učno gradivo se prikazuje tečajnikom, ki opravljajo tečaje Strokovni delavec v alpskem smučanju, ter študentom na Fakulteti za šport in Pedagoških fakultetah v Kopru, Ljubljani in Mariboru. Filmi so prevedeni tudi v angleški jezik.

Z NAMI NA SERVIS

Z NAMI NA SMUČI

Z NAMI SKOZI METEOD

UVODNO PREDAVANJE - Gorenje

PRILOŽNOSTI IN OMEJITVE ZELENEGA PREHODA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Domen Uršič, Center šolskih in obšolskih dejavnosti

1 UVOD

Projekt Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju (PC VIZ) je zasnovan kot odziv izobraževanja na podnebne spremembe. V projektu se soočamo s pestrostjo ciljnih skupin in izobraževalnih pristopov ter s pospešeno dinamiko podnebnih sprememb. Glavni cilj projekta je konceptualizirati celovit, skladen in vključujoč odnos med človekom in naravo, ki bo omogočil zeleni prehod v izobraževanju.

Pri vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj je posebej poudarjen pomen transformativnega učenja in celostnega pristopa kot poti za spreminjanje vrednot, stališč in vedenj posameznikov ter družbe kot celote. Transformativno učenje se nanaša na proces, v katerem se posamezniki preoblikujejo in spreminjajo svoje dojemanje sveta ter svoje ravnanje v skladu s trajnostnimi vrednotami.

Osnovna izhodišča za vsebine so utemeljena na dokumentih, kot so Kažipot¹, GreenComp² in Smernice³ iz leta 2007. Ti dokumenti služijo kot usmeritve za razvoj programa in izvajanje aktivnosti v okviru projekta, ki so usmerjene k doseganju ciljev trajnostnega razvoja in učenja za trajnostni razvoj.

Vsebine projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju so sofinancirane s strani Ministrstva za okolje, podnebje in energijo iz Sklada za podnebne spremembe.

V

projektu sodelujejo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Zavod RS za šolstvo (ZRSŠ), Center RS za poklicno izobraževanje (CPI), Andragoški center Slovenije (ACS) in Center šolskih in obšolskih dejavnosti (ČŠOD).

¹ UNESCO. (2022) Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj. Kažipot. https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/vzgoja-in-izobrazevanje-za-trajnostni-razvoj-kazipot-vitr-za-2030/

² ZRSS. (2023) GreenComp: Evropski okvir kompetenc za trajnostnost. <https://www.zrss.si/pdf/greencomp.pdf>

³ Ministrstvo za šolstvo in šport. (2007). Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja. http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/trajnostni_razvoj/nacionalne_smernice_VIT_R.pdf

2 VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ (VITR) S Poudarkom na podnebnih ciljih

Premik izobraževanja v smeri vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR) je ključen dejavnik za trajnostno prihodnost. VITR se nanaša na proces opolnomočenja in usposabljanja učečih, ki jim omogoča pridobivanje znanja, spretnosti, vrednot in stališč, potrebnih za sprejemanje odgovornih odločitev in odgovorno delovanje v okoljski, gospodarski in družbeni perspektivi. VITR je celovit, vseživljenjski proces, ki izboljšuje različne vidike učenja, vključno s kognitivnimi, socialnimi, emocionalnimi in vedenjskimi vidiki.

Cilj VITR je opolnomočiti in usposobiti sedanje in prihodnje generacije za izpolnjevanje njihovih potreb skozi celostni pristop, ki povezuje okoljski, gospodarski in družbeni vidik trajnostnega razvoja. Vključuje tudi razumevanje medsebojne povezanosti naravnega, gospodarskega, družbenega in političnega sistema ter soodvisnosti med ljudmi v različnih delih sveta. Cilj VITR je vzgoja in izobraževanje za aktivno vključevanje posameznikov v demokratično družbo, kar vključuje razumevanje in odgovoren odnos do sebe, zdravja, drugih ljudi, kultur, naravnega in družbenega okolja ter prihodnjih generacij.

Trajnostni razvoj in podnebni cilji so tesno prepleteni, saj oba cilja zahtevata spremembo načina življenja. Od tega kako proizvajamo in porabljamo energijo, omejujemo emisije toplogrednih plinov ter ustvarjamo inovativne rešitve za trajnostno proizvodnjo in potrošnjo. Zmanjšanje uporabe fosilnih goriv, zagotavljanje čiste energije ter razvoj novih modelov proizvodnje in potrošnje so ključni elementi, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju in hkrati omogočajo reševanje podnebnih izzivov.

Poleg tega so podnebne spremembe povezane z drugimi globalnimi vprašanji, kot je neenakost, saj države v razvoju najbolj občutijo posledice podnebnih sprememb, čeprav so manj prispevale k njihovemu nastanku. Etični vidiki, kot so pravičnost, enakost, solidarnost in dolžnost do prihodnjih generacij, so ključni pri razumevanju in naslavljanju podnebnih sprememb.

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj imata ključno vlogo pri soočanju s podnebnimi spremembami. Poleg prenosa znanja in informacij o vplivu človeka na okolje ter naravnih virih, je pomembno spodbujati razvoj spoznavnih vrlin, kot so radovednost, nepristranskost in pogum za soočanje z neprijetnimi dejstvi. Vzgojno-izobraževalni sistem lahko pomaga pri oblikovanju zavesti, motivacije in moralnega delovanja posameznikov ter spodbuja odgovorne in trajnostne odločitve v zvezi s podnebnimi spremembami.

3 VLOGA IZOBRAŽEVALCEV IN OSTALIH ZAPOSLENIH V VIO (VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA)

Pri vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj imajo pomembno vlogo izobraževalci in ostali zaposleni. Poleg prenosa informacij, morajo upoštevati tudi kognitivni, socialno-družbeni in vedenjski vidik učenja. Učenje za trajnostni razvoj spodbuja aktivno vključevanje učečih in njihovo

razmišljanje, občutke in dejanja. Pomembno je, da učenje za trajnostni razvoj spodbuja spremembe in transformacijo, ki omogočajo pozitivno družbeno transformacijo in trajnostni način življenja.

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj morata odgovarjati na aktualne potrebe družbe in dogajanje v njej. To vključuje dostopnost izobraževanja za vse posameznike ter učenje vrednot, vedenj in življenjskega sloga, ki so potrebni za trajnostno prihodnost. Pomembno je ustvarjati družbeno transformacijo v smeri trajnosti.

Trajnostni razvoj se ne more naučiti zgolj s prenašanjem informacij, temveč ga je treba živeti. Izobraževalci in ostali zaposleni imajo pomembno vlogo pri oblikovanju učnih procesov, ki omogočajo aktivno učenje, praktično uporabo znanja ter razvijanje kritičnega razmišljanja in reševanja realnih problemov povezanih s trajnostjo. Skupaj s primernim zgledom in navdihom izobraževalci pomagajo oblikovati trajnostno zavest in odgovornost pri učečih, kar vodi v pozitivne spremembe v družbi in trajnostno prihodnost.

4 TEMELJNI DOKUMENTI

V sklopu projekta nastajajo trije pomembni dokumenti, ki bodo na voljo vsem izobraževalcem in zaposlenim v VIO, da jim pomagajo pri usmeritvah na pot vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Konceptualizacija področja VITR (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj) je namenjena celovitemu in sistematičnemu vključevanju trajnostnega razvoja v formalne, neformalne in priložnostne programe izobraževanja. Poudarek je na razvoju znanja, veščin, stališč in odnosov, ki so ključni za trajnostno in odgovorno ravnanje posameznika v družbi.

Predlog posodobitve nacionalnih smernic VITR. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj je vseživljenjski proces ter sestavni del kakovostne vzgoje in izobraževanja, ki izboljšuje kognitivne, socialne, emocionalne ter vedenjske vidike učenja. Gre za celostni in transformativni proces, ki vključuje učne vsebine in učne dosežke, pedagoško-andragoške pristope ter učno okolje. (VITR za 2030)

Slika 1: Cilji trajnostnega razvoja 2030⁴.

Celostni program ozaveščanja o podnebnih spremembah v kontekstu VITR je osnova, ki bo izobraževalcem pomagala pri implementaciji podnebnih ciljev in vsebin v sklopu koncepta vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Celovito vključevanje VITR v formalne, neformalne in priložnostne programe vzgoje in izobraževanja omogoča, da se trajnostne vsebine, vrednote in prakse prepletajo skozi vse stopnje izobraževanja in življenja, kar predvidoma vodi v sistematičen razvoj trajnostnih kompetenc in odgovornega ravnanja pri posameznikih.

5 IZZIVI ZELENEGA PREHODA V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Za zeleni prehod v vzgoji in izobraževanju je ključno, da začnemo s spremembo lastnih ravnanj. Naš osebni trud je osnova za uvajanje sprememb v učna okolja. Poleg tega je potrebno razmisliti, kako oblikovati okolja, ki podpirajo celostni pristop k trajnostnemu razvoju. To vključuje tudi uvajanje arhitekturnih sprememb v učna okolja, ki ne zahtevajo velikih finančnih vložkov. Pomembno je razmisliti o predmetnosti in normativih ter prenesti pouk iz učilnice v resnično življenje, na ulice, v naravo in pred bloke. Izvajalci vzgojno-izobraževalnih vsebin morajo stalno skrbeti za razvoj lastnih kompetenc ter omogočati, da se izobraževanje odvija v vseh smereh.

Pomembno vprašanje ostaja, kako bolj vključiti učeče se v sooblikovanje lastnega učnega procesa. Čeprav se to na prvi pogled zdi samoumevno, je zavedanje o pomenu Ciljev trajnostnega razvoja 2030 v šolstvu še vedno razmeroma majhno. Zato je potrebno nenehno ozaveščanje in

⁴ UNESCO. (2022) Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj. Kažipot. https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/vzgoja-in-izobrazevanje-za-trajnostni-razvoj-kazipot-vitr-za-2030/

izobraževanje o trajnostnem razvoju ter spodbujanje aktivne udeležbe učečih pri oblikovanju svojega učnega procesa.

Pomembno je sodelovanje z lokalnim okoljem. Prizadevanja za trajnostni razvoj in odzivanje na podnebne spremembe so najbolj učinkovita ravno na ravni lokalnih skupnosti. Učeči in drugi udeleženci izobraževalnega procesa se lažje soočajo s temi izzivi v svojem vsakdanjem življenju in v okviru lokalnih skupnosti. Zato je sodelovanje med vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in lokalnimi deležniki ključno za napredek na področju trajnostnega razvoja in doseganje podnebnih ciljev. Aktivno sodelovanje omogoča prenos najnovejših znanj in praks o trajnostnem razvoju neposredno v lokalno skupnost. Partnerstva med izobraževalci in drugimi deležniki pa omogočajo takojšnjo uporabo teh znanj in praks za izboljšanje lokalnih skupnosti.

Za pomoč pri razvoju misli in sestavljanja članka na podlagi njihovih razmislekov in zapiskov bi se rad zahvalil sodelujočim v projektu Podnebni cilji in vsebine, in sicer Saši Kregar (ZRSŠ), Ivani Belasić (CPI) in dr. Nevenki Bogataj (ACS).

ČLANKI UDELEŽENCEV S PREDSTAVITVAMI

MOJE DREVO – MOJ UČITELJ

Eva Baraga, OŠ Notranjski odred Cerknica podružnična šola Maksim Gaspari Begunje

POVZETEK

Narava je najboljše okolje za učenje. Namen v nadaljevanju predstavljenih dejavnosti je učenje z drevesom, ob drevesu in od drevesa ter spremljanje le-tega v vseh letnih časih. Drevesa v naravi najpogosteje rastejo v skupinah, tako, kot so prvošolci, ki septembra prvič prestopijo šolski prag, skupina, ki vsakodnevno skupaj preživi dopoldne v šoli. V naravi dve drevesi nista popolnoma enaki. Tako je tudi z učenci v razredu; generacija otrok, ki so enako stari, obiskujejo isto šolo, vsak dan se učijo skupaj s svojimi vrstniki, pa vendarle je vsak popolnoma drugačen. Učitelji jim poskušamo podajati nova znanja, ki pa jih 6, 7 - letniki različno usvajajo. V predstavljenih dejavnostih je vsak prvošolec lahko dopolnil svoje znanje glede na svoje sposobnosti, svoje predznanje ne da bi pri tem oviral druge sošolce ali da bi moral čakati na svojo priložnost, kot se to pogosto dogaja v učilnicah. V dejavnostih so zajeti prav vsi učni predmeti, ki jih imajo prvošolci na svojem urniku:

- šport (sprehod do dreves, ples ob drevesu)
- slovenščina (branje drevesu, sestavljanje zgodbe o drevesu)
- matematika (seštevanje in odštevanje na konkretnem nivoju s pomočjo drevesnih vejic, plodov, listov)
- spoznavanje okolja (opazovanje drevesa v vseh štirih letnih časih, meseci v letu (rojstni dnevi dreves), spoznavanje čutil ob drevesu)
- glasbena umetnost (petje in ples ob drevesu)
- likovna umetnost (slikanje drevesa v štirih letnih časih, uporaba računalniškega programa Slikar, izdelava »drevesne pošasti«).

Ključne besede: branje, drevo, informacijska komunikacijska tehnologija, računanje, umetnost.

1 UVOD

V prvem razredu se učenci spoznajo s črkovanjem, zlogovanjem in nato z branjem besed in celih povedi. V fazi učenja branja je nujno potrebno tudi glasno branje. Ko učitelji od učencev zahtevamo glasno branje pred sošolci v razredu, učence večkrat spravimo v nelagoden položaj. Še posebno učenci, ki so na tem področju šibkejši, se glasnega branja sramujejo, bojijo. Drevo v naravi pa je odličen poslušalec, saj se ne posmehuje, posluša vsakega ne glede na to, kako bere (gladko, zatikajoče, glasno, tiho). Govorno sporočanje so učenci urili tudi tako, da so v spomladanskem času obiskali svoja drevesa in vsak učenec je naredil »intervju« z drevesom in si tako izmisli zgodbo o njem. Zgodbe so učenci posneli s tabličnim računalnikom in si jih nato ogledali.

Računanje s pomočjo naravnih materialov v naravi je za učence sproščujoče in zabavno. Dodajanje in odzemanje drevesnih vejic, listov, storžev je odlično za vajo seštevanja in odštevanja na konkretnem nivoju učenja.

Prvošolci se učijo o spremembah, ki se dogajajo v naravi skozi letne čase ter tudi o mesecih v letu in praznovanjih. Učenci spoznajo, da imamo državne ter tudi osebne praznike. In tako ima tudi vsako drevo lahko svoj osebni praznik. Na začetku leta je vsak učenec določil, kateri mesec bo njegovo drevo praznovalo rojstni dan. Učenci so izdelali plakat in ob posamezen mesec narisali svoje drevo. To je pomenilo, da tisti mesec praznuje tisto drevo. Podobno imamo tudi koledar naših osebnih praznovanj. Učno snov o čutilih so tudi spoznali s pomočjo naših dreves.

V računalniškem programu Slikar so spoznali prve korake slikanja v tem načinu. Svoje slike pa nato dopolnili še s flumastri. Kiparjenje v naravi pa je odlična priložnost za razvoj otroške domišljije pri izdelavi t.i. »drevesne pošasti«. Opisane dejavnosti ob drevesu temeljijo na uporabi različnih metod in pristopov. Zajete so tehnike in pristopi, ki spodbujajo kreativnost, samostojnost, zbranost, povezanost ter sodelovanje.

2 MOJE DREVO

2.1 BEREM DREVESU

Pri uspešnem razvijanju bralne tehnike je obvezno tudi glasno branje. Branje knjig ali bralnih listov svojemu drevesu predstavlja otrokom sproščeno dejavnost, saj je drevo odličen poslušalec, ki se ne posmehuje in ne obsoja, kako beremo. Učenci, ki so že boljši bralci, berejo drevesom knjige, pravljice. Učenci, ki še razvijajo svojo bralno tehniko, berejo krajše bralne liste, ki so primerni njihovi stopnji branja.

Slika 1: Branje drevesu, osebni arhiv.

2.2 GOZDNA MATEMATIKA

Učenci v okolici svojega drevesa naberejo drevesne vejice, liste, plodove in kakršnekoli naravne materiale, ki jih najdejo. V parih nastavlja konkretn material za vajo seštevanja in odštevanja. Učenec nastavi račun in ga s pomočjo konkretnega materiala izračuna. Sošolec v paru preveri pravilnost izračunanega in nastavljenega računa. Nato dejavnost ponovita in zamenjata vlogi.

Slika 2: Računanje s pomočjo drevesnih vejic, plodov, listov, osebni arhiv.

2.3 DREVO V ŠTIRIH LETNIH ČASIH

V vsakem letnem času učenci obišejo svoje drevo ter ga opazujejo. Opazujejo spremembe, ki so nastale na drevesu od prejšnjega letnega časa. V vsakem letnem času narišejo, naslikajo drevo. V poletnem času na risalni list naslikajo svoje drevo, ki ga v delu krošnje razdelijo na štiri dele. Vsak del predstavlja en letni čas. Na ta način na eni sliki dobijo sliko, kako se je njihovo drevo skozi leto spreminjalo.

Slika 3: Slikanje drevesa v vseh štirih letnih časih, osebni arhiv.

Slika 4: Drevesa v štirih letnih časih, osebni arhiv.

2.4 PRAZNUJEMO Z DREVESOM

Učenci na začetku šolskega leta določijo, kdaj naj bi imela njihova drevesa svoj osebni praznik, t.i. rojstni dan. Vsak mesec se odpravimo k drevesom, ki tisti mesec praznujejo svoj osebni praznik, zapojemo pesem in okrog njega zaplešemo.

2.5 SPOZNAJMO DREVO S ČUTILI

Učenje učne snovi o čutilih preko svojega drevesa. Prav vsa čutila lahko vključimo v proces učenja čutil ob drevesu.

2.5.1 Sluh

Delo v parih. Učenec ima prevezane oči z ruto, sošolec pa ga z oddajanjem zvoka (npr. udarjanje ob kamen, tolčenje ob palčke) privede do njegovega drevesa. Učenec, ki ima prevezane oči, sledi zvoku svojega sošolca. Učenca se usedeta poleg drevesa ter za nekaj minut poslušata, kaj vse slišita. Na koncu se vsi zberemo na travniku, kjer učenci predstavijo sošolcem, kaj vse so slišali.

Slika 5: Pripovedovanje, kaj vse so učenci slišali ob svojih drevesih, osebni arhiv.

2.5.2 Vid

Učenec opazuje drevo ter njegovo okolico in po opazovanju opiše, kaj vse je videl. Na koncu se vsi zberemo na travniku, kjer učenci predstavijo sošolcem, kaj vse so videli na svojem drevesu in ob njem.

2.5.3 Tip

Z zavezanimi očmi sošolec vodi sošolca do njegovega drevesa, kjer tipa z rokami drevo. Nato se zamenjata. Po koncu se pogovorita, kaj je vsak od njiju začutil, otipal ter primerjata drevesi.

Slika 6: Tipanje drevesa s prevezanimi očmi, osebni arhiv.

2.5.4 Voh

Učenec okoli svojega drevesa ali na njem poišče pet stvari. Stvari položi pred drevo. Vsako posebej povoha. V krogu na travniku predstavi svoja občutja.

2.5.5 Okus

Učenec si izbere nekaj stvari, ki se nahajajo na ali ob drevesu. Preden s čutilom okusi to stvar, pa jo zaradi varnosti prinese v predogled učiteljici. Svoje občutke po okušanju predstavi sošolcem.

2.6 DREVO PRIPOVEDUJE SVOJO ZGODBO

Učenec dobi tablični računalnik ter posname sošolca, ki s svojim drevesom opravita »intervju«. V kadru je drevo ter še en predmet iz narave. Predmet (učenec) sprašuje drevo, drevo mu odgovarja (drugi učenec). Posnetke si nato ogledamo v učilnici. Na ta način učenci urijo svoje govorno-jezikovne spretnosti, spretnosti nastopanja in sestavljanja zgodbe. Dejavnost je veliko manj stresna, kot pripovedovanje zgodbe sošolcem in učiteljici v učilnici. Učenci tako dejavnost jemljejo kot zabavo, igro. Ob uporabi tabličnega računalnika pa svoje znanje, sposobnosti, še dodatno nadgradijo.

2.7 DREVESNA OBEŠANKA

Iz naravnih materialov, ki jih učenci naberejo na ali ob drevesu izdelajo drevesne obešanke. Na palico ali drevesno vejo nizajo na vrvico privezane naravne materiale. Kaj in koliko naravnih materialov bodo nanizali na obešanko, je izbira posameznika. Drevesne obešanke razstavimo v šolski učilnici na prostem.

Slika 7: Izdelava drevesnih obešank v učilnici na prostem, osebni arhiv.

Slika 8: Drevesna obešanka, osebni arhiv.

2.8 SLIKANJE V RAČUNALNIŠKEM PROGRAMU SLIKAR

Učenci v računalniškem programu Slikar naslikajo drevo, sliko natisnejo in jo nato dopolnijo s flumastri. Kombinirana tehnika računalniškega slikanja in risanja s flumastrom učenem predstavlja izziv.

Slika 9: Slikanje v računalniške programu Slikar, osebni arhiv.

Slika 10: Dopolnjevanje detajlov na natisnjeni slike s flumastri, osebni arhiv.

2.9 DREVESNA POŠAST

Besedi »drevesna pošast« v učencih vzbudita domišljijo in motivacijo za ustvarjalno delo na prostem, kar je že bilo ugotovljeno (Danks in Schofield, 2007). V okolici svojega drevesa, na njem ali poleg njega dodajajo različne naravne materiale in s svojo domišljijo ustvarijo tako imenovano »drevesno pošast«. Svoje izdelke fotografirajo s tabličnim računalnikom. Vse fotografije si učenci ogledajo v razredu. Iz natisnjenih fotografij učenci izdelajo razstavo svojih naravnih umetnin.

Slika 11: Drevesna pošast, osebni arhiv.

Slika 12: Drevesna pošast, osebni arhiv.

3 ZAKLJUČEK

Opisane dejavnosti in ugotovitve so prenosljive in uporabne za mlajše učence (vrtec, prva triada) kot tudi za starejše, saj so zasnovane kot temelj, ki se ga da nadgraditi z zahtevnejšo stopnjo znanja. Učenci se tu srečajo z osnovnimi nalogami projektnega dela »Moje drevo – moj učitelj«. Prav vsako dejavnost lahko še nadgradimo, dopolnimo in je uporabna v več razredih in ne le v prvem razredu. Cilj nas učiteljev je, da učencem dokažemo, da je tablični računalnik ali mobilni telefon lahko zelo koristno učno orodje in ne le predmet, od katerega je mladostnik odvisen (igranje igrice). O odvisnosti od teh sodobnih naprav poslušamo vsakodnevno. Že pri najmlajših pa lahko začnemo z učenjem, da temu ni tako in da na njih gledajo predvsem kot uporabno sodobno učno orodje. Inovativno poučevanje z elementi estetskega pristopa v naravi prepleteni z uporabo IKT tehnologije učencem dajejo občutek nekakšne svobode. Pri umiku iz učilnice v naravo pa začutijo sproščeno vzdušje ter učenje preko igre. Naloge so vodene vendar učencem dovoljujejo dovolj svobodno izražanje in veliko kreativnosti. Dejavnosti se prepletajo in zajamejo prav vsa predmetna področja, ki jih imajo prvošolci vsakodnevno na urniku. Z glavnim ciljem, da se pouk izpelje v naravi, pa so dejavnosti povezane tudi z vključitvijo sodobne informacijske komunikacijske tehnologije (tablični računalnik, projektor). Vsi vemo, da je v današnjem času velika vloga pri izobraževanju tudi raba IKT. Pri rabi le-te pa poskušamo vpeljati tudi način poučevanja z umikom v naravo.

4 VIRI IN LITERATURA

Danks, F. in Schofield (2007). *Igrišča narave : igre, ročne spretnosti in dejavnosti, ki bodo otroke zvabile ven*. Ljubljana: Didakta.

TUDI MESTNA SREDIŠČA LAHKO PREDSTAVLJAJO UČILNICO V NARAVI

Irena Baraga, OŠ Nove Fužine

POVZETEK

V Ljubljani je obilica zanimivih zgodovinskih ostankov iz časa Emone, srednjeveške in Hribarjeve Ljubljane, mostovi, spomeniki, zanimive ulice, trgi, kulturne ustanove, muzeji, galerije in vsak objekt nosi svojo zanimivo zgodovinsko zgodbo. V tem članku se osredotočam na uporabo mestnega središča kot učilnice v naravi, kjer so učenci s pomočjo navodil sami posneli kratke filme o srednjeveški in "modernejši" Ljubljani.

Ker si redko vzamemo čas za raziskovanje mesta, v katerem živimo, sem se odločila, da bodo učenci podrobneje spoznali Ljubljano. Seveda je preveč, da bi lahko spoznali vse, zato sem za 6. in 7. razred izbrala ostanke rimske Emone in del srednjeveške Ljubljane, za 8. in 9. pa prav tako del srednjeveške in "moderne" Ljubljane. Izbor se večinoma pokriva z učnim načrtom za zgodovino v osnovni šoli.

Predstavila bom nalogo za 8. in 9. razred. Tematika je bila v večji meri zgodovinska, zajemala pa je tudi slovenščino, umetnost, geografijo (orientacija) in IKT, tako da je vse skupaj postalo medpredmetno.

Nalogo sem želela narediti učencem bolj zanimivo, zato sem se odločila za izdelavo kratkega filma, ki so ga učenci posneli na svoji poti po Ljubljani in ga izdelali doma.

Priprave na sprehod po Ljubljani sem jim predložila v Arnes spletne učilnice. Doma so se tako lahko pripravili na svojo pot, jo vnesli v svoj zemljevid na telefonu in se peš, s kolesi ali drugimi oblikami prevoza, ki so v skladu s trajnostnim razvojem, odpravili v center Ljubljane.

Priprave so vsebovale tudi navodila, na kaj morajo biti pri snemanju filma pozorni in kaj naj bi v njem povedali. Predstavljali so si, da so turistični vodiči ali fotoreporterji, ki snemajo oddajo o starem delu Ljubljane.

Pri izdelavi filmov se je izkazalo, da so učenci večji sodobne tehnologije in zelo kreativni. Večinoma so uporabili Video maker, Movavi Video Editor, Vimeo in druge.

Ključne besede: IKT, mestno središče, terensko delo, učilnica v naravi, zgodovina

1 UVOD

Učenje in poučevanje sta se v zadnjem času precej spremenila. Tradicionalne metode prenosa znanja so se razširile v različne oblike, ki spodbujajo aktivno udeležbo učencev in njihovo ustvarjalnost. Eden od teh novih pristopov je izkoriščanje okolja kot učilnice.

Učenje v naravi prinaša številne prednosti za učence. Omogoča jim neposreden stik z okoljem, ki ga proučujejo, ter povečuje njihovo zanimanje, motivacijo in angažiranost.

Namen te naloge je bil uporabiti mestno središče Ljubljane kot učilnice v naravi, kar je omogočilo učencem, da se učijo o zgodovini, kulturi, arhitekturi in drugih vidikih življenja v mestu na praktičen način. Z ustvarjanjem filmčkov pa so se učenci dodatno angažirali in razvijali številne veščine.

Ker je opisana naloga nastala med šolanjem od doma v času covid-19, so se učenci na delo pripravili doma in nalogo izvedli sami ali v spremstvu staršev. Smo pa v lanskem in letošnjem šolskem letu ta način uporabili tudi pri strokovni ekskurziji v dve drugi slovenski mesti. V tem primeru so učenci kratke filme posneli v parih ali manjših skupinah in si delo razdelili (reporter ali vodič, snemalec, turist, ki postavlja vprašanja ...), kar je okrepilo tudi njihove interpersonalne spretnosti.

2 OSREDNJI DEL

2.1 PRIPRAVA NA TERENSKO DELO

Pred odhodom na teren so učenci prejeli opisano pot. Vsebovala je navodila, na kaj morajo biti pri snemanju filma pozorni in kaj morajo v njem povedati. S pomočjo navodil so vse točke svojega ogleda Ljubljane poiskali na zemljevidu in se pripravili na svojo reportažo.

Srednjeveška in »moderna« Ljubljana

PRIPRAVA DOMA

Svojo pot boš pričel/a pri **Cukrarni**.

Pri književnosti smo se ustavili pri obdobju moderne. Z njimi je povezana stavba, ki jo Ljubljančani imenujejo Cukrarna. Kje stoji?

Kako sta Cukrarna in literarni ustvarjalci moderne povezani?

Kdaj je bila tovarna zgrajena in kaj so v njej pridelovali?

Zakaj so jo zaprli?

Kakšne načrte ima MOL s Cukrarno?

Nadaljevali boste na **Mestni trg**, ki spada v srednjeveško Ljubljano.

Tam stoji pomembna stavba in pred njo znan vodnjak.

Kako jo še drugače imenujemo? Kaj je danes v njej?

Pred Mestno hišo je znan vodnjak. Kako se imenuje in kaj predstavlja?

V katerem slogu je narejen?

Kje je nastala srednjeveška Ljubljana? Kam se širi v novem veku?

Na **Stritarjevi ulici** v Ljubljani se nahaja kip znanega slovenskega protestanta. Poišči ga in povej nekaj o njem.

Tromostovje je stvaritev znanega slovenskega arhitekta. Katerega?

Kdaj je bilo zgrajeno?

Od Prešernovega trga je ob Ljubljani ulica, ki se imenuje **Hribarjevo nabrežje**. Kdo je bil Ivan Hribar in kako je umrl?

V smeri **proti železniški postaji** so pomembne stavbe, ki so bile zgrajene v novem veku. Preberi si nekaj o slogu, v katerem so zgrajene.

Moderno mesto potrebuje tudi hotele. Kdaj je bil zgrajen hotel Union in kakšno udobje je ponujal?

Miklošičeva cesta te pripelje do **Miklošičevega (Slovenskega) parka**. V njem je kip znanega Slovenca. Katerega in kakšen je njegov pomen?

Katera pomembna stavba je ob tem parku?

Do Slovenske ceste nadaljuješ mimo **Dalmatinove ulice 1**, kjer je doprski kip slovenskega pesnika, ki je avtor Mehurčkov. Povej nekaj kratkega o njem.

Ob **Slovenski cesti** stoji nekdanja najvišja stavba v Ljubljani. Kako se imenuje in kdaj je bila zgrajena? Na drugi strani je hotel Slon. Od kod njegovo ime.

Ob **Cankarjevi cesti** stojita Opera in Narodna galerija. Poišči, kdaj je bila zgrajena Opera in kaj je bilo včasih v stavbi Narodne galerije. Kaj so tam prirejali?

Na **Muzejski ulici** je Narodni muzej Slovenije. Pred njim je spomenik znanemu Slovencu. Kateremu in kdo je to bil?

Na **Trgu republike** je naš največji kulturni in kongresni objekt. Kako se imenuje? Kdaj je bil zgrajen?

Pri delu so našli na arheološke ostanke. Katero mesto je bilo v antiki na tem prostoru?

Ob **Prešernovi cesti** stoji kip Borisu Kidriču. Povej nekaj o njem:

Zapelji ali sprehodi se v Rožno dolino po **Cesti 27. aprila**, do Vidmarjeve vile in tam preberi, kaj se je v njej dogajalo na začetku 2. svetovne vojne. Razloži ime te ceste.

Od tam se podaš nazaj proti Kongresnemu trgu, po **Erjavčevi cesti**, kjer stoji še ena pomembna kulturna ustanova iz konca 19. stoletja. Katera?

Od tam nadaljuješ na **Kongresni trg**. Zakaj se tako imenuje?

Ob Kongresnem trgu stojijo še nekatere pomembne stavbe.

Kaj je bilo v stavbi na sliki do leta 1919 in kaj je v njej danes?

Kaj je v drugi stavbi?

Po **Vegovi ulici** prideš do Križank.
Po kom se imenuje Vegova ulica?
Katera šola je bila v stavbi na Vegovi ulici 4?
Kakšen je njen pomen?
Katera šola je v tej stavbi danes?
Kaj je še bilo v tej stavbi? Kje v Ljubljani je takšna opazovalnica danes?
Kaj je v stavbi na sliki in kdo je njen arhitekt?

Slika 1: Domača priprava na ogled mesta Ljubljana. Avtorica: Irena Baraga

2.2 TERENSKO DELO

Učenci so pot pričeli pri Cukrarni, nadaljevali do Mestnega trga z Mestno hišo in Robbovim vodnjakom ter na tem mestu primerjali lego, stavbe in ulice srednjeveške in "moderne" Ljubljane.

Ustavili so se pri spomeniku Adama Bohoriča na Stritarjevi ulici, od tam pa nadaljevali na Tromostovje in na najbolj znan trg v Ljubljani, Prešernov trg s kipom Franceta Prešerna.

Od Tromostovja so nadaljevali pot do Hribarjevega nabrežja in po Miklošičevi cesti, kjer so si ogledali Vurnikovo hišo, hotel Union, Miklošičev park in sodišče.

Na Dalmatinovi ulici so poiskali doprsni kip Otona Župančiča, se sprehodili mimo Nebotičnika in hotela Slon.

Sprehod so nadaljevali po Cankarjevi cesti in se ustavili ob stavbi Opere in baleta Ljubljana ter Narodne galerije. Na Muzejski ulici so poiskali Narodni muzej Slovenije ter v parku pred njim spomenik Janeza Vajkarda Valvasorja.

Na Trgu Republike so prepoznali Cankarjev dom, poiskali leto njegove izgradnje in njegov kulturni pomen. V njegovi bližini so tudi ostanki rimske Emone, ki so jih morali prepoznati.

Ob Prešernovi cesti je spomenik Borisa Kidriča, kjer so povedali nekaj o njegovem delu.

Nekoliko daljša pot jih je vodila po Cesti 27. aprila do Vidmarjeve vile, kjer so posneli spominsko ploščo pred hišo in razložili, od kod izvira ime te ceste.

Iz Rožne doline so se vrnili nazaj v center, da so obiskali še stavbo Drame na Erjavčevi ulici.

Na Kongresnem trgu so razložili, od kod izvira ime trga in s pomočjo slik poiskali še dve pomembni stavbi ob trgu, sedež Univerze v Ljubljani in Slovensko filharmonijo. Razložili so tudi, kaj je bilo v prvi stavbi do leta 1919.

Zadnja ulica, po kateri je potekal ogled, je bila Vegova ulica, kjer so poizvedeli, po kom se ta ulica imenuje. Ustavili so se pri šoli na Vegovi ulici 4, kjer so prebrali, kakšna šola je bila tam do 2.

svetovne vojne in katera šola je v stavbi danes. Na plošči so tudi prebrali, da je bila nekoč v tej stavbi potresna opazovalnica, in povedati so morali, kje je takšna opazovalnica danes.

Raziskovanje Ljubljane so končali pri Plečnikovem NUK-u.

Pri delu so uporabljali svoje mobilne naprave, z Google maps, video snemalnikom, orodja za izdelavo filmov, spletne brskalnike in socialna omrežja.

1. DELO NA TERENU

Vsako stvar predstavi zelo na kratko, da filmček ne bo predolg.

1. CUKRARNA: posnemi, kar si pripravil/a o slovenski moderni in o sami Cukrarni.
2. MESTNI TRG: posnemi Mestno hišo in vodnjak pred njo ter povej kar si pripravil/a o srednjeveški Ljubljani, Mestni hiši in o vodnjaku.
3. STRITARJEVA ULICA: posnemi kip znanega protestanta in nekaj o njem.
4. TROMOSTOVJE: posnemi ga in povej, kar veš o njem.
5. HRIBARJEVO NABREŽJE: posnemi, kar si pripravil/a o Ivanu Hribarju.
6. MIKLOŠIČEVA CESTA PROTI ŽELEZNIŠKI POSTAJI: posnemi in opiši Vurnikovo hišo ter povej nekaj o njenem slogu. Posnemi hotel Union in povej nekaj o njegovi zgodovini.
7. SLOVENSKI PARK: poišči kip v parku, ga posnemi in povej nekaj o tem gospodu. Posnemi tudi pomembno stavbo na drugi strani Tavčarjeve ulice
8. DALMATINOVA ULICA 1: poišči kip Otona Župančiča in ga na kratko predstavi.
9. SLOVENSKA CESTA V SMERI PROTI POŠTI: posnemi nekdanjo stavbo v Ljubljani, povej nekaj o njej in hotel Slon na drugi strani ter opiši od kod izvira njegovo ime.
10. CANKARJEVA CESTA PROTI TIVOLIJU: posnemi Opero in Narodno galerijo ter povej, kar imaš pripravljeno o njiju.
11. PROTI MUZEJSKI ULICI DO NARODNEGA MUZEJA: poišči spomenik v parku pred muzejem in povej nekaj o znanem Slovencu, ki ga predstavlja kip.
12. TRG REPUBLIKE: posnemi največjo kulturno zgradbo in jo predstavi. Poišči tudi en ostanek iz antike, ki je ob tej stavbi in povej nekaj o tem mestu.
13. PREŠERNOVA CESTA: posnemi kip Borisa Kidriča in ga kratko predstavi.
14. CESTA 27. APRILA: poišči Vidmarjevo vilo in posnemi obeležje pred hišo ter predstavi, kaj so tam sprejeli in razloži ime ceste.
15. ERJAVČEVA CESTA: posnemi kulturno ustanovo na križišču Erjavčeve in Slovenske ceste.
16. KONGRESNI TRG: posnemi ga in povej, ob katerem dogodku so tam uredili park. Poišči in posnemi tudi obe stavbi, ki ju imaš v pripravi ter ju predstavi.
17. VEGOVA ULICA: posnemi napis pri vhodu v šolo na Vegovi 4 in povej, kar si pripravil/a o tej šoli. Posnemi še drugo stavbo na tej ulici in povej, kdo je njen arhitekt.

Če med svojim sprehodom opaziš še kaj zanimivega, lahko posnameš in poveš, kaj in zakaj se ti zdi zanimivo.

Slika 2: Navodila za pot in snemanje filma

2.3 IZDELAVA KRATKIH FILMOV

Ena od inovativnih metod, ki se uporablja v učilnici v naravi, je ustvarjanje filmov. Učenci so opremljeni s pametnimi telefoni ali drugimi napravami, ki omogočajo hitro in enostavno snemanje

videoposnetkov. S tem se izognemo delovnim listom in veliki porabi papirja, delo pa postane učencem bolj zanimivo.

Pri izdelavi filmov sem pričakovala težave, vendar se je izkazalo, da so učenci veščji sodobne tehnologije. V največji meri so uporabili Video maker, Movavi Video Editor, Vimeo in druge. Nekateri so posneli sebe, ko predstavljajo zgradbe, trge, spomenike, vodnjak in most, spet drugi samo svoj glas ali pa so samo dodali glasbeno podlago in tekst napisali v film. Vse to je bilo dovoljeno.

Nekaj učencev zaradi različnih razlogov ni moglo na teren in so pripravili samo Power Point predstavitev po danih navodilih.

Težava je bila tudi, da so nekateri učenci brez pametnih telefonov in da jim starši niso bili pripravljeni priskočiti na pomoč, vendar smo na koncu tudi to rešili. Kratke filme so lahko sestavili s pomočjo fotografij, ki so jih posneli s fotoaparatom.

Končne izdelke so mi poslali preko elektronske pošte, nekateri tudi na socialna omrežja. To je bilo tudi dokazilo za opravljeno delo, ki sem ga ocenila v skladu z vnaprej določenim in znanim kriterijem.

3 ZAKLJUČEK

S snemanjem filmov učenci razvijajo številne veščine. Učijo se načel kompozicije, izbire kadrov, osvetlitve in zvoka. Hkrati razvijajo tudi svoje kritično mišljenje, saj morajo izbrati, kaj želijo prikazati v njih ter zgraditi zgodbo ali sporočilo. Pri urejanju posnetkov na računalniku pa se učijo uporabe različnih digitalnih orodij za urejanje videa.

Zelo pomembna je priprava na delo, saj morajo učenci točno vedeti, kaj se od njih pričakuje in biti opremljeni s podatki, ki jih predstavijo.

Pomembna je analiza delavnice, kjer se pokažejo pomanjkljivosti, ki se v prihodnji uporabi odpravijo.

Možna je izvedba tudi drugačnih oblik delavnic. Podatki se lahko zbirajo ne samo preko opazovanj, ampak tudi intervjujev, anket, za mlajše učence iskanje skritega zaklada preko odkrivanja zgodb in podobno.

Uporaba mestnega središča kot učilnice v naravi, kjer učenci sami snemajo filme je inovativen pristop k poučevanju. Ta pristop spodbuja učence k aktivnemu učenju, raziskovanju in ustvarjanju ter razvija številne veščine. Učenci imajo priložnost raziskovati okolje, se poglobiti v zgodovino in arhitekturo ter spoznavati sodobno urbanost. Poučevanje postane zabavno, učenci pa postanejo kreativni in samostojni ustvarjalci.

Pri učenju na prostem se pogosto uporabljajo sodobni didaktični pristopi, ki omogočajo bolj interaktivno in učinkovito učenje. Vsekakor osvojijo več znanja, ko sami poiščejo podatke in jih predstavijo svoji namišljeni publiki turistov ali gledalcev.

Pri prehodu po srednjeveški in "moderni" Ljubljani so učenci izvedli raziskovalno učenje in igre vlog (turistični vodiči ali fotoreporterji). S pomočjo sodobnih pripomočkov so ustvarili kratke filme, kjer so predstavili svoje ugotovitve in izkušnje.

Večinoma so učenci pri delu in izdelavi končnih izdelkov pokazali veliko mero kreativnosti, kar se sicer v učilnici redkeje izraža. Ugotovila sem, da so predvsem učenci, ki pri pouku težje sledijo in so moteči, tu uživali in izpostavili svoja močna področja. Kritike naloge so bile zelo pozitivne, zato tak način uporabljamo tudi pri drugih ekskurzijah ali terenskem delu.

KAKO SPREHODI LAHKO PRIPOMOREJO K BOLJŠEMU VEDENJU V RAZREDU PRI OTROCIH Z ADHD

Jurij Bizjak, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

POVZETEK

V Sloveniji je približno 3 do 5 odstotkov otrok s hiperaktivnostjo in motnjo pozornosti oz. ADHD, ki je ena najpogostejših razvojnih motenj pri otrocih in mladostnih. Otroci s to motnjo imajo težave s pozornostjo, impulzivnostjo in hiperaktivnostjo, ki lahko vplivajo na njihovo učno uspešnost in socialne odnose. Vključevanje sprehodov v naravo v šolski urnik se je izkazalo za učinkovito orodje pri umirjanju motečega vedenja dijakov z ADHD. Sprehodi v naravi tudi zmanjšujejo tesnobo in izboljšajo koncentracijo. Namesto sedenja za mizo, dijaki med sprehodom prisluhnejo predavanju. Vendar je potrebna previdnost in prilagajanje posameznim potrebam dijakov. Pomembno je sodelovanje s starši in strokovnimi delavci šole. Aktivnost je mogoča v manjših razredih v velikosti do 5 dijakov. Tako veliki razredi večinsko sestavljajo srednjo šolo na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani. Zavod obiskujejo mladostniki z različnimi motnjami. Majhno število dijakov v razredu ima prednosti za izobraževanje: bolj personaliziran pristop, boljše sodelovanje in odnosi, manjši stres, različni pedagoški pristopi in aktivno udeležbo dijakov.

Gljučne besede: posebne potrebe, ADHD, ZGNL, sprehodi v naravi, umirjanje motečega vedenja

1 UVOD

Umirjanje motečega vedenja pri dijakih z ADHD je lahko izziv za učitelje in druge strokovne delavce v šoli. Ena izmed metod, ki se je izkazala za učinkovito, je vključevanje sprehodov v naravi v vsakodnevni šolski urnik.

Sprehodi v naravi so lahko koristni za dijake z ADHD na več načinov. Študije so pokazale, da hoja v naravi zmanjšuje tesnobo, izboljšuje koncentracijo in zmanjšuje moteče vedenje pri otrocih z ADHD. Sprehodi v naravi lahko tudi pripomorejo k boljšemu zdravju in počutju dijakov, kar lahko vpliva na njihovo učno uspešnost.

2 ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana je osrednja slovenska ustanova za celostno obravnavo gluhih in naglušnih otrok, oseb z govorno-jezikovno motnjo in oseb z motnjo avtističnega spektra. Pouk v srednji šoli se izvaja na štirih nivojih poklicnega izobraževanja:

- srednje strokovno izobraževanje,
- poklicno-tehnično izobraževanje,
- srednje poklicno izobraževanje in
- nižje poklicno izobraževanje.

Vsi programi na našem zavodu so programi z enakovrednim izobrazbenim standardom s prilagojenim izvajanjem. Večja prilagoditev je ta, da je večina programov podaljšanih za dodatno šolsko leto. Slednje omogoča, da se določeni strokovni moduli poučujejo več let.

Poleg gluhih in naglušnih otrok, oseb z govorno-jezikovno motnjo, oseb z avtističnim spektrom pa v zadnjem času zavod obiskujejo tudi osebe z drugimi posebnimi potrebami, kot so osebe s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, osebe z epilepsijo, osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju, osebe z govorno-jezikovnimi motnjami, dolgotrajno bolne osebe in osebe z ADHD. V nadaljevanju bom opisal ADHD osebe.

2.1 DIJAKI Z ADHD

ADHD (angl. Attention Deficit Hyperactivity Disorder) je ena najpogostejših razvojnih motenj pri otrocih in mladostnikih. Otroci s to motnjo imajo težave s pozornostjo, impulzivnostjo in hiperaktivnostjo, ki lahko vplivajo na njihovo akademsko uspešnost in socialne odnose. Po podatkih ameriškega centra za nadzor nad boleznimi (CDC) naj bi imelo ADHD v ZDA približno 11% otrok v starosti od 4 do 17 let (Centers for Disease Control and Prevention, 2021). Po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) ocenjujejo, da je v Sloveniji približno 3 do 5 odstotkov otrok s hiperaktivnostjo in motnjo pozornosti oz. ADHD. Vendar pa je zaradi različnih razlogov težko natančno določiti število otrok z ADHD v Sloveniji, saj mnogi otroci niso diagnosticirani ali pa imajo blage simptome, ki jih lahko zamenjamo z drugimi težavami ali vedenjskimi motnjami.

Po mnenju Razvojne ambulante Pediatrične klinike v Ljubljani, so simptomi ADHD najpogosteje opazni že v zgodnjem otroštvu. Otroci s to motnjo imajo težave s pozornostjo in se težko osredotočijo na dolgotrajne naloge, imajo težave z organizacijo in dokončanjem opravil, lahko pa so tudi impulzivni in hiperaktivni. Ti simptomi se lahko nadaljujejo tudi v adolescenci in odraslosti (Razvojna ambulanta Pediatrične klinike, 2021).

Po mnenju psihologov je pomembno, da so pri zdravljenju ADHD otrok vključeni tudi starši in šola. Psiholog dr. Karmen Resnik Zadravec iz Univerzitetne psihiatrične klinike Ljubljana poudarja, da mora biti zdravljenje individualno prilagojeno vsakemu posamezniku in da morajo biti vključeni tudi starši. "Starši so tisti, ki lahko otroka naučijo tehnik za obvladovanje simptomov in strategij za reševanje težav. Zdravljenje ADHD otroka mora biti multidisciplinarno, vključno s psihološko pomočjo, farmakološko terapijo in psihosocialno podporo," dodaja dr. Resnik Zadravec (Resnik, 2016).

3 OBVLADOVANJE MOTEČEGA VEDENJA DIJAKOV S SPREHODI

V srednji šoli je lahko izziv obvladovanje motečega vedenja dijakov z ADHD, vendar obstajajo različne strategije, ki lahko pomagajo umiriti njihovo vedenje in izboljšati učno izkušnjo.

Ena od strategij je, da se dijaku z ADHD omogoči kratke odmore in premor, ki jim pomagajo pri soočanju z izzivi in nadzorovanju vedenja. Na primer, lahko jim dovolimo, da si vzamejo nekaj minut

odmora, ko se počutijo preobremenjeni ali raztreseni. Poleg tega se lahko uporabi tehnike umirjanja, kot so dihalne vaje, meditacija in vizualizacija (Semrud-Clikeman, 2010).

Pomembno je tudi, da imajo dijaki z ADHD dovolj gibanja. Različne študije so pokazale, da gibanje pomaga pri izboljšanju delovnega spomina, pozornosti in motivacije. Zato lahko v razrede vključimo aktivnosti, kot so sprehodi ali športne aktivnosti. Vključevanje sprehodov v naravi v šolski urnik lahko pomaga tudi pri izboljšanju medosebnih odnosov v razredu. Med sprehodom v naravi se lahko dijaki pogovarjajo in družijo, kar lahko pripomore k boljši povezanosti in tovarištvu v razredu (Berman, 2012).

Raziskave so pokazale, da lahko že kratki sprehodi med poukom izboljšajo pozornost in zbranost dijakov z ADHD ter zmanjšajo moteče vedenje v razredu (Loprinzi, 2018). Učenje med sprehodom lahko dijakom omogoča tudi boljšo povezavo z naravo in izboljšanje duševnega zdravja (Berman, 2012).

Poleg učenja pa lahko sprehodi med šolsko uro predstavljajo tudi možnost za fizično aktivnost, kar lahko pomaga pri obvladovanju ADHD simptomov, kot sta hiperaktivnost in impulzivnost (Pontifex, 2013).

Vsekakor pa je pomembno, da se učitelji in strokovni delavci zavedajo posebnih potreb dijakov z ADHD ter da so pozorni na njihovo vedenje in počutje v razredu. Le tako bomo lahko zagotovili uspešno učno okolje za vse dijake, vključno z dijaki z ADHD.

4 VKLJUČEVANJE SPREHODA V PREDMET VAROVANJE OKOLJA Z OSNOVAMI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Učenje med sprehodom lahko predstavlja učinkovit način za izboljšanje pozornosti in koncentracije pri dijakih z ADHD. Namesto sedenja za mizo in učenja lahko dijaki med sprehodom prisluhnejo predavanju ali poslušajo posnetke predavanj. Vendar pa je pri izvajanju takšnih aktivnosti potrebna previdnost in prilagajanje posameznim potrebam dijakov z ADHD. Potrebno je upoštevati individualne potrebe in zmožnosti dijakov, ter poskrbeti za varnost in nadzor med sprehodom. Prav tako je pomembno, da takšne aktivnosti potekajo v sodelovanju s starši in strokovnimi delavci šole.

Na ZGNL imamo zelo majhne razrede. V razredih, ki jih poučujem je od 2 in največ 7 dijakov. Majhno število dijakov v razredu lahko ima številne prednosti za izobraževanje dijakov. Učitelj ima več časa za individualno obravnavo dijakov in se lahko bolje posveti vsakemu dijaku posebej, kar prispeva k bolj personaliziranemu pristopu k poučevanju. Manjše število dijakov v razredu lahko vodi do boljšega sodelovanja in boljših odnosov med dijaki ter zmanjša stres in tesnobo med dijaki. Poleg tega lahko manjše število dijakov v razredu olajša uporabo različnih pedagoških pristopov in metod poučevanja ter spodbuja aktivno udeležbo dijakov. Vse te koristi lahko prispevajo k boljšemu izobraževanju in razvoju dijakov ter k boljšemu razvoju skupnosti v razredu.

Največkrat sem sprehode uporabljal pri predmetu Varovanje okolja z osnovami trajnostnega razvoja. Tekom predmeta smo se večkrat sprehajali po šolskem okolišu in spoznavali bežigrajski zeleni klin,

POT, park Žale, Severni park in pokopališče Navje. Vse te naravne znamenitosti so od šole oddaljene 10 minut hoda.

Sprehodi, ki jih vključujem v pouk največkrat niso v naprej napovedani. Uporabljam jih le v sili oziroma kot sredstvo za prvo pomoč. Velikokrat se zgodi, da dijaki na moje ure pridejo povsem razburjeni, zaradi dogajanja, ki se je zgodil prejšnjo uro pri povsem drugem učitelju. Neustrezna obravnava s strani nekompetentnega učitelja lahko še dodatno poslabša njihovo stanje. Na primer, učitelj, ki ne razume ADHD-ja, lahko dijaka zmoti ali celo kaznuje za vedenje, ki je posledica motnje.

Za svojo prvo nalogo si štejem, da požar, ki je nastal v dijaku, čim prej pogasim, tudi na račun »izgubljene ure«, ki bi bila izgubljena v vsakem primeru. Dijak z ADHD se ne bo kar po čudežu umiril v neki zaprti in premajhni učilnici.

4.1 PRIMER IZVEDBE UČNE URE PRI PREDMETU VAROVANJE OKOLJA

Tema: Opazovanje in analiza zelena obroča – POT (Pot ob žici)

Cilji:

- Opazovati in analizirati različne vidike ekosistema na POTi.
- Povezati teoretično znanje o ekosistemih s konkretnimi opazovanji v naravi.
- Razviti sposobnost opazovanja, zbiranja podatkov in interpretacije rezultatov.

Potrebni materiali:

- Svinčniki in zvezki za dijake.
- Pametni telefon za dokumentiranje opazovanj.

Uvod (10 minut):

- Pozdravim dijake in jih seznanim s cilji današnje učne ure. Dijake Povprašam o njihovem predhodnem znanju o POTi. Ali poznajo zgodovino POTi? Kako dolga je POT in komu je namenjena? Do začetka POTi se pogovarjamo o tem ali je v mestu potrebna narava. Kaj nam pomeni narava?

Opazovanje rastlin (20 – 40 minut):

- Dijaki naj se razdelijo v pare ali delajo samostojno (po želji).
- Vsak par po POTi hodi z nekaj 10 metriškim razmakom. Par se osredotoči na opazovanje rastlin.
- Dijaki si s pomočjo mobilnega telefona zabeležijo vrste rastlin, ki jih opazijo in njihove lastnosti (oblika, barva, velikost). Rastline, ki jih ne poznajo fotografirajo in jih skupaj identificiramo. Par mora najti vsaj 10 različnih rastlin.

Opazovanje živali (0-20 minut):

- Par si ob POTi najde določen prostor velik približno 1m x 1m. Na tem prostoru se par osredotoči na opazovanje živali. To je lahko le del travnika ali prostor v katerem je zajeto drevo.
- Dijak si zabeleži vrste živali, ki jih opazi, ter njihove značilnosti.

*Ta aktivnost poteka, če je zunaj primerno vreme za sedenje v naravi in primerna razredna klima.

Dijaki naj se vrnejo v razred. V prihodnjih urah v razredu spoznamo zgodovino POTi (število bunkerjev, ki so obdajali Ljubljano, koliko časa je bila Ljubljana obkoljena itd.), čez katere četrte skupnosti poteka POT, aktivnosti na POTi in društvo Zeleni prstan.

5 ZAKLJUČEK

Sprehod namesto frontalnega načina poučevanja je lahko zelo učinkovit način za učenje, saj spodbuja aktivno udeležbo dijakov pri pouku. Pri ADHD dijakih, ki imajo pogosto težave s koncentracijo in pozornostjo, lahko sprehod med poukom pomaga pri umirjanju in osredotočanju na snov.

Poleg tega ima sprehod tudi druge pozitivne učinke na zdravje in počutje dijakov. Raziskave so namreč pokazale, da gibanje med poukom izboljša kognitivne funkcije in pomaga zmanjšati stres. Pri ADHD dijakih, ki imajo pogosto težave z anksioznostjo, lahko sprehod med poukom pomaga pri sproščanju.

Pomembno pa je tudi, da sprehod ni le naključno hoje po okolici šole, ampak mora biti dobro načrtovan in strukturiran. Učitelj mora pripraviti jasen načrt in cilje sprehoda, ki so povezani s snovjo, ki jo obravnavajo. Na sprehodu se lahko učitelj osredotoči na praktične primere, s katerimi lahko dijaki povežejo teorijo in jo bolje razumejo.

Vsekakor pa je treba pri organizaciji pouka s sprehodi upoštevati tudi varnostne ukrepe. Dijaki morajo biti primerno opremljeni in usposobljeni za hojo v okolici šole, učitelj pa mora predhodno pregledati pot in se prepričati, da je primerna za poučevanje.

Vključevanje sprehodov v pouk je torej lahko učinkovit način za umirjanje motečega vedenja ADHD dijakov in spodbujanje njihove aktivne udeležbe pri pouku.

6 VIRI IN LITERATURA

Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. (2012). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*, 23(12), 1391-1396.

Centers for Disease Control and Prevention. (2021). Attention-Deficit / Hyperactivity Disorder (ADHD). Pridobljeno s <https://www.cdc.gov/ncbddd/adhd/data.html>

Pontifex, M. B., Saliba, B. J., Raine, L. B., Picchietti, D. L., & Hillman, C. H. (2013). Exercise improves behavioral, neurocognitive, and scholastic performance in children with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of Pediatrics*, 162(3), 543-551.

Razvojna ambulanta Pediatrične klinike. (2021). ADHD. Pridobljeno s <https://www.kclj.si/razvojna-ambulanta/pogosta-vprasanja/adhd/>

Resnik Zadavec, K. (2016). Zdravljenje otrok in mladostnikov z ADHD: Klinični priročnik. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije.

Semrud-Clikeman, M., Walkowiak, J., Wilkinson, A., & Butcher, B. (2010). Executive functioning in children with asperger syndrome, ADHD-combined type, ADHD-predominately inattentive type, and controls. *Journal of autism and developmental disorders*, 40(8), 1017-1027.

PRIMER DOBRE PRAKSE: KO UČENEC POSTANE UČITELJ IGRIVE VADBE NA PROSTEM

Vesna Boštjančič, Osnovna šola Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica

POVZETEK

Sodoben način življenja ter z njim povezane zabavne elektronske in komunikacijske storitve otroke in mladino oddaljujejo od narave in osnovne človekove potrebe - gibanja. Učitelji imamo pomembno vlogo pri motivaciji otrok za aktivnosti na prostem, pri čemer moramo izstopiti iz klasičnih okvirjev in v svoje delo vključiti aktivne didaktične pristope poučevanja. Zaradi celostnega vpliva na organizem je vzdržljivostna vadba nujna za normalen zdrav razvoj otrok in mladostnikov kot tudi za ohranjanje zdravja v odrasli dobi. Žal pa so izkušnje s tovrstno vadbo pri številnih mladostnikih slabe, saj je navadno ob besedi »kondicija« prva misel dolgočasen, neprekinjen in utrujajoč tek. Z aktivno obliko poučevanja, ki je vključevala sodelovalno in izkustveno učenje, so učenci preko igralnih oblik raznovrstnih orientacijskih iger razvijali gibalne sposobnosti, krepili socialne veščine, kritično vrednotili učni proces, se medpredmetno izobraževali, razvijali ustvarjalnost in inovativnost ter ob vsem tem gradili odnos do sebe, do drugih ter do narave. Z izkustvenim učenjem so premagovali številne izzive ter obenem pridobivali znanja, ki so jih v nadaljevanju uporabili za vodenje učnega procesa. V prispevku bodo predstavljeni številni uporabni primeri igrivih orientacijskih izzivov, ki so jih učenci v prvi fazi aktivnega učnega procesa preizkusili na lastni koži, v drugi fazi pa sami snovali in predstavili sošolcem. Primeri dobrih praks niso uporabni le pri športnih predmetih, temveč omogočajo vključevanje v številne naravoslovne predmete kot tudi na razredne ure.

Ključne besede: igra, orientacija, osnovna šola, pouk na prostem, vloga učitelja, vzdržljivostna vadba

1 UVOD

Gibalna dejavnost in še posebej vsebine vzdržljivostnega tipa predstavljajo protiutež sodobnemu, nezdravemu načinu življenja. Zaradi celostnega vpliva aerobne dejavnosti na organizem je ta nujna za normalen zdrav razvoj otrok in mladostnikov, kot tudi za ohranjanje zdravja v odrasli dobi (Škof idr., 2007). Gibanje, predvsem tisto dolgotrajnejše in manj intenzivno, vpliva tako na biološke kot psihosocialne dejavnike zdravja. Človek je del narave in je z njo neločljivo povezan. Z gibanjem v naravi oblikujemo odnos do narave, občutek pripadnosti naravi in skrb zanjo. Telesna dejavnost v naravi ne pomeni le krepitve srca, ožilja, dihalnega sistema in mišic. To lahko dosežemo v vsakem fitnes studiu. Vadba v naravi predstavlja tudi čustveni in estetski užitek, zaradi česar je energijski naboj takšne vadbe večji, zadovoljstvo po opravljeni vadbi pa popolnejše (Škof idr., 2006).

Športni predmeti, med njimi tudi obvezni izbirni predmet Šport za zdravje, vključujejo številne cilje, vezane na razvoj telesno-gibalnih značilnosti ter sposobnosti, obenem pa zajemajo pozitiven vpliv gibanja na socialni, kognitivni in duševni razvoj. Kondicijske dejavnosti v osnovni šoli sodijo v temeljni vsebinski sklop, ki je osnova za osvajanje raznovrstne palete športov in gibalnih spretnosti. Ena izmed oblik igrive vzdržljivostne vadbe so tudi orientacijske igre. Tovrstne dejavnosti v naravi

imajo pustolovski značaj. Odkrivanje neznanega s priokusom adrenalina in malce tveganja sta pomembna dejavnika, ki pripomoreta k večji motivaciji učencev za gibanje na prostem.

Učitelji imamo pomembno vlogo pri motivaciji otrok za aktivnosti na prostem, pri čemer moramo izstopiti iz klasičnih okvirjev in v svoje delo vključiti aktivne didaktične pristope poučevanja. Z namenom motivacije učencev za gibanje na prostem sem se v okviru obveznega izbirnega predmeta Šport za zdravje odločila za drugačen pristop razvijanja splošne kondicijske pripravljenosti. Učenci so preko različnih oblik orientacijskih iger, ki so potekale na različnih terenih v naravi na podlagi lastnih videnj, poskusov in ugotovitev razvijali vzdržljivost ter vzporedno prejeli številne izkustvene impulze na različnih ravneh. Spoznali so raznovrstne metode reševanja orientacijskih izzivov v različnih igralnih oblikah – individualno, v parih kot tudi manjših skupinah. Učenje na prostem je omogočilo vključevanje vsakega učenca v učni proces, kar je pripomoglo k višji motivaciji in posledično boljšemu pomnjenju. Iz vloge učenca so se vadeči v drugi fazi aktivnega učenja prelevili v učitelje. Vse osvojeno znanje skupaj z avtentičnimi izkušnjami so pridoma uporabili pri snovanju svojih orientacijskih iger.

2 IGRIVA VZDRŽLJIVOSTNA VADBA NA PROSTEM

Obvezni izbirni predmet Šport za zdravje je izbirna vsebina v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Kljub višji razvojni stopnji in kompleksnejših razvojnih zmožnosti učencev, so tudi v tretjem triletju elementi igre nujni del vsake vadbene ure. Igra je zelo pomembna pedagoška metoda, saj otrokom omogoča varno soočanje z izzivi, preverjanje svojih sposobnosti in znanja. Z njo ohranjamo stik s svojim jazom, oblikujemo svoje možgane, omogočamo sodelovanje, timsko delo, povezanost in prijateljstvo. M. Brlan (2017) poudarja, da skozi igro ne pridobivamo le veselje in zadovoljstvo v gibanju, ampak se (na)učimo poslušati, upoštevati, sodelovati, reševati težave, kar otrokom vsekakor pride prav v kasnejših letih. Ključno vlogo ima pri igrivem poučevanju pedagoški delavec, ki z zagotavljanjem varnega igralnega okolja otrokom omogoča odkrivanje svojih potencialov na gibalnem in motoričnem področju, hkrati pa tudi urjenje v socialnih in intelektualnih veščinah.

Igriva vzdržljivostna vadba v obliki orientacijskih izzivov predstavlja edinstven primer prepletanja telesne in psihične moči posameznika, saj od učencev zahteva visoko mero koncentracije in možganske dejavnosti ob sočasni telesni obremenitvi. Zaradi dodatnega razmišljanja je premagovanje telesnega napora olajšano, saj se koncentracija usmerja v reševanje umskega problema in ne v občutke napora. Igrivi izzivi prepletajo številne pozitivne vidike vadbe. Orientacijski tek je zaradi svoje specifičnosti odlično sredstvo medpredmetnih povezav, saj združuje cilje, ki jih vključujejo različni predmeti.

Primer dobre prakse izkustvenega učenja na prostem vključuje dve fazi učenja. V prvi fazi učenja, ki je obsegala 8 šolskih ur, so učenci spoznavali različne oblike orientacijskih izzivov v paru, individualno in v manjših skupinah. Učenje je vključevalo različne oblike reševanja problemov, preko katerih so učenci razvijali komunikacijo, sodelovanje, prilagajanje, kritično mišljenje in prevzemanje vlog. V individualnih izzivih so s premagovanjem težav in lastnim napredkom razvijali pozitiven odnos do sebe in lastnih dosežkov. Medpredmetnost je vključevala tako naravoslovne kot tudi družboslovne

vsebine. Po fazi spoznavanja in premagovanja orientacijskih izzivov je sledila druga faza, ko so se učenci preizkusili v vlogi učiteljev. Druga faza je vključevala 6 šolskih ur. Vsako igro, ki so jo učenci pripravili, je celotna skupina preizkusila in podala povratno informacijo.

2.1 ORIENTACIJSKI IZZIVI V PRVI FAZI UČENJA – ORIENTACIJSKE IGRE UČITELJICE

2.1.1 Lov na klobučke

Lov na klobučke je orientacijska igra namenjena delu v manjših skupinah. Učenci s pomočjo zemljevida iščejo kontrolne točke – klobučke, pod katerimi je skrito vprašanje. Odgovor nanj se navadno skriva v okolici orientacijske igre. Igra je odlično sredstvo medpredmetnih povezav, saj vprašanja vključujejo cilje različnih predmetov. Učenci lahko rešujejo matematične probleme v resničnih okoliščinah, operirajo s števili, merijo prostor ter pridobivajo in vrednotijo matematične podatke. Medpredmetna povezava lahko vključuje cilje slovenščine, saj preko vprašanj učenci razvijajo branje, razumevanje in pisanje. Z opazovanjem in ugotavljanjem rastlinskih vrst v okolici učenci izpopolnjujejo znanje biologije. Ob vsem tem pa lahko vprašanja vključujejo tudi druga predmetna področja, kot so zgodovina, etika, tuji jeziki in še bi lahko naštevali.

Igralna oblika: manjše skupine

Trajanje: 20 – 40 min

Prostor: šolski park

Slika 1: Igra Lov na klobučke, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.2 Sestavljanke

Sestavljanke je orientacijska igra namenjena delu v manjših skupinah. Učenci s pomočjo zemljevida iščejo kontrolne točke, kjer se skrivajo koščki sestavljanke. Igra je uspešno zaključena, ko zberejo vse koščke sestavljanke in sestavijo končno sliko. Sestavljanke se lahko tematsko navezuje na aktualne vsebine, o katerih se v zaključku ure pogovorimo. Sestavljanke lahko nadomestimo z matematičnimi računi in računskimi operacijami in se tako medpredmetno povezujemo.

Igralna oblika: manjše skupine Trajanje: 15 – 30 min + 10 min Prostor: mestni hrib, šolski park

Slika 2: Igra Sestavljanke, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.3 Skriti predmet

Skriti predmet je orientacijska igra namenjena delu v paru. Na zemljevidu so obkrožena območja, znotraj katerih se skriva skriti predmet (lego kocka, figurice iz Kinder jajčk ipd.). Učenci morajo biti seznanjeni z radijem območja iskanja. Najden predmet vpišejo v svoj štartni list. Igra se uspešno zaključi, ko poiščejo vse skrite predmete.

Igralna oblika: pari

Trajanje: 15 – 30 min

Prostor: šolski park

Slika 3: Igra Skriti predmet, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.4 Od pike do pike

Od pike do pike je orientacijska igra namenjena individualnemu delu. Učenci vrisujejo kontrolne točke na svoj zemljevid na podlagi lastne orientacije v prostoru. Za označevanje kontrolnih točk se lahko uporabi igralne karte igre Enka ali druga števila. Točke vrisujejo s številkami, ki so zapisane na igralnih kartah (ali seštevku igralnih kart) ter jih na koncu povežejo. Igra je časovno krajša, saj se izvaja na manjšem prostoru (šolsko igrišče), zato jo lahko večkrat ponovimo. Vrisujejo lahko kontrolne točke na podlagi vseh zaporednih števil, na podlagi zaporednih števil določene barve, na podlagi zmnožka igralnih kart ipd.

Igralna oblika: individualno

Trajanje: 10 – 15 min (več ponovitev)

Prostor: šolsko igrišče

Slika 4: Igra Od pike do pike, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.5 Hoja po opisu poti

Hoja po opisu poti je orientacijska igra namenjena delu v manjših skupinah. Učenci s pomočjo opisa poti sledijo navodilom na štartnem listu. Pomembno je poznavanje smeri neba, ocenjevanje razdalje kot tudi opazovanje terena. V kolikor zgrešijo vmesne kontrolne točke (zapisi na štartnem listu), igre ne morejo uspešno zaključiti do cilja. V tej igri je izrazito medpredmetno povezovanje z vsebinami geografije, saj se učenci orientirajo s pomočjo kompasa ter razvijajo prepoznavanje in razumevanje prostora okrog sebe.

Igralna oblika: manjše skupine

Trajanje: 10 – 20 min

Prostor: mestne ulice

Slika 5: Igra Hoja po opisu poti, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.6 Lov na lisico

Lov na lisico je orientacijska igra namenjena delu v pari ali manjših skupinah. Učenci sledijo potnim znakom, ki jih usmerjajo na pravo pot in obenem vodijo do kontrolnih točk na poti. Vprašanja lahko vključujejo vsebine različnih predmetnih področij ali se navezujejo na opazovanje okolice. Lisica je lahko oseba, predmet ali slika, ki je skrita nekje na poti. V kolikor jo učenci najdejo, dobijo dodatne točke.

Igralna oblika: pari, manjše skupine
park

Trajanje: 20 – 30 min

Prostor: mestni

Slika 6: Igra Lov na lisico, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.7 Lov na skriti zaklad (iskanje črk, besed, gesel)

Lov na skriti zaklad je orientacijska igra namenjena delu v manjših skupinah. Učenci s pomočjo zemljevida iščejo kontrolne točke, kjer se skrivajo črke ali besede. Igra je uspešno zaključena, ko zberejo vse črke iz katerih sestavijo končno besedo ali ko zberejo vse besede s pomočjo katerih sestavijo skrivno geslo. Skrivno geslo jih navadno vodi do zaklada.

Igralna oblika: manjše skupine

Trajanje: 20 – 40 min

Prostor: park, mestni hrib

Slika 7: Igra Lov na skriti zaklad, fotografije Vesna Boštjančič

2.1.8 Orientacijski tek

Orientacijski tek je klasična orientacijska igra namenjena individualnemu delu. Učenci s pomočjo zemljevida iščejo kontrolne točke, ki so na terenu označene s prizmami in perforatorji. V individualnem izzivu je potrebno opazovati teren, se hitro odločati in zbrati vse žige perforatorjev v čim krajšem času.

Igralna oblika: individualno

Trajanje: 15 – 30 min

Prostor: mestni park

Slika 8: Igra orientacijski tek, fotografije Vesna Boštjančič

2.2 ORIENTACIJSKI IZZIVI V DRUGI FAZI UČENJA – ORIENTACIJSKE IGRE UČENCEV

Osnovni namen orientacijskih iger je predvsem aerobna zaposlitev učencev z zanimivo in prijetno dejavnostjo. Enolični vzdržljivostni tek po tekaški stezi na stadionu ali v naravi otrok ne privlači, orientacijske igre pa nevsiljivo spodbujajo k telesnemu naporu. Pri teh igrah ni potrebno vedno uporabljati topografske karte ali kompasa, pač pa lahko vpletamo nekatere topografske pojme, kot so strani neba, vrste gozda, dreves in drugih objektov v naravi. S tem učence navajamo na razumevanje orientacijskih pojmov in opazovanje okolice.

V drugi fazi učenja so učenci prevzeli vajeti v svoje roke. Na podlagi pridobljenih izkušenj in znanj so zasnovali svojo orientacijsko igro, pri čemer sem jim v času priprave svetovala in jih usmerjala na poti do končnega izdelka. Učenci so samostojno pripravili navodila igre, narisali ali s pomočjo IKT tehnologije pripravili zemljevid, si zamislili časovni limit in igralno obliko. Ob zaključku ure so učenci evalvirali vse preizkušene igre.

V nadaljevanju je predstavljeno nekaj primerov orientacijskih iger učencev, ki so izstopali iz povprečja.

2.2.1 Preko črk do vaje

Učenka je pripravila orientacijsko igro, ki je vključevala namig za kontrolno točko ter reševanje skrite besede. Orientacijsko igro so učenci izvajali v parih. Igralni čas je bil 10 – 15 minut.

PREKO ČRK DO VAJE

Ime skupine: _____ Čas skupine: _____
Člani skupine: _____

Pozdravljeni moji sošolci!

Pripravila sem vam orientacijsko igro, ki vas bo popeljala po šoli ter njeni okolici. V igri morate poiščati črke, ki jih boste na koncu sestavili v besedo. Beseda predstavlja športno vajo, ki jo boste na koncu izvedli. Upam, da boste v igri uživali. Pa srečno!

1. ŠTART – zeleni hodnik Kje izgubljeni so predmeti? Pod katero skupico te črka čaka. Našli ste črko: _____ 2. Zdaj pa brž brez glavnih vhodov, do pokritega igrala. Katera črka se tam nahaja? Tu je črka: _____ 3. Tam kjer so žoge, obroči in vsa oprema, je tudi skrita črka. To je črka: _____ 4. Kje so čopci in palete? Pvi palete te čaka črka. To je: _____	5. Poišči male stričke, ki pod našim nadzorom se vrtijo, bečajo na gol, a se prav nič ne veselijo. Skrivajo črko: _____ 6. Tam šolske predstave in prireditve se godijo in pomembni gosti spregovorijo. Našli ste zadnjo črko: _____ Zdaj pa hitro do učiteljice steci in pokaži vajo, ki jo sestavljajo tvoje črke. Ko pravilno demonstriraš vajo, se vpiše tvoj čas. Skupina, ki nalogo opravi pravilno in najhitreje dobi sladko nagrado.
---	---

Slika 9: Štartni list igre Preko črk do vaje, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.2 Lov na kostanje

Učenka je pripravila orientacijsko igro, v kateri je bil cilj zbrati čim več kostanjev. S pomočjo zemljevida in vrisanih kontrolnih točk so učenci iskali kontrolna mesta, kjer so bili skriti kostanji. Igra je poleg orientacijske tehnike vključevala tudi taktiko ekipe. Orientacijsko igro so učenci izvajali v manjših skupinah. Igralni čas je bil 10 minut.

LOV NA KOSTANJE

Živijo moji sošolci. Za danes sem vam pripravila manjši lov na kostanje. Po okolici šole sem skrila kostanje po manjših skupinah. Vseh kostanjev skupaj je 120.

Na spodnjem zemljevidu so približno označene točke na katerih se nahajajo kostanji. Kostanji so točke, ki jih posamezna skupina zbira. En kostanj je ena točka, lo eden in sicer najmanjši je vreden kar deset točk. Tista skupina, ki zbere največ točk v dvajsetih minutah, je zmagovalna ekipa, ki bo prejela sladko nagrado.

SREČNO

Rebeka

Slika 10: Štartni list igre Lov na kostanje, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.3 Zmešnjava v abecedi

Učenka je pripravila orientacijsko igro, ki je vključevala namige za osvojitve nadaljnjih kontrolnih točk. Igra je temeljila na skrivnostnosti, saj učenci niso vedeli kje igra poteka in kaj od njih zahteva. Igro so učenci uspešno zaključili z uspešno sestavljeno besedno zvezo, ki so jo dobili s pomočjo črk,

pridobljenih na kontrolnih točkah. Orientacijsko igro so učenci izvajali v manjših skupinah. Igralni čas je bil 10 – 15 minut.

LOV ZA ZAKLADOM – ORIENTACIJSKA IGRA

IME EKİPE: _____ ČAS EKİPE: _____
ČLANI EKİPE: _____

PRAVILA İGİRE:

Vsi učenci se nagradj po skupino razporedite v 4 skupine. Ne bodo vse skupine štartale hkrati, zato se ekipe med seboj znebite katere ekipa bo kdaj štartala. Ko prva ekipa štarta se pripravi 2. ekipa, ki se 1. ekipa štarta 1 minuto kasneje in enako velja tudi za 3. in 4. ekipo. Učiteljica Vesna bom prosila da stopa čas od vsake ekipe in na koncu igre mi tudi napišete na list od vsake ekipe njikov čas in mi tudi razglasi katero ekipa je bila najhitrejša. Čas bo omejen na 20 minut. Tako da imate hiši in hišici tudi zaklade. Kjer pa je hiša za vas vas. Ko najdete vse namige in dobite vse črke vas čaka še zadnja naloga. iz dobljenih črk boste sestavili besedo, ki vam bo povedala kaj so skrivni zaklad. Na ciljni točki vas bodo še čakali jaz in učiteljica kjer vas bo tudi čakala vaša nagrada (zakladi). Tista ekipa, ki bo najhitrejša bo zmagala. Že zdaj vem dam in namig, da boste iz dobljenih črk morali dobiti dve besedi in pravilni odgovori. Vse razumljivo? No pa računimo!

1. NAMİG	
2. NAMİG	
3. NAMİG	
4. NAMİG	
5. NAMİG	
6. NAMİG	
7. NAMİG	
8. NAMİG	
9. NAMİG	

Slika 11: Štartni list igre Zmešnjava v abecedi, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.4 Iskanje skrivnega gesla

Učenki sta pripravili orientacijsko igro s skrbno narisanim/pripravljenim zemljevidom, na katerem so bile označene kontrolne točke. V eni igri so učenci s pomočjo najdenih besed morali za končni uspeh sestaviti skrivno geslo, medtem ko so v drugi igri zbirali črke in sestavljali skrivno geslo iz črk, ki so se v geslu večkrat ponovile. Vsako orientacijsko igro so učenci izvajali v manjših skupinah. Igralni čas je bil 10 – 20 minut.

ISKANJE SKRIVNEGA GESLA

IME EKİPE: _____ ČAS: _____
ČLANI: _____ TOČKE: 14

Črke: _____
GESLO: _____

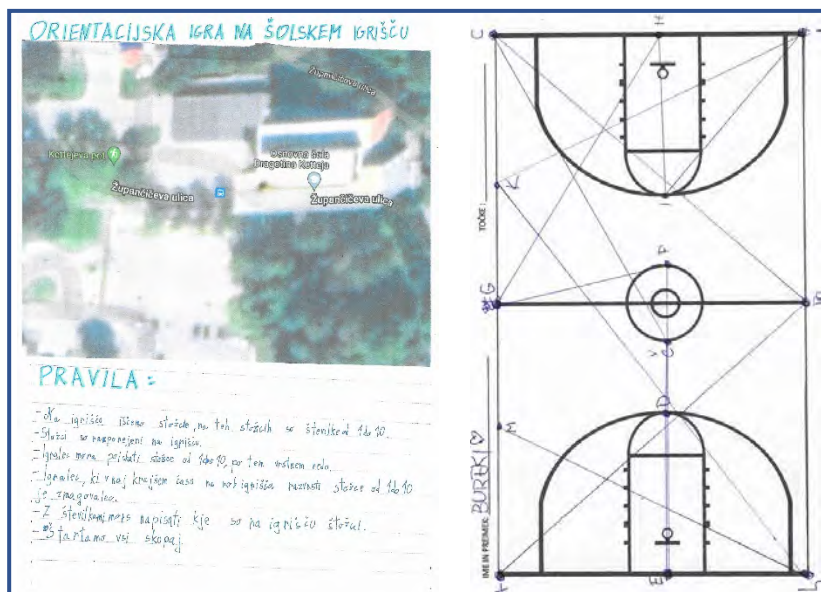
LEGENDA:

- 3x črka
- 2x črka
- 1x črka
- Priloga

Slika 12: Štartna lista igre Iskanje skrivnega gesla, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.5 Orientacijska igra na šolskem igrišču

Učenec je pripravil orientacijsko igro po modelu »od pike do pike« v dveh različicah. Najprej so se učenci preizkusili v orientacijski igri na manjšem terenu (šolsko igrišče), nato pa na večjem terenu (šolsko igrišče in šolski park). Orientacijsko igro so učenci izvajali individualno. Igralni čas je bil 10 minut za vsako igro.

Slika 13: Štartna lista igre Orientacijska igra na šolskem igrišču, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.6 Lov na puzzle

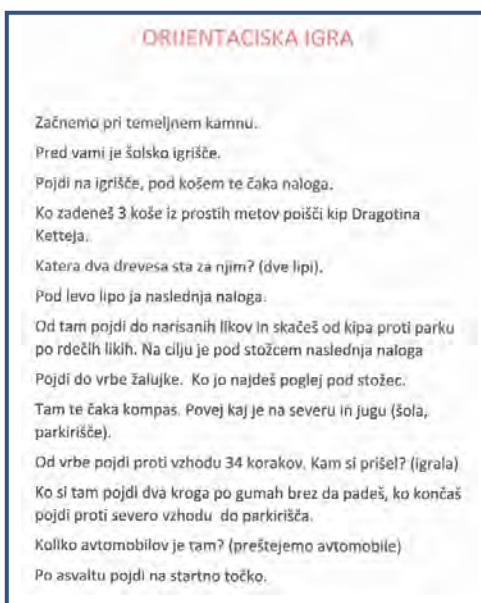
Učenec je pripravil orientacijsko igro, ki je vključevala sestavljanke. Učenci so z iskanjem kontrolnih točk, vrisanih na zemljevidu, pridobivali koščke sestavljanke, ki so jo za končni uspeh morali sestaviti. Zanimivost igre je bila, da je učenec vadeče zmedel s sliko predvidene sestavljanke na štartnem listu. Orientacijsko igro so učenci izvajali v parih. Igralni čas je bil 20 minut.

Slika 14: Štartna lista igre Lov na puzzle, fotografije Vesna Boštjančič

2.2.7 Spretnostna orientacija

Učenec je pripravil orientacijsko igro, ki je vključevala spretnostne naloge, naravoslovno znanje in matematično oceno razdalje. Učenci so na štartni list vpisovali odgovore. Končni seštevek točk je vključeval hitrost kot tudi pravilnost odgovorov. Orientacijsko igro so učenci izvajali v manjših skupinah. Igralni čas je bil 10 – 15 minut.

Slika 15: Štartna lista igre Spretnostna orientacija, fotografije Vesna Boštjančič

3 ZAKLJUČEK

Na podlagi izkušnje aktivnega dela z učenci v obliki igrive vadbe na prostem lahko povzamem, da so bili številni pozitivni učinki pouka na prostem, ki jih navaja D. Skribe-Dimec (2014), dejansko izraženi. Učenci so preko izkustvenega učenja na prostem pridobili realno pozitivno izkušnjo, za delo so bili motivirani in z navdušenjem so v prvi fazi preizkušali v drugi fazi pa načrtovali orientacijske igre. Ob vsem tem so razvijali vzdržljivost, medsebojno sodelovali, si delili vloge, razvijali timsko delo in načela spoštljive komunikacije ter svoje znanje medpredmetno povezovali in nadgrajevali. Pri izvajanju pouka na prostem so se pojavile organizacijske ovire, ki so zahtevale dodaten napor za izvedbo dela na prostem, kot tudi disciplinski problemi, saj so imeli na prostem učenci več svobode in jih je bilo posledično zato težje nadzirati. Za učinkovito poučevanje na prostem in premostitev vseh zgoraj naštetih ovir sem v proces načrtovanja in učenja v aktivno vlogo postavila učence.

Orientacijske igre so uporabne v vseh starostnih obdobjih osnovne šole. Merilo, izgled zemljevidov, postavitev točk vsebino je potrebno prilagajati starostnemu obdobju učencev, vendar je obenem povsod potrebno dopuščati samostojno izvedbo in vsakršno izvirno rešitev. Učenci vseh starosti bodo le z avtentično izkušnjo in ustreznim vodenjem krepili prečne veščine in pridobili neprecenljiva znanja za življenje. Primeri dobrih praks niso uporabni le pri športnih predmetih, temveč omogočajo vključevanje v številne naravoslovne predmete kot tudi na razredne ure, saj so socialne veščine ključ do uspeha številnih orientacijskih izzivov. Učenci so na vadbenih urah vidno uživali. Proces aktivnega učenja so cenili zato, ker so ga doživeli in občutili na lastni koži tako v vlogi organizatorjev – učiteljev kot tudi v vlogi izvajalcev – učencev. Vsaka zaključena igra je dvignila samopodobo posameznika in pozitivno vplivala na občutek pripadnosti skupini.

4 VIRI IN LITERATURA

- Bran, M. (2017). Veselje, sprostitev in užitek v gibalnih aktivnostih skozi »playness pedagogiko«. *Revija šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa*. LXV (1-2), 17 – 25.
- Čoh, M. Ali gibanje vpliva na intelektualni razvoj otroka. Triminute.si. <https://triminute.si/gibanje-vpliva-na-intelektualni-razvoj-otroka/>
- Kristan, S. (1994). Osnove orientiranja v naravi. Radovljica: Didakta.
- Skribe – Dimec, D. (2014). Raznoverstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja. Pouk na prostem. V Mršnik, S. in Novak, L. (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja* (str. 79 – 83). Zavod RS za šolstvo. http://pefprints.pef.uni-lj.si/2568/1/Spoznavanje_okolja.pdf
- Škof, B., Tomažin, K., Dolenc, A., Marcina, P. in Čoh, M. (2006). Atletski praktikum. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport: Inštitut za šport.

Škof, B., Bačanac, L., CeciĆ Erpić, S., Jakše, B., Kalan, G., Kolar, E.,... Žvan, B. (2007). Šport po meri otrok in mladostnikov. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Zorman, J. (2016). Orientacijski tek v osnovni šoli (Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport). <https://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22068420ZormanJernej.pdf>

SKRIVNA RASTLINA

Tina Fabijan, CŠOD OE Čebelica

POVZETEK

Pri preživljanju časa z otroci v naravi lahko hitro opazimo njihovo zanimanje za različne živali. Živali so za otroke v naravi najbolj zanimiva bitja, ker se premikajo in so najrazličnejših velikosti. Kadar otroci zagledajo žival, so veseli in presenečeni, saj živali ne vidiš kar na vsakem koraku, tako kot rastline. Navadno so najbolj zanimive večje živali. Radi slišijo kakšno posebnost o določeni živalski vrsti. To navdušenje se navadno pri rastlinah hitro konča.

Za urjenje opazovanja in razlikovanja rastlin sem pripravila verzijo igre Ugani kdo, pri kateri uporabljam fotografije rastlin. Pri dejavnosti, ki sem jo poimenovala Skrivna rastlina, si mora vsak učenec na travniku izbrati eno rastlino. Izbira lahko med rastlinami, ki sem jih predhodno označila. To rastlino čim bolj natančno nariše na list papirja. Pri drugem delu dejavnosti se učenci razdelijo v pare. Drug drugemu opišejo svojo rastlino, brez da bi pokazali njeno skico. Drugi v paru mora le po opisu rastline to rastlino na travniku tudi najti. Pri iskanju prave rastline lahko svojemu partnerju zastavlja vprašanja, ki se nanašajo na izgled rastline.

Pri dejavnosti spodbujamo natančno opazovanje rastlin. Učenci tudi po končani dejavnosti na travniku vidijo veliko več različnih rastlin kot prej, saj so že samo z opazovanjem in iskanjem prave rastline opazili mnogo več, kot le s sprehodom po travniku. S spodbujanjem opazovanja pri učencih utrjujemo občutek povezanosti z naravo. Med opazovanjem izbranih rastlin in postavljanjem vprašanj razvijajo zanimanje za to področje.

Gljučne besede: travniške rastline, opazovanje, postavljanje vprašanj, skrivna rastlina

1 UVOD

Rastlinska slepota je nesposobnost ljudi, da bi v vsakdanjem življenju opazili in ustrezno cenili rastline. Učencem se rastline zdijo manj zanimive kot živali (Strgar, 2008). Razlog da so rastline manj zanimive, je predvsem v tem, da niso v tolikšni meri podobne človeku in da so statične, se ne premikajo (Wandersee in Schussler, 2001). Zaradi manjšega zanimanja zanje jih učenci v okolju pogosto niti ne opazijo. Dejavnost Skrivna rastlina sem razvila z željo po večjem zanimanju učencev za rastline in spodbujanju opazovanja narave. Dejavnost Skrivna rastlina je didaktična igra, pri kateri je glavna metoda natančno opazovanje narave. Njen namen je, da učenci s pomočjo natančnega opazovanja opazijo razlike med rastlinami in so posledično bolj pozorni na raznolikost rastlinskega sveta. Z urjenjem opazovanja oblikujejo povezanost z naravo in razvijajo zanimanje zanjo. Razvoj povezanosti z naravo in stika z njo pomembno vpliva tudi na posameznikov odnos do narave v odraslosti (Chawla, 1998; Palmer idr. 1998 in Torkar, 2014). Iz tega vidika je pomembno, da mlajšim omogočimo neposreden stik z naravo in pozitivne izkušnje z njo.

Pri opisani dejavnosti se medpredmetno povezujeta spoznavanje okolja oz. naravoslovje in likovna umetnost. Učenci morajo poleg pozornega opazovanja uriti spretnost postavljanja vprašanj, ki je zelo pomembna, če želijo na travniku najti pravo rastlino. Z urjenjem postavljanja vprašanj razvijajo radovednost in povečajo zanimanje za naravo.

2 OPIS AKTIVNOSTI

2.1 SKRIVNA RASTLINA NA KARTICAH

Dejavnost sem sprva zastavila tako, da jo lahko izvedemo notri, v učilnici. Iz praznih škatel sem izdelala igro, pri kateri morajo učenci ugotoviti rastlino, ki si jo je izbral sošolec. Vsak učenec dobi komplet 9 škatel, na pokrovu vsake škatle je fotografija določene rastline. Vsak učenec si izbere eno fotografijo rastline, ki je ne sme pokazati sošolcu. Učenca ugotavljata značilnosti rastline, ki si jo je izbral sošolec, s pomočjo vprašanj, kot so: ali je cvet tvoje rastline modre barve, ali so cvetovi tvoje rastline enobarvni, ali ima tvoja rastlina liste, ali ima tvoja rastlina en ali več cvetov, ipd. Za vsak odgovor na svoje vprašanje lahko zapreta škatle, na katerih so rastline, ki ne ustrezajo iskani rastlini. Ko ima učenec odkrito le še eno škatlo, sošolca drug drugega vprašata, ali je to njegova rastlina.

Slika 6: Skrivna rastlina na karticah

Slika 7: Izbor rastlin na karticah

Učenci imajo na samem začetku nekaj težav pri postavljanju vprašanj, vendar lahko opazujemo, da so z vsako igro bolj suvereni. Igro lahko uporabimo kot pripravo na drugi del, saj imajo učenci pred

sabo ves čas enake rastline in ugotovijo različne taktike vrstnega reda vprašanj, ki jim pomaga pri tem, na kaj morajo biti pri posamezni rastlini pozorni. Za igro sem izbrala rastline, ki so v naravi pogoste in imajo zanimiva imena, tako da si učenci morebiti kakšno rastlino zapomnijo že samo zaradi njenega imena. Še bolj pomembno pa je, da rastlino v naravi tudi opazijo, saj s tem uresničimo cilj, da učenci pozorneje opazujejo naravo.

2.2 SKRIVNA RASTLINA NA PROSTEM

2.2.1 Priprava dejavnosti

Zgoraj opisano dejavnost sem želela prilagoditi za izvedbo na prostem. Dejavnost sem zastavila tako, da jo izvajamo na travniku. Priporočljivo je, da travnik ni košen, saj imamo tako na izbiro bolj raznolike rastline. Na travniku poljubno označimo 5 – 10 rastlin, odvisno od velikosti skupine in starosti učencev. Jaz sem za skupino 20 učencev označila 10 različnih rastlin. V kolikor želimo po končani dejavnosti z učenci obravnavati določeno skupino rastlin, moramo biti pozorni na to, katere rastline izberemo. Npr. če želimo z dejavnostjo doseči, da bi učenci razlikovali med enokaličnicami in dvokaličnicami, moramo izbrati ustrezne primere rastlin iz obeh skupin. Rastline sem označila z barvnim obročem, znotraj obroča sem na določeno rastlino navezala barvno vrvico.

2.2.2 Izvedba dejavnosti

Z učenci se na začetku dejavnosti pogovorimo o travniku kot življenjskem prostoru, ne le za živali, ampak tudi za različne vrste rastlin. Pogovorimo se o pomembnosti pestrosti travnika in zakaj so za vsa živa bitja pomembni travniki z veliko rastlinskimi vrstami. Učencem zadamo nalogo, da si vsak na travniku izbere eno označeno rastlino. Rastlino kar se da natančno narišejo na list papirja. Pred začetkom risanja jih opozorimo, da rišejo iz opazovanja in ne po spominu. To v veliki meri dosežemo s tem, da morajo biti učenci med risanjem zraven izbrane rastline. Poudarimo, da ni pomembno, kako lepa je slika, ampak to da je narisana natančno. Učence opozorimo, naj rastlino tudi povohajo in jo potipajo ter si svoja občutja zapišejo ob skico rastline. Na ta način se, kot je ugotovil Allen (2014), učenci veliko naučijo neposredno z učenjem v naravi in uporabo svojih čutov. Rastlino in informacije o njej si bodo bolj zapomnili, če jo bodo zaznali s čim več čutili. Učence opozorimo, da smo jim vedno na voljo za pomoč pri poimenovanju delov rastlin; v kolikor ne vedo, kako se kakšen del rastline imenuje, lahko pridejo do nas in jim povemo. Tako ima učitelj priložnost, da učence s svojim navdušenjem in zanimanjem še bolj pritegne in jih navduši nad določeno rastlino (Strgar, 2007).

Medtem ko učenci rišejo svoje skice, jih spodbujamo k opazovanju, po potrebi jim postavimo vprašanje o njihovi rastlini, ki jih spodbudi k natančnejšemu opazovanju; npr. ali ima rastlina na stebelu kaj dlačic, kako velika je rastlina, ali ima le eno glavno steblo, ali pa iz glavnega stebela izraščajo stranska stebela, ipd. Učitelj ima tukaj pomembno vlogo pri vodenju učencev, na kaj naj bodo pozorni. Učitelj lahko s pravilno preusmeritvijo pozornosti na opazovanje določene strukture rastline doseže, da bodo učenci opazili veliko več in bodo s tem urili tehniko opazovanja (Tunnicliffe in Reiss, 2000). Učenci se navadno pri risanju zelo potrudijo in upoštevajo navodila o risanju na

podlagi opazovanja. Pri izvedbi dejavnosti sem se pri mlajših učencih osredotočila predvsem na njihovo risbo, medtem ko pri starejših učencih spodbujamo tudi pisanje zapiskov o opazovani rastlini.

Slika 3: risanje izbrane rastline

Ko opazimo, da je večina učencev zaključila z risanjem, jih skličemo v skupino in jih opozorimo, naj svoje risbe rastline ne kažejo ostalim. Drugi del dejavnosti poteka v parih. Učenci se lahko sami razdelijo v pare, opozorimo pa jih, da gredo v par z nekom, za kogar ne vedo, katero rastlino je risal. V paru prvi učenec drugemu opiše svojo rastlino. Pred opisovanjem učencem razložimo, da rastlino opišejo natančno, o njej podajo čim več podatkov, drugemu učencu pa ne smejo pokazati risbe rastline. Naloga drugega učenca je, da na travniku izmed označenih rastlin najde rastlino, ki mu jo je opisoval sošolec. Učenec, ki mora na travniku najti pravo rastlino, lahko sošolcu postavlja dodatna vprašanja o izbrani rastlini.

Slika 4: narisane rastline

Učenci imajo na začetku težave predvsem s postavljanjem vprašanj. Vprašanja težko tvorijo in nimajo veliko idej o tem, kaj bi spraševali. V kolikor igro večkrat ponovimo, ali pa da učenci ugotavljajo skrivne rastline različnih sošolcev, lahko opazimo, da so pri postavljanju vprašanj vedno bolj izvirni. Ugotovijo tudi, katera vprašanja jim lahko dejansko pomagajo pri prepoznavi rastlin. V

kolikor prej odigramo igro s škatlami, lahko opazimo, da jim igra pomaga pri postavljanju vprašanj že na samem začetku. Ker je igra zastavljena detektivsko – učenci morajo sami razrešiti skrivnost – jih zelo pritegne. Ob pravilni ugotovitvi, za katero rastlino se je odločil njihov sošolec, občutijo veliko zadovoljstvo. Učenci po prvem poskusu igre želijo sami z igro nadaljevati in ugotavljati rastline drugih sošolcev. V kolikor pustimo, da se igra razvije, dobi tudi tekmovalni pridih in s tem dobijo motivacijo za dejavnost tudi učenci, ki jih tematika sprva ne pritegne najbolj. Uporaba didaktične igre kot učne metode je pri učencih pomembna za razvijanje spretnosti, preko igre se lažje vživijo v vlogo, preizkušajo strategije in rešujejo probleme (Bright Horizons).

Slika 5: Postavljanje vprašanj o izbrani rastlini

Slika 6: Ugotavljanje prave rastline

2.3 NADALJEVANJE DEJAVNOSTI

Dejavnost učence spodbuja k postavljanju vprašanj, pozornemu opazovanju narave in natančnemu opisovanju svojih opažanj. Dejavnost lahko razširimo tudi na opazovanje in iskanje skrivnostne živali, ali kakšnih drugih naravnih pojavov v naravi. Pri dejavnosti lahko opazimo, da lahko učenci s pomočjo dodatnih vprašanj na rastlinah opazijo številne podrobnosti in s tem urijo svoje spretnosti opazovanja. Z igro urimo tako spretnost opazovanja kot tudi osnovno poznavanje rastlin. Igro lahko nadgradimo tako, da morajo učenci svojo izbrano rastlino tudi poimenovati. Dodeliti ji morajo 'znanstveno' ime, ki je zgrajeno iz dveh besed. Pri tem je pomembno, da poudarimo, da mora ime rastline odražati njene lastnosti. Pri tem učenci čutijo še večjo povezanost s svojo izbrano rastlino in jo omenjajo tudi po končani dejavnosti.

3 ZAKLJUČEK

Dejavnost spodbuja učence k opazovanju rastlin, na njih opazijo številne podrobnosti, ki jih samo z opazovanjem ne bi opazili. Dejavnost temelji na igri, skrivnostnosti in tekmovalnosti, kar učence dodatno spodbudi. Pri dejavnosti se lahko zgodi, da učenci označeno rastlino poškodujejo ali jo odtrgajo. Temu se izognemo s tem, da smo ves čas prisotni pri rastlinah in učence opozarjamo na previdno ravnanje z rastlinami. Slaba stran dejavnosti je, da kakšen par ve, katero rastlino je opazoval sošolec, in že pred samim začetkom pozna rešitev svoje naloge. Temu se izognemo s tem, da izberemo zadostno število rastlin glede na velikost skupine in da so izbrane rastline podobno atraktivne. Z igro urimo tudi socialne veščine, učence v parih lahko premešamo in spodbujamo, da so delujejo s sošolci, s katerimi navadno niso v paru.

4 VIRI IN LITERATURA

- Allen, M. (2014). Preschool children's taxonomic knowledge of animal species. *Journal of Research in Science Teaching*, 52 (1), 107–143.
- Bright Horizons. How Does Empathy Develop through Play? (b. d.). [Bright Horizons | How Does Empathy Develop through Play? | Bright Horizons®](#)
- Chawla, L. (1998). Significant life experiences revisited: A review of research on sources of environmental sensitivity. *Journal of Environmental Education*, 29 (3), 11–21.
- Palmer, J. A., Suggate, J., Bajd, B., Tsaliki, E. (1998). Significant influences on the development of adults' environmental awareness in the UK, Slovenia and Greece. *Environmental Education Research*, 4 (4), 429–444.
- Strgar, J. (2008). How are age and gender related to attitude toward plants and animals? *Acta biologica Slovenica*, 51 (1): 33-38.
- Torkar, G. (2014). Learning experiences that produce environmentally active and informed minds. *NJAS Wageningen Journal of Life Sciences*, 69 (6), 49–55.
- Tunnicliffe, S. D. in Reiss, Michael. J. (2000). Building a model of the environment: how do children see plants? *Journal of Biological Education*, 34, 172-177.
- Wandersee, J. H. in Schussler, E. E. (2001). Toward a Theory of Plant Blindness. *Plant Science Bulletin*, 47, 2-9.

STORŽ VSAK JE LAHKO JUNAK!

Manca Farkaš, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica

POVZETEK

Delavnica »Storž vsak je lahko junak!« temelji na samospoznavanju, spodbujanju kreativnosti, čuječnosti, vztrajnosti in razvijanju sposobnosti spretne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Dejavnost poteka v bližnjem gozdičku in se kasneje nadaljuje v šoli in njeni okolici. Umaknemo se iz vsakodnevnega sedenja za šolskimi klopmi in v učenje vključimo gibanje. Del dejavnosti poteka v skupini, tako se razvija skupinsko dinamiko, del pa poteka povsem individualno, s tem pa se krepí posameznikovo čuječnost, ustvarjalnost in pismenost. Dejavnost je razgibana in od učenja z naravnimi materiali, zbrane informacije prenesemo v socialno igro čuječnosti ter trening ustnega in pisnega sporočanja. Za zaključek pa vse povzamemo tako, da ustvarjamo s pomočjo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Pri dejavnosti je ključen razmislek vsakega člana skupine o tem, v čem smo si ljudje in storži podobni ter kako močne so tudi različnosti. Ključno je, da posameznik prepozna svoja močna področja in tako gradi pozitivno samopodobo.

Ključne besede: Canva, estetski pristop, Land Art, močna in šibka področja, različnosti, samospoznavanje, Stop motion

1 UVOD

Po večletnih izkušnjah dela z osnovnošolci ugotavljam, da je za dvig motivacije in vzpostavitev kvalitetnejšega odnosa med učenci ter med učiteljem in učencem ključen umik iz vsakdana v naravo. Do lažjega doseganja učnih ciljev pridemo z izkušnjskim učenjem ter učenjem z metodo igre, saj so pri tovrstnih oblikah dela učenci običajno bolj pozorni in se jim doživetje posledično bolje vtisne v spomin. Veliko se že poslužujem metode doživljajske pedagogike, kjer so učenci aktivno vključeni v pripravo, izvedbo in evalvacijo dejavnosti. Na seminarju Inovativni pristop za poučevanje na prostem z elementi estetskega pristopa sem dobila nove ideje za popestritev svojega dela ter se odločila, da jih preizkusim v praksi. V letošnjem šolskem letu sem kot svetovalna delavka tudi intenzivneje pričela z izvajanjem delavnic Varni brez nasilja programa NEON. Menim namreč, da je pomembno, da učence aktivno učimo socialnih veščin in sobivanja, saj smo se precej oddaljili, še posebno v obdobju epidemije Covid-19. Za lažje vzpostavljanje odnosov in sodelovanje v skupini pa mora posameznik poznati sebe, svoja močna in šibka področja ter se sprejemati.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.2 POPULACIJA

Dejavnost sem izvedla v skupini tretješolcev s podružnične šole. V skupini je sedemnajst radovednih in dobro vodljivih učencev ter učiteljica, ki odprtih rok sprejema nove inovativne ideje. Tretješolci pri nekaterih dejavnostih potrebujejo več vodenja in pomoči. Najmanj samostojni so bili pri ustvarjanju s sodobno tehnologijo.

2.3 POTEK DEJAVNOSTI

Z učenci se odpravimo na dejavnost, ki temelji na povezovanju športa, umetnosti in čuječnosti na sprehodu. Umik v naravo je za učenje in zdrav razvoj otrok ključnega pomena, ob doživljanju narave in vsega lepega v njej se otrok namreč zave, da se izplača živeti. Vsak normalen otrok se pripravlja na življenje tako, da vse preizkusi, preišče in z reči nekaj naredi (Zalokar Divjak, Rojnik, 2010). Spodnja fotografija prikazuje pohod učencev proti gozdu.

Slika 1: Pohod, osebni arhiv.

2.3.1 Doživljajski pohod

Na začetku je pomembno učence seznaniti z načinom dela, in sicer z navodili in opozorili na kartončkih, ki so prikazani na sliki 2. Vsak je dobil svojo vlogo, ki naj bi jo na dejavnosti upošteval. Pred delavnico sem pripravila kartončke z vlogami: fotograf, bralec, pomočnik, animator, nadzornik, motivator, vodilni, pomočnik vodje, opazovalec, skrbnik za tišino, obveščevalec, eko frajer, idejni vodja, delavec, redar, navigator in skrbnik za čas. Na vsakem kartončku je bilo še pojasnilo, kaj posamezna vloga pomeni. Bralec je prebral napotke in vodja je skupino odpeljal do njim poznane točke ob robu gozda.

Slika 2: Kartončki z vlogami, osebni arhiv.

Po opravljeni nalogi so prejeli nov kartonček. Prebrali so navodila in pričeli z iskanjem sebi najljubšega storža. Sledila je evalvacija in pogovor v krogu, kjer smo si pregledali izbrane storže in iskali njihove podobnosti.

Slika 3: Podobni storži, osebni arhiv.

Delavec je bralki odnesel novo navodilo, skrbnik za tišino je poskrbel za mir in učenci so bili obveščeni, da je čas za Land Art, torej ustvarjanje v naravi. Vsak učenec je moral poosebiti storž, in sicer ga okrasiti na ta način, da izdela podobo sebe. Učenci so intenzivno razmišljali, kaj jih zaznamuje, kako bi lahko oblikovali svoj izdelek, da bi v njem predstavili sebe. Fotograf je poskrbel za fotografiranje dejavnosti, medtem ko so učenci iz naravnih materialov sproščeno kreativno preživljali čas v naravi. Po ustvarjanju nas je skrbnik za čas opozoril, da je čas za vrnitev v šolo. Animator je oskrbel za dobro vzdušje in prepevanje po poti. Nastali izdelki so prikazani na sliki, nekateri učenci so jih pred začetkom snemanja videa želeli še dodatno okrasiti.

Slika 4: Storži, osebni arhiv.

2.3.2 Socialna igra čuječnosti

Po vrnitvi v šolo smo vse izdelke zložili na mizo in učencem zavezali oči. Z zavezanimi očmi so se poskusili umiriti, priklicati v spomin svoj izdelek in ga s tipom prepoznati. Ker so v njegovo kreiranje vložili kar nekaj časa, razmišljanja in energije, je bila večina učencev pri prepoznavanju uspešna. Postopek aktivnosti je prikazan na spodnji fotografiji, kjer učenka poskuša poiskati svojo umetnino.

Slika 5: Igra čuječnosti, osebni arhiv.

2.3.3 Opis storža – Storž vsak je lahko junak!

Pri pouku slovenščine so nadaljevali z opisovanjem svojega storža oziroma sebe. Podana so bila precej odprta navodila, zato so nastali tudi zelo različni izdelki.

2.3.4 Stop motion – »Storžki«

V programu Stop motion smo izdelali še predstavitveni video »Storžki«. Z videom smo poudarili tudi pomen skupnosti, kot poudarja Polak (2007) težnjo po »biti povezan in držati skupaj« tako v fizičnem kot v psihološkem smislu imenuje medsebojna povezanost. Člani tima jo oblikujejo s tem, ko se odločijo, da se bodo predstavili in razkrili drugim v skupini. Ob ustvarjanju je bilo ključno spoznavanje svojih močnih področij in samospoznavanje. Bistvo videa je bilo, da se predstavi vsak posameznik, ki je del oddelka in na koncu še razred kot celota.

2.3.5 Ustvarjanje v programu Canva

Za dvig kreativnosti in znanja uporabe IKT pa smo lastno predstavitev izdelali še v računalniškem programu Canva, v katerem so bile že pripravljena navodila za dodelitev vlog in potek dejavnosti. Učence je na računalniku pričakala fotografija, na kateri je bil on sam s svojim storžem. Njegova naloga je bila, da izdelek popestri s pozitivnimi lastnostmi in močnimi področji.

2.4 SODOBNE METODE IN PRISTOPI TER MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Dejavnost Storž vsak je lahko junak, je temeljila na uporabi različnih pristopov in metod. Ključen je bil umik iz šolskega vsakdana. Del učenja je potekal na prostem, kjer smo se posluževali dejavnosti estetskega pristopa in elementov didaktičnega pristopa »skrivnostnosti«. Učenci so samostojno sledili navodilom, ki so jih prebrali in upoštevali vloge, ki so jim bile dodeljene. Na pohodu so bili zelo pozorni na življenje v gozdu. Z uporabo tehnike Land Art smo spodbujali kreativnost. Ob samostojnem iskanju svojega storža in spoznavanju z njim smo pri učencih prebujali čuječnost, saj so ga morali natančno spoznati z vsemi čuti in kasneje pri socialni igri z zavezanimi očmi prepoznati in ločiti od drugih. V razredu smo s pomočjo aplikacije Stop Motion izdelali krajši video prispevek o močnih področjih vsakega posameznika in oddelku kot skupini. Pri dejavnosti smo povezovali več predmetnih področij, in sicer predvsem šport (gibanje v naravi, krajši pohod do bližnjega gozdička), slovenščino (komunikacija, ustno in pisno izražanje ter opis svojega storža in sebe), matematiko (razmerja), likovno umetnost (okraševanje storža, Land art) in spoznavanje okolja (podobnosti,

različnosti, spoznavanje gozda). Učenci so se učili tudi spretne rabe računalniških programov (IKT), in sicer so v programu Canva oblikovali svoj poster ter se spoznali s programom Stop Motion, v katerem smo izdelali predstavitveni video.

3 ZAKLJUČEK

Umik iz vsakdanjega frontalnega poučevanja in prenos odgovornosti na učence, spodbujanje samostojnosti in učenje na prostem, so izrednega pomena, saj so pri tem delu učenci bolj sproščeni, aktivni in hkrati motivirani. Takšne oblike vzgojno-izobraževalnega dela so za otroke bolj zabavne, saj se učijo na bolj igriv način. Po Krajncan (2011) povzamemo, da imajo igre, ki jih namensko izberemo in jim podamo pedagoško namero učinkovit in jasen doprinos k doživetju in učenju v skupini. Na naši delavnici je bilo opaziti, da z delom niso želeli zaključiti in bi si želeli dejavnost še podaljšati. Presenetljivo je bilo, kako resno so vzeli izžrebane vloge, saj so med potjo prepevali, skrbnik za okolje je opozarjal na ekološko ravnanje v gozdu, skrbnik za tišino je skupino vestno opozarjal na delo ... Čeprav so bile vloge izžrebane, so se potrudili vživeti v vlogo in jo odgovorno izpeljati. Menim, da bi morda lahko poskusili učencem vloge dodeliti tudi med poukom in tako povečati njihov občutek odgovornosti. Sodobni čas prinaša rabo IKT kot nujnost in vemo, da se otroci že v zgodnjem otroštvu srečajo z digitalnimi napravami, zato je pomembno, da jih učimo, da so te pametne naprave naši pripomočki, ki nam olajšajo življenje in omogočijo pot do informacij, izdelkov, znanja in ne zgolj naprave za krajšanje časa (igranje igrice, gledanje filmov ...). Zato se mi je zdelo smiselno, da spoznajo še kakšen njim nov program in se ga naučijo smiselno uporabljati.

Tretješolci so na vmesnih in končni evalvaciji sporočili, da jim je bil takšen način učenja všeč in da bi si želeli več učenja v naravi.

Slika 5: Vračanje s prepevanjem, osebni arhiv.

4 VIRI IN LITERATURA

Krajncan M., Krajncan N. (2011). Igre v doživljajski pedagogiki. Ljubljana: Društvo za doživljajsko pedagogiko.

Polak, A. (2007). Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Modrijan.

Zalokar Divjak, Z., Rojnik, I. (2010). Pedagoški in didaktični vidiki vzgoje. Ljubljana: Teološka fakulteta.

RAZISKOVANJE V KRAJINSKEM PARKU STRUNJAN

Sonja Fink Babič, CŠOD, OE Breženka

POVZETEK

V današnjem času je pomembno, da se učenci naučijo razmišljati in delovati trajnostno, zato je potrebno, da mladi razvijajo zavedanje o pomenu ohranjanja narave in trajnostnega razvoja. V ta namen smo izvedli terensko metodo dela z učenci v Krajinskem parku Strunjan.

Učenci so bili razdeljeni v delovne skupine in so samostojno raziskovali območje Krajinskega parka Strunjan. S pomočjo delovnih listov so hodili po opisani poti, se ustavili na posameznih mestih, ugotavljali značilnosti kraja, njegove naravne posebnosti in gospodarske dejavnosti. Pri tem so se osredotočili na vpliv človeka na naravo in družbo. Učenci so preučevali posebnosti kraja z vidika trajnostnega razvoja. Pri terenskem delu so uporabljali tudi pametne telefone.

V okviru izvedbe dejavnosti smo učencem omogočili praktično in neposredno izkušnjo s terenskim delom ter jih spodbudili k aktivni udeležbi v procesu učenja, učenci pa so znanje pridobivali na raznolik in dinamičen način. Praktične izkušnje namreč pomagajo, da se učenci lažje povežejo z znanjem, ki ga osvajajo in si ga bolj zapomnijo.

Rezultati te izvedbe so bili zelo pozitivni. Učenci so se aktivno vključevali v delo in pokazali veliko zanimanje za raziskovanje. Poleg tega so se naučili tudi, kako lahko sami prispevajo k ohranjanju narave ter razmišljati o načinih, kako delovati po smernicah trajnostnega razvoja.

Take oblike učenja so pomembne, ker spodbujajo kreativnost, inovativnost in samostojno raziskovanje pri učencih. Hkrati pa tudi pomagajo pri razvoju različnih veščin, kot so komunikacija, sodelovanje v skupini in reševanje problemov.

Ključne besede: Krajinski park Strunjan, terensko delo, trajnostni razvoj, skupinsko delo, uporaba digitalne tehnologije pri terenskem delu

1. UVOD

Glavni problem: Pomanjkanje celostnega opazovanja in razmišljanja učencev o okolju ter trajnostnem razvoju.

Namen: Spodbujanje učencev k samostojni raziskovalni dejavnosti na terenu in razvijanje njihove odgovornosti, samoiniciativnosti ter timskih veščin.

Cilji: Učenci samostojno raziskujejo teren, opazujejo značilnosti okolice, razpravljajo o svojih opažanjih ter beležijo ugotovitve. Pri tem se osredotočijo na varovanje naravnega okolja, koristi za družbo in prednosti za gospodarstvo. Njihovo delo je interdisciplinarno, povezuje naravoslovne in

družboslovne vsebine. Kar je bistvena karakteristika trajnostnega razvoja, ki vključuje povezanost vseh treh aspektov: ohranjanje narave, skrb za družbo in gospodarski razvoj v harmonično celoto.

2. OSREDNJI DEL BESEDILA

Predstavitev terenskega dela v Strunjanu:

Prispevek predstavlja dejavnost na terenu, ki se izvaja v obliki dela po skupinah. Učenci samostojno raziskujejo teren, obiskujejo posamezne postaje, opazujejo, razpravljajo in ugotavljajo. Pri tem sledijo navodilom na delovnem listu ter se v skupini odločajo, kam morajo iti in kaj si je potrebno ogledati. Na vsaki postaji se ustavijo ter skladno z navodili opazujejo značilnosti okolice. To vključuje opazovanje rastlin, živali, okolja, opreme in objektov, povezanih z gospodarskimi dejavnostmi. Učenci preučujejo mesto opazovanja iz različnih vidikov, naravoslovnega in družboslovnega.

V nadaljevanju je predstavljeno njihovo terensko delo po posameznih mestih raziskovanja.

V območju Strunjanskih solin učenci opazujejo solne bazene različnih velikosti. S pomočjo priloženega gradiva, skic na pojasnjevalnih tablah ločijo kristalizacijske bazene od izparilnih. Opazujejo razstavljene pripomočke, ki so jih solinarji uporabljali pri pridelavi soli in ugotavljajo, katere od njih solinarji uporabljajo še danes (slika 1). Učenci razpravljajo o tem, da je les primernejši material za solinarska orodja kot je to kovina. Seznanijo se s pojmom petole in s podatki, da je uporaba petola omogočila pridelavo čiste bele soli, medtem ko je bila pred tem sol umazana, pomešana z blatom. Učenci razpravljajo o tem, zakaj je pomembno, da je ohranjanje tradicionalnega solinarstva izjemno pomemben del slovenske kulturne dediščine na tem območju Slovenije. Solinarje, ki delajo v solinah sprašujejo, koliko ljudi je zaposlenih v Strunjanskih solinah, kar predstavlja pomembno dobrobit solinarstva za družbeni vidik te gospodarske dejavnosti, saj omogoča zaposlovanje prebivalcev iz okoliških krajev. Od solinarjev tudi zvedo, da je njihova sol zelo cenjena in se dobro prodaja tako na slovenskem kot tujem trgu, kjer še posebej ti. cenijo solni cvet. Prav tako se s solinarji pogovarjajo o povprečni količini pridelane soli na leto in katere vremenske razmere so najboljše za pridelavo soli.

Slika 1: Aktivnosti učencev v Strunjanskih solinah. Fotografija: Sonja Fink Babič

Soline raziskujejo tudi z naravoslovnega vidika in spoznajo različne predstavnike slanuš. Pri tem uporabljajo aplikacijo PlantNet, kar učence dodatno spodbudi, da samostojno, z uporabo digitalne tehnologije prepoznajo različne vrste slanuš. Rastline tipajo in s pomočjo gradiva ugotavljajo, zakaj

imajo debelejšje liste. Po navodilih na delovnem listu brskajo po internetu, po spletni strani Krajinski Park Strunjan (2021) in zbirajo podatke o značilnih živalskih predstavnikih, ki dobro prenašajo slano vodo, ribico solinarko in majhnega solnega rakca. Z daljnogledom opazujejo ptice in jih s pomočjo priloženega gradiva poimenujejo. Zaključujejo, da so soline zelo ugoden življenjski prostor za številne ptice predvsem zato, ker so daleč od urbanega okolja, ker je hrane obilo in jo ptice dobijo brez velikega truda, ko hodijo po nizki vodi v solnih bazenih, v blatnem dnu pa mrgoli manjših organizmov, s katerimi se hranijo. Poleg tega so na solinah ptice varne pred plenilci, saj se ti nimajo kam skriti, ker na solinah ni večjega grmičevja. Zaključujejo, da je pomembno, da z ohranjanjem solinarstva pozitivno vplivamo na ohranjanje raznolikosti živih bitij v tem okolju.

Območje strunjanskih solin preučujejo tudi iz turističnega vidika. Opazijo, da je v območju solin veliko obiskovalcev, ki se radi sprehajajo po solnih grebenih, opazujejo ptice ter prebirajo zanimivosti na pojasnjevalnih tablah. Učenci razpravljajo, da so hoteli, ki imajo razgled na soline, za turiste posebej privlačni, saj je razgled na soline edinstven in predstavlja dodano vrednost turistični ponudbi. Z zaposlenimi v solinarskem centru se pogovarjajo kako pogosto izvajajo vodene ogleda po solinah in okolici, zanima jih tudi, iz katerih držav so turisti najbolj zainteresirani za ogleda.

Po navodilih na delovnem listu si v ribiškem pristanišču učenci ogledajo ribiška plovila. Opazujejo opremljenost ribiških čolnov, ki se razlikujejo od ostalih predvsem po opremljenosti z mrežami, na sprednjem delu pa so nameščenimi koluti. Razpravljajo čemu služijo koluti in čemu črne zastavice, ki jih ribiči uporabljajo za označevanje ribiških mrež, ko jih namestijo v morje. Učenci z daljnogledi opazujejo številne boje na morju v daljavi. Na pojasnjevalni tabli preberejo, da so to gojišča školjk, užitnih klapavic. Razpravljajo, da tako kot solinarstvo, tudi ribištvo in školjkarstvo omogočajo zaposlovanje v krajinskem parku Strunjan, saj so tu zaposleni številni okoliški prebivalci, kar je pomembna dobrobit teh gospodarskih dejavnosti. Vse te tri gospodarske dejavnosti v Strunjanu imajo sprejemljiv vpliv na okolje, ker se odvijajo v manjšem obsegu (ribištvo) oz. ne uničujejo življenjskega prostora ter pripomorejo k ohranjanju biotske raznovrstnosti (solinarstvo). Zato pripomorejo k trajnostnem razvoju v Strunjanu.

Naloge na delovnem listu učenci usmerjajo po poti do morske lagune Stjuža, ki na prvi pogled deluje kot jezero. Učenci z daljnogledom opazujejo življenje ob Laguni in na njej ter brskajo po spletni straneh Krajinskega parka Strunjan in preberejo, da je laguna zaprto morsko območje, ki je le z ozkim kanalom povezano z morjem (»Krajinski Park Strunjan«, 2021). Spoznajo, da je Laguna Stjuža naša edina morska laguna in da je območje Naravnega rezervata Stjuža uvrščeno v omrežje Natura 2000 (»Krajinski Park Strunjan«, 2021; »Naravni parki Slovenije - Krajinski park Strunjan«, 2023) . V tem zaščitenem območju opazijo številne ptice, s pomočjo slikovnega gradiva, spletne strani ugotavljajo njihova imena (slika 2). Vprašanja na delovnem listu učence spodbudijo k razpravljanju, da so tako Stjuža kot Strunjanske soline pomemben življenjski prostor, ki ga je potrebno ščititi, da bi ohranili bogato biotsko raznovrstnost v tem območju.

Slika 2: Aktivnosti učencev v okolici Lagune Stjuža.. Fotografija: Sonja Fink Babič

Navodila spodbujajo učence, da si ogledujejo turistične objekte v okolici plaže, opišejo značilnosti plaže v Strunjanu, nato pa nadaljujejo pot do hotela in objektov zdravilišča Krka - Talaso Strunjan. Opazujejo, katere vrste so opazovani turistični objekti, čemu služijo in navedejo njihova imena. Opazujejo restavracijo in bar ob plaži, na reklamnih panojih preberejo njihovo ponudbo in razmišljajo kdo vse je zaposlen v njih. V območju zdravilišča ugotavljajo, da so poleg hotela tukaj še številni bungalovi, bazen in rekreativne površine in da ne gre le za turistično ponudbo, ampak ponujajo tudi zdraviliške storitve, saj na panojih pred hotelom razberejo različne programe (slika 3). Zato na spletni strani Talaso Strunjan, Terme Krka Strunjan (2023), iščejo dodatne informacije o tem, kateri terapevtski programi in programi dobrega počutja so na voljo obiskovalcem. Navedejo jih na delovne liste. Preberejo tudi, da so tu fizioterapevtske ambulante, masažni in lepotilni saloni ter različni programi rekreacije in sprostitve (»Terme Krka Strunjan«, 2023). Razpravljajo, da ti programi omogočajo obiskovalcem, tj. pacientom izboljšanje zdravja, turistom pa ohranjanje dobrega počutja, kar je pomembna dobrobit zdraviliško – turističnih dejavnosti. Kot pomembno prednost turizma učenci navedejo tudi možnost zaposlitve ljudi iz različnih poklicev; od zdravnikov, fizioterapevtov in medicinskih sester do kozmetičark, receptorjev, kuharjev, natakarjev, sobaric, reševalcev iz vode... Ugotavljajo, da so številna delovna mesta ena glavnih prednosti turistične dejavnosti za ljudi, ki živijo v tem območju.

Slika 3: Aktivnosti učencev v turističnem območju zdravilišča Krka- Talaso Strunjan. Fotografija: Sonja Fink Babič

V zaključnem delu učitelj spodbudi učence, da razmišljajo o opazovanju posledic, ki jih ima turizem za naravno okolje. Učenci ugotovijo, da je plaža v Strunjanu umetna, betonska in sega tako globoko v morje, da ni več bibavičnega pasu. Tako je z vidika biološke raznovrstnosti ta del obale zelo razvrednoten. Učitelj jih usmeri k opazovanju velikega novega parkirišča, ki se razteza vse do Lagune

Stjuže in ceste, ki potuje ob laguni. Učenci ocenjujejo, da je zaradi tega posega veliko organizmov izgubilo življenjski prostor, tudi takih, ki so značilni za to območje, npr. slanuše, in je zato zmanjšanje njihovega števila posebej problematično. Nadaljujejo, da je turizem uničil domovanja mnogih vrst z izgradnjo hotelov, bungalov in ostalih turističnih objektov. Na spletu poiščejo informacije o razglasitvi zaščitenega območja Krajinski park Strunjan in ugotovijo, da je to območje zaščiteno od l. 1990 (»Krajinski Park Strunjan«, 2021). Učenci zaključujejo, da je zakonodajna zaščita nujna, če želimo ohraniti naravo. Učitelj učence usmeri k dajanju lastnih predlogov za izboljšave glede okoljske problematike. Učenci nizajo številne ideje; postavili bi sončne celice na strehe stavb, uvedli električne avtobuse za lokalne prevoze, povečali izposajo koles, tudi električnih, skirojev, povečali število košev za ločevanje odpadkov, v hotele in bungalove bi postavili luči na senzorje, tudi na tuše v kopalnicah in predvsem na plažah. Nujno se jim zdi tudi, da je v Krajinskem parku Strunjan prisoten okoljski redar, predvsem pa v času turistične sezone, ki bi opozarjal obiskovalce na neprimerno obnašanje, ob neupoštevanju pravil, pa izrekal kazni. Učenci zaključujejo, da moramo vsi, tako stanovalci kot zaposleni in obiskovalci, biti nenehno pozorni na naravo, se do nje spoštljivo obnašati in jo varovati.

3. ZAKLJUČEK

Učenci so samostojno hodili po učni poti, opazovali okolje, brskali po spletu, razpravljali in beležili v delovne liste svoje ugotovitve. V zaključnem delu so z učiteljem razpravljali o svojih ugotovitvah in iskali predloge za izboljšave.

Prednosti predstavljenega terenskega dela so mnoge. Najprej, učenci imajo priložnost, da delo opravljajo samostojno v skupinah, kar spodbuja njihovo odgovornost, samoiniciativnost in razvija timsko delo. Delo poteka v celoti na terenu, kar omogoča učencem neposreden stik z okoljem. Pomembno je tudi, da je terensko delo interdisciplinarno, saj združuje naravoslovne in družboslovne vsebine. Učenci tako lahko spoznavajo različna področja znanja hkrati in gradijo povezave med različnimi temami.

Uporaba digitalne tehnologije pri terenskem delu ima prav tako svoje prednosti. Učenci se naučijo, kako koristno uporabljati digitalna orodja, kot je brskanje po spletu in uporaba aplikacij, kot je na primer PlantNet. To jim omogoča, da pridobijo dodatne informacije in poglobijo svoje raziskovanje.

4. VIRI

Krajinski Park Strunjan. (2021). Pridobljeno 7. maja 2023 s <https://parkstrunjan.si/>

Terme Krka Strunjan. (2023). Pridobljeno 9. maja 2023 s <https://www.termekrka.com/si/sl/strunjan/>

Naravni parki Slovenije - Krajinski park Strunjan. (2023). Pridobljeno 10. maja 2023 s <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/naravni-parki/krajinski-park-strunjan>

CEL SVET JE UČILNICA

Anja Frank, Osnovna šola Dragotina Ketteja, Župančičeva ulica 7, 6250 Ilirska Bistrica

POVZETEK

Sodobni izziv v šoli je motivirati učence za učenje. Sodobni učni načrti spodbujajo k medpredmetnemu povezovanju vsebin pri pouku. Ključnega pomena so premišljeni, sodobni didaktični pristopi, ki zagotavljajo in ohranjajo visoko stopnjo motiviranosti za učenje. Izkustveno učenje spodbuja ustvarjalnost učencev in učitelja. Razlog za to je medpredmetno povezovanje razdrobljenih delov učne vsebine v razumljivejšo, uporabnejšo in bolj življenjsko celoto. Učenci naj bi v šoli in izven nje znali povezovati in uporabljati teoretično in praktično znanje iz različnih področij.

Dejavnosti učenja in poučevanja začetne angleščine morajo biti zanimive in sproščene. Čeprav pri začetnem poučevanju angleščine poučujemo osnovne vsebine, so lahko ure kreativne, ustvarjalne in spodbujajo ter razvijajo višje ravni mišljenja. Naravno okolje je za učence dobra motivacija za znanje, ki ga pridobivajo.

Učne ure angleščine v prvem triletju temeljijo na zavedanju sveta okrog sebe, na več čutnem učenju in učenju skozi igro. V ospredju so učenci, ki so aktivni in na podlagi svoje izkušnje pridejo do zastavljenega cilja. Učna ura je zasnovana na uporabi jezika kot sporazumevalnega orodja in v ospredje postavlja dialog, pogovor v skupinah. Učenci sledijo radovednosti, bolje zaznavajo kompleksnost in medsebojno povezanost sebe ter sveta okrog sebe. Spoznajo, da so del večjega sistema in da je učenje vpeto v življenje ves čas in vsepovsod.

Ključne besede: angleščina, prvo triletje, izkustveno učenje, naravno okolje, igra, več čutno učenje

1 UVOD

Sama si kot učiteljica želim preživeti čim več časa v naravi in učence navdušiti nad lepotami narave ter jim kot učiteljica ponuditi konkretne izkušnje in spretnosti, ki jih lahko uporabijo v vsakdanjem življenju. Kot otrok sem veliko časa preživela zunaj, se z vrstniki igrali smo se vse do mraka, raziskovali okolico, se potepali po in si pridobili izkušnje, ki me še danes obdajajo s prijetnimi občutki. Ker sem opazila, da danes otroci vedno več časa preživijo za računalniki, pametnimi telefoni in pred ostalimi ekrani, se premalo gibljejo in so izgubili stik z naravo, sem se odločila, da želim kot učiteljica otrokom ponuditi dejavnosti zunaj šolskih učilnic, ki bi bile poučne in zabavne hkrati.

V prispevku bodo prikazane dejavnosti pouka angleščine, ki so izvedene na prostem, v šolskem vrtu, parku in okolici. Pouk na prostem je pri urah angleščine vsakoletna praksa, saj so učne ure kreirane z namenom doseganja ciljev jezika, v našem primeru angleščine in pa tudi vsebin ostalih predmetov, kateri so vključeni v predmetnik posameznega razreda.

S dejavnostmi pouka na prostem popestrimo pouk angleščine in so motivacija za učence za pridobivanje novega znanja, ki je učinkoviteje in trajnejše. Učenci se zavedajo sveta okrog sebe in spoznavajo ter vedo, da je učenje prisotno ves čas in povsod. Zavedajo se, da nam naravno okolje ponuja nešteto možnosti za učenje, na nas in še posebno na njih pa je, da po svetu hodijo z odprtimi očmi in znajo dobro opazovati ter prisluhniti v vsakem trenutku in v vsakem okolju.

Predstavljeno bo, kako postane učencem naravno okolje zanimivo, hitro doumljivo, ustvarjalno, izkustveno in raziskovalno.

2 POUK ANGLEŠČINE NA PROSTEM

Narava in širše okolje sta lahko navdih za iskanje znanja. S kombiniranjem tradicionalne učilnice z učilnico na prostem imamo možnost, da pri učencih vzbudimo zanimanje in motiviranost. To je treba upoštevati predvsem pri najmlajših otrocih. Učilnica v naravi bi morala biti pri otrocih tako samoumeven prostor učenja, kot so razred, telovadnica ali knjižnica.

Pouk na prostem je bil včasih namenjen preučevanju narave, danes pa se dotika tudi drugih predmetnih področij. Donaldson in Donaldson (1958, v Adkins in Simmons, 2002) pouk na prostem definirala kot "učenje v naravi, o naravi in za naravo". Kasneje je Priest (1986, v Adkins in Simmons 2002) dodal, da je to proces učenja skozi izkušnje onstran štirih sten učilnice.

Najširša opredelitev pouka na prostem po D. Skribe Dimec (2014) je, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Pouk na prostem ima različne vplive na učence, prednosti in pozitivne učinke za dejavnosti na prostem. Pozitivne učinke učenja na prostem navaja tudi Manifesto (2006, str. 3) v publikaciji *Learning outside the classroom*, v kateri je zapisano poučevanje med teorijo in prakso. Opisane so aktivnosti na prostem, ki omogočajo otroku:

- izboljšanje učne uspešnosti,
- priložnost za učenje skozi igro,
- višjo raven učenja,
- razvijanje spretnosti in samostojnosti v različnih okoljih,
- povečanje skrbi in odgovornosti za okolje,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- zmanjševanje vedenjskih težav in boljše sodelovanje,
- višjo raven motiviranosti,
- zmožnost odpravljanja negotovosti,
- sprejemljivo tveganje pri opravljanju izzivov in
- vzpostavitev boljšega odnosa do učenja.

Poleg poučevanja na prostem je pri pouku angleščine v prvem triletju poudarek na uporabljenih inovativnih didaktičnih pristopih. Pouk načrtujemo tako, da se učenci med poukom aktivno učijo na različne načine. V učilnici ni popolne tišine, učenci sodelujejo pri delu, ne sedijo v klopi, prostor za delo si izberejo sami ali ga izberemo skupaj. V svoj pouk uvajamo veliko gibanja, angleščino medpredmetno povezujemo, kolikor je to mogoče. Ostalo delo učitelja je organizacija, načrtovanje,

opazovanje, spremljanje ter skrb za medsebojne odnose in primerno fizično okolje. Model dela pri pouku angleščine ni nekaj brezhibnega in natančno dodelanega in model dela se spreminja, dopolnjuje, preoblikuje, nadgrajuje.

2.1 DEJAVNOSTI POUKA ANGLEŠČINE NA PROSTEM

2.1.1 Poglej okrog in začuti svet okrog sebe

Učenci se o naravi in vsem, kar nas obdaja najbolje učijo zunaj, v naravnem okolju. Pri uri angleščine se radi učimo na vrtu. Pogovarjamo, ponavljamo in učimo se o pomladi in njenih značilnostih, o barvah, ki nas obdajajo ter oblikah, katere vidimo okrog nas.

Učenci do učnega prostora, kjer se bomo učili pridejo s pomočjo pravilnih rešitev ugank. Sami morajo tudi ugotoviti, o čem bomo ponavljali, o čem se bomo pogovarjali.

Ko uspešno rešijo naloge oziroma izzive, odidemo na vrt. Vedno so navdušeni, ko zamenjamo učilnico z zunanjo učilnico. Na vrtu sledijo dejavnosti. Najprej se na vrtu razgibamo. Učenci so gibalno aktivni. Preko igre Move and freeze se skušajo zavedati svojega telesa in gibe kontrolirati ter jih voditi od visoko intenzivnega gibanja do umirjenega stanja.

Naslednja dejavnost je opis ene stvari, ki jo učenci opazijo na vrtu. Lahko je to rastlina, stvar, žival, pojem ali oseba. Učenci največkrat izberejo žival, ki jo opazijo. Izbrano žival, rastlino ali ostalo poimenujejo. Opisujejo njeno barvo, velikost, počutje in dodajo še nekaj po izbiri. Opisujejo v angleščini.

Dejavnosti so usmerjene tudi v ponavljanje in utrjevanje o pomladi, o barvah pomladi in oblikah. Naloge, ki jih opravijo so raznolike. V ospredje je postavljen sprehod po vrtu in opazovanje pomladi ter njenih značilnosti. Učenci so usmerjeni v opazovanje in poslušanje. Opazujejo in poslušajo:

- vreme,
- temperaturo,
- barve pomladi,
- zvoke pomladi (petje ptic, brenčanje čebel ...),
- pomladanske cvetlice,
- oblike, ki nas obdajajo.

Učenci se lahko o vsem, kar je povezano z dano vsebino pogovarjajo s sošolcem. Lahko vprašajo za nasvet, mnenje in prosijo za pomoč. So drug drugemu v oporo.

Pred zaključkom in poročanjem se učenci postavijo v pare, najdejo svoj prostor in drug drugemu predstavijo svoje ugotovitve, rešitve. Spodbujeni so k rabi vprašalnic in kratkih odgovorov v angleščini.

Vse, kar opazijo, zabeležijo na učni list ali pa poiščejo konkretne materiale in primerke ter položijo na dogovorjeno mesto, v našem primeru na belo rjuho. O vsem, kar ugotovijo in kar zabeležijo poročajo. Na koncu sledi evalvacija.

Slika 1: Učenje na vrtu, fotografija Anja Frank

Učenci se o značilnostih letnih časov učijo v avtentičnem okolju. Učijo in naučijo so se z opazovanjem, raziskovanjem okolice, s primerjanjem in sodelovanjem. Vse značilnosti letnih časov spoznavajo in občutijo z vsemi čutili. Opazujejo in opisujejo barve, plodove, živali, ki živijo na vrtu, vreme. Gibalno prikazujejo gibanje živali in vremena. Ustvarjajo izdelke iz naravnih materialov ter pripravijo pojedino. Izvajajo in preizkušajo se v gibalnih igrah. Dejavnosti so povezane medpredmetno, so raznolike, dinamične in skupinske, kar učencem ponuja možnost medsebojnega presenečanja in ustvarjanja.

Slika 2, 3, 4, 5: Učenje na vrtu, fotografija Anja Frank

2.1.2 Števila in mi

Učenci ponovijo razne matematične pojme, števila in utrjujejo matematične operacije. Učenje zunaj in z uporabo naravnih materialov je za učence posebno spodbudno in zanimivo. Dejavnosti so večinoma skupinske in omogočajo vsem učencem, da so aktivno vključeni. Zasnovane so tako, da že osvojeno znanje iz konkretne matematične vsebine smiselno prenesejo na drugo dejavnost in tako razvijajo kritično mišljenje.

Učenci s pomočjo igre in raznih gibalnih dejavnosti usvajajo jezikovne ter predmetne vsebine, se urijo in razvijajo razne spretnosti in veščine ter med seboj sodelujejo, se povezujejo, si pomagajo. Igre vključujejo različna vsebinska in predmetna področja.

Slika 6, 7: Učenje matematike, fotografija Anja Frank

2.1.3 Mali ustvarjalci

Učenci ustvarjajo iz naravnih materialov. Ustvarjajo poljubne motive in izbirajo poljubne materiale, ki jih najdejo v bližini. Učenci si med seboj pomagajo, si svetujejo in sodelujejo ter na koncu izdelke ovrednotijo.

Slika 8, 9: Učenje matematike, fotografija Anja Frank

2.1.4 Veseli bralci smo mi

Učenci berejo angleške slikanice na šolskem vrtu ali v parku. Slikanice izberejo bodisi sami, bodisi jih izbere učitelj. Učenci berejo v paru ali skupini. Boljši bralci berejo sami, frontalno in tako prevzamejo vlogo učitelja asistenta in usmerjevalca ter ovrednotijo branje ostalih sošolcev.

2.1.5 Evalvacija

Po zaključeni dejavnosti učenci podajo svoje videnje in predstavijo svoje vtise o izvedenih dejavnostih. Voden in usmerjeni so skozi iztočnice:

- Kako je potekalo delo na vrtu?
- Si imel kakšne težave?
- Kako si rešil težavo?
- Kaj ti je povzročalo težave?
- Ali so bile naloge razumljive, prelahke, pretežke?
- Ali imate vsi iste rešitve nalog? Zakaj ja, zakaj ne?
- Kaj ti je bilo najtežje?

O vsem, kar učenci zaznajo in o vseh svojih občutkih na koncu spregovorijo. Predstavijo ugotovitve, rešitve nalog in poiskali vzroke za različnost, pestrost le teh.

Njihovi občutki po preživetju učni uri v naravi so pozitivni. Z izvajanjem dejavnosti nimajo težav. Največ vodenja in usmerjanja potrebujejo pri komunikaciji in ponavljanju v parih. Na koncu predstavijo svoje rešitve in ugotovitve ter zaključijo, da so poiskali različne možnosti za zapis in prišli do raznolikih rešitev. Pokaže se pestrost v odgovorih, kar je zelo dobrodošlo. Narava je raznolika in prav tako vsi mi, kateri smo del nje. Učenci o svojem delu, izvedbi in končnem izdelku ves čas razmišljajo in iščejo možnosti za izboljšave, kar je velik doprinos o zavedanju svojega znanja in napredka.

2.1.6 V čem so aktivnosti inovativne in kako so prenosljive

Dejavnosti izvedene zunaj, v našem primeru na šolskem vrtu so za učence izrednega pomena, saj jim omogočajo povezanost z okoljem, ki ga je oblikoval človek, povezanost z naravnim okoljem in povezanost s sošolci. Kako usmerjati njihovo učenje in istočasno naše poučevanje, razvoj kompetenc in izboljševati možnosti za trajnost znanj so vprašanja, ki si jih moramo zastavljati vsi, ki delujemo v polju vzgoje in izobraževanja, odgovori na ta vprašanja pa niso enoznačni. Pri pouku angleščine iščemo rešitve, kako pripraviti učence za življenje in delo v sodobnem svetu. Ključni so inovativni pristopi poučevanja in ustvarjalnost, kreativnost. Učenec mora biti v procesu učenja aktiven in odprtega ter gibkega mišljenja. Pridostopimo, ki so prikazani in praktično izvedeni, so učencem omogočili povezanost z naravnim okoljem in povezanost s sošolci. Učna ura je prinesla novo izkušnjo in v ospredje postavila in izzvala njihovo radovednost, kar je za učinkovito učenje dodana vrednost. Takšno znanje je trajnejše. Učence ozaveščamo o skrbi za naravo in jih s poučevanjem in učenjem, ki njih postavlja v ospredje opolnomočimo, da so ustvarjalni, prilagodljivi in sposobni pozitivnega delovanja ter s tem povzročajo spremembe in tako prevzemajo odgovornosti in usmerjajo lastno učenje.

Učenci so nad urami na prostem zelo navdušeni. Kljub temu, da je naš učni prostor pri pouku angleščine velikokrat razširjen na park, igrišče..., jim takšne dinamične učne ure izvedene v zunanem okolju prinesejo novo izkušnjo in v ospredje postavijo in izzovejo njihovo radovednost, kar je za učinkovito učenje dodana vrednost.

3 ZAKLJUČEK

Šola je veliko več kot le prostor, v katerem se učenci učijo. V šolah se učenci učijo ne le o sebi, pač pa tudi o življenju. Narava je lahko vir znanja, čustev in navdiha. Občutek za naravo se lahko spremeni v predanost in priložnost za razvoj. Preko izkustva in razmisleka lahko postane življenje v naravi pomemben temelj naše prihodnosti. Življenje v naravi prinaša izzive, pri katerih lahko uporabimo svojo kreativnost, sposobnost za reševanje problemov in zmožnost iskanja rešitev za skupne težave. Če nam je narava blizu, nam tudi skrb za okolje ni tuja. Stik z naravo učencem tako pomaga pri izgradnji socialnih veščin, omogoča srečevanje z nepričakovanim in tako ponuja možnost za prilagojeno učenje. Izsledki raziskav kažejo, da ima stik z naravnim okoljem, številne

pozitivne učinke na zdravje, motorični razvoj, koncentracijo ipd. Zato je čas, da vedenje, ki ga imamo o tem, spremenimo v prakso.

4 VIRI IN LITERATURA

Adkins, C. in Simmons, B. (2002). Outdoor, experiential and environmental education. Converging or diverging approaches? WV: ERIC Educational Reports. Charleston. Pridobljeno s <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED467713.pdf>

Guček, V. (2013). Uporaba didaktičnega pristopa celostnega telesnega odziva v drugem triletju osnovne šole, Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

DfES: Learning Outside the Classroom Manifesto. (2006) Pridobljeno s <https://oeapng.info/downloads/download-info/2-2a-lotc-manifesto-publication/>

Pevec Semec, K., Andrin A. idr (2013). Učni načrt TUJ JEZIK V 2. IN 3. RAZREDU. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Skribe Dimec, D (2014). Pouk na prostem. V: Mršnik, S., Novak, L. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika, 79–83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Skribe Dimec, D. in Kavčič, I. (2014). Učenje v resničnem svetu: pouk na prostem in okoljska vzgoja sta si podobna, vendar se tudi razlikujeta. Šolski razgledi: pedagoški strokovno-informativni časnik, 65(6), 14

e-SOBA POBEGA V NARAVI

Vanja Guček, OŠ Ivana Skvarče Zagorje ob Savi

POVZETEK

Če se z učenci odpravimo v naravo, se kar naenkrat naša učilnica zelo poveča in v tej učilnici je mogoče izvajati pouk na povsem drugačen način, z drugačnimi pripomočki, učnimi metodami in oblikami. Sama narava nam omogoča enostavno medpredmetno povezovanje vsebin, vzbujanje radovednosti v učencih, spodbuja gibanje ter poveča motivacijo učencev za učenje. Hkrati pa je narava tudi naša učiteljica, saj nas lahko s svojo raznolikostjo in pestrostjo tudi veliko nauči.

Pri načrtovanju učnih ur na prostem izhajam iz okolja, ki ga imam na voljo v okolici šole, predznanja učencev in medpredmetnega povezovanja. Občasno vključim tudi sodobno tehnologijo, saj nam ta omogoči učinkovite načine za prilagajanje vsebin, dostopanje do posameznih nalog v prilagojenem tempu, takojšno povratno informacijo in zbiranje dokazov o opravljenih nalogah.

S temi izhodišči v mislih, se je rodila ideja o pripravi spletne sobe pobega v naravi v kateri bodo učenci preko različnih nalog izkazali znanje, ki so ga pridobili pri pouku matematike, slovenščine, naravoslovja in športa ter z uspešno opravljenimi misijami prišli do skrivne kode, ki jih po popeljala nazaj v šolo.

Za pripravo e-sobe pobega v naravi sem uporabila spletno orodje Genially in ustvarjalec QR kod Qr code Monkey. Tako so lahko učenci raziskovali okolico šole s pomočjo tabličnega računalnika in aplikacije sobe pobega.

Učenci so bili zelo motivirani pri iskanju kode, zato so se zelo resno lotili reševanja posameznih nalog in si ob morebitnih nejasnostih med seboj tudi uspešno pomagali z nasveti.

Ključne besede: informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT), interaktivna soba pobega v naravi, medpredmetno povezovanje, pouk v naravi, tablični računalnik.

1 UVOD

Narava je naša najboljša učiteljica, zato za učence pogosto pripravim učne ure, ki jih izvedem izven razreda. Pogosto je naša učilnica na prostem terasa za šolo, kjer se nahajajo tri visoke grede. S ciljem, da bi učenci poznali postopek priprave visoke grede ter rastline, ki rastejo v njih sem za njih pripravila e-sobo pobega v naravi, v kateri so lahko preko različnih nalog izkazali tudi znanje, ki so ga pridobili pri pouku matematike, slovenščine, naravoslovja in športa ter z uspešno opravljenimi misijami prišli do skrivne kode, ki jih po popeljala nazaj v šolo. Na ta način sem povezala uporabo IKT tehnologije ter medpredmetno in izkustveno učenje v naravi, kjer so imeli učenci možnost reševanja nalog v lastnem tempu glede na svoje zmožnosti. V aplikaciji pa jim je bila nudena tudi takojšnja povratna informacija o pravilnosti opravljene naloge.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 POUK NA PROSTEM

Najširša opredelitev pouka na prostem po Skribe Dimec (2014) je, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolske stavbe.

Najpogostejša sta dva pristopa, in sicer pouk na prostem kot samostojno učenje (učitelj pusti učencem, da samostojno odkrivajo, izkušajo, doživljajo) in pa kot vodeno učenje (učitelj učencem podaja navodila za dejavnosti, ki jih učenci izvajajo na prostem). Pouk na prostem lahko vključuje dejavnosti vseh predmetov, ne nujno le naravoslovnih in okoljskih dejavnosti (Novak idr., 2022, str. 6).

2.1.1 Zakaj pouk na prostem?

Skribe Dimec (2014, str. 80) navaja učinke pouka na prostem, ki pozitivno vplivajo na učence in sam pouk:

- Omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo.
- Izboljša fizično in mentalno zdravje učencev.
- Poveča motivacijo, navdušenje, samozavest učencev, manj je težav z motnjami pozornosti.
- Izboljša vedenje učencev v razredu (timsko delo, povezanost skupine itd.)
- Poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje učencev, manj je poškodb.
- Izboljša učne dosežke.
- Omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje itd.).
- Spodbuja individualne učne metode.
- Poveča skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj).
- Omogoča medpredmetno povezovanje.

Po mnenju V. Štemberger (2012) se učenci v današnji družbi premalo gibajo, kar vodi v porast telesne teže in pojavu kroničnih bolezni. Pouk v naravi pa je usmerjen v samo aktivnost, ki učencu omogoča konstantno gibanje in aktivno delo. Pouk v naravi prav tako zvišuje učenčevo odpornost in omogoča, da se učna vsebina učenca emocionalno dotakne, učni vtisi pa prav zaradi tega v njem pustijo pomembno sled. Tak pouk je skladen s sodobnimi učnimi pristopi, saj je osredotočen na aktivnost samega učenca in ne le prenašanja znanja od učitelja k učencu.

2.1.2 Mogoče slabosti oz. težave pri izvajanju pouka na prostem

Tako kot pri vsakem drugem pristopu se tudi pri izvajanju pouka na prostem pojavljajo določeni pomisleki in ovire:

- Vreme učiteljem predstavlja eno izmed največjih težav pri organiziranju pouka na prostem. Ovira izhaja tudi iz strahu pred negodovanjem staršev, da bodo njihovi otroci mokri, umazani ali se bodo prehladili. Zato je smiselno starše seznanimi s pozitivnimi učinki, ki jih

ima pouk na prostem, da pridejo učenci v šolo pripravljeni za pouk na prostem v različnih vremenskih razmerah (Štemberger, 2012).

- Šolska ura naj bi po urniku trajala 45 minut, kar je za izvajanje pouka v naravi premalo, a učitelji na razredni stopnji lahko urnik prilagajajo, zato je organizacija pouka na prostem veliko lažja kot v višjih razredih.
- Brez dodatnih finančnih sredstev lahko organiziramo pouk na prostem v neposredni okolici šole. Če se želimo nekoliko oddaljiti od šole, - potrebujemo dodatno spremstvo. V pomoč so nam lahko učitelji, ki imajo proste ure ali učitelji podaljšanega bivanja.
- Škulje Erjavec (2012) navaja, da v Sloveniji skoraj polovica slovenskih osnovnih šol, ki so bile vključene v eno izmed raziskav (tj. 50 osnovnih šol), zunanjega šolskega igrišča sploh nima, iz česar lahko sklepamo, da je pouk na prostem v teh šolah težje izvedljiv.
- Potrebno se je tudi zavedati, da narava ni okolje, ki bi bila blizu vsem učiteljem in pri teh je potrebna še dodatna vzpodbuda, da se odločijo za takšno obliko izvedbe pouka.
- Dodatna priprava (drugačna organizacija dela, navodila za učence).
- Strah pred neznanim.
- Hrup iz okolice.

2.2 SOBA POBEGA

Soba pobega je socialna in miselna igra, pri kateri je treba ob pomoči različnih ugank in namigov najti izhod iz zaprtega prostora v omejenem času. Poznamo jo od leta 2007, ko jo je na Japonskem ustvaril Takao Kato. Poimenoval jo je Real Escape Games, saj je želel ustvariti in doživeti različne dogodivščine o kateri je kot otrok bral v knjigah (Corkill v Kores, 2022). Soba pobega se je nato razširila tudi drugod po svetu.

V igri sobe pobega so igralcem najprej podana navodila igre in ozadje zgodbe. Igra se začne z zaklenitvijo igralcev v sobo, kjer ti na različnih mestih iščejo namige, kot so številke, simboli, slike in podobno, ki igralce usmerjajo do naslednjega namiga ali uganke. Cilj celotnega procesa je najti ključ, ki jim omogoči izstop iz sobe.

V zadnjem času se ideja sobe pobega vse več uporablja tudi pri pouku kot vrsta učne metode. Veldkamp idr. (2020) pravijo, da je namen sobe pobega v razredu, da učenci delajo individualno ali v skupinah in se ob tem učijo. Dejavnosti sobe pobega morajo biti povezane z učno vsebino, uganke pa sestavljene tako, da učenci izkažejo znanje predmeta, pri katerem je soba pobega pripravljena. Z njeno uspešno razrešitvijo učenci dosežejo učne cilje. Soba pobega vključuje elemente igrifikacije, kar pri učencih poveča zanimanje za dejavnost in učni predmet.

2.2.1 Načrtovanje in izvedba e-sobe pobega v naravi

Na terasi za šolo stojijo tri visoke grede: zeliščna, zelenjavna in cvetlična. Želela sem, dCILA četrtošolci bolje spoznajo visoke grede ob šoli, ob tem ponovijo matematično snov (merjenje dolžine, številski izrazi) in se razgibajo sem v spletnem orodju Genially najprej izdelala sobo pobega v naravi Pobegnimo v naravo (<https://view.genial.ly/6081656da519ff0dacbb49e9/interactive->

[content-escape-game-education](#)) in QR kodo preko katere so učenci dostopali do sobe pobega v naravi.

Rešitve:

1. Misija (Dolžina okenske police: 128, Stranica kvadratne plošče: 40, Širina tlakovane terase: 4)
2. Misija (zelišča na M: 2, kamilice: 3, sibirske borovnice: 2)
3. Skrivna koda: 7905

Slika 1: QR koda e-sobe pobega na terasi ob visokih gredah

Učenci so se nato s tabličnimi računalniki odpravili za šolo. S tablico so prebrali QR kodo in ob vodenih dejavnostih v obliki posameznih misij iskali števila, ki sestavljajo skrivno kodo za ponoven vstop v šolo. Dejavnosti so oblikovane tako, da usmerjajo učenca v opazovanje in raziskovanje bližnje okolice šole in visokih gred. Po vsaki opravljeni misiji, pa so opravili tudi dane gibalne aktivnosti.

Slika 2: Zelišča visoka greda s QR kodami

Slika 3: Naslovna stran e-sobe pobega v naravi

V maju so dvorišče pred vhodom v šolo prenovili in dobili smo novo učilnico na prostem s klopmi, mizami, kolesarnico in visokimi gredami. Da bi se učenci spoznali z novo učilnico na prostem in si zapomnili imena rastlin, ki so posajene na dvorišču, sem pripravila novo e-sobo pobega, ki učence spodbuja k usmerjenemu opazovanju prostora pred vhodom v šolo in še posebej spoznavanju novega drevesa, ki je posajeno na sredini dvorišča.

Slika 4: Nova učilnica na prostem

Slika 5: Naslovna stran e-sobe pobega v učilnici na prostem

Dejavnost e-sob pobega je inovativna v tem, da so učenci vseskozi aktivni in lahko raziskujejo okolico v lastnem tempu neodvisno od sošolcev. Naloge sobe pobega v naravi so sestavljene tako, da pokrivajo področja matematike, slovenščine, naravoslovja in športa ter jih je zelo enostavno prilagoditi za pokrivanje drugih učnih ciljev. Torej jih lahko z minimalnimi spremembami uporabimo za druge učne cilje v prihodnosti. Učenci lahko ob izvajanju te dejavnosti izkažejo znanje, ki so ga pridobili med učnimi urami pri posameznih predmetih.

Slika 5: QR koda sobe pobega v učilnici na prostem

Po izvedeni dejavnosti e-sobe pobega v naravi vidim prednosti te metode dela v:

- Medpredmetnem učenju, saj lahko posamezne misije znotraj sobe pobega v naravi pokrivajo različna predmetna področja.
- Uporabi IKT tehnologije (tablični računalnik, QR koda, interaktivna soba pobega v naravi), kot motivacijsko sredstvo za učenje in opravljanje danih nalog.

- Pouku v naravi, kjer lahko učenci opazujejo okolico šole, kraj, pokrajino in preko danih nalog utrjujejo usvojeno znanje pri posameznih predmetnih področjih (npr. MATEMATIKA: merjenje, štetje, računanje, logično mišljenje; NARAVOSLOVJE: rastlinske in živalske vrste; ŠPORT: naravne oblike gibanja; SLOVENŠČINA: slušno in bralno razumevanje.)
- Izkustvenem učenju, saj se učenci učijo v naravnem okolju.
- Samostojnem učenju, saj jih navodila v aplikaciji vodijo k raziskovanju in opravljanju nalog.
- Možnosti različnih oblik dela: individualno, skupinsko ali delo v dvojicah.
- Prilagajanju tempu reševanja nalog svojim lastnim zmožnostim.
- Takojšni povratni informaciji učencem o pravilnosti opravljenih nalog.

Kot pri vsaki metodi dela, so tudi pri tej dejavnosti lahko pokažejo različni izzivi in omejitve:

- Slabo delujoča ali nedelujoča internetna povezava zunaj šole.
- IKT tehnologija, ki je na voljo učencem v šoli.
- Čas, ki ga mora učitelj vložiti v pripravo sobe pobega.
- Znanje učitelja o uporabi različnih programov, ki omogočajo izdelavo e-sobe pobega.
- Časovna omejenost na trajanje šolske ure.
- Dodatno spremstvo učencev izven šole.
- Vreme (dež, vročina).

3 ZAKLJUČEK

Ob izvedbi dejavnosti na prostem, sem ugotovila, da so učenci z veseljem raziskovali okolico in se zelo resno lotili nalog. Med samo dejavnostjo večjih težav niso imeli. Če se je pojavilo kakšno vprašanje, so se za pomoč obrnili na sošolce in s sodelovanjem prišli do pravilnega odgovora, ki jim je omogočal dokončanje misije.

Učitelj ima pri pripravi aplikacije na začetku nekaj več dela, a jo lahko kasneje hitro prilagodi in spremeni, kar pomeni, da je uporabna tudi pri učenju oz. utrjevanju kakšne druge tematike. Prav tako lahko vprašanja in naloge prilagodimo, tako da je lahko dejavnost uporabna za vse razrede.

Učenci imajo radi izzive, reševanje ugank in raziskovanje, tako da jim je bila takšna dejavnost še posebej všeč, zato ravnokar pripravljam novo sobo pobega v naravi, ki bo zajemala nekoliko drugačne naloge in prostor.

Učiteljem lahko takšna sprememba okolja in metode izvajanja pouka predstavlja izziv, potrebna je velika mera fleksibilnosti in zaupanja vase. Vendar je vse poplačano, ko začutiš motivacijo in zadovoljstvo ter vidiš veselje v očeh učencev ob dejavnostih na prostem. Posledično sem tudi sama občutila zadovoljstvo, da mi je uspelo nekaj novega, da se učenci učnih ur zunaj veselijo, v njih uživajo in se hkrati tudi več naučijo.

4 VIRI IN LITERATURA

- Kores, N. (2022). Soba pobega kot učna metoda bioloških vsebin na predmetni stopnji v osnovni šoli. Magistrsko delo. Maribor: Fakulteta za naravoslovje in matematiko.
- Novak N. idr. (2022). Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Skribe Dimec, D (2014). Pouk na prostem. V: Mršnik, S., Novak, L. Posodobitev pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika, 79–83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Škulje Erjavec, I. (2012). Pomen in možnosti uporabe zunanjega prostora šol v vzgojno – izobraževalnem procesu. Sodobna pedagogika, 1/2012, 156–174. Pridobljeno s [dLib.si](https://dlib.si) - Pomen in možnosti uporabe zunanjega prostora šol v vzgojno-izobraževalnem procesu (15. 6. 2023)
- Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. Razredni pouk, revija Zavoda RS za šolstvo. 14, št. 1/2, str. 84–90.
- Veldkamp, A. idr. (2020). Escape boxes. Bringing escape room experience into the classroom. British Journal of Educational Technology, 51(4), 1220-1239. Pridobljeno s [Escape boxes: Bringing escape room experience into the classroom - Veldkamp - 2020 - British Journal of Educational Technology - Wiley Online Library](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/bjet.12444) (16. 6. 2023)

SKRIVNOSTNO KOLO OB JESENSKEM GOZDU

Majda Hočever Pleško, OŠ Mengeš

POVZETEK

Učenci se v gozdni učilnici učijo z opazovanjem in raziskovanjem. Gozd je prostor in vir učenja. Informacije učenci pridobivajo izkušnjsko. Vse kar vidijo, slišijo, vonjajo, okušajo, tipajo, si lažje in dolgotrajnejše zapomnijo. Izkustveno znanje, spretnosti, ki si jih pridobijo med učenjem v gozdu, ter vrednote z neposrednimi izkušnjami so izrednega pomena za vsakdanje življenje vsakega učenca. Kar naredijo sami, osvojijo in znajo za celo življenje. Aktivno izkustveno učenje v gozdu je praktična raba teoretičnih znanj v konkretnih situacijah in v prispevku bom predstavila uspešne inovativne didaktične pripomočke in pristope za učenje na prostem.

Organiziranje učenja v učilnici v gozdu kot samostojno učenje ali kot vodeno učenje je zanimiv izziv tudi za učitelja. Učitelj je v učilnici v gozdu scenarist, ki klasično učno enoto spremeni v zgodbo, prežeto s skrivnostmi od začetka do konca. Učna enota je celovita zgodba, polna praktičnih in miselnih nalog. Učenec je ves čas aktivno vključen. Neposredni stik z resničnim svetom je zagotovljen, saj je učno okolje gozd. Učenec pridobiva, spopolnjuje, nadgrajuje znanje in spretnosti z delom v skrbno načrtovanih, čarobnih dejavnostih. Dejavnosti učenca navdušujejo, privabljajo, obljublajo odkritja in pustolovščine. Čarobne dejavnosti so ključni element učnega procesa. Vsebujejo elemente skrivnostnosti, s katerimi dosežemo aktivacijo domišljije, ponotranjenje, vpetost in stopnjevanje radovednosti. Dejavnosti so skrbno izbrane, oblikovane, osredotočene, zaporedne, med seboj povezane. Osredotočene so na vzbujanje prijetnih občutkov do Zemlje in ozaveščanje o podnebnih spremembah. Začnejo se na učenca ustrezni miselni ravni. Zaključijo se z njihovim novim razumevanjem in znanjem.

Ključne besede: gozdna učilnica, raziskovalno in izkustveno učenje, skrivnostnost

1 UVOD

Kako zaznavamo svet, tako ga razumemo, kako razumemo svet, tako se odzivamo nanj in tako delujemo. Dejavnosti so tiste, ki učijo, ne učitelj. Lahko gradimo mostove med teorijo v učilnici in realnostjo, ki nas obdaja. Dejavnosti v gozdni učilnici so zelo pomembne zaradi doživljajske vrednosti. Učenci si učne izkušnje v naravi bolj zapomnijo, to pomeni, da pridobljene informacije v spominu ostanejo dlje in pomagajo razviti občutek za svet okrog nas s povezovanjem čustev in učenja.

Didaktični pristop učenja v gozdni učilnici vključuje gibanje na svežem zraku in metodo igre, ki je osnova otrokove ustvarjalnosti, izhodišče prijetnih doživetij, sproščenosti in je najučinkovitejša metoda učenja.

Prednosti in pozitivni učinki učenja v gozdni učilnici:

- omogočajo učencem realno, pozitivno izkušnjo,
- izboljšajo fizično in mentalno zdravje učencev,
- povečajo motivacijo, navdušenje, samozavest; manj je težav z motnjami pozornosti,
- izboljšajo vedenje učencev v razredu (timsko delo, povezanost skupine itd.),
- povečajo ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje; manj je poškodb,
- izboljšajo učne dosežke,
- omogočajo socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje itd.),
- spodbujajo individualne učne metode,
- povečajo skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj),
- omogočajo medpredmetno povezovanje (Skribe-Dimec, 2016).

2 OSREDNJI DEL

Naša šola ima odlično lokacijo, ob gozdu, ob vznožju hriba Gobavica pod Mengeško kočo, ob potoku Pšata in drevoredu.

Za samo učenje v naravi je potrebna dobra motivacija in ob prihodu v gozd nas je pričakalo skrivnostno kolo.

Slika 1: skrivnostno kolo, lasten vir, 2023

Tako se je za učence prvega razreda začel čarobni dan. Na kolesu, v papirnati vrečki so nas pričakali škrlatni raziskovalni listi in čarobne kroglice štirih barv. Učenci so z žrebom izbrali barvo skupine, Začeli so aktivno raziskovati okolico in na raziskovalne liste svoje barve skupine prinašati naravne materiale.

Slika 2: raziskovalni učni list, lasten vir, 2023

Ko so vse skupine našle in razvrstile materiale, smo si pogledali, vse rešene naloge, ki so bile zelo ustvarjalno razvozlane. Bogatili smo se z idejami, saj so bile naloge odprtega tipa in so puščale veliko ustvarjalne svobode.

Nato smo se odpravili v gozd in doživeli jesen z vsemi našimi čutili. Na poti smo z zaprtimi očmi poslušali jesenske zvoke, požgečkali, objeli in povohali drevesa..... V parih smo nabirali jesenske plodove in jih vstavljali v raziskovalno škatlo. Dogovorili smo, do kam lahko gredo in raziskovanje se je začelo. Iz žepov in nahrbtnikov smo potegnili lupe, daljnoglede in napeli vsa čutila. V dvojicah smo pregledali šture, vse luknje in luknjice, ki so bile ob poti. Odstranili smo lubje drevesa, ki se je posušilo in iskali krivca za to, lubadarja. Spoznali smo dve roži, ki imata zelo podobno ime lapuh in repuh. Nato smo z daljnogledom opazovali, kje je naša šola. Da pa ni bilo naše srečanje samo »delovno«, smo si detektivi privoščili tudi zabavo z listjem in naredili drčo. Veliko smeha, zabave in polne kapuce listja ...

Slika 3: raziskovalne škatle, lasten vir, 2023

Takrat pa je izza grma prišla botra jesen. Njen obisk je bil nadvse lepo in poučno doživetje. V svoji košari nam je prinesla in razkazala jesenske plodove z njiv, ki smo jih lahko okusili. (npr, repo, korenje, jabolka,...) Skupaj smo zapeli jesenske pesmi.

Slika 4: botra jesen, lasten vir, 2023

3 DEJAVNOSTI V GOZDNI UČILNICI

- Skrivnostno kolo

Slika 5: skrivnostni napis, lasten vir, 2023

- Jesensko škrlatne naloge

Slika 6: raziskovalni učni listi, lasten vir, 2023

- Raziskovalne škatle

Slika 7: raziskovalne škatle z rešeno uganko, lasten vir, 2023

- Obisk botre jeseni

Slika 8: jesenski plodovi v košari botre jeseni, lasten vir, 2023

4 ZAKLJUČEK

Učenci začnejo pri pouku v gozdni učilnici naravo doživljati sami, preko čutil, in se začnejo bolj zavedati dogajanja okoli sebe. Pri načrtovanju dejavnosti smo pozorni na to, da učenci pridobijo izkušnje preko izkustvenega učenja. Spodbujamo jih, da poslušajo, vohajo, gledajo in se dotikajo. Izkustveno usmerjen pouk učencem omogoča, da so v neposrednem učnem kontaktu z učno stvarnostjo in tako pridobivajo lastne individualizirane izkušnje. Te učenci lažje vključujejo v svoje razumevanje, razlago sveta, pojavov, pojmov, vedenja ter navsezadnje razumevanje sebe. Zgodnje izkušnje v učilnici v gozdu bodo učencem pomagale pri nadaljnjem učenju, saj si pridobivajo veščine potrebne za učenje in delo v življenju. Temeljni spoznavni postopki, s katerimi učenec gradi svoje miselne sheme, razumevanje in pojme so: opazovanje, razvrščanje, urejanje, prirejanje, merjenje, raziskovanje (eksperimentiranje), ravnanje s podatki, sklepanje, sporočanje in pripovedovanje, orientiranje in ustvarjanje.

Gozdna učilnica kot pedagoški koncept učencem ponuja vsebine v zunanjem okolju in predstavlja podaljšek klasične učilnice. Učenje iz učbenikov ter spoznavanje okolja s pomočjo slik ni dovolj učinkovito oziroma ne zajema celostnega izobraževanja. Otroci za razvoj v celovite osebnosti potrebujejo izkustveno učenje. Gozdna učilnica učencem omogoča svobodo, gibanje, dihanje. Učenci se celostno razvijajo.

5 VIRI IN LITERATURA

Gunther, T. (2014). *500 imenitnih iger*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Skribe-Dimec, D. (2007). *Raziskovalne škatle*. Ljubljana: Modrijan.

Skribe-Dimec, D. (2014). *Pouk na prostem. Raznovrstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja*. (str. 79–83). Pridobljeno 5. 1. 2016.

Fotografije, lasten vir, 2023

DODATNA STROKOVNA POMOČ OB VRTNARJENJU IN SKRBI ZA ČEBELE

Maja Iskra, Vrtec pri OŠ Predoslje Kranj

POVZETEK

Po Kurikulumu za vrtce (Bahovec idr., 2014) je potrebno v predšolskem obdobju stremeti k pridobivanju novih doživetij in spoznanj tako, da je v ospredju otrokovo aktivno učenje. Pri delu z otroki s posebnimi potrebami je učenje preko konkretnih izkušenj ključno za uspešno osvajanje znanj in spretnosti. Prav zaradi je bil moj cilj, da čim več ur dodatne strokovne pomoči z otroki izvedem na prostem ob praktičnem delu, in sicer ob obdelovanju visokih gred. Na ta način želim na otroke prenesti pozitiven odnos do narave, poleg tega pa preko opravil dosegamo mnoge od ciljev, ki jih zastavimo v individualiziranih programih otrok. Vrtnarjenje je odlična priložnost za razvijanje njihovih šibkih področij, kot so moč, hitrost, vztrajnost, natančnost, finomotorične spretnosti, koordinacija oko-roka, vidna pozornost in spomin itn. Da bi bilo vrtnarjenje še bolj zanimivo, smo si za povezovalno nit vseh naših dejavnosti izbrali čebele. Seznanili smo se z njihovo pomembno vlogo v naravi ter spoznali in praktično preizkusili, kako lahko mi sami prispevamo k temu, da bo za čebele bolje poskrbljeno. Na temo čebel smo si zamislili in izvedli različne gibalne didaktične igre. Pri izvajanju dodatne strokovne pomoči zunaj ob delu na visokih gredah ter ob igrah se je izkazalo, da otroci pridobivajo drugačne, bolj pristno doživete izkušnje. Ob njih se hitreje in lažje učijo ter razvijajo svoja šibka področja.

Ključne besede: aktivno učenje, dodatna strokovna pomoč, gibalne didaktične igre, skrb za čebele, vrtnarjenje

1 UVOD

V predšolskem obdobju naj učenje temelji na neposredni aktivnosti s predmeti in pridobivanju konkretnih izkušenj (Bahovec idr., 2014). Ta misel me je vodila k temu, da sem v preteklem vrtčevskem letu dodatno strokovno pomoč z otroki izvajala nekoliko drugače. Ker sem ljubiteljica vrtnarjenja in rož, sem to svoje veselje združila s poklicnim delom in se odločila čim več ur izvesti zunaj na svežem zraku ob skrbi za visoke grede, ki že nekaj let krasijo prostor ob vrtcu in šoli. Namen takega načina dela je bil, da v otrocih vzbudim spoštljiv odnos do narave ter da preko praktičnih dejavnosti napredujejo na področjih, kjer so šibki. Zanimalo me je, kako lahko zastavljene cilje pri posameznih otrocih dosežem izven svojega običajnega delovnega prostora in ustaljenega načina dela. Želela sem preveriti, kako bodo otroci motivirani za delo in kako hitro ter učinkovito bodo napredovali na področjih, ki jih je pri njih potrebno krepiti.

2 IZVAJANJE DODATNE STROKOVNE POMOČI OB PRAKTIČNEM DELU

2.1 CILJI PRAKTIČNIH DEJAVNOSTI

Slabe (2017) meni, da je vrtnarjenje priložnost za globalno učenje. Vrt služi kot odličen inovativen izobraževalni in vzgojni pripomoček. Otroci preko uporabe vseh čutil pridobivajo dragocene izkušnje. Pri tem imamo strokovni delavci v vrtcih poleg staršev zelo pomembno vlogo. Katalinič (2006) pravi, da smo s svojim odnosom, aktivnostjo in zgledom otrokom pomemben vedenjski in učni vzor. Smo tisti, ki jim kažemo pravo pot pri spoznavanju naravnih zakonitosti, ki jih bodo ves čas prijetno vznemirjale in razveseljevale.

Pri naših vrtnarskih dejavnostih smo sledili ciljem iz individualiziranih programov otrok. Le ti se povezujejo s tistimi, ki so za predšolsko obdobje zastavljeni v Kurikulumu za vrtce (Bahovec idr., 2014). Zajeli smo predvsem dve področji, in sicer gibanje ter naravo. Večina otrok, s katerimi izvajam dodatno strokovno pomoč, ima bolj ali manj izrazite težave na gibalnem področju, zato sem želela z njimi razvijati sposobnosti, kot so koordinacija, ravnotežje, moč, natančnost in hitrost. V predšolskem obdobju je zelo pomembno posvetiti dovolj pozornosti različnim sposobnostim in spretnostim, ki so osnova za kasnejše delo v šoli. Zato sem si za cilj zastavila, da otroci napredujejo v finomotoričnih spretnostih, koordinaciji oko-roka, pri fonološkem zavedanju ter na področju vidne pozornosti ter vidnega spomina. Moje vodilo je bilo tudi to, da otroci med delom pridobivajo občutek odgovornosti ter da znajo pri dejavnostih vztrajati do konca. Tem ciljem smo dodali nekatere iz spoznavnega področja, saj so otroci pridobivali znanja o naravi in skrbi zanjo. Osvajali so nove pojme ob poimenovanju rastlin, živalih ter vrtnarskih pripomočkov, s katerimi smo se pri delu srečevali.

Želela sem, da se otroci seznanijo z za današnji čas zelo aktualno tematiko, to je s skrbjo za okolje in za našo prihodnost, zato smo v naše dejavnosti vključili znanje o čebelah ter načinih skrbi zanje. Po Kozmusu (2018) imajo čebele na zemlji neprecenljivo vlogo, saj so zelo pomembne opraševalke. Preko tega skrbijo za prehrano človeštva, omogočajo trajnostno kmetijstvo, prispevajo k biotski raznovrstnosti. Na ta način pa prispevajo tudi k blažitvi podnebnih sprememb in ohranjanju okolja. Z otroki nismo želeli ostati le pri teoretičnem spoznavanju življenja čebel in njihovega pomena za človeka, ampak smo se odločili, da tudi sami prispevamo majhen delež k temu, da bi bilo za čebele poskrbljeno. Naš namen je bil, da na visokih gredah zasadimo medovite rastline, izdelamo hotel za divje čebele in druge žuželke ter pripravimo pitnik za leteče obiskovalce cvetlic na naših gredah. Na temo čebel pa smo načrtovali tudi gibalne didaktične igre za popestritev našega dela.

2.2 OPIS PRAKTIČNIH DEJAVNOSTI SKRBI ZA VRT IN ČEBELE

Rems – Arzenšek (2006) meni, da otroci nujno potrebujejo bogato in spodbudno učno okolje. Preko izkustvenih doživetij so zmožni raziskovati ter oblikovati in širiti svoja spoznanja. Strokovni delavci v vrtcu pa smo tisti, ki jim moramo nuditi različne možnosti za ustvarjalne aktivnosti. Sama sem v skrbi za visoke grede videla odlično motivacijsko priložnost. Dejavnosti vrtnarjenja in druge praktične naloge so bile za otroke zanimive. Nekateri od njih so imeli prvič priložnost preizkusiti se

v rokovanju z različnimi orodji. Počutili so se, da so že »veliki«, zato so bili za delo, ki je bilo izkušensko in praktično naravnano, motivirani in jim je le to predstavljalo izziv. Med delom so nemalokrat začeli raziskovati po svoje. Medtem ko smo rahljali prst, je njihova pozornost hitro ušla k žuželkam in deževnikom, ki so jih opazili. Zamislili so si igro s prstjo, kot da bi bili v peskovniku. Z »enim očesom« so kljub svoji igri opazovali, kaj in kako delam jaz. To je bila za njih pomembna učna izkušnja za naprej, saj bo, kot pravi Tomson (1995, v Katalinič, 2006) otrok sledil našemu zgledu in na tak način vzljubil zemljo in se jo naučil spoštovati. Ko bo videl, kaj delamo mi, bo vedel, da je tako prav, ne da bi mu bilo potrebno na dolgo razlagati, zakaj nekaj počnemo.

Na naših treh visokih gredah smo pri opravih sledili toku narave in opravljali tisto, kar nam le ta narekuje v posameznem letnem času. Jeseni smo počistili visoke grede ter jih pripravili na zimo. Otroci so ob mojem vodenju na eno od gred posadili jagode, na ostalih dveh pa odstranili ostanke zelenjave, ki nam je prejšnje poletje dobro obrodila. Odrezali smo suhe dele trajnic, kot so ameriški slamnik, melisa, drobnjak in pehtran. Pri tem je bilo otrokom še posebej všeč, da so lahko uporabili prave vrtné škarje, ki jih sicer uporabljamo odrasli. Pozimi smo le opazovali naše grede. Zgodaj spomladi smo poskrbeli za pripravo na setev oziroma sajenje. Najprej je bilo potrebno populiti plevel, nato pa razrahljati prst in jo pognojiti. Ob rokovanju z lopatkami, kopuljami in grabljicami so razvijali fino motoriko ter koordinacijo roka-roka ter oko-roka. Prav tako so ročne spretnosti razvijali ob sajenju semen tagetesov, suhih rož in sončnic ter nato ob presajanju sadik iz lončkov na prosto na visoke grede, kjer pa je bilo potrebno izkazati precejšnjo mero natančnosti. Moč ter koordinacijo gibov so razvijali ob prenašanju zalivalke ter nato ob samem zalivanju rastlin. Največji izziv je bil priprava hotela za žuželke. Ob brušenju desk so razvijali moč in vztrajnost. Sledijo je zabijanje žebeljev, kjer je bilo potrebno uskladiti gibe obeh rok. Seveda so pri tem potrebovali mojo pomoč, da je bilo delo primerno opravljeno, a že to, da so imeli priložnost zabijati, jim je bilo dragoceno. Na koncu je bilo potrebno hotel napolniti z opeko, s storži in trstikami, ki so jih morali najprej narezati na primerno dolžino. Hotel sedaj že veselo privablja goste. Ker so v zadnjem času poletja precej suha, smo čebelarjem pripravili tudi pitnik.

Slika 1: Hotel za divje čebele in druge žuželke. (vir: Maja Iskra)

2.3 UČENJE PREKO GIBALNIH DIDAKTIČNIH IGER NA PROSTEM

Ob vseh praktičnih dejavnostih je bilo potrebno poskrbeti tudi za sprostitev in zabavo z različnimi igrami. Rems – Arzenšek (2006) pravi, da je igra kot prevladujoča dejavnost v predšolskem obdobju

tista, ki otroke spodbuja k dejavnosti ter jim hkrati nudi veselje. Otroci se učijo tako skozi spontano igro kot tudi preko didaktičnih iger, za katere je značilno, da morajo upoštevati določena pravila. Naloga je v naprej postavljena in uspešno je rešena ob dovolj dobri pozornosti ter aktivnosti otroka. Ker gre za igro, so otroci bolj notranje motivirani in so pripravljeni za reševanje nalog vložiti potreben napor. Na ta način doživljajo zadovoljstvo ob preizkušanju lastnih sposobnosti. Tudi Šmit (2006) govori o tem, da je igra uspešen način učenja, saj otroci skozi njo zadovoljujejo tako osebne potrebe in interese kot potrebo po aktivnostih. Po Lepičnik – Vodopivec (2006, v Šmit, 2006) je zelo pomembno, da se v predšolsko delo vključuje takšne igre, preko katerih se na kakršen koli način dotaknemo problematike okolja. Tako namreč omogočamo postavljanje temeljev pri otrocih za razumevanje okolja in razvijamo njihov interes za okoljske dejavnosti.

Naše didaktične gibalne igre, ki smo jih izvedli zunaj v okolici visokih gred, smo povezali z življenjem čebel. Zastavljene so bile na zabaven način, hkrati pa sem želela, da ob njih ob njih razvijajo že prej omenjene cilje iz individualiziranih programov. Pomembno mi je bilo, da otroci niso sodelovali le pri izvedbi iger, temveč že pri pripravi pripomočkov zanje. Vidno pozornost, vidno razlikovanje ter vidni spomin so razvijali preko igre, ki smo jo poimenovali čebela išče svoj panj. Otrok je nekaj trenutkov opazoval sliko z motivom rož, čebel ipd., nato pa s čebelico iz papirja v roki stekel proti čebelnjaku iz kartona in poiskal ustrezen panj zanj, to je tistega z enako sliko, kot jo je opazoval. Da pa je bila naloga še zahtevnejša, je moral teči po poti, ki je bila na tleh označena z vrvico in se je spreminjala (ravna, cikcak, spirala...). Tako so v isti igri poleg sposobnosti vidnega pomnjenja razvijali še grobomotorične spretnosti (koordinacijo, hitrost in ravnotežje). Finomotorične spretnosti ter koordinacijo oko-roka so razvijali ob igri nabiranja »medičine« ter cvetnega prahu. S kapalko so posrkali »medičino« (vodo) iz posodice tako, kot to naredi na cvetu čebela z rilčkom. Nato so jo prenesli v satovje. Mehke rumene kroglice na papirnatih cvetovih, ki so predstavljale cvetni prah, pa so pobirali in prenašali s pinceto. Fonološko zavedanje, in sicer prepoznavanje prvega glasu v besedi, so razvijali ob igri čebelji prijatelji. Po tleh so bile razporejene slike različnih živali, ki jih lahko čebele srečajo na travniku. Otroku sem povedala prvi glas v besedi. Nato je moral steči in čim hitreje prinesiti sliko z živaljo na določen glas (npr. p kot pikapolonica).

Slika 2: Prenašanje »medičine« (vode) s kapalko. (vir: Maja Iskra)

Slika 3: Prenašanje kroglic s pinceto. (vir: Maja Iskra)

3 ZAKLJUČEK

Izkušnja dela na visokih gredah je bila tako za otroke kot zame zelo pozitivna, zato sem prepričana, da bom s tem nadaljevala tudi v prihodnje. Potrdilo se je moje pričakovanje, da bodo otroci za dejavnosti veliko bolj zavzeti, kot če bi potrebne veščine razvijali na običajen način v učilnici za mizo. Prva korist takega izvajanja dodatne strokovne pomoči je, da da otroci preživijo veliko časa na svežem zraku. Poleg tega ob praktičnem delu v stiku z rastlinami in živalmi dobivajo bolj pristno doživete izkušnje, ob katerih je učenje učinkovitejše. Otroci so ob obdelovanju visokih gred, izdelavi hotela za žuželke in ob didaktičnih gibalnih igrh uspešno razvijali svoja šibka področja ter tako dosegli zastavljene cilje iz individualiziranih programov. Menim, da so imeli skozi vse naše ure na prostem dobro priložnost za to, da so opazovali naravo in jo začutili na način, da bodo do nje prijazni in odgovorni. Na podoben način, kot smo izvedli igre na temo čebel, je možno pripraviti še mnogo drugih izvirnih iger, v katerih je lahko zajamemo vsa področja iz Kurikuluma (gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika). Seveda priprava zahteva nekaj ustvarjalnosti in iznajdljivosti učitelja oziroma vzgojitelja. Ob razvijanju praktičnih veščin, znanj in sposobnosti pri vrtnarjenju in didaktičnih igrh ne smemo zanemariti pozitivnega vpliva teh izkušenj na dobro počutje otrok. Ob delu so preizkušali svoje zmogljivosti in bili nemalokrat presenečeni nad tem, ko so imeli možnost čisto sami ali ob manjši pomoči narediti neko delo, ki ga sicer opravljamo odrasli. Na ta način se je krepila njihova samopodoba, doživljali so zadovoljstvo, veselje in ponos.

4 VIRI IN LITERATURA

Bahovec, E. D., Bregar, K. G., Čas, M., Domicelj, M., Saje – Hribar, N., Japelj, B., Jontes, B., Kastelic, L., Kranjc, S., Marjanovič Umek, L., Požar Matijašič, N., Vonta, T., Vrščaj, D. (2014). *Kurikulum za vrtce*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Katalinič, D. (2006). Naravoslovje v predšolskem obdobju. V G. Rems – Arzenšek, J. Brezinščak in D. Katalinič, *Z igrjo in zabavo spoznavamo okolje in naravo III.: priročnik za delo v ekovrtcih* (str. 18 -22). DOVES.

- Kozmus, P. (2018). Kako lahko s pomočjo svetovnega dne čebel zagotovimo boljše pogoje za preživetje čebel? V M. I. Smodiš Škerl in A. Moškrič (ur.), *3. znanstveno posvetovanje o čebelah in čebelarstvu Poklukarjevi dnevi* (str. 18- 22). Slovensko akademsko čebelarско društvo, Kmetijski inštitut Slovenije.
https://www.kis.si/f/docs/Poklukarjevi_dnevi_2018/Zbornik_prispevkov_PD_2018.pdf
- Rems – Arzenšek, G. (2006). Pomen didaktike za učenje v predšolskem obdobju. V G. Rems – Arzenšek, J. Brezinščak in D. Katalinič, *Z igro in zabavo spoznavamo okolje in naravo III.: priročnik za delo v ekovrtcih* (str. 12 -17). DOVES.
- Slabe, A. (2017). *Šolski ekovrtovi: vodnik za načrtovanje in učno rabo*. Inštitut za trajnostni razvoj.
- Šmit B. (2006). Okoljska vzgoja v vrtcih. V G. Rems – Arzenšek, J. Brezinščak in D. Katalinič, *Z igro in zabavo spoznavamo okolje in naravo III.: priročnik za delo v ekovrtcih* (str. 28- 29). DOVES.

O GOZDU V GOZDU

Mateja Jaklitsch, Osnovna šola Center

POVZETEK

Današnje sodobne didaktične pristope pri učenju na prostem odlikujejo inovativni pristopi, interdisciplinarnost ter izkustveno učenje, ki omogoča poglobljeno razumevanje in večjo motivacijo učencev. V tem prispevku se osredotočam na tematiko gozda v kontekstu učenja na prostem.

Naša šola je v centru mesta, naš šolski okoliš zajema blokovska in vaška naselja. Po pripovedovanju učencev tako tisti z blokov kot tisti z vasi žal ne preživijo prav veliko časa v gozdu. Tudi zato smo se učiteljice 4. razreda OŠ Center odločile, da se vsebini o gozdu posvetimo v gozdu. Pripravile smo naravoslovni dan, ki je vključeval raznolike dejavnosti, učenci so bili pri tem razporejeni v manjše skupine. Učenje v gozdu je pritegnilo veliko zanimanje učencev, saj je bilo dinamično, nepredvidljivo in raznoliko. To je pripomoglo k večji motivaciji prisotnih za sodelovanje in boljše razumevanje vsebin, kar se je izkazalo tudi ob ocenjevanju znanja.

Glavni cilj naravoslovnega dneva je bil omogočiti učencem neposreden stik z naravo in jih spodbuditi k raziskovanju, opazovanju in povezovanju z naravnim okoljem. Učenci so bili bolj motivirani in angažirani v učnem procesu, saj so se učili na prostem, kar je že samo po sebi privlačno. Aktivnosti na prostem so omogočile večjo fizično aktivnost, kar je pozitivno vplivalo na njihovo zdravje in dobro počutje. Po opravljeni evalvaciji dneva smo zaključili, da nam je uspelo doseči zastavljeni cilj.

Ključne besede: Gozd, učenje na prostem, izkustveno učenje, gozdna pedagogika, živa bitja v domačem okolju.

1 UVOD

V 4. razredu se pri predmetu naravoslovje in tehnika posvečamo učenju o živih bitjih. Kot je zapisano v učnem načrtu učenci prepoznavajo najpogostejše vrste rastlin, živali in gliv v neposrednem okolju, razlagajo zunanjo zgradbo rastlin, razlikujejo med rastlinami s cvetovi in rastlinami brez cvetov, prepoznavajo najpogostejše drevesne in grmovne vrste, ki rastejo v ožjem okolju in prepoznavajo les najpogostejših drevesnih vrst v ožjem okolju.

Učenje na prostem je eden izmed sodobnih didaktičnih pristopov, ki spodbuja inovativne načine poučevanja ter omogoča bolj celostno in poglobljeno razumevanje učne snovi. Naravoslovne vsebine se lahko izjemno dobro prenašajo v naravno okolje, kar omogoča učencem neposredno interakcijo z naravnimi pojavi in živimi bitji. V prispevku predstavljam izkušnjo naravoslovnega dneva v gozdu, ki smo ga izvedli z učenci 4. razreda.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 OPIS DNEVA

Po spoznavanju vsebin, ki so bile predvidene za obravnavo, smo skupaj z učenci pripravili načrt in se z veseljem pripravili na naravoslovni dan v gozdu. Izvedli smo ga v mestnem gozdu v bližini šole. Po prihodu v gozd smo najprej imeli jutranje razgibavanje.

Slika 8: Podajanje uvodnih navodil (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Slika 9: Jutranje razgibavanje v gozdu (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Učence smo razdelili v manjše skupine, da bi spodbudili njihovo aktivno sodelovanje in raziskovalni duh. Pri nekaterih dejavnostih smo jih vodile učiteljice, ki smo jim postavile cilje in jih usmerjale skozi raziskovalne naloge. Pri teh nalogah so se učenci osredotočili na določeno temo, kot je raziskovanje gozdnih rastlin, živali ali ekosistemskega ravnotežja.

Pri drugih dejavnostih pa smo učence spodbujali k samostojnemu raziskovanju. Sledili so zastavljenim navodilom in tako pridobivali neposredne izkušnje ter bogatili svoje znanje o živih bitjih in dogajanju v gozdu. Učenci so se aktivno vključevali v raziskovalni proces.

Med naravoslovnim dnem v gozdu je bil čas namenjen tudi deljenju ugotovitev in poročanje o delu. Učenci so se med seboj pogovarjali, delili svoje opažanja in zanimive podatke, ki so jih odkrili med raziskovanjem. Skupaj smo ustvarjali povzetke vseh pridobljenih informacij ter jih zapisali v zvezke.

Slika 10: Poročanje po opravljenih aktivnostih (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Poleg strukturiranih dejavnosti smo namenili tudi čas prostemu raziskovanju gozda. Učenci so imeli priložnost svobodno raziskovati, opazovati naravne pojave, slediti svojim zanimanjem in se preprosto igrati v naravnem okolju. To je bil čas, ko so se lahko poglobili v svoje lastno raziskovanje ali se preprosto izgubili v čudežih narave. Prosto raziskovanje je učencem prineslo veliko veselja in zadovoljstva.

Naravoslovni dan v gozdu je tako združil strukturirane raziskovalne naloge, skupinsko delo, evalvacijo in prosti raziskovalni čas. Učenci so se učili na interaktiven način, razvijali so svoje sposobnosti opazovanja, raziskovanja, reševanja problemov in sodelovanja. Poleg pridobivanja znanja o gozdnem ekosistemu so se tudi sprostili, povezali z naravo in okrepili svojo povezanost z naravnim svetom. Naravoslovni dan v gozdu je bil tako prijetno doživetje, ki je še dodatno okrepilo njihovo ljubezen do narave ter spodbudilo radovednost in veselje do naravoslovnega raziskovanja.

Slika 11: Podajanje navodil za delo skupine (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

2.2 IZVEDENE DEJAVNOSTI

V nadaljevanju so opisane dejavnosti, ki smo jih izvedli.

2.2.1 Življenje na gozdnih tleh

Ena izmed izvedenih dejavnosti je bila opazovanje življenja na gozdnih tleh. Učenci so si s pomočjo obroča, ki se običajno uporablja pri športu, omejili opazovalno območje. V tem prostoru so iskali in opazovali živali ter njihovo gibanje, delo in zgradbo teles. Ta dejavnost je spodbujala raziskovalni

duh učencev za opazovanje naravnega okolja ter razumevanje ekosistemskih povezav med različnimi živimi bitji v gozdu.

2.2.2 Maketa gozdnih tal

Vsaka skupina učencev je izdelala maketo gozdnih tal v steklenem kozarcu. V kozarcu so prikazali različne plasti tal, vključno z organsko snovjo, razkrojem, humusom in koreninami dreves. Te makete so bile nato razstavljene v učilnici. S tem so učenci na praktičen način spoznavali sestavo gozdnih tal ter različne plasti, ki jih tvorijo. Takšen pristop je spodbudil povezovanje med vizualnim in taktilnim dojetjem ter izboljšal razumevanje kompleksnosti ekosistema gozda.

2.2.3 Rastline s semeni in brez semen

Dejavnost, ki se je osredotočala na rastline, je učencem omogočila raziskovanje razlik med rastlinami, ki se razmnožujejo s semeni, in tistimi, ki se razmnožujejo brez semen. Učenci so si ogledali praproto s trosi in jabolko s semeni ter raziskovali okolico gozda, da bi našli plodove, mahove in praproti. Najdeno so si podrobneje ogledali s pomočjo povečevalnih stekel, nekaj plodov pa so celo prerezali, da so si tako pridobili vpogled v notranjo strukturo in raznolikost rastlin. Ta dejavnost je spodbujala raziskovalni pristop k učenju in razumevanju razmnoževanja rastlin ter razlik med različnimi skupinami rastlinskih organizmov.

Slika 12: Opazovanje trosov praproti (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

2.2.4 Zvočni sprehod

Za raziskovanje zvokov v gozdu smo izvedli zvočni sprehod. Dogovorili smo se, da smo nekaj časa hodili po gozdu, medtem pa se nismo pogovarjali. Učenci so poslušali zvoke narave ter jih poskušali prepoznati. S tem smo spodbujali učence k bolj pozornemu poslušanju in zaznavanju zvokov v okolju. Raziskovali so različne zvočne vire, kot so ptice, veter, šumenje dreves in druge živali, tok reke. Sprehod je tudi spodbujal povezavo med zvokom in okoljem ter učencem omogočil, da se bolj zavedajo zvočne kulise gozda.

2.2.5 Vrste dreves in grmov

Učenci so se pogovarjali o drevesih in grmovjih, ki rastejo v gozdu, ter se učili prepoznavati in poimenovati različne vrste. Nato so nabrali različne liste, plodove in palčke s tal ter jih predstavili skupini. Primerjali so svoje najdbe z ilustracijami in fotografijami dreves v knjigah ter na ta način utrjevali svoje znanje. Nato so iz nabranih materialov ustvarili likovno delo na omejenem prostoru, kar je spodbujalo ustvarjalnost in povezavo z naravnim okoljem. Na koncu smo si ogledali razstavo ustvarjenih del in si izmenjali vtise.

Slika 13: Razporejanje, kateri listi in plodovi so z drevesa oz. grma iste vrste (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Slika 14: Likovno ustvarjanje na gozdnih tleh (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

2.2.6 Raziskovanje dreves glede na lubje in les

Učenci so iskali različne vrste dreves ter opazovali njihovo lubje. Preučevali so njegovo hrapavost, gladkost, razpoke, barvo in vonj, pogovarjali smo se o primernosti posameznih vrst lesa za določene izdelke. S seboj smo prinesli tudi deske različnih vrst dreves ter jih opazovali glede na barvo in trdoto. Ta dejavnost je spodbujala opazovanje in raziskovanje dreves ter razumevanje različnih lastnosti lesa.

Slika 15: Prepoznavanje lesa različnih dreves (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

2.2.7 Zaznavanje gozda z različnimi čutili

Dejavnost je spodbujala učence, da se osredotočijo na svoje čute ter uporabijo domišljijo za doživljanje gozdnih elementov. Pri nalogi dotikanja so učenci uporabljali različne materiale, kot so različne vrste lubja, mah, vejice, storži in druge gozdne teksture. Z rokami so raziskovali površine, občutili grobost ali gladkost, hrapavost ali mehkobo ter tako ustvarjali taktilne povezave z gozdnim okoljem. Naloga vonjanja je vključevala uporabo različnih gozdnih vonjev. Učenci so lahko vohali sveže zelenje, smolo, vonj po zemlji ali cvetju ter sprožali spomine na gozdne arome. Ob vsakem vonju so se pogovarjali o svojih asociacijah in kako bi ti vonji vplivali na njihovo doživljanje gozda.

Slika 16: Zaznavanje gozda z različnimi čutili 1 (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Slika 17: Zaznavanje gozda z različnimi čutili 2 (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

Slika 18: Zaznavanje gozda z različnimi čutili 3 (fotografirale učiteljice 4. razreda OŠ Center)

2.2.8 Gibalni poligon v gozdu

Med drevesi, vejami in večjimi kamni smo ustvarili gibalni poligon, ki je izzval učence, da so premagali ovire na različne načine. Ta dejavnost je spodbujala njihovo telesno aktivnost, motorične spretnosti in timsko sodelovanje.

2.3 DIDAKTIČNI PRISTOPI

Pri izvedbi naravoslovnega dneva v gozdu smo uporabili nekaj inovativnih didaktičnih pristopov, ki so omogočili bolj poglobljeno in interaktivno učenje na prostem:

- Povezava teorije in prakse: Učenci so imeli priložnost neposredno opazovati in raziskovati naravno okolje ter tako povezati teoretično znanje z dejanskimi izkušnjami. To je spodbujalo boljše razumevanje in pomnjenje učne snovi.
- Sodelovalno učenje: Učenci so bili razdeljeni v skupine, kjer so sodelovali pri izdelavi makete gozdnih tal, iskanju točk v gozdu in prepoznavanju zvokov. Sodelovalno učenje je spodbujalo timsko delo, komunikacijo in medsebojno pomoč med učenci.
- Raziskovalni pristop: Učenci so bili spodbujeni k raziskovanju in postavljanju lastnih vprašanj o gozdu. Skozi opazovanje, zbiranje podatkov in analizo so sami prišli do zaključkov ter razvijali kritično razmišljanje.
- Refleksija in evalvacija: Po končanih dejavnostih smo spodbujali učence k refleksiji in evalvaciji svojega učenja. Skupaj smo razpravljali o tem, kaj so se naučili, kakšne so bile njihove izkušnje ter kako bi lahko svoje znanje uporabili v prihodnosti.
- Vloga učitelja kot facilitatorja: Učiteljice smo prevzele vlogo facilitatorja. Učence smo spodbujale in usmerjale v njihovem raziskovanju. Namesto klasičnega poučevanja smo bile učiteljice mentorice, podpirale smo individualne in skupinske raziskovalne dejavnosti ter spodbujale učence k postavljanju vprašanj in samostojnemu razmišljanju.
- Aktivnosti na prostem lahko spodbudijo razvoj ustvarjalnosti. Učenci so naravne elemente uporabili za ustvarjanje umetniških del ali drugih izdelkov. To pripomore k razvoju ustvarjalnega potenciala in izboljšanju samozavesti. V našem primeru smo dele rastlin uporabili za ustvarjanje pri likovni umetnosti.

- Učenci so v gozdu v sproščenem vzdušju urili tudi svoje komunikacijske in socialne veščine, saj so delali po skupinah in tako sodelovali med seboj. Socialnih spretnosti so se učili tudi pri nevedenem raziskovanju gozda (kar jim je bilo zelo všeč).
- Povezava z drugimi predmeti: Naravoslovni dan v gozdu smo povezali z drugimi predmeti, kot so likovna umetnost, matematika in jezikovni pouk, šport. Učenci so na primer izdelovali risbe gozdnih organizmov, merili višino dreves in se učili gozdne terminologije v tujem jeziku. Takšna interdisciplinarna povezava je omogočila širši vpogled v gozdno ekosistem ter vzpostavila povezavo med različnimi področji znanja.

S temi inovativnimi pristopi smo omogočili učencem bogato učno izkušnjo v naravnem okolju ter spodbudili njihovo radovednost, kreativnost in povezavo z naravo.

2.4 MEDPREDMETNO POVEZOVANJE ALI VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Učiteljice smo poskušale cel dan v čim večji meri izpeljati tudi z mislijo na medpredmetno povezovanje in pridobivanje znanja, ki bo učencem koristilo v nadaljevanju življenja.

Naravoslovno vsebino smo povezali z likovno umetnostjo – ustvarjanje slik na gozdnih tleh iz naravnih materialov. Šport: med drevesi, vejami, večjimi kamni smo oblikovali gibalni poligon, ki so ga učenci premagovali na različne načine. Priložnost smo izkoristili za izmenjavo mnenj o lastni skrbi za okolje oz. naravo in spodbujanje posameznikove odgovornosti do okolja. Učenci so se imeli možnost v skupinah učiti drug od drugega. Sicer so bili pri dejavnostih časovno omejeni, a je bila omejitev ohlapna, da je vsak imel priložnost zaključiti z aktivnostjo, k njej pa se je imel možnost vrniti v nevedenem času v gozdu. Kdor si je želel na določenem področju poglobljeno znanje, je imel na razpolago (že v gozdu) dodatno literaturo. Razmišljali smo o tem, kako nam vedenje o živih bitjih v domačem okolju koristi v vsakdanjem življenju.

3 ZAKLJUČEK

Izveden naravoslovni dan v gozdu je ponudil učencem priložnost za celovito učenje v naravnem okolju, kjer so lahko raziskovali, opazovali, analizirali in povezovali znanje na interaktiven način. S poudarkom na inovativnih didaktičnih pristopih smo učiteljice spodbujale njihov razvoj različnih kompetenc, kot so opazovanje, kritično razmišljanje, sodelovanje. Naravoslovni dan je bil po izjavah učencev prijetna izkušnja, ki jim je omogočila poglobljeno razumevanje narave ter spodbudila ljubezen do naravoslovnega raziskovanja. Učenci si tovrstnih dejavnosti še želijo, žal pa je čas za vsako temo omejen in se je potrebno posvetiti tudi drugim vsebinam iz učnega načrta.

RAZISKUJEMO GOZD IN SE IGRAMO V NJEM

Suzana Jefim, Osnovna šola Veliki Gaber

POVZETEK

Gozd je pogosto naša druga učilnica. Tam raziskujemo gozd in rešujemo tudi naloge, ki prvotno niso povezane z gozdom. Dan dejavnosti smo pričeli v krogu. Gozd smo poskušali začutiti s poslušanjem, vonjanjem in opazovanjem. Nadaljevali smo z opazovalno nalogo, kjer so v okolici iskali »gozdne predmete« ter jih poimenovali.

Sledilo je delo po skupinah (odprti krog). Do svoje začetne pozicije, kjer so jih čakala navodila, so prišli s pomočjo tipanja vrvice. Cilj je bilo določeno drevo. O vrstnem redu opravljanja nalog so se odločili sami (pozdrav drevesa, opazovanje drevesa in okolice, osebna izkaznica drevesa, raziskovanje gozdnih tal, slika živali iz naravnih materialov, ščit drevesa, skriti zaklad).

Po opravljenih nalogah so se vrnili na zbirno mesto, kjer so jih čakale različne igre. Vrstni red so si izbrali sami. Pripravljena je bila postaja zadevanja storžev v obroč, krajši poligon za »bosonogo hojo«, sestavljanje stolpa iz storžev, lahko so premagovali »laserje« (vrvice med drevesi) ali pa so se preizkusili v »slepi hoji«, kjer so sodelovali v parih in si dajali navodila z dogovorjenimi znaki.

Ključne besede: raziskovanje gozda, drevesa, igre v gozdu, odprti krog, skupinsko delo

1 UVOD

Učilnico pogosto zamenjam z učilnico na prostem. Vsako leto z učenci izvedem dan dejavnosti v gozdu, ki ga prilagodim skupini učencev. Ob lepih dnevih pa gozd izkoristim za izvedbo posameznih ur pouka. Naravno okolje zagotovo pozitivno vpliva na razvoj možganov otrok (Brajković idr., 2021). Poleg tega so otroci na svežem zraku. To pripomore k njihovem zdravju in predvsem dobremu počutju. Otroke želim vedno znova motivirati k razmišljanju. V učilnico prinesem kakšen zanimiv predmet ali jih spodbudim z različnimi igrami, prihod v gozd ali kakšno drugo naravno okolje pa je motivacija že sama po sebi. Razmišljanje ni potrebno samo za šolsko delo, potrebujejo ga v vsakdanjem življenju zunaj šole. Za uspešno spopadanje z življenjem se morajo otroci naučiti jasno, logično in ustvarjalno razmišljati (Cowley, 2008). Da bodo otroci ustvarjalni, je potrebno poskrbeti za primerno vzdušje, otrokom postaviti izzive in jim dati malo proste roke. Ob vsem tem ne smemo pozabiti na varnost vseh udeležencev in bonton v okolju, kjer se nahajamo.

Tokratni dan dejavnosti v gozdu je bil razdeljen na tri dele. V prvem delu so otroci poskušali začutiti gozd in ga opazovati, v drugem delu so ga raziskovali in bili ustvarjalni, v tretjem delu pa so jih čakale spretnostne in gibalne naloge.

2 POTEK DNEVA DEJAVNOSTI V GOZDU

Na šoli in v vrtcu imamo dogovor z dvema lastnikoma gozda, da lahko za svoje dejavnosti uporabljamo delček njihove posesti. Seveda moramo biti pozorni, da gozda in njegove podrasti ne uničujemo ter se izogibamo nevarnejšim delom (npr. suha drevesa).

Otroke in njihove starše sem o izvedbi dneva dejavnosti v gozdu obvestila nekaj dni prej, da so se lahko primerno opremili. Dan pred odhodom v gozd smo se pogovorili o gozdnem bontonu, ki je otrokom že zelo dobro poznan, saj jih obiskovanje gozda spremlja že od vrtca naprej. Ker se nahajamo v podeželskem okolju, imajo z obiski gozda izkušnje tudi od doma. Tako vedo, da smo prišli v življenjsko okolje živali in rastlin ter da je to njihov dom, ki ga ne smemo uničevati, jih motiti s hrupom in ga onesnaževati.

Najprej sem morala skrbno načrtovati potek celotnega dne, pripraviti ves potreben material in si natančno ogledati teren ter vnaprej postaviti določene delovne postaje. V pripravo sem vključila nekaj otrok. Z veseljem so se sprehodili do gozda in opravili določene naloge, za katere sem jih prosila. Pridno so nabirali smrekove storže in jih nosili na kup. Medtem so me ves čas opazovali in mi dali veliko novih idej.

2.1 UVODNI DEL

Na dan dejavnosti smo si že pred odhodom razdelili malico in se odpravili do gozda. Tam smo se postavili v krog, zaprli oči in nekaj trenutkov poslušali zvoke. Vsak je imel priložnost, da pove, kaj je slišal. Kdor je želel povedati, se je postavil en korak v krog, povedal, kaj je slišal in se postavil nazaj. Nahajali smo se v bližini prometne ceste in šole, kjer se je slišala glasba in otroci, ki so imeli dejavnosti pred šolo. Zanimivo je bilo, da prav nihče ni omenil zvokov prometa ali iz okolice šole. Osredotočili so se le na zvoke gozda (ptice, šumenje vetra).

Druga naloga je bila, da se morajo osredotočiti na vonj. Potek odgovarjanja je bil enak kot prej. Začutili so svež vonj, vonj gozda in osvežilen vonj.

Povedali so tudi, kje smo in v kakšnem gozdu smo. Ker smo že pred tem obravnavali življenjsko okolje gozd, so ob opazovanju takoj ugotovili, da se nahajamo v mešanem gozdu in to tudi utemeljili.

Že pred začetkom sem jim pripravila nekaj »gozdnih predmetov« (storži, mah, palica brez lubja, palica z lubjem, palica z lišaji, drevesni list, regratov cvet z roba bližnjega travnika) in jih pokrila z blagom. Njihova naloga je bila, da so nekaj časa natančno opazovali skupine predmetov, potem pa so jih v bližini poiskali, prinesli in jih položili poleg predmetov, ki sem jih skrbno pokrila nazaj (Brajković idr., 2021). Čeprav je bilo učencev veliko, so se hitro organizirali in našli prav vse skupine »gozdnih predmetov«. Na koncu sem odstranila blago in tako smo preverili rešitev. Skupaj smo poimenovali vse predmete (SLIKA 1).

Slika 1: Poimenovanje »gozdnih predmetov«.

2.2 RAZISKOVALNO IN USTVARJALNO DELO PO SKUPINAH

Sledilo je delo v skupinah. Do svoje začetne pozicije, kjer so jih čakala navodila (SLIKA 2), so prišli s tipanjem vrvice (SLIKA 3). Del poti so lahko opravili z zaprtimi očmi. Cilj je bil za vsako skupino drugo drevo. O vrstnem redu opravljanja nalog so se odločili sami (odprti krog).

DAN DEJAVNOSTI V GOZDU

- POZDRAV DREVESA
- OPAZOVANJE DREVESA IN OKOLICE
- OSEBNA IZKAZNICA DREVESA
- RAZISKOVANJE GOZDNIH TAL
- SLIKA POVEČANE DROBNE ŽIVALI GOZDNIH TAL
- ŠČIT DREVESA
- SKRITI ZAKLAD
- IGRA V GOZDU

Slika 2: Navodila s ključnimi besedami.

Slika 3: Hoja ob vrvi.

Pred odhodom sem jim podrobneje razložila navodila. Pri svojem drevesu so našli navodila s ključnimi besedami, da česa niso izpustili.

- Pozdravite drevo. Lahko mu kaj zapojete, poveste kaj lepega ...
- Opazujte drevo in njegovo okolico.
- Izdelajte osebno izkaznico drevesa (ime, plod, list/iglica, odtis lubja, obseg drevesa) na učnem listu (SLIKA 4, SLIKA 5, SLIKA 6).
- Raziščite gozdna tla in zapišite čim več podrobnosti na prazen list. V pomoč so vam določevalni ključi in lupe.
- Izdelajte sliko povečane drobne živali iz naravnih materialov na gozdnih tleh (SLIKA 7, SLIKA 8, SLIKA 9).
- Iz storžev, suhih vej in drugega materiala z gozdnih tal oblikujte čim bolj izviren ščit vašega drevesa (SLIKA 10, SLIKA 11).
- Natančno si preberite navodila, jim sledite in poiščite skriti zaklad v gozdu (SLIKA 12). Začnite pri svojem drevesu.
- Na mestu zaklada je bil le listek z napisom, da zaklad dobijo pri učiteljici na zbirnem mestu (SLIKA 13, SLIKA 14).

Slika 4: Merjenje obsega drevesa.

Slika 5: Izdelovanje odtisa lubja.

Slika 6: Izpolnjeni učni listi skupin.

Slika 7: Talna slika drobne živali.

Slika 8: Talna slika drobne živali.

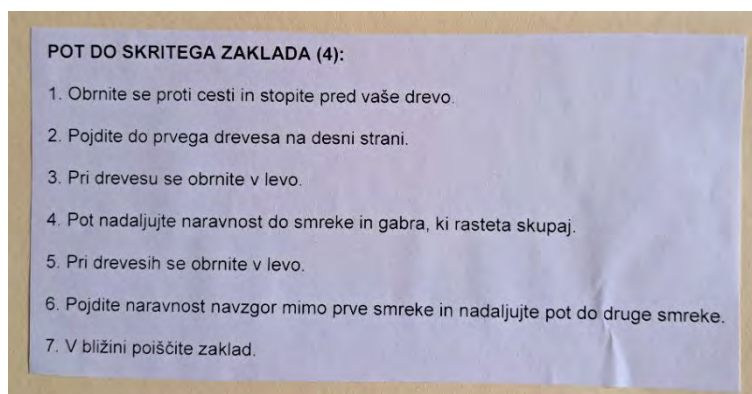
Slika 9: Fotografija drobne živali s slike 7.

Slika 10: Zgrajen ščit drevesa.

Slika 11: Zgrajen ščit drugega drevesa.

Slika 12: Navodila do skritega zaklada.

Bravo, uspelo vam je. Ker ste natančno brali navodila, ste si zaslužili nagrado. Listek pokažite učiteljici in prišli boste do zasluženega zaklada.

Slika 13: Dodatno navodilo za skriti zaklad.

Slika 14: Tek za skritim zakladom.

2.3 SPRETNOSTNE IN GIBALNE IGRE

Po opravljenih nalogah pri drevesu so se vrnili na zbirno mesto, kjer so jih čakale različne igre. Vrstni red so si izbrali sami. Vsaka postaja je bila označena s kartončkom. Postavljene se bile blizu druga drugi. Na ta način sem lahko lažje nadzorovala vse in po potrebi pomagala.

2.3.1 Zadevanje storžev v obroč

Na tleh sem že predhodno pripravila štiri barvne obroče in s palico narisala začetni položaj za metanje. Tekmovali so, kdo bo v treh poskusih vrgel največ storžev v cilj (SLIKA 15). Obroče bi lahko zamenjali za deblo debelejšega drevesa. Lahko bi se igrali košarko in storže metali med določenimi vejami.

Slika 15: Metanje storžev v obroč.

2.3.2 Bosonoga hoja

Na primernem terenu sem pripravila krajšo progo za »bosonogo hojo«. Pripravila sem kup listja, tesno skupaj zložene gladke suhe vejice, smrekove storže in mah. Najbolj pogumni so se sezuli in progo prehodili bos (SLIKA 16).

Slika 16: »Bosonoga hoja« po kratki progi.

2.3.3 Stolp iz storžev

V poljubnih skupinah so gradili stolpe iz storžev (SLIKA 17). Zmagala je skupina, ki ji je uspelo zgraditi najvišji stolp (Brajković idr., 2021).

Slika 17: Gradnja stolpa iz storžev

2.3.4 Premagovanje »laserjev«

Med drevesi sem napeljala vrvico v različnih višinah. Otroci so poskušali priti skozi mrežo »laserjev« (SLIKA 18). Brez pomislekov so se pripogibali, skakali in se plazili po tleh.

Slika 18: Premagovanje »laserjev«.

2.3.5 »Slepa hoja«

Na tleh sem s pomočjo palice narisala igralno polje, z grabljami pa sem ga še očistila listja in vejic (SLIKA 19). Z obroči sem določila končno polje parov (za tri pare). Po polju sem razporedila storže. Po igralnem polju sta hodila po dva skupaj (SLIKA 20). Eden je bil »slepi« pobiralec storžev, drugi njegov vodič. Pobiralec storžev je imel čez oči prevezo. Sošolec ga je vodil po polju z dotiki. Če se je moral obrniti v levo stran, ga je potrepljal po levi rami. Če se je moral obrniti v desno stran, ga je potrepljal po desni rami. Če se je moral ustaviti in pobrati storž, ga je moral potrepljati po obeh ramah. Med igro se nista smela pogovarjati. Zmagal je par, ki je pobral največ storžev.

Slika 19: Igralno polje

Slika 20: Pobiranje storžev.

2.4 ANALIZA DNEVA DEJAVNOSTI

Otroci so ob dejavnostih uporabljali različna čutila (tipanje, vid, vonj, sluh). Otroci so različni in tako se je za vsakega našlo nekaj. Del gozda, kjer smo izvedli dan dejavnosti, je bil prepreden z vrvicami, ki so otroke že vnaprej motivirale. Zanimiva jim je bila čutna pot ob vrvici do svoje začetne postaje (drevesa). Mnogi so se kasneje vrnili na začetek in se preizkusili še miže. Na koncu je vsaka skupina vrvico pospravila.

Zelo dobro se je obnesla igra z »laserji«, kjer so preizkusili svoje gibalne sposobnosti. Brez pomislekov so se sezuli in se odpravili bosi po poligonu. Sprva so hodili previdno, nato pa so nekateri tudi tekli. Zelo so uživali v igri »Slepa hoja«. Igra jim je bila všeč, zato so jo nekateri ponovili večkrat. Kot učiteljici se mi je zelo priljubil pristop odprtega kroga. Prednost je, da lahko med samo izvedbo otroke bolj pozorno opazujem, saj je vse ostalo že vnaprej pripravljeno. Natančna navodila za posamezno dejavnost si pripravim že vnaprej. Otrokom je všeč, da si lahko vrstni red nalog izberejo sami. Za naloge, ki so jim bolj zanimive, si lahko vzamejo več časa. Vmes si sami načrtujejo odmor za malico. Na ta način stkejo marsikatero prijateljske vezi, saj se morajo dogovarjati in se prilagajati drug drugemu.

Dejavnosti so bile medpredmetno naravnane. Veliko je bilo športnih aktivnosti (hoja, teki, meti, izmikanje »laserjem«), učili so se matematičnih pojmov in spretnosti (merjenje obsega drevesa, štetje storžev), naravoslovnih dejavnosti (opazovanje dreves in raziskovanje okolice ter gozdnih tal), likovne dejavnosti (talna slika živali, oblikovanje ščita drevesa, gradnja stolpa iz storžev), urili so razumevanje prebranega (sledenje navodilom za skriti zaklad).

Pri skupinskem delu so imeli možnost uporabe različnih pripomočkov. Na zbirnem mestu so lahko dobili vrvice, metre, lupe, lončke z lupami, določevalne ključe dreves in talnih živali v gozdu. Mnogi so imeli določevalne ključe prvič v rokah, zato jih je bilo potrebno usmeriti. Ker so otroci šele v 3. razredu, jim nisem naročila, da prinesejo telefone. Sem pa jih seznanila, kako lahko preprosto poiščejo informacije o določeni rastlini ali živali s pomočjo fotografije.

3 ZAKLJUČEK

Dejavnosti odprtega kroga bi lahko uporabili v vseh razredih osnovne šole. Prilagodili bi jih starosti otrok in pa predmetu oz. ciljem, ki jih želimo doseči. Igro z »laserji« sem uporabila tudi pri delavnici za sodelavce. Dodala sem 4 točke med laserji, ki so jim morali slediti in pri vsaki točki opraviti eno nalogo (branje narobe obrnjene pesmi, poimenovanje drevesa, prerisovanje risbe na gozdna tla s palico, objem drevesa). Pri tem je ogromno možnosti. Lahko bi utrjevali poštrevanko, branje ...

Starejšim učencem bi lahko naročili, da prinesejo telefon in bi tako raziskovali gozd in gozdna tla. Lahko bi primerjali podatke, ki so jih našli s pomočjo telefona in podatke, ki so jih našli v določevalnih ključih. Pri tem je potrebno biti dosleden, da telefone uporabljajo za prave namene.

Pri pozdravu drevesa bi lahko nalogo nadgradili tako, da bi drevesu napisali svojo pesem ali mu napisali pismo. Za vsako starost otrok bi lahko nalogo še nadgradili. Pri iskanju skritega zaklada bi lahko za starejše učence uporabili merjenje razdalje in uporabo merjenja kotov v stopinjah (npr. obrni se za 180° v levo).

Možnosti o prenosljivosti je neskončno. Potrebno se je samo odločiti, razmišljati malce izven svojih okvirjev ter pri tem upoštevati značilnosti in predznanje otrok. Obvezna je predpriprava z ogledom lokacije, kjer bi želeli izvesti dejavnosti na prostem.

4 VIRI IN LITERATURA

Cowley, S. (2008). Kako mularijo pripraviti do razmišljanja. Ljubljana. Modrijan.

Brajković, I., Gradišar, B., Jakomini, T., Jesenek Mori, M., Juvan, R., Košir, T., Košorog, I., Leskovec, J., Luskovec Matovski, M., Mlakar, M., Pirih, M., Povh, G., Rade, G., Rejc, T., Stopar, S., Škerlj, M., Žagar, M. (2021). Danes se igramo zunaj: priročnik za dejavnosti v naravi. Ljubljana. Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Gril, J., Hudrap, J., Jesenek Mori, M., Juntez, K., Konda, K., Košir, T., Križnič Čebtron, P., Luskovec Matovski, M., Malečkar, F., Mlakar, M., Ota, M., Ozebek, R., Pečavar, Ž., Planinc, N., Rudolf, M., Rutar, M., Skoliber, M., Štangelj Pavlakovič, I., Zakrajšek, K., Zupanc, M. (2022). Danes raziskujemo zunaj: priročnik za dejavnosti v naravi. Ljubljana. Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

VEČČUTNA ZGODBA

Mateja Jelen, Osnovna šola Preska

POVZETEK

Pri vsakodnevem delu z učenci se trudim, da pouk postane aktivna, poučna in zabavna dejavnost, pri kateri otroci posredno ali neposredno spoznavajo naravo in razvijajo čut zanjo. Del pouka vseh predmetnih področij zato redno izvedemo v naši najljubši in najboljši učilnici – v naravi.

Tokrat predstavljam VEČČUTNO ZGODBO, ki smo jo oblikovali z učenci drugega razreda. Gre za preplet različnih dejavnosti, ki se povezujejo in prepletajo z različnimi predmetnimi področji: spoznavanje okolja (čutila, nastanek zvoka, lastnosti snovi), slovenščina (razvijanje besedišča in domišljije), likovna umetnost (razvijanje občutka za estetskost, ustvarjanje), šport (gibanje na različnih podlagah, terenih), glasbena umetnost (pozorno poslušanje, igranje na improvizirana glasbila, ustvarjanje ob glasbi). Kot dodatno motivacijsko sredstvo smo v pouk na prostem vključili tudi sodobno tehniko – preprosto aplikacijo za snemanje zvoka na pametnem telefonu.

Ključne besede: čutila, medpredmetno povezovanje, narava, sodobna tehnologija, ustvarjanje

1 UVOD

Sem učiteljica razrednega pouka in neizmerno uživam v naravi. V največje veselje mi je, če lahko svoje navdušenje nad naravo delim z drugimi – družinskimi člani, prijatelji in tudi s svojimi učenci. Ugotavljam, da je pri pouku v zaprtem prostoru živahno otroško energijo vedno težje osredotočiti k dejavnostim. Veliko bolj uspešna sem pri izvajanju dejavnosti na prostem. Lastne ugotovitve namreč kažejo, da naravno okolje samo po sebi otroku ponuja veliko več izzivov. Rokovanje z različnimi naravnimi predmeti, ki pritegnejo otrokovo pozornost, neposredno vpliva na razvijanje naravoslovnih postopkov. Otroci v času zgodnjega naravoslovja dobijo nove izkušnje z različnimi čutili - tipajo, vonjajo, okušajo, gledajo in poslušajo (Krnel, 2010). Zgodnje naravoslovje se namreč lahko začne uvajati takrat, ko so otroci najbolj radovedni, in sicer v predšolski dobi in zgodnjih šolskih letih (Hvala in Krnel, 2005). Izobraževanje pogosto temelji na dejstvih in se ne ukvarja, če učence ta dejstva sploh zanimajo. Največje bogastvo pa je zagotovo navdušenje, radovednost in čut za čudenje, ki so po mojem prepričanju temelj dobrega oziroma nadaljnega učenja. Cornell (2019) navaja, da je John Burroughs nekoč dejal: »Znanje se brez ljubezni ne bo prijelo. A če najprej pride ljubezen, ji bo gotovo sledilo znanje.« Moja ljubezen do narave se je uspešno prenesla na otroke, kar je omogočilo, da so preko lastnih konkretnih izkušenj pridobili številna nova znanja na različnih predmetnih področjih.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Pri pouku v naravi sledim raznovrstnim pristopom, ki omogočajo in spodbujajo učenje na prostem. Gre za inovativni pristop poučevanja na prostem z elementi estetskega pristopa, pristop razvijanja

kritičnega razmišljanja in opazovanja narave, učenje za trajnostni razvoj, poučevanje s skrivnostnostjo ter nenazadnje načelo tekočega učenja. V slednjem gre za sistematično načrtovanje dejavnosti, ki omogočajo izredno velik učinek učenja. To je sistematična nadgradnja štirih stopenj tekočega učenja, ki naravno prehajajo ena v drugo in povezujejo ter nadgrajujejo vse zgoraj naštete pristope. Vsaka stopnja tekočega učenja obsega naravoslovne dejavnosti, ki jih je preprosto izvajati, so zanimive, motivacijske in spodbujajo intelektualni razvoj.

Štiri stopnje tekočega učenja si sledijo v naslednjem zaporedju (Cornell, 2019):

1. Prebudi navdušenje

Cilj prve stopnje je prebuditev navdušenja, kar dosežem s sproščenimi dejavnostmi, ki naredijo učenje zabavno, poučno in izkustveno. Hkrati vplivajo na medsebojno povezovanje vseh udeležencev učnega procesa.

2. Usmeri pozornost

Prebujeno navdušenje iz prve stopnje je predpogoj za uspešno učenje, vsekakor pa to ni dovolj. Kot učiteljica pri svojem delu navdušenje učencev želim usmeriti v mirno zbranost. To jim pomaga, da postanejo pozorni in odprti za nadaljnje doživljanje narave.

3. Nudi neposredno izkušnjo

Med poglobljenim doživljanjem narave učenci vzpostavijo vez z določenim delom narave. Dejavnosti temeljijo na neposrednih izkušnjah in prinašajo notranje, intuitivno doživetje narave. Hanry David Thoreau je intuitivno učenje poimenoval »čudovito učenje« (Cornell, 2019).

4. Deli navdih z drugimi

V zadnji stopnji otroci svoje vtise delijo z drugimi. Na ta način izkušnjo še dodatno okrepijo. Pri drugošolcih se deljenje navdušenja največkrat prenese v domače okolje, kjer otroci v svojem okolju podoživljajo, kar so doživeli v šolskem prostoru. Dejavnosti pogosto izvajajo tudi s svojimi starši, bratci in sesticami. Tako posredno vplivamo tudi na aktivno preživljanje prostega časa ostalih članov družin.

Podobno se je zgodilo pri šolskem projektu, ki ga bom predstavila v nadaljevanju. V njem se prepletajo številne medpredmetno povezane dejavnosti, ki smo jih izvedli v naravi.

2.1 PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI

2.1.1 Prislunimo zvokom v okolici in izdelajmo zemljevid zvokov

Z učenci smo se peš odpravili na bližnji travnik.

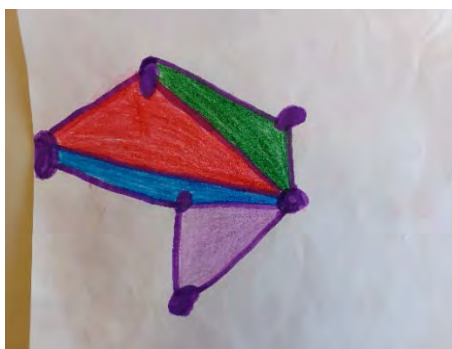
Že sam sprehod je med učenci ustvaril prijetno, sproščeno, navdušeno razpoloženje, kar je cilj prve stopnje tekočega učenja.

Na travniku smo se postavili v krog. Otroke sem spodbudila, da so v tišini poskušali okolico čim bolj začutiti. Na začetku so bili precej zadržani, s časom pa vedno bolj sproščeni. Po določenem času sem jih pozvala, naj z drugimi delijo svoje ugotovitve. Največ opažanj je bilo povezanih z vidnimi zaznavami, malo manj s slušnimi zaznavami, še manj s tipnimi. Zelo malo zaznav se je navezovalo na vohanje, najmanj pa jih je temeljilo na okušanju.

Sledilo je sistematično opazovanje. Vsak je v roke dobil prazen bel list papirja in na sredino s flomastrom narisal veliko piko. Ta je predstavljala otrokovo stojišče. Sledilo je 5 minutno zbrano poslušanje in označevanje smeri in oddaljenosti zvokov. Vsak slišani zvok je moral otrok glede na smer in oddaljenost označiti na listu z majhno pikico. Po poslušanju je vsak piko na sredini (stojišče) povezal z vsemi manjšimi pikicami. Na koncu je bilo potrebno vse manjše pikice zaporedno povezati. Nastali so različni trikotniki, ki so jih otroci pobarvali z različnimi barvami. Slika je predstavljala zvočni zemljevid.

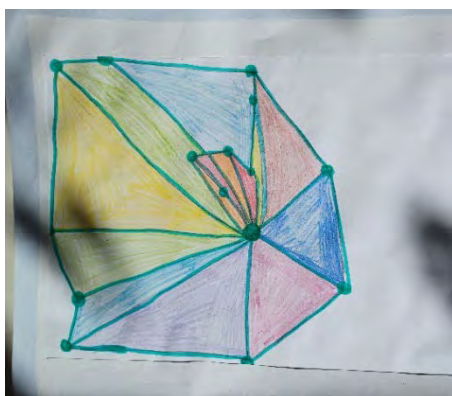
Slika 1: Označevanje smeri in oddaljenosti zvokov

Slika 2: Zvočni zemljevid 1

Slika 3: Zvočni zemljevid 2

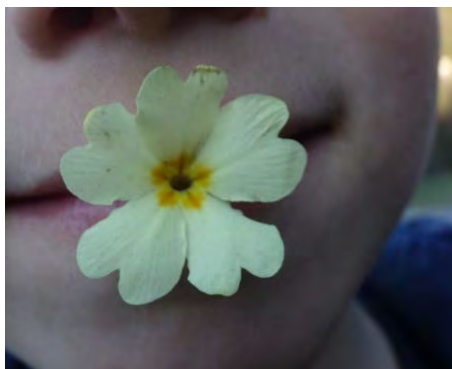

Slika 4: Zvočni zemljevid 3

Sistematično opazovanje je vplivalo na povečanje posameznikove pozornosti in zbranosti. Z usmerjanjem pozornosti se je poglobljalo posameznikovo zavedanje in doživljanje narave, kar je cilj druge stopnje tekočega učenja.

2.1.2 Ustvarjanje zvokov v naravi in snemanje nastale melodije

Učenci so poskušali z naravnimi materiali ustvariti čim več različnih zvokov. Na začetku so bili precej zadržani in previdni pri izbiri materialov, prav tako tudi pri izbiri tehnike ustvarjanja. S časom so postajali vedno bolj ustvarjalni. Pri tem so z vsemi čutili posredno spoznavali lastnosti snovi. Na koncu je vsak otrok ustvaril sebi najljubši zvok, ki smo ga posneli in dodali v skupno melodijo. Melodijo zvokov sem na željo otrok posredovala staršem, ki so ji z veseljem prisluhnili.

Slika 5: Zvok trobentice

Slika 6: Zvok suhe praproti

Slika 7: Zvok lesa

Slika 8: Zvok trave

Slika 9: Zvok vode

Slika 10: Zvok mahu

Neposredno povezovanje z naravo je spodbudilo čudenje, empatijo in ljubezen do narave. Prineslo je osebna spoznanja, umetniški navdih in občutek sozvočja z naravo, kar je cilj tretje stopnje tekočega učenja. Poleg tega gre tudi za širjenje učenja, kar se že povezuje z zadnjo, četrto stopnjo.

2.1.3 Poimenovanje zvokov

Vsak otrok je svoj (izbran) zvok poimenoval. Pri tem se je lahko osredotočil na katerokoli čutilo, ki ga je pri ustvarjanju zvoka uporabil (vid, tip, voh, okus, sluh). Nekaj primerov: trd zvok, tih zvok, hrapav zvok, rdeč zvok, zvok brez okusa.

2.1.4 Sestavljanje veččutne zgodbe

Otroci so s skupnimi močmi oblikovali besedilo zgodbe, v katero so vključili tudi poimenovanja lastnih zvokov. Zgodbo smo zapisali na večje liste. Obkrožili smo besede, povezane s čutnimi zaznavami. Označene pojme so poskušali čim bolj nazorno prikazati z naravnimi materiali tako, da so v naravi poiskali ustrezen material in ga položili k pravemu pojmu. Nastala je veččutna zgodba, v kateri so bile bistvene besede prikazane tudi tako, da jih je bilo moč začutiti.

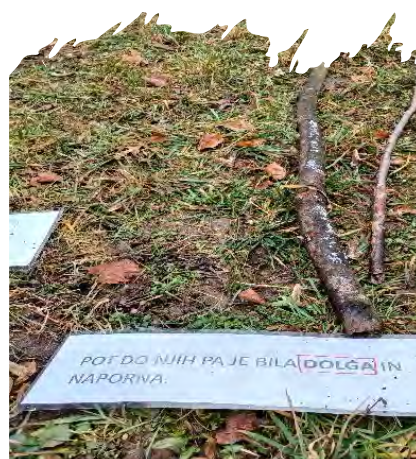
Slika 11: Veččutna zgodba_odlomek 1

Slika 12: Veččutna zgodba_odlomek 2

Slika 13: Veččutna zgodba_odlomek 3

Slika 14: Veččutna zgodba_odlomek 4

Slika 15: Veččutna zgodba_odlomek 5

Slika 16: Veččutna zgodba_odlomek 6

Zadnja, četrta stopnja tekočega učenja je temeljila na spodbudnem vzdušju, nesebičnem vedenju članov skupine. Vse to je še dodatno povezal skupino, saj je bilo pri delu potrebnega veliko medvrstniškega sodelovanja in spodbujanja.

3 ZAKLJUČEK

Izvedene dejavnosti so posameznika spodbujale k:

- aktivnemu spoznavanju narave z vsemi čutili,
- sproščenemu in spontanemu izvajanju naravnih oblik gibanja v različnih pogojih,
- ustvarjanju,
- sodelovanju z vrstniki,
- razvijanju pozitivnega odnosa do narave
- spoznavanju uporabne vrednosti sodobne tehnologije v izobraževalne namene.

Dejavnosti so bile preproste, prilagojene starostni stopnji otrok. Vsi učenci so izkazali veliko zanimanje za sodelovanje. Izkušnje, ki so jih pridobili so bile konkretne, znanje pa zato trajnejše. Najbolj zanimiva jim je bila dejavnost ustvarjanja zvokov iz narave, saj so jo spontano izvajali tudi ob naslednjih obiskih narave. Veliko staršev je v povratnih informacijah sporočilo, da otroci podobne dejavnosti izvajajo tudi v prostem času.

Dejavnost je bila izvedena v zgodnjem pomladnem obdobju. Zagotovo bi bilo zanimivo enako nalogo z istimi učenci izvesti še v ostalih letnih časih in primerjati končne izdelke.

Sem med tistimi, ki verjamejo, da prihodnost pripada tistim posameznikom, ki se zavedajo pomena povezanosti z naravo in na podlagi lastnih neposrednih izkušenj razvijajo čut do nje. To je zagotovo odlična protiutež k agresivnemu vplivu virtualnega sveta. Pouk v naravi je odlična priložnost za živahno sodelovanje učitelja in učencev, ki drug drugemu dajejo in drug od drugega sprejemajo.

4 VIRI IN LITERATURA

Cornell, J. (2019). Doživljanje narave. Celjska Mohorjeva družba.

Hvala, B., Krnel, D. (2005). Zakaj? Zakaj? Zakaj? Raziskovalne igre s snovmi v vrtcu. Ljubljana: Modrijan.

Krnel, D. (2010). Naravoslovni postopki. V Ambrožič, M. Opredelitev naravoslovnih kompetenc: znanstvena monografija. Maribor: Fakulteta za naravoslovje in matematiko.

ZGODBE Z GRAJSKEGA DVORIŠČA

Andreja Jelinčič, Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu

POVZETEK

Na naši osnovni šoli že vrsto let v maju pripravimo razstavo likovnih in tehniških izdelkov učencev v prostorih gradu Snežnik, ki sodi pod okrilje Narodnega muzeja Slovenije. Vsak učenec na šoli ima razstavljena vsaj dva izdelka, zato si vsako leto razstavo tudi ogledamo. Letos smo tja odšli peš, zato sem za četrtošolce na pohodu do gradu (5 km) in v njegovi okolici pripravila pouk na prostem v obsegu 5 šolskih ur, predstavitev izdelkov in analizo dela pa smo izvedli naslednji dan na šolskem igrišču. Pripravila sem dejavnosti, v katerih sem prepletla cilje športa, slovenščine, likovne umetnosti, matematike in družbe. V aktivnosti sem vpletla različne modele učenja na prostem, s katerimi sem se podrobneje seznanila na CŠOD-jevih izobraževanjih: skrivnostnost, model roke, estetski pristop, danes se učimo zunaj, raziskovanje ...

Poleg učnih ciljev, ki izhajajo iz učnega načrta, so učenci preko oblik in metod dela pridobivali socialne veščine, saj so jih aktivnosti spodbujale k socialni interakciji med vrstniki.

Ker so učenci učne cilje dosegali v naravi, ob pomoči konkretnega materiala ter kulturnih in naravnih znamenitosti, ki so del okolja, v katerem živijo, pogosto niso imeli občutka, da se učijo. Dejavnosti so dojele kot igro in opravljanje izzivov, da pridejo do nagrade. Kljub temu, da tekmovalnosti med skupinami nisem spodbujala, pa učenci niso hoteli zaostajati za ostalimi skupinami in so se zelo potrudili. Ta ugotovitev mi je tudi vodilo, da lahko pri pouku cilje višjih taksonomskih stopenj dosežem z drugačno organizacijo dela, bolj razgibanim poukom v naravi, da dam učencem možnost, da so aktivni in za uspešno delo tudi simbolično nagrajeni.

Ključne besede: branje, gibanje, medpredmetna povezava, naravna in kulturna dediščina, učenje na prostem

1 UVOD

Prejšnja leta smo na razstavo odšli z avtobusom, pri načrtovanju dejavnosti za letošnje šolsko leto pa smo se učiteljice 4. in 5. razreda odločile, da bomo do tja odšli peš in dan izkoristili za pouk na prostem. S tem prispevamo k spodbujanju trajnostne mobilnosti, varstvu okolja, spodbujamo telesno aktivnost učencev in v naravnem okolju realiziramo cilje pri različnih predmetih.

Učenci so imeli med pohodom določene naloge, ki so jih usmerjale k opazovanju okolice in druženje in pogovor s prijatelji in vrstniki, s katerimi se sicer ne družijo. Letošnji nacionalni mesec skupnega branja je potekal pod geslom Branje in gibanje. Te smernice poskušam vpeljevati pri različnih predmetih vse šolsko leto, ne samo v septembru. Tudi tokrat se je branje prepletalo z vsemi dejavnostmi in predmeti. Izkoristila sem tudi elemente, ki nam jih ponuja grad s svojo okolico. Lokacija gradu Snežnik je idealna za usvajanje učnih ciljev o naravni in kulturni dediščini domače

pokrajine in njenem varovanju, ki se povezujejo pri družbi in športu. Aktivnosti sem načrtovala tako, da so učenci preko natančnega opazovanja, raziskovanja, lova na zaklad in lastne likovne in literarne ustvarjalnosti začutili pomen lokalne kulturne in naravne dediščine in se na ta način povezali z lokacijo, hkrati pa uživali v gibanju in naravnem okolju.

Pri matematiki sem za dejavnosti merjenja dolžine uporabljala naravne materiale – lesene palice in lastno telo. Učenci so ob konkretnih dejavnostih pridobivali predstave o dolžini, merili in računali ter reševali probleme s podatki, ki so jih pridobili sami ob delu s konkretnim materialom.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Naloge so izvajali učenci obeh paralelk 4. razreda v parih in skupinah, ki so jih oblikovali po lastnih željah, ne glede na to, iz katerega razreda so.

2.1 POHOD Z NALOGAMI DO GRADU SNEŽNIK - ŠPORT

2.1.1 Razgovor s prijateljem

Učenci so se razdelili v pare po lastnih željah. Med potjo so se morali pogovarjati s prijateljem v paru. Pogovarjala sta se lahko o različnih temah, in poskušala drug od drugega izvedeti čim več zanimivih stvari (Slika 1). Med potjo so bili trije postanki. Na vsakem postanku je moral vsak učenec na listek zapisati eno zanimivo stvar, ki jo je izvedel iz pogovora. Po vsakem postanku se je desni učenec v paru pomaknil za eno mesto naprej, tako da so se oblikovali novi pari.

S tem, ko so morali na listek zapisati podatek, so bili primorani sošolca spraševati in sodelovati v pogovoru. Tudi, če je v paru hodil z vrstnikom, s katerim se sicer ne družijo, je po prvem kislem obrazu pogovor hitro stekel in spoznali so, da se lahko z vsakim kaj zanimivega pogovarjajo in o njem še kaj novega izvedo.

2.1.2 Zakladi ob poti

Vsak učenec je dobil približno pol metra dolgo vrvico. Na vsakem postanku je moral v naravi poiskati en predmet, ki je vzbudil njegovo pozornost (je zanimive oblike, barve, ga na kaj spominja, ...) in ga privezal na vrvico. Vrvico so morali prinesiti na cilj pohoda, saj so predmete potrebovali za nadaljnje dejavnosti (Slika 2).

Ko so morali na vrvico navezati predmet iz narave, so morali natančno opazovati okolico, hkrati pa biti tudi ročno spretni, saj nekaterim učencem narediti vozel še vedno predstavlja težavo. K opazovanju so bili spodbujeni tudi pri ogledu razstave in likovni dejavnosti, saj so morali iz podrobnosti poiskati celoto.

Slika 1: Razgovor s prijateljem

Slika 2: Zakladi ob poti

2.2 OGLED RAZSTAVE LIKOVNIH IN TEHNIŠKIH IZDELKOV UČENCEV V GRADU SNEŽNIK - LIKOVNA UMETNOST

Ko so učenci poiskali svoje likovne izdelke in izdelke bratov, sester in prijateljev v grajski galeriji, so začutili ponos in začutili, da so del širše skupnosti, ki jo lahko tudi oni obogatijo s tem, da sodelujejo na razstavi (Slika 3).

Slika 3: Ogled razstave likovnih in tehniških izdelkov

2.3 ODPRTI KROG

Delo sem organizirala po postajah, v skupinah po 3. Skupine so si poljubno izbirale vrstni red dejavnosti. Na koncu so morale vse skupine opraviti dejavnosti na vseh postajah.

Odprti krog jim je omogočal, da so si vrstni red izbirali sami in si sami organizirali prostor in čas izvajanja. S tem, ko sem dejavnosti predstavila v naravo, mi je razsežnost prostora omogočila, da so bile posamezne postaje dovolj oddaljene druga od druge, da se učenci med sabo niso motili. Tako niso bili obremenjeni z glasnostjo. Pri ustvarjanju, kjer so potrebovali mir, pa je sama narava omogočila učencem, da so se odmaknili v svoj kotiček in v miru razmišljali, poslušali in opazovali.

Izvajali so naloge iz likovne umetnosti, matematike in slovenščine. Za vsako uspešno opravljeno nalogo je bila skupina nagrajena s sličico z vprašanjem. Ta jih je vodila do skritega zaklada. Ob zakladih, ki se nahajajo v grajskem parku (kipu žabe, spomeniku prvi slovenski gozdarski šoli, snežniški vrtnici), so našli besedilo, s katerim so spoznavali naravno in kulturno dediščino gradu in okolice: snežniško vrtnico, prvo slovensko gozdarsko šolo in notranjo opremo gradu Snežnik. Besedilo so morali glasno prebrati (vsak član skupine en del). V besedilu se je skrival tudi odgovor na vprašanje. Za pravilen odgovor so bili nagrajeni s šampiljko in lahko so se lotili naslednje naloge. Na ta način so usvajali cilje pri družbi, slovenščini in športu.

2.3.1 Likovna umetnost

Likovna tehnika: risanje z ogljem

Likovni motiv: Detajl gradu Snežnik

Likovna naloga: svetla in temna ploskev

Slika 4: Detajl ročaja na vratih

Slika 5: Ročaj na vratih

Slika 6: Risba ročaja na vratih

Skupina je izžrebala izrez sličice detajla iz gradu Snežnik (delček kljuke na grajskih vratih, svetilke, okna, balkonske ograje ...) (Slika 4). Poiskati so morali, kje se ta detajl nahaja, pozorni so morali biti na podrobnosti, da so ugotovili, točno katero okno, svetilka ... je na fotografiji (Slika 5). Primerjali so fotografijo izseka s fotografijo celotnega dela gradu in nato ta del narisali z ogljem. Risbo so izpolnili s svetlimi in temnimi ploskvami, kar so dosegli s šrafitiranjem ali senčenjem (slika 6).

Nagradna naloga: Fotografija snežniške vrtnice (Slika 7).

Slika 7: Snežniška vrtnica z nagradno nalogo

1. Sem čisto nekaj posebnega med vsemi vrtnicami v Loški dolini. Poiščite me.
 2. Poiščite me in v besedilu boste izvedeli, zakaj sem tako znamenita.
 3. Vsak član skupine naj glasno prebere en del besedila.
 4. Poiščite odgovor na vprašanje in ga zapišite na črto.
 5. Kakšen je doreasel cvet snežniške vrtnice?
-
6. Ko zapišete odgovor, pojdite k učiteljici po šampiljko.

2.3.2 Matematika: merjenje dolžine palic s standardnimi in nestandardnimi enotami, pretvarjanje merskih enot za dolžino, matematični problemi, računanje z merskimi enotami

Učenci so v skupinah reševali naloge na učnih listih. Učiteljica je na postaji preverjala, če učenci pravilno merijo z metri in nestandardnimi enotami.

PRIMERI NALOG:

1. Vsak član skupine naj si izbere palico. Razvrstite jih od najkrajše do najdaljše.
2. Oцени dolžine palic vseh članov skupine tako, da jih izmeriš z nestandardnimi enotami. Oceno vpiši v tabelo (Slika 9).
3. Primerjajte ocene vseh članov skupine. Ali ste dolžino palic ocenili vsi enako? Odgovor utemeljite.
4. Izmeri dolžino palic vseh članov skupine z metrom. Meritev v cm vpiši v tabelo. Meritev pretvori v cm in dm (Slika 10).
5. Primerjajte meritve vseh članov skupine. Ali ste dolžino palic izmerili vsi enako? Odgovor utemeljite.
6. Izmeri in izračunaj, koliko merijo vse tri palice skupaj. Ali si pri merjenju dobil enako, kot pri računanju? Zakaj?
7. Izračunaj, za koliko je najdaljša palica daljša od najkrajše.
8. V skupini sestavite zanimivo nalogo in jo rešite. Uporabite podatke, ki ste jih dobili pri merjenju palic (Slika 11).

Slika 8: Metri

Slika 9: Merjenje z nestandardnimi enotami

Slika 10: Merjenje z metri

Slika 11: Sestavljanje nalog

Nagradna naloga: Fotografija spomenika prvi slovenski gozdarski šoli (Slika 12).

1. Vas zanima, čemu tako ponosno stojim v grajskem parku? Poiščite me.
2. Preberite napis na spomeniku.
3. Vsak član skupine naj glasno prebere en del besedila z učnega lista.
4. Poiščite odgovor na vprašanje in ga zapišite na črto.
5. Koliko časa je delovala gozdarska šola?

6. Ko zapišete odgovor, pojdite k učiteljici po stampiljko.

Slika 12: Spomenik prvi slovenski gozdarski šoli z nagradno nalogo

2.3.3 Slovenščina: pisanje zgodbe z grajskega dvorišča

V skupini so določili vloge: bralca besedila s table, zapisovalca zgodbe, bralca zapisane zgodbe.

Glasno so prebrali besedilo na informacijski tabli o gradu Snežnik (slika 13), vsak je sošolcem prebral zanimivosti s pohoda, ki jo je izvedel od sošolca in predstavil predmete z vrvic.

Z informacijske table je vsak izbral eno zanimivo besedo, vsak en predmet s svoje vrvic in vsak eno zanimivost s pohoda. Zapisali so jih v pripravljeno tabelo. Iz teh besed so morali napisati zanimivo in napeto zgodbo z grajskega dvorišča (Slika 14).

Slika 13: Branje besedila z informacijske table

Slika 14: Pisanje zgodbe z grajskega dvorišča

Nagradna naloga: Slika kipca žabe (Slika 15).

1. Igrajte se z mano skrivalnice. Poiščite me.
2. Za vas imam zanimivo besedilo, v katerem boste izvedeli, kakšna je notranjost gradu .
3. Vsak član skupine naj glasno prebere en del besedila.
4. Poiščite odgovor na vprašanje in ga zapišite na črto.
5. Katera soba je posebnost gradu Snežnik?

-
6. Ko zapišete odgovor, pojdite k učiteljici po šampiljko.

Slika 15: Kipec žabe z nagradno nalogo

Elemente skrivnostnosti je ponujala že sama lokacija, saj grad v otroški domišljiji predstavlja čarobno okolje (Slika 16). Zanimalo jih je tudi, kaj bodo s stvarmi z vrvice, žrebali izrez sličice detajla iz gradu in potem iskali, kje na gradu se ta detajl nahaja. Iskali so, kje v grajskem parku se skriva zaklad, da so prišli do odgovora na nagradno vprašanje. Vse to je predstavljalo veliko motivacijo za delo.

Slika 16: Grad Snežnik

V dejavnosti sem vključila tudi veliko elementov modela roke, saj so bile oblikovane tako, da so učenci uporabljali različna čutila, začutili povezanost z naravnim okoljem in okoljem, ki ga je oblikoval človek, s prepletanjem individualnega dela, dela v parih in skupinah pa sem jim omogočila, da se zavedajo medsebojne povezanosti. Pri skupinskem delu in delu v parih so učenci med seboj sodelovali, izmenjevali mnenja, si delili naloge, se usklajevali in s skupnim delom prišli do zaključkov, ugotovitev in znanja. Pri reševanju matematičnih problemov, likovnem in literarnem ustvarjanju ter branju so bili ves čas miselno aktivni, telesna aktivnost pa je bila dosežena na pohodu. Veliko gibanja je bilo, ko so iskali spomenike v parku in prehajali med dejavnostmi.

2.4 PREDSTAVITEV IZDELKOV IN ANALIZA DEJAVNOSTI

Naslednji dan so učenci ostalim predstavili svoje likovne in literarne izdelke in jih razstavili v učilnici. V skupinah so se pogovorili in na miselni vzorec zapisali, kaj jim je bilo všeč in zakaj, kaj jim ni bilo všeč in zakaj, kaj so se novega naučili in kako so sodelovali. Svojo analizo dela so predstavili ostalim sošolcem.

3 ZAKLJUČEK

Ugotovila sem, da bi lahko različne dejavnosti pri pouku v učilnici ali izven nje lahko večkrat organizirala v obliki odprtega kroga, saj si učenci pri tem, ko si sami izbirajo vrstni red in organizirajo čas, prevzamejo tudi odgovornost, da so dejavnosti dobro opravljene v določenem času. Odprti krog lahko uporabim pri pouku enega predmeta ali medpredmetne povezave.

Pohod z nalogami je odlična oblika popestritve hoje, saj učenci same hoje ne marajo preveč. Ko smo analizirali dejavnost, je bilo med učenci kar nekaj pripomb, da bi se nazaj lahko peljali z avtobusom, saj ob vrnitvi nisem hoje prekinjala z nalogami in se jim je malo zaradi utrujenosti, malo zaradi enoličnosti, povratek zdel dolgočasen. Nad hojo do gradu pa se ni pritoževal nihče, tudi zato, ker so morali misli usmerjati v pogovor in opazovanje. Na ta način bom večkrat popestrila razne pohode v okviru športa, dni dejavnosti ali raznih oblik terenskega dela.

Pri matematiki je delo s konkretnim materialom sicer stalnica, vendar velikokrat ob začetku obravnave učne snovi, pri utrjevanju in ponavljanju pa bolj redko. Kljub temu, da so delali s palicami, ki kar kličejo po uporabi v razne neprimerne namene, so dejavnost vzeli resno in so jih vzeli kot učni pripomoček. S to dejavnostjo sem dobila nove ideje, kako različne konkretne materiale lahko uporabila tudi pri utrjevanju in preverjanju snovi s področja merjenja mase, prostornine, delov celote, likov, teles ...

Kot dejavnost, ki jim ni najbolj všeč, je bilo pisanje zgodbe. Kot razlog so navajali, da je bilo precej težko. Res je bila to dejavnost, ki je bila miselno zahtevnejša, trajala je dalj časa in zahtevala veliko sodelovanja med člani skupine. Dejavnost so kljub vsemu vse skupine, brez dodatne spodbude učitelja, uspešno opravile, saj jim je bila dodatna motivacija štampljka in pa delo v sproščenem vzdušju v naravi.

IZMIŠLJENE ŽIVALI IZ NARAVNIH MATERIALOV

Mojca Jurković, Osnovna šola Ivana Tavčarja Gorenja vas

POVZETEK

Sodobni otroci tako doma kot v šoli preživijo veliko časa v zaprtih prostorih, strokovnjaki pa opozarjajo, da je za zdrav razvoj otroka pomembno preživljanje časa na prostem. Učenje na prostem spodbuja motivacijo in uspeh ter pozitivno vpliva na celostni razvoj otrok. Model roke predstavlja inovativen pristop k načrtovanju učnih dejavnosti na prostem. Zasnovan je z namenom trajnostnega učenja.

V prispevku je predstavljena učna vsebina za pouk tujega jezika angleščine v četrtem razredu osnovne šole. Naslov učne vsebine je Izmišljene živali iz naravnih materialov. Namenjena je ponovitvi poznavanja živali in njihovih delov telesa ter predstavitvi naravnih materialov, ki jih najdemo v gozdu. Zajema tri šolske ure in v celoti poteka na prostem ter povezuje vse elemente pristopa Model roke. Vključuje didaktične igre in druge dejavnosti, ki učence spodbujajo k aktivnemu sodelovanju in kreativnosti. Učence spodbuja, da razmišljajo o tem, kako se gozd spreminja skozi letne čase in o ustreznem, spoštljivem ravnanju z naravo.

Izkušnja poučevanja na prostem je zelo dragocena, zato je smiselno pouk pogosteje organizirati zunaj šolske stavbe. Poleg višje motivacije in boljšega učnega uspeha namreč prinaša tudi več sproščenosti in učence razbremeni strahov pred delanjem napak.

Ključne besede: izmišljene živali, Model roke, motivacija, naravni materiali, učenje na prostem, uspeh

1 UVOD

Sodobni otroci veliko časa preživijo v zaprtih prostorih. Tudi pouk na splošno večinoma poteka v učilnicah. Na prostem se običajno izvajajo le dnevi dejavnosti in šole v naravi ter občasno pouk športne vzgoje. V času razmaha digitalizacije pa strokovnjaki vse bolj poudarjajo nujnost preživljanja časa na prostem, saj to pozitivno učinkuje na zdrav razvoj osebnosti.

Raziskave kažejo, da učenje na prostem pozitivno vpliva na osebno rast, medsebojne odnose, učne dosežke in okoljsko ozaveščenost učencev. Čas, preživet v naravi, se odraža v višji samozavesti posameznikov, njihovem interesu za preizkušanje novih stvari, osvobajanju od strahov, razvijanju vodstvenih sposobnosti, tehničnem znanju in spretnostih, boljši komunikaciji, razvoju značaja ter večjemu zaupanju in odgovornosti. (Hrastel, 2009)

Pomembni prednosti učenja na prostem sta uspeh in motivacija. Marsikateri učenec je zunaj bolj uspešen kot v šoli. Šolski pouk namreč pogosto bolj stimulira le levo polovico možganov, kakovostno

organizirano učenje na prostem pa spodbuja tako levo kot desno stran možganov. Poleg tega učenci na prostem uživajo, zato je zunaj njihov interes za učenje večji. (Kokalj in Jesenek Mori, 2012)

Za izvedbo kakovostnega pouka je torej smiselno vsaj del dejavnosti organizirati zunaj. Model roke je celosten in fleksibilen pristop k poučevanju na prostem in je lahko vodilo pri načrtovanju učnih dejavnosti, kadar je cilj učenje za trajnost. Vključuje pet elementov – vrednote, opolnomočenje, izkušnja, prenosljivost in razumevanje – in ima okvir, ki te elemente povezuje. (*Real World Learning Model*, b. d.)

Poučujem tuji jezik angleščino na razredni stopnji, zato sem razmišljala o tem, kako iz učilnice na prosto prestaviti pouk angleščine. V pričujočem prispevku predstavljam lastno idejo za učno vsebino, ki v celoti poteka na prostem in vključuje vse elemente pristopa Model roke.

2 IZMIŠLJENE ŽIVALI IZ NARAVNIH MATERIALOV

Učna vsebina z naslovom Izmišljene živali iz naravnih materialov je namenjena četrtošolcem in obsega tri šolske ure. Sledi obravnavi živali in njihovih delov telesa. Z načrtovanimi dejavnostmi učenci razmišljajo o tem, kako se gozd spreminja skozi letne čase, kaj v gozdu najdemo poleti in kako ravnamo z naravo. Naučijo se po angleško poimenovati naravne materiale, ob tem pa čas preživljajo zunaj na prostem, so aktivni in kreativni.

2.1 UČNI CILJI

Z načrtovanimi dejavnostmi učenci urijo vse štiri jezikovne zmožnosti v angleškem jeziku (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje).

Učenci:

- ponovijo besede za poimenovanje živali in njihovih delov telesa;
 - spoznajo besede za poimenovanje naravnih materialov, ki jih lahko najdemo v gozdu;
 - uporabljajo osnovne jezikovne strukture, upovedujejo v preprostih, enostavnih povedih;
 - ob poslušanju z gledanjem razvijajo strategije slušnega razumevanja (iskanje podatkov).
- (*Program osnovna šola angleščina. Učni načrt*, 2016)

2.2 OPIS DEJAVNOSTI

2.2.1 Prva učna ura

Na šolskem igrišču najprej z didaktičnimi igrami ponovimo besede za poimenovanje živali in njihovih delov telesa, nato pa predstavim angleške besede za poimenovanje naravnih materialov, ki jih lahko najdemo v gozdu.

Igramo se igro lovljenja. Določim učenca, ki lovi. Izžrebam sliko živali (npr. zajca) in podam navodilo, da se morajo premikati kot ta žival (npr. Hop like rabbits!) ter ustrezno omejim prostor. Vedno, ko je nekdo ujet, izžrebam novo žival in določim nov način gibanja (npr. *Waddle like penguins!*) ter

vedno znova primerno omejim prostor, lovi pa ujeti učenec. Zahtevnost igre lahko stopnjujem, tako da tudi navodilo za način premikanja poda eden izmed učencev.

Nato se igramo pantomimo. Učenec, ki je na vrsti, izžreba sliko živali, jo skrivaj pogleda, nato pa z gibi predstavi to žival. Ostali učenci ugibajo, katero žival kaže (*Is it a ____? – Yes, it is./No, it isn't.*). Učenec, ki ugame, katero žival je predstavil sošolec, je naslednji na vrsti za kazanje živali. Učence spodbujam, da pri gibalnemu oponašanju živali izpostavijo tiste značilnosti, po katerih se določena žival razlikuje od drugih.

Za tem se igramo še igro ugibanja. Eden izmed učencev izžreba sliko živali in je nikomur ne pokaže. Sošolec, ki je na vrsti, mu postavi vprašanje, na katerega se da odgovoriti le pritrdilno ali nikalno (npr. *Is it ____?* ali *Has it got ____?*). Če učenec, ki ima sliko živali, odgovori pritrdilno, lahko sošolec postavi novo vprašanje, če pa učenec z živaljo odgovori nikalno, je za postavljanje vprašanj na vrsti sosednji sošolec. Tisti, ki ugotovi, katero žival ima učenec, izžreba naslednjo žival.

Slika 1: Igra ugibanja. Foto: Jelka Čadež

Po končanih dejavnostih ponavljanja in utrjevanja se pogovorimo o tem, kako se gozd spreminja skozi letne čase. Učence povabim, da zaprejo oči in se v mislih odpravijo v gozd. V angleščini povem, da je pomlad, da je delno oblačno in toplo. Spodbudim jih, da v mislih opazujejo okolico in dvignejo roko, če želijo povedati, kaj zaznavajo (kaj vidijo, slišijo, vonjajo, čutijo). Učenci nizajo angleške besede/povedi o tem, kaj v gozdu zaznajo spomladi. Nato se v mislih odpravimo še v poletje, jesen in zimo.

Učencem povem, da bomo prihodnjo učno uro ustvarjali v gozdu in da se bomo s tem namenom naučili poimenovati, kaj lahko v gozdu najdemo poleti (npr. sticks, stones, leaves, grass, soil, fern, bark, cones). Ob slikah z napisi predstavim besede za poimenovanje naravnih materialov in učence spodbudim, da ponavljajo za mano. Besede poimenujemo večkrat in na različne načine – glasno, tiho, počasi, hitro, z visokim in z globokim glasom, pojoče, brundajoče in tako dalje.

Za konec se igramo še igro Kaj manjka? Postavimo se v krog. Na sredino kroga na tla položim slike naravnih materialov. Učencem naročim, naj zaprejo oči, in odstranim eno sliko. Nato jih povabim, da odprejo oči in po angleško povejo, kaj manjka.

2.2.2 Druga učna ura

Najprej na šolskem igrišču ponovimo nove besede in se pogovorimo o spoštljivem ravnanju v naravi, nato pa se v gozdu igramo štafeto. Na koncu učenci izdelajo živali iz naravnih materialov.

Na šolskem igrišču ob slikah z napisi ponovimo, katere naravne materiale lahko najdemo v gozdu in se pogovorimo o tem, kako moramo s temi materiali ravnati – ne uničujemo narave in ne pretiravamo s trganjem rastlin. Pogovorimo se tudi o tem, da v gozd ne smemo odlagati odpadkov. Dogovorimo se, da bomo pobrali odpadke in jih odnesli v smeti, če bomo na njih naleteli ob poti (s sabo imam vrečo, kamor jih bomo pospravili).

Odpravimo se v bližnji gozd. Med hojo učence spodbujam, da opazujejo okolico in po angleško povejo, kaj vidijo. S tem še enkrat ponovimo nove besede.

Igramo se štafeto, pri kateri učenci v skupinah tekmujejo v sestavljanju zapisa novih besed. Učence razdelim v štiri skupine. Vsaka skupina se postavi v svojo kolono pred štartno črto. Na štartno črto položim narobe obrnjene črke, na ciljno črto pa pripadajoče slike naravnih materialov s prostori za črke. Ob znaku za začetek, prvi v koloni vzame naključno črko, steče do ciljne črte in svojo črko položi na ustrezno mesto pod sliko, nato pa priteče nazaj do svoje kolone in sošolcu s petko preda štafeto. Če nekdo ugotovi, da je prostor, namenjen njegovi črki, zaseden z napačno črko, jo lahko prestavi in na ustrezno mesto položi svojo črko. Skupina, ki prva pravilno sestavi svojo besedo, zmaga.

Slika 2: Štafeta. Foto: Jelka Čadež

Učencem povem, da bodo v dvojicah izdelali izmišljene živali iz teh naravnih materialov, ki jih znamo poimenovati. Poudarim, da morajo izdelati tako žival, ki jo bodo znali opisati. Izžrebam dvojice, nato pa vsaka dvojica oblikuje izmišljeno žival. Dvojice iščejo ideje, se dogovarjajo in ustvarjajo. Med delom spodbujam uporabo angleščine ter opazujem, kako učenci ustvarjajo in preverjam, če znajo po angleško povedati, kaj delajo. Končane izdelke fotografiram.

Slika 3: Izmišljene živali iz naravnih materialov. Foto: Jelka Čadež

2.2.3 Tretja učna ura

Na šolskem igrišču učenci opišejo in predstavijo svoje izmišljene živali.

Učencem razdelim fotografije njihovih izdelkov (predhodno jih natisnem) ter jih spodbudim, da svojo izmišljeno žival poimenujejo in opišejo. Vsaka dvojica poišče svoj miren kotiček v senci ter ime in opis napiše na hrbtno stran fotografije svojega izdelka. Pri zapisu si lahko pomagajo z zvezki. Spremljam delo učencev in po potrebi opozarjam na pravilen zapis.

Na koncu se zberemo. Vsaka dvojica fotografijo svojega izdelka pokaže sošolcem in glasno prebere svoj opis. Fotografije izdelkov razstavimo v razredu.

2.3 POVEZAVA UČNE VSEBINE S PRISTOPOM MODEL ROKE

Predstavljena učna vsebina je načrtovana po inovativnem pristopu Model roke. Združuje vseh pet komponent, ki jih ta model vključuje. Kreativnost, ki nam jo ponuja narava, pa je okvir, ki te komponente povezuje.

2.3.1 Vrednote

S to učno vsebino spodbujamo spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta. To dosežemo s pogovorom o tem, kako moramo ravnati z materiali, ki jih najdemo v gozdu in s pogovorom o tem, kako moramo v naravi ravnati z odpadki.

2.3.2 Opolnomočenje

Sodelovanje in udeležbo, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja ter ustvarjalnost, prilagodljivost in pozitivno delovanje spodbujamo s tem, da delo poteka v dvojicah in s tem, da morajo učenci sami izbrati zahtevnost lastnega izdelka ter ustrezne naravne materiale.

2.3.3 Izkušnja

Z opisanimi dejavnostmi ustvarjamo priložnost za delovanje in uživanje v naravnem okolju in priložnost za vključevanje učencev z glavo, srcem in roko.

2.3.4 Prenosljivost

Oblikovanje izmišljenih živali iz naravnih materialov omogoča, da se učenci povežejo z naravnim okoljem.

2.3.5 Razumevanje

S pogovorom o spreminjanju narave skozi štiri letne čase izpostavimo naravoslovni pojem spreminjanje.

2.4 INOVATIVNOST UČNE VSEBINE

Učna vsebina Izmišljene živali iz naravnih materialov je inovativna predvsem v tem, da učencem omogoča, da svoji domišljiji pustijo prosto pot. Večina učnih dejavnosti je namreč omejenih s pravili o tem, kako mora biti določena naloga izvedena, kar ubija otroško kreativnost. Opisana učna vsebina pa spodbuja ustvarjalnost, kar je poleg tega, da aktivnosti potekajo zunaj, pomembna dodana vrednost. Otroški iznajdljivosti pri ustvarjanju lastnih izdelkov pa veliko doprinese predvsem narava z vsem, kar ponuja.

3 ZAKLJUČEK

Učna vsebina Izmišljene živali iz naravnih materialov se je v praksi izkazala za zelo uspešno. Potrdila je v uvodu predstavljeni dejstvi, da učenje na prostem pozitivno vpliva na motivacijo in uspeh. Že samo informacija, da se bomo pri angleščini odpravili ven iz učilnice, je na učence delovala izredno motivacijsko. Učenci so pri vseh dejavnostih dobro sodelovali in se z njimi veliko naučili ter izdelali lepe izdelke. Narava je učencem ponudila prostor za kreativnost, s tem stimulirala desno polovico njihovih možganov in pripomogla k uspešnem učenju.

Poleg višje motivacije in boljšega uspeha je pomemben pozitiven vpliv pouka na prostem tudi sproščenost. Izkazalo se je, da so učenci zunaj manj obremenjeni s pravili in zahtevnostjo tujega jezika. Zaradi odsotnosti strahu pred delanjem napak so tuji jezik zunaj preizkušali bolj aktivno, morebitne popravke pa sprejemali lahkotneje.

Zaradi vseh dragocenosti, ki nam jih prinaša pouk na prostem, bi bilo smiselno pri obravnavi vsakega učnega sklopa vsaj kakšno dejavnost organizirati zunaj. Na majhnih šolah je načrtovanje pouka na prostem enostavnejše, saj so skupine učencev majhne, šolska stavba pa je pogosto blizu gozda. Na velikih šolah pa kljub določenim omejitvam ni nemogoče dejavnosti izvesti zunaj in pomembno je, da teh učencev ne prikrajšamo za vse prednosti tovrstnega pouka. Za predstavljeno učno vsebino

predlagam preprosto rešitev – ob koncu prve učne ure predstavljenega učnega sklopa učencem naročimo, naj se za domačo nalogo odpravijo v gozd in naberejo naravne materiale, o katerih smo se učili, ter jih za naslednjo učno uro angleščine prinesejo v šolo. V tem primeru lahko vse tri učne ure potekajo na šolskem igrišču.

4 VIRI IN LITERATURA

Hrastel, M. (2009). Prednosti šole v naravi za današnjo mladino. *Šola v naravi: Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi, letnik I*, 3.

https://www.csod.si/uploads/file/REVIJA_SVN/1238_CSOD_novice_APRIL.pdf

Kokalj, I. in Jesenek Mori, M. (2012). Vrednost izkušenj v naravi. *Šola v naravi: Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi, letnik IV*, 4–6.

<https://www.csod.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/Sola%20v%20naravi%20marec%202012.pdf>

Program osnovna šola angleščina. Učni načrt. (2016). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_angleščina.pdf

Real World Learning Model, b. d. <https://www.rwlnetwork.org/rwl-model>

PESTROST BARV IN ŽIVLJENJA V GOZDU

Izabel Jurman, Osnovna šola Oskarja Kovačiča Škofije

POVZETEK

Naravoslovni dan v gozdu za šestošolce sem zastavila kot medpredmetno aktivnost s poudarkom na naravoslovnih vsebinah in celostnem učenju. Učenci so v naravnem okolju pridobivali znanje s pomočjo reševanja problemskih nalog, hkrati pa so razvijali samostojnost, opazovalne, kreativne in eksperimentalne kompetence ter krepili medosebne vezi. Aktivnosti so vključevale opazovanje in opisovanje narave, veččutno zaznavanje, razvijanje spretnosti ter povezovanje z naravnim okoljem. Na terenu so bili učenci razdeljeni v skupine. Najprej je potekalo uvajanje aktivnosti za povezovanje skupine, nato so se učenci lotili reševanja različnih gozdnih izzivov, kot so pridobivanje naravnih barvil, določanje števila dreves v gozdu, merjenje neživih dejavnikov okolja, izdelava določevalnega ključa za drevesne vrste ter iskanje in opisovanje užitnih rastlin v naravi.

Pomemben vidik mojega pristopa je bil v uporabi sodobnih didaktičnih metod, pristopov ter pripomočkov, hkrati pa sem vključevala tudi načelo medpredmetnosti. Med izvedbo dejavnosti so učenci usvojili uporabo različnih aplikacij za merjenje temperature, svetlobe in determinacijo drevesnih vrst. Kot dokaz učenja so pripravili tudi videoposnetke, ki smo jih nato evalvirali v šoli. Naravoslovni dan v naravnem okolju je tako omogočil učencem pristno in bogato učno izkušnjo, ki presega omejitve učilnice ter spodbuja radovednost, raziskovalni duh in povezanost z naravnim svetom.

Ključne besede: gozd, medpredmetno povezovanje, pridobivanje barvil, problemsko zasnovan pouk, uporaba IKT (informacijsko-komunikacijska tehnologija).

1 UVOD

Pouk na prostem predstavlja izvajanje učnega procesa izven tradicionalnega učilniškega okolja. Pogosto se uporabljata dva pristopa učenja na prostem: vodeno učenje in samostojno učenje. Pri vodenih dejavnostih učitelj aktivno usmerja učence v določeno aktivnost z navodili, medtem ko pri samostojnih dejavnostih na prostem učenci sami odkrivajo, izkušajo in doživljajo. Pouk na prostem pripomore k celostnemu razvoju otroka na področju kognitivnega, afektivnega, socialnega in vedenjskega razvoja (Novak idr., 2022).

Celostno učenje je pristop k poučevanju, ki vključuje otroke v celoten učni proces. Ta pristop spodbuja večjo motivacijo za raziskovanje novih učnih vsebin, reševanje problemov ter pridobivanje novih spretnosti in znanj. Ščuka (2007) opisuje celostno učenje kot vključevanje učencev v lastni življenjski ritem ter ritem okolja, v katerem živijo. Ne gre zgolj za pridobivanje novih informacij iz knjig, temveč tudi razvoj njegovih delovnih navad, ročnih spretnosti, vztrajnosti, domišljije, samostojnosti in čustvene zrelosti. Pri celostnem učenju je poleg vsebin pomembno vključevanje čutil, čustev, gibanja in okolja, v katerem se učenje odvija.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Pri načrtovanju dejavnosti sem se osredotočila na kombinacijo ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja, saj je to ključno za učinkovitost pouka na prostem. V izbranem razredu, kjer prevladujejo težave v medosebnih odnosih, sem si zastavila cilj okrepiti medosebne vezi ter predstaviti drugačen pristop učenja, ki je bil zanje manj znan, saj so bili pretežno vajeni vodenih aktivnosti, tako v učilnici kot na prostem. Prav tako sem vključila načelo medpredmetnosti, ki vključuje različne discipline, kot so naravoslovje (določanje drevesnih vrst, priprava dihotomnih ključev, biotska pestrost, opis neživih dejavnikov okolja), šport (gibalne vaje), matematika (ocena števila dreves na določeni površini), fizika (merjenje temperature zraka, ocena višine drevesa), jezikoslovje (opisovanje rastline) ter uporaba IKT. Aktivnosti so zasnovane tako vsebinsko kot didaktično pestro, saj vključujejo sodelovalno, izkustveno in celostno učenje ter elemente problemskega pouka. Učenci razvijajo številne veščine, vključno z orientacijo v prostoru, uporabo različnih vrst termometrov, aplikacij na pametnih napravah (kot so PlantNet, svetlometer, termometer, čitalnik QR kod) ter drugih gradiv, kot so določevalni ključi za prepoznavanje rastlin. Prav tako razvijajo veščine eksperimentalnega dela, kot je priprava naravnih barvil, ter sposobnost natančnega opazovanja in opisovanja.

Učenci so aktivni člen na različnih nivojih učenja, od postavitve kriterijev za videoposnetke, do iskanja možnih rešitev in izvedbe dejavnosti, do ustvarjanja videoposnetkov in samoevalvacije le-teh.

2.1 PREDPRIPRAVA NA TERENSKA AKTIVNOSTI

Za izvedbo predstavljene aktivnosti sem namenila skupno 6 šolskih ur, od tega 5 šolskih ur med naravoslovnim dnevom ter dodatno šolsko uro v šoli za evalvacijo pripravljenih videoposnetkov. Aktivnost sem izvedla v dveh izpeljavah, in sicer v dveh oddelkih šestega razreda. Pred odhodom na teren smo skupaj z učenci sistematično opredelili kriterije za snemanje videoposnetkov, ki so imeli vlogo dokaza o učnih dosežkih skupine. Prejeli so tudi navodila o poteku aktivnosti na terenu.

2.2 IMPLEMENTACIJA PROBLEMSKEGA PRISTOPA PRI POUKU NA PROSTEM

2.2.1 Tvorba heterogenih skupin: Spodbujanje medsebojnega sodelovanja

Na terenu so učenci bili organizirani v heterogenih skupinah, pri čemer je sestava skupin potekala na osnovi žrebanja listkov, na katerih so bila zapisana imena dreves, imena plodov ali pa fotografije delov dreves. Naloga učencev je bila ugotoviti, kateremu drevesu pripada izžrebana fotografija. Tako so se formirale skupine glede na pripadnost fotografije določeni drevesni vrsti. Glede na prisotnost naključne sestave skupin ter dejstvo, da v razredu prevladujejo izzivi v medosebnih odnosih, smo v začetku izvedli dve skupinski aktivnosti, ki so bile zasnovane z namenom krepitev povezanosti med člani skupine in ustvarjanja pozitivnega okolja za uspešno nadaljnje sodelovanje. Pri prvi aktivnosti je vsaka skupina s pomočjo treh kamnov, ki so bili predstavljeni s kartončki, bila izzvana, da pripeljati vse svoje člane čez navidezno reko (kot prikazano na sliki 1). Pri drugi nalogi

so se učenci postavili v kolono, kjer so zaporedno s prstom po hrbtu risali vzorce in s tem prenašali informacijo do prvega člana v koloni (slika 2).

Slika 1: Prečkanje navidezne reke

Slika 2: Risanje s prstom po hrbtu

Z vpeljavo interaktivnih skupinskih aktivnosti sem si prizadevala doseči večje vključevanje učencev ter krepi njihovo medsebojno sodelovanje, obenem pa ustvariti pogoje za uspešno in produktivno skupno delo.

2.2.2 Različni izzivi naravoslovnega dne: Vključevanje učencev v interaktivne skupinske aktivnosti

Sledil je osrednji del naravoslovnega dne z različnimi medpredmetnimi izzivi. Pri prvi izpeljavi naravoslovnega dne sem vsaki skupini izročila sklop različnih izzivov, ki so jih učenci poskušali rešiti. V primeru, da niso uspeli, sem jim ponudila namige kot pomoč pri reševanju nalog.

Prvi sklop izzivov - Pestrost barvil in življenje v gozdu:

- Učenci so morali pripraviti čim več naravnih barvil iz materialov, ki jih ponuja gozd (slika 3). V ta namen so prejeli kovček s potrebnimi pripomočki za izvedbo eksperimentalne vaje, vendar brez natančnih navodil za postopek pridobivanja barvil.

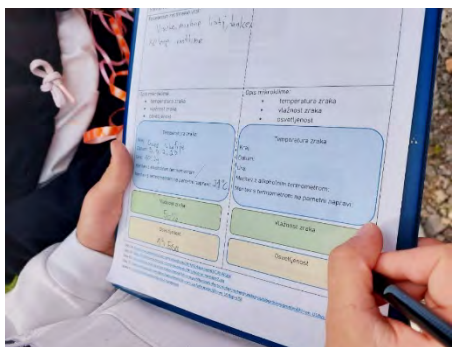

Slika 3: Pridobivanje barvil

- Njihova naloga je bila tudi poiskati dve bivališči, ki se razlikujeta po biotski pestrosti. Na površini približno 1 m² so morali določiti število rastlinskih vrst ter opisati mikroklimo, pri čemer so izmerili nežive dejavnike okolja, kot so temperatura, vlažnost zraka in osvetljenost. Za meritve so imeli na voljo »hula hoop« obroč, alkoholni termometer ter šolske tablice z aplikacijami za merjenje temperature, osvetljenosti in vlažnosti zraka.

Slika 4: Merjenje osvetljenosti z aplikacijo Svetlomer

Slika 5: Delovni list Pestrost življenja v gozdu

Drugi sklop izzivov - Katera drevesa rastejo v našem gozdu?

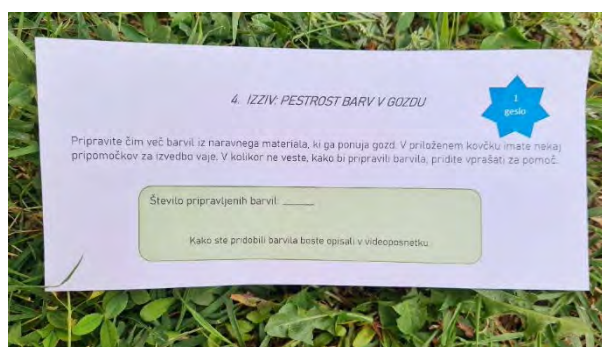
- Učenci so se morali pogovoriti in opisati, kako bi ocenili število dreves na 10.000 m² gozda.
- Njihova naloga je bila tudi določiti višino drevesa.
- Poleg tega so morali prešteti in določiti drevesne vrste na določeni lokaciji v gozdu ter izdelati preprost določevalni ključ za identifikacijo dreves. Pri tem so uporabili QR kodo za iskanje lokacije, na kateri so na razdalji 10 m vzdolž poti prešteli drevesne vrste ter jih

določili s pomočjo tiskanih določevalnih ključev ali aplikacije PlantNet. S pomočjo aplikacije PlantNet so učenci slikali del rastline (list, cvet, plod, lubje), v aplikaciji označili, kateri rastlinskih organ so fotografirali ter dobili identifikacijo rastline.

Tretji sklop izzivov - Preživetje v naravi:

- Učenci so morali izdelati načrt ter ugotoviti, kaj bi potrebovali za preživetje nekaj tednov v gozdu.
- Njihova naloga je bila tudi poiskati užitno rastlino v gozdu ter jo opisati.

Ker sem ugotovila, da so se nekatere skupine soočale z zahtevnejšimi izzivi, ki jih niso znali rešiti ali so bili sklopi preobsežni, za kar jim je padla zbranost za delo, sem se odločila, da pri drugi izvedbi naravoslovnega dne v drugem oddelku šestega razreda učencem omogočim izbiro posameznih izzivov (slika 6). Tokrat izzivi niso bili razdelani po sklopih, ampak so bili predstavljeni samostojno. Ker so bile naloge krajše, so skupine uspele rešiti več izzivov in so dlje časa ohranili osredotočenost za delo. Skupine so tako lahko izbrale izzive glede na težavnost in področje. Izzivi so obsegali različna področja kot so naravoslovje, matematika, fizika, jezikoslovje.

Slika 6: Primer izziva

2.2.3 Od zbiranja črk do gesla

Po uspešno opravljenem posameznem izzivu je skupina prejela črko, pri čemer so pri zahtevnejših izzivih prejeli več črk. Skupina je morala zbrati dovolj črk, kar ji je omogočilo lažje ugotavljanje rešitve gesla – barvitost gozda (slika 7).

Slika 7: Odkrivanje gesla

2.3 PRIPRAVA VIDEOPOSNETKOV KOT DOKAZ UČENJA

Po zaključenih izzivih so dobile skupine nalogo posneti video, kjer so predstavile izzive in metode, ki so jih uporabile za njihovo reševanje. Med prvo izvedbo naravoslovnega dne so učenci videoposnetke snemali v gozdu. Zaradi burje so se soočali s težavami pri ustvarjanju kakovostnih posnetkov, vendar so kljub temu pri tem uživali. V drugem oddelku sem se odločila, da bodo videoposnetke snemali v šolskih prostorih, s ciljem, da bi učenci nalogo vzeli bolj resno.

2.3.1 Analiza videoposnetkov

V naslednji šolski uri smo izvedli ogled videoposnetkov. Pri tem smo pregledali pripravljene kriterije za snemanje in analizirali, ali so videoposnetki ustrezali določenih merilom. Pogovorili smo se tudi, kaj jim je bilo bolj ali manj zanimivo ter kaj so se novega naučili.

3 ZAKLJUČEK

Pri prvi izvedbi naravoslovnega dne so se pojavile določene težave. Zaradi pomanjkanja možnosti prenosa podatkov na šolskih tablicah niso delovale aplikacije, potrebne za izvajanje meritev. Učenci so rešitev našli v uporabi lastnih mobilnih telefonov. Poleg tega so bile naloge preobsežne, saj so bile posameznim skupinam dodeljeni delovni listi z velikim številom različnih izzivov, kar je negativno vplivalo na njihovo koncentracijo za delo. Za drugo izvedbo naravoslovnega dne sem se odločila, da bodo učenci izzive prejeli samostojno. Da bi ohranila njihovo osredotočenost za delo, sem po vsaki uspešno rešeni nalogi učencem podelila črko, ki so jo kasneje uporabili za odkrivanje skritega gesla.

Navkljub izzivom, povezanim s slabšimi medsebojnimi odnosi v skupini otrok, je bilo opaziti dobro sodelovanje med učenci. Opazila sem, da imajo učenci težave pri opazovanju in opisovanju, tistega kar vidijo in niso navajeni na problemsko zasnovani pouk. To lahko otežuje reševanje nalog, ki temeljijo na takšnem pristopu, saj se premalo posvečamo temu pristopu poučevanja. Opazila sem potrebo po ustvarjanju več priložnosti za opazovanje, opisovanje, doživljanje narave, krepitev

medosebnih odnosov, kreativnosti in spretnosti. Ključno je, da so učenci aktivni udeleženci v procesu učenja in da so aktivnosti zasnovane tako, da spodbujajo celostni razvoj otroka.

4 VIRI IN LITERATURA

Novak, N., Dolgan, K., Vršič, V., Podbornik, K., Bojc, J., Pihler, N. (2022). Pouk na prostem: priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe. Didakta.

RAZISKOVANJE MILNIH MEHURČKOV

Sandra Kapus, OŠ Šmartno, Šmartno pri Litiji

POVZETEK

Namen prispevka je predstaviti, kako so učenci prvega razreda Osnovne šole Šmartno ustvarjali milne mehurčke in se z njimi igrali. Običajen način so nadgradili tako, da so zbrali recepte za mešanice in pripomočke za pihanje. Zraven so vključili še skrb za naravo. Preko raziskovanja, samostojnega in skupinskega dela, so se učenci srečevali z najrazličnejšimi poskusi. Znane stvari so umestili na različna področja, ji povezali z že vidnim in preizkusili v praksi. Preko večkratnega vsakdanjega opravila – umivanja rok, so zagato s prekomerno porabo mila zapeljali v raziskovalno delo. Ko so izbrali recepte za domačo mešanico, so pregledali sestavine. Razvrstili so se v skupine in ugotavljali, za kaj vse jih lahko uporabimo, kaj vse lahko iz njih naredimo. Pri pripomočkih so bili praktični. Uporabili so stvari, ki so jih našli doma. Meritve so opravili z lončki, ki so jih dobili pri malici. S pihanjem skozi različne pripomočke so preizkusili kakovost mešanic, pripomočke za pihanje, svojo spretnost, vztrajnost, odziv na uspeh ali neuspeh ob ustvarjanju mehurčkov. Spontano se je razvila igra, pri kateri so mehurčke šteli na različne načine, se jih dotikali, iskali največje in najbolj vzdržljive. Ugibali in preizkusili so, s čim bi jih ujeli, da ne bi počili, lovili so jih na risalne liste. Na koncu so določili, kako bodo mešanice in pripomočki zavrgli, da bodo prijazni do narave. Vse aktivnosti so se med seboj ves čas prepletale tudi po koncu projekta.

Ključne besede: izkustveno učenje, medpredmetno povezovanje, milni mehurčki, ozaveščenost, prvošolci, raziskovanje, skrb za okolje

1. UVOD

Pihanje mehurčkov je za otroke zabavno doživetje neglede na njihovo starost. Poleg tega spodbuja ustno senzoriko (Pogačnik Fartek, 2015), krepi se gibalna aktivnost. Škoda je le, ker mešanice prehitro zmanjka, se po nesreči polije, ali jo ni pri roki, ko si zaželimo pihanja mehurčkov. Rešitev je izdelava domače mešanice s sestavinami, ki jih ne potrebujemo več ali niso več uporabne, in uporaba pripomočkov, najdenih doma. Pri tem privarčujemo in smo prijazni do okolja. Otroci radi »izumljajo«, pomagajo, sodelujejo. So izjemno radovedni in dovzetni za nove stvari. So neumorni raziskovalci, polni idej in zamisli. Ko smo njihovo energijo in vedoželjnost usmerili v željeno smer, so se zgodile čudovite stvari same od sebe. Namen prispevka je predstaviti, kako so učenci prvega razreda Osnovne šole Šmartno ustvarjali milne mehurčke in se z njimi igrali.

2. POTEK DELA

2.1 ZBIRANJE RECEPTOV ZA MEŠANICO IN PRIPOMOČKOV ZA PIHANJE

Raziskovanja smo se lotili tako, da so se učenci po interesu razdelili v dve skupini. Prva skupina je bila zadolžena, da poišče recepte za domačo mešanico milnih mehurčkov. Druga skupina je imela

nalogo raziskati, s čim vse bi se dalo mehurčke pihati. Skupaj s svojimi družinskimi člani so učenci pobrskali po predalih, kletah in našlo se je marsikaj zanimivega. Zbrane recepte smo nato natančno pregledali in jih na koncu izbrali pet: iz pecilnega praška, sladkorja, medu, glicerina in trdega mila. Vsi recepti, razen recepta z milom, so vsebovali še detergent za pranje posode. Sledil je pregled pripomočkov za pihanje. Izbrali smo: slamico iz papirja, slamico iz plastike, kosmato žičko, gladko žičko, papirnat tulec, modelčke za piškote različnih oblik in stebelca regrata.

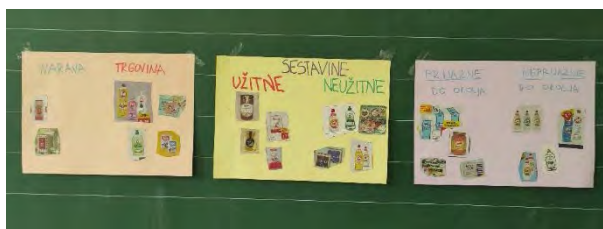

Slika 1: pripomočki, foto: Sandra Kapus

2.2 UVOD V PRAKTIČNO DELO

2.2.1 Prva mini raziskava ali razvrščanje sestavin

Predno smo se lotili izdelave mešanice, smo se z učenci pogovorili o sestavinah, ki jih bomo uporabili. Iz reklamnih letakov smo izrezovali sestavine za mešanice. Skupaj smo jih razvrstili v tri večje skupine: na užitne ali neužitne, do okolja prijazne ali neprijazne, najdene v naravi ali kupljene v trgovini. Izdelali smo plakate. Ker idej, kaj vse bi lahko naredili iz užitnih sestavin ni zmanjkalo, smo se lotili še dveh raziskav. Ugotavljali smo, kaj vse lahko pripravimo iz medu in pecilnega praška ter poiskali živila, ki vsebujejo sladkor. V receptu smo zasledili nam še nepoznan glicerina in ga raziskali. Ugotovili smo, da ga veliko uporabljajo v kozmetični industriji in je tudi odlično čistilno sredstvo (*Vse, kar lahko*, b.d.). Užitne sestavine smo poizkusili. Učenje, pri katerem otroci sodelujejo s svojimi čutili, je učinkoviteje in so za učenje bolj motivirani (Garvas, 2010). Prvi del našega raziskovanja smo zaradi praktičnih razlogov izvedli v učilnici.

Slika 2: Izrezovanje in razvrščanje sestavin za mešanico, foto: Sandra Kapus

2.2.2 Druga mini raziskava ali kako »pihati«

Še pred izdelavo mehurčkov, smo se poigrali s pihanjem. Nadzor nad izdihom zraka (Domjanič, 2015) je namreč ključnega pomena za ustvarjanje mehurčkov. Naredili smo nekaj vaj, ki

pripomorejo k boljšemu obvladovanju pihanja milnih mehurčkov. Vdihnili smo skozi nos in izdihnili skozi usta ter pihali namišljeno svečko na torti (Hrastar Belšak in Polutnik, 2013). Nato smo zrak pihali skozi zaprte ustnice in ustvarili zvok močnega vetra in izpihovali zrak tudi tako, kot bi se dolgočasili. Tekmovali smo, kdo lahko dlje časa neprekinjeno piha oziroma komu najkasneje zmanjka zraka. Predvidevali smo, da je moč pihanja pomembna, saj premočno pihanje povzroči, da se mehurčki prehitro razpočijo, premajhna moč pa mehurčkov ne ustvari.

2.3 IZDELAVA IN PREIZKUS MEŠANIC IN PRIPOMOČKOV ZA PIHANJE

Pri izdelavi mešanice smo, glede na sestavo le-teh, učence razdelili v pet skupin. Pripravili smo si vse potrebne pripomočke (sestavine, posode, lončke...) in jih odnesli ven, na travnati del igrišča. Skupine smo označili z glavno sestavino za mešanico. Merjenje, mešanje in preizkušanje smo izvedli po skupinah. Ko so učenci v prvi skupini pripravljali mešanico, smo jih ostali opazovali. Pri izdelavi je imel vsak učenec svojo nalogo. Eden je držal posodo, drugi je nalival, tretji meril in četrti mešal. Ko je prva skupina pripravila mešanico, je bila na vrsti druga in tako vse do zadnje, pete skupine.

Slika 3: merjenje, foto: Sandra Kapus

Slika 4: mešanje, foto: Sandra Kapus

Po pripravi vseh mešanic, smo začeli s preizkušanjem. Določili smo, s katerim pripomočkom bomo pričeli. Pripomočke smo izbrali v naslednjem vrstnem redu: gladka žička, kosmata žička, plastična slamica, papirnata slamica, papirnati tulec, regratovo stebelce in okrogel modelček za piškote.

Slika 5: papirnat tulec, foto: Sandra Kapus

Slika 6: kosmate žičke in modelčki za piškote, foto: Sandra

Najprej je pripomoček preizkusila skupina, ki je mešanico naredila. Ko so se za njo razvrstili člani ostalih skupin, smo se premaknili za eno mesto naprej, k naslednji mešanici, in tako vse do konca. Sproti smo ugotavljali, s katero mešanico in s katerim pripomočkom se najlažje napiha največ mehurčkov. Zmagovalna mešanica je nastala iz mešanice, ki ima za glavno sestavino glicerín (*Naredite sami*, 2022). Pri pripomočkih za pihanje je zmagal papirnati tulec, a samo za toliko časa, dokler se ni razmočil. Preverili smo še, kakšne oblike bodo mehurčki, če jih pihamo skozi modelčke za piškote v obliki srčka, zvezdice, lune ali skozi poljubne oblike, ki si jo iz žice naredil vsak učenec po svoji zamisli. Ugotovili smo, da mehurčki, ne glede na to, iz kakšnih oblik so izpihani, ne spremenijo svoje oblike. Z zmagovalno mešanico smo se lotili še orjaških mehurčkov. Za izdelavo le-teh smo potrebovali poseben pripomoček (Škoberne, 2014), ki smo ga izdelali iz dveh lesenih palic, vrvic in uteži (za utež smo uporabili težji kovinski ključ).

Slika 7: orjaški milni mehurček, foto: Sandra Kapus

2.3.1 Nastale igre

Spontano so se razvile igre, pri katerih smo milne mehurčke lovili, pokali, pihali ali jih skušali prešteti. Tekmovali smo, komu uspe narediti največji in komu najmanjši mehurček, komu uspe narediti najbolj vzdržljiv mehurček. Kdo na kosmato žičko ujame več mehurčkov. Iskali smo predmete, na katerih mehurčki ne bi počili. Mehurčkov smo se dotikali z različnimi deli telesa, s pihanjem smo jih skušali čim dlje obdržati v zraku. Šteli smo ploske in počepe in tekmovali, komu jih uspe narediti več, predno se mehurček dotakne tal ali počí. Z mehurčki smo se poigrali pri štafetnih igrah:

- naredi mehurček in teci,
- naredi mehurček in teci toliko časa, dokler ne počí, nato igro z istega mesta nadaljuje drug član štafete,
- naredi mehurček in ga s pihanjem pripelji čim dlje ali čim višje.

2.3.2 Kam z odpadki?

Poizkus se je končal z razpravo, kam z odpadno mešanico in pripomočki. Ostanke mešanic smo shranili. Na uri likovne umetnosti smo vanje dodali naravna barvila (kurkumo/ sok rdeče pese/ borovničev sok/ jedilne barve) in mehurčke lovili na risalne liste. Ugotovili smo, da se najbolje obnesejo odtisi mehurčkov, obarvanih s kurkumo in jedilno barvo. Za popestritev smo dodali v mešanico še modro in zeleno tempera barvo. Pripomočke iz naravnih materialov (papirnate slamice, papirnate tulce in regratova stebelca) smo splaknili z vodo in jih odložili v zabojnik za biološke odpadke. Plastične slamice, žičke, lončke in posode za mešanje smo shranili in jih uporabili ob naslednjem izdelovanju milnih mehurčkov. Ugibali smo, kateri pripomočki, ki smo jih uporabili, rabijo za svojo razgradnjo največ časa. Zgroženi smo ugotovili, da se plastika, ki jo uporabljamo v vsakdanjem življenju, razgradi šele v obdobju od 100 do 1000 let (*Pogoji razgradnje*, 2019).

Pri izvedbi projekta smo uporabili naslednje metode, strategije, oblike dela in medpredmetnega povezovanja:

- Pogovor o varovanju narave, razgradljivosti snovi, ločevanju odpadkov.
- Samostojno delo in raziskovanje doma – recepti za mešanice in pripomočki za pihanje mehurčkov.
- Delo v skupini – izrezovanje sestavin iz reklamnih letakov, merjenje in mešanje sestavin.
- Razvrščanje sestavin in pripomočkov za pihanje po različnih kriterijih.
- Učenje s poizkusi – preizkušanje mešanic in pripomočkov za pihanje.
- Doživljanje sebe – kako sem spreten, vztrajen, kako sodelujem in delujem v skupini.
- Primerjanje – različnih mešanic.
- Delo na prostem.

Pri svojem delu smo uporabili že večkrat uporabljene predmete (modelčke za piškote, plastične slamice) ali odslužene predmete (ostanki mila, pretečen rok sestavin), odpadno embalažo (ostanke žice, tulce od toaletnega papirja), naravne materiale (stebelca regrata). Dejavnosti so se med seboj

ves čas prepletale. Pri slovenščini je bila knjiga, Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost, povod za naše ustvarjanje. Zelo doživeto nam jo je predstavil učenec v okviru Bralne značke. Na koncu le-te smo našli naš prvi recept za mešanico. Drugi učenec si je izbral pesmico Otroci spuščajo mehurčke iz zbirke Mehurčki. Ko smo mehurčke glasno preštevali na različne načine (naprej, nazaj, po dva, po tri...), smo se igrali matematiko in glasbo, ko smo jih pobarvane lovili na risalne liste, smo utrjevali šport in likovno umetnost.

3. UGOTOVITVE

Članek predstavlja, kako na preprost način osmisлити dejavnost, ki sicer sama po sebi ni nič posebnega in jo učenci zagotovo že poznajo. Skupaj smo spoznavali neznane sestavine, ki smo jih kasneje povezali v mešanice za mehurčke. Odkrivali smo, kje vse jih najdemo in kaj lahko iz njih naredimo. Pri pripomočkih za pihanje smo raziskovali, katere lahko izdelamo sami in iz česa so. Zanimalo nas je, koliko časa se posamezni materiali razgrajujejo in kako vse to vpliva na okolje. Pri izdelovanju milnih mehurčkov so igre nastajale spontano, se sproti dopolnjevale, spreminjale in nadgrajevale.

Pihanje mehurčkov je tudi aktivnost, ki je zanimiva v vseh življenjskih obdobjih in jo lahko izvajamo zunaj. Ključnega pomena je vključenost vsakega otroka v dejavnost. S tem dobi otrok potrditev, da je koristen in potreben. Zraven smo pritegnili tudi družinske člane. Večina je nato stvari poizkusila doma. Na vsakem koraku raziskovanja smo skrbeli za okolje in se zavedali škodljivosti ter nepotrebnosti nekaterih stvari. S tem, ko uporabimo že odslužene stvari, naredimo nekaj dobrega za naravo, ozavestimo naš odnos do okolja in nenazadnje, privarčujemo. Poudarili smo, da lahko veliko pripomočkov najdemo doma ali jih izdelamo sami iz stvari, ki niso več uporabne. Stvar, ki jo narediš sam, je še posebej dragocena, saj si jo zapomniš za vse čase. Z nakupom milnih mehurčkov namreč vsakokrat kupimo plastiko, ki se v okolju razgraja več sto let. Pri domačih mešanicah isto posodo in pripomočke uporabimo večkrat. Plastične nastavke za pihanje nadomestimo z naravnimi oziroma razgradljivimi. Uporabimo tudi del domačih sestavin, ki bi jih sicer zavrgli in smo jih uporabili naprej. Zanimiva in poučna je tudi sama pot raziskovanja, druženje in sodelovanje v skupini. Urimo v vztrajnosti, potrpežljivosti. Pri pihanju mehurčkov smo dobili veliko idej za najrazličnejše igre. Na igrišču smo jih izvedli z žogami, v gozdu s storži, kamenčki, kosi lubja in palicami. Razmišljali smo, kaj vse bi lahko naredili iz užitnih sestavin. Raziskali smo, v katerih živilih najdemo sladkor. Pri podobnem izzivu v prihodnje bi se lahko lotili peke piškotov in peciv, pri čemer bi uporabili le naravna barvila. Lahko bi naredili kozmetični izdelek, ki vsebuje glicerín (krema, mazilo za ustnice). Še več bi ustvarjali z naravnimi materiali. Dejavnosti smo medpredmetno povezovali in vključili vanje skrb za naravo in okolje.

4 VIRI IN LITERATURA

Domjanič, D. (2015). *Program športne vadbe za otroke z astmo v Mladinskem zdravilišču Debeli rtič*. [Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani. Fakulteta za šport. PeFprints. <https://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Diplome/Diploma22090133DomjanicDavid.pdf>

- Garvas, M. (16. 3. 2010). Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcu Trnovo. *Andragoška Spoznanja*, 16(1), 35–46. <https://doi.org/10.4312/as.16.1.35-46>
- Hrastar Belšak, K. in Polutnik, T. (13. 11. 2013). Govorne igre za krepitev govornega aparata. <https://vrtec-litija.si/wp-content/uploads/2021/02/ZA-STARSE-Govorne-igre-za-krepitev-delovanja-govornega-aparata.pdf>
- Naredite sami: Recepti za najlepše milne mehurčke (24. 6. 2022). Uredništvo Ringaraja.net. https://www.ringaraja.net/clanek/naredite-sami-recepti-za-najlepse-milne-mehurcke_8908.html
- Pogačnik Fartek, T. (31. 7. 2015). Domači milni mehurčki. <https://rubirudi.com/domaci-milni-mehurcki/>
- Pogoji razgradnje trdnih komunalnih odpadkov. Koliko časa traja, da se odpadki naravnega in industrijskega izvora razgradijo? (23. 4. 2019). <https://vk-spy.ru/sl/zakony-i-bezopasnost/sroki-razlozheniya-tverdyh-bytovyh-othodov-skolko-vremeni/>
- Škoberne, M. (25. 10. 2014). Ustvarite orjaške milne mehurčke. <https://www.iskreni.net/ustvarite-orjaske-milne-mehurcke/>
- Vse, kar lahko storite z glicerinom. (b. d.). <https://sl.gorod-uspeha.com/200-5-uses-of-glycerin-at-home-and-in-the-garden>

ZMEDA V PESKOVNIKU

Marijana Kavčič, OŠ Janeza Puharja Kranj - Center

POVZETEK

V članku so predstavljene dejavnosti za učence prvega razreda. Izvedene so bile na prostem. Pri izvedbi smo izhajali iz inovativnega pedagoškega pristopa Model roke in ga prepletali z didaktičnim pristopom Skrivnostnost, medpredmetnim povezovanjem in izkustvenim učenjem. V ospredje smo postavili participacijo učencev. Preverili smo, kaj so se učenci tekom leta zapomnili in kako kreativni so v svojih zamislih. Okvir učne vsebine je predstavljal Moč izkušenj v naravi.

Dejavnost se je začela skrivnostno, ko so učenci našli pismo in škatlo z neznano vsebino. Pismo in skrivnostna snov (mivka) sta jih vodila do peskovnika, kjer je moral vsak poiskati en predmet, ki je bil zakopan v mivki. Nastale so skupine. Učenci so ugotavljali, katero dejavnost bi z mivko in z najdenim pripomočkom lahko izvedli. Glede na pridobljeno znanje, izkušnje in kreativne zamisli so izbrali ločevanje snovi, izdelovanje senzoričnih številčk, risanje z mivko, opazovanje in raziskovanje lastnosti mivke, izdelovanje labirintov in preprostih ropotuljic. Preko teh dejavnosti so samostojno raziskovali uporabo naravne snovi in svoje ugotovitve delili med seboj. Razvijali so kritično mišljenje in spoštljiv odnos do narave in okolja v katerem živimo.

Končna evalvacija z učenci je potrdila, da so bili učenci tekom dejavnosti notranje visoko motivirani.

Ključne besede: mivka, Model roke, prvošolci, raziskovanje, učenje na prostem.

1 UVOD

Prvošolci potrebujejo raznolike in kratkotrajne dejavnosti vezane na konkretne situacije, zato mora biti pouk dobro načrtan in organiziran. Z izvedbo pouka na prostem učitelj učencem ponudi dodatne možnosti za raziskovanje, samo okolje v naravi pa učence spodbudi k aktivnosti.

Pred izvedbo pouka v naravi je potrebno skrbno načrtovati vsebine in dejavnosti ter postaviti cilje, izbrati metode dela in pripraviti pripomočke. Učna vsebina Zmeda v peskovniku je bila načrtovana za medpredmetno izvajanje pouka na prostem in uporabo inovativnih pedagoških pristopov, ki bi učence spodbudili k aktivnemu sodelovanju in ustvarjalnosti. Učni cilji, ki smo jih zasledovali:

- Raziskovanje in uporaba naravne snovi.
- Razvijanje spoštljivega odnosa do narave in okolja v katerem živimo.
- Izkustveno učenje.
- Razvijanje kritičnega mišljenja.

Za izvajanje dejavnosti smo izbrali inovativni pedagoški pristop Model roke. Vključiti smo želeli celosten pristop za učenje v naravi. Ker pa učenci hrepenijo po pustolovščinah in radi odkrivajo skrivnosti, smo pristop prepletali s pristopom Skrivnostnost. Učno okolje obeh pristopov je v naravi.

Model roke predstavlja celosten pristop za učenje na prostem in trajnostni razvoj. Izpostavlja pet ključnih področij: razumevanje, prenosljivost, izkušnja, opolnomočenje in vrednote. Vsako področje simbolizira prst na roki, dlan roke pa predstavlja okvir začrtanih aktivnosti in globljo izkušnjo učenja. Poudarja se povezovanje nadosebnih vrednot z razumevanjem naravoslovnih pojmov in prenosom izkušenj učenja na različna področja življenja in trajnosti, na podlagi pridobljenih izkušenj. (konferenčno gradivo, 2021, str. 4)

Didaktični pristop Skrivnostnost se uporablja za načrtovanje in izvedbo učne enote, ki temelji na spodbujanju otrokove radovednosti in širitvi učenčevega daru po raziskovanju. V ospredje je postavljena zgodba. Skrivnostne dejavnosti učenca navdušujejo in privabljajo v odkrivanje novih stvari, k doživljanju pustolovskih dogodivščin. Učenec je v dejavnosti popolnoma vključen. Za pristop je tudi značilno, da so učni cilji v ozadju, evalvacija učnega procesa za poteka spotoma. (konferenčno gradivo, 2021, str. 4, 5)

V nadaljevanju bomo podrobno opisali izvedbo Zmede v peskovniku.

2 ZMEDA V PESKOVNIKU - OPIS IZVEDBE INOVATIVNEGA PRISTOPA MODELA ROKE V PRAKSI

2.1 PRIPRAVE NA IZVEDBO AKTIVNOSTI

Pred samo izvedbo dejavnosti je bilo potrebno napisati pismo. Izdelal se je učni list, pripravili so se pripomočki. Za izvedbo smo potrebovali:

- škatlico z vrečko suhe / mokre mivke,
- zakopati predmete v mivko (3 sita, 3 številke, 3 lupe, 3 čopiče, 3 papirnate tulce, 3 figurice Lili / Bineta),
- 3 posodice in snovi za ločevanje (frnikole, rižovo zrnje, koruzno zrnje, sponke, magnete, mivko),
- kanglice in pladnje,
- lepilo Mekol, lepenko, škarje, fotokopirana števila,
- vodo, zalivalko, pesek,
- svinčnike, črn šelešamer velikosti A5, vatirane palčke,
- papirnate rolce, okrasne samolepilne papirnate trakove, ščipalke,
- kozarec, palčko, pladenj.

2.2 UVODNE AKTIVNOSTI / DEJAVNOSTI

Tipanje snovi

Učenci so ob prihodu v razred opazili škatlo in pismo. Bili so zelo veseli, vedeli so, da bo dan potekal drugače, kot običajno.

Zbrali smo se v jutranjem krogu. Pričeli smo z branjem pisma. V pismu je pisalo, da sta v škatli dve vrečki, s tipanjem pa je potrebno ugotoviti skrivnostno snov. Ugotovili so, da je v eni vrečki suha, v drugi pa mokra mivka. V pismu je tudi pisalo, da jih čaka dogodivščina z naslovom Zmeda v peskovniku. Razmišljali so kakšna zmeda jih bo čakala, kdo jo je pripravil in zakaj. Odšli smo na šolsko igrišče, k peskovniku. Tam so izvedeli, da je zmedo pripravila Zmetka, prijazna pošast. Preden so lahko odkrili kakšno, so razmišljali:

- Kje v naravi najdemo mivko?
- Kako nastane?
- Zakaj se uporablja?
- Zakaj jo imamo tudi na našem igrišču?
- Kako je prišla na igrišče?
- Zakaj je mivka pokrita?
- Kaj bi se lahko zgodilo, če bi jo pozabili pokriti?
- Kakšen je za mivko pomen vode?

2.3 OSREDNJE AKTIVNOSTI / DEJAVNOSTI

Učenci so odprli peskovnik in raziskali kaj je v mivki. Glede na najdene predmete, so se razdelili v skupine. Dobili smo šest skupin. V vsaki skupini so razmišljali zakaj je Zmetka v mivko zakopala ravno te predmete in kakšno dejavnost bi lahko v povezavi z najdenim predmetom in mivko izvedli. Učenci so izbrali:

1. SKUPINA: LOČEVANJE SNOVI (sita)
2. SKUPINA: IZDELOVANJE LABIRINTA (figurice Lili in Bine)
3. SKUPINA: IZDELOVANJE SENZORIČNIH ŠTEVILK (številke)
4. SKUPINA: RISANJE Z MIVKO (čopiči)
5. SKUPINA: RAZISKOVANJE MIVKE Z UPORABO LUPE (lupe)
6. SKUPINA: IZDELOVANJE ROPOTULJIC (papirnati tulci)

2.3.1 Ločevanje snovi

V skupini kjer so našli sito so se odločili, da bodo ločevali snovi. Vsak je dobil posodico z različnimi snovmi. Ugotavljali so kako jih bodo ločili. Ugotovili so, da bi lahko frnikole lahko ločili kar z roko. Vedeli so tudi, da bi z magnetom hitro ločili kovinske delce od nekovinskih. Za delo so potrebovali:

- sita,
- posodice,
- različne snovi pomešane z mivko: frnikole, riževo zrnje, koruzno zrnje, sponke, mivko,
- kanglice,
- pladnje,
- magnete.

S pomočjo sita, ki so ga izkopal iz peska, so ločili mivko in riževa zrnja od frnikol, koruznega zrnja in sponk. Naleteli so na težavo, saj je bila mivka še vedno pomešana z riževim zrnjem. Razmišljali so, kaj bi ju ločili. Za pomoč so prosili kuharico, ki jim je posodila cedilo, ki ga občasno uporablja v kuhinji. S pomočjo cedila so ločili mivko in riževa zrnja. Učencem je bila dejavnost zelo zanimiva.

Slika 19: Ločevanje snovi

2.3.2 Izdelovanje labirinta

Učenci, ki so našli figurice Lili in Bineta, so se dogovorili, da se bodo igrali. Potrebovali so:

- figurice,
- vodo,
- zalivalko.

Naredili so poti, po katerih sta Lili in Bine obiskovala drug drugega. Dejavnost so povezali z matematiko, saj smo ravno v tistem obdobju utrjevali orientacijo. Za Lili in Bineta so pripravili poti v obliki rovov.

2.3.3 Izdelovanje senzoričnih števil

Učenci so prišli na idejo, da izdelajo senzorične številke. Pri okolju smo se pogovarjali o čutilih. Učenci so spoznali kako pomemben je tip za osebe, ki imajo težave z vidom. Za izdelovanje senzoričnih števil so potrebovali:

- lepenko,
- fotokopirana števila,
- lepilo,
- škarje,
- vatirane palčke,
- pesek.

Potrebovali so pomoč pri izrezovanju delov števil, ki so bili s škarjami težje dostopni.

2.3.4 Risanje z mivko

V skupini kjer so našli čopič, so najprej s čopičem risali po mivki. Podobne dejavnosti smo že izvajali z namenom razvijanja fine motorike. Skupaj smo se dogovorili, da bodo ustvarili risbo na čisto drugačen način. Potrebovali so:

- svinčnik,
- črn šelešamer velikosti A5,
- vatirane palčke,
- lepilo Mekol,
- mivko / droben pesek.

Na šelešamer so s svinčnikom narisal motiv in ga prevlekli z vatirano palčko in lepilom. Na to so potresli pesek. Nastale so preproste, a zanimive risbe. Učencem je bila dejavnost zelo všeč. Nastale risbe smo razstavili kar na našem igrišču.

Slika 20: Risanje z mivko

2.3.5 Raziskovanje mivke z uporabo lupe

Učenci z lupo so se odločili, da bodo raziskovali mivko. Potrebovali so:

- mivko,
- lupo,
- kozarec,
- palčko,
- pladenj,
- svinčnik,
- učni list.

Najprej so z lupo opazovali kako izgledajo delci suhe / mokre mivke in svoja opažanja narisali na učni list. Narisati so morali tudi kaj se zgodi z mivko, ko jo stresemo na pladenj. Ugotavljali so kaj se zgodi z mivko, ko je stresemo v kozarec poln vode in to premešamo ter ali mivka na vodi plava ali se potopi. Učenci so bili pri delu zbrani. Z učnim listom so preverili svoje znanje o sipkih snoveh.

Slika 21: Raziskovanje lastnosti mivke

2.3.6 Izdelovanje ropotuljic

Učenci, ki so izbrali papirnate tulce so se odločili, da bodo izdelali ropotuljice. Poleg mivke so potrebovali:

- papirnate rolice,
- samolepilne papirnate trakove,
- vatirane palčke,
- Mekol lepilo,
- ščipalke.

Tulce so okrasili s samolepilnimi okrasnimi trakovi. Ko so z krasitvijo končali, so na spodnji rob tulca, s pomočjo vatirane palčke, nanесли lepilo in spodnji rob zalepili. Nanj so namestili ščipalke, nato pa v tulec natresli mivko. Nato so zlepili še zgornji rob tulca in ga fiksirali s ščipalkami. Nastale so preproste ropotuljice, ki smo jih kasneje uporabili za ritmično spremljanje pesmi.

Slika 22: Izdelovanje preprostih ropotuljic

2.4 PODROČJA UČENJA PO MODELU ROKE

Pri izvajanju učne vsebine Zmeda v peskovniku, smo zajeli vsa ključna področja učenja: vrednote, opolnomočenje, razumevanje, prenosljivost in izkušnje.

VREDNOTE: Krepi spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta.

Učenci so spoznali, da je potrebno naše okolje in naravo spoštovati. Odpravili so zmedo v peskovniku in nato razmišljali o ravnanju z odpadki (ločevanje, nevarni odpadki v naravi, kaj lahko naredimo za manj odpadkov) in pomenu varčevanja pitne vode v vsakdanjem življenju.

OPOLNOMOČENJE: Omogočiti sodelovanje in navajati na prevzemanje odgovornosti za usmerjanje lastnega učenja.

Učenci so individualno in kot člani skupine aktivno pridobivali nove izkušnje in znanje o naravi, spoznali so pomembnost naravnih virov za človeštvo in da z izkoriščanjem virov vplivamo na življenje v prihodnosti.

RAZUMEVANJE: Pretok energije in spreminjanje.

Spoznali so, da se narava spreminja naravno in zaradi posega človeka vanjo, da človek s svojimi dejanji preoblikuje naravo in da je njegov poseg za naravo lahko tudi škodljiv.

PRENOSLJIVOST: Spodbuditi aktiven prenos znanja med izkušnjo in po njej.

Ob uporabi mivke so spoznali, da voda deluje tudi kot vezivo. Delčke mivke poveže skupaj. Spoznali so, da je mivka za ljudi pomembna in uporabna snov, da jo uporabljamo na različne načine in v različnih panogah.

IZKUŠNJE: Z različnimi dejavnostmi in uporabo različnih metod vzbuditi in povečevati radovednosti za odkrivanje novega.

Spoznali in raziskali so uporabo mivke.

2.5 INOVATIVNOST IN PRENOSLJIVOST

Aktivnost je inovativna, saj povezuje dva inovativna pedagoška pristopa. Vključena sta tudi medpredmetno povezovanje in izkustveno učenje. Izpostavljena je participacija učencev. Učenci so kreatorji aktivnosti, sami ugotavljajo katere dejavnosti bi / bodo počeli. Od začetka do konca učne ure so aktivni in notranje motivirani.

Dejavnosti so bile načrtovane z namenom razvijanja spoštljivega odnosa do narave in okolja v katerem živimo. Pri učencih se je tekom šolskega leta ta vrednota že privzgajala, s temi vsebinami pa se je še bolj poglobljala. Dejavnosti so bile pestre in za učence zelo zanimive. Pridobili so nova znanja in izkušnje.

3 ZAKLJUČEK

Aktivnosti so bile zastavljene tako, da so pri učencih spodbujale in povečevale radovednost in željo po odkrivanju novega. Učenci so dopolnjevali svoje znanje in raziskovali nove možnosti uporabe mivke. Preko dejavnosti se je spodbujal aktiven prenos znanja med izkušnjo in po njej. Učenci so spoznali uporabnost in pomembnost mivke za ljudi v različnih panogah. Ugotovili so, da voda delčke mivke poveže skupaj. Preko aktivnosti so spoznali naravoslovna pojma pretok energije in spreminjanje. Spoznali so, da se narava spreminja naravno in zaradi posega človeka vanjo. Spoznali

so, da človek s svojimi dejanji preoblikuje naravo in da je njegov poseg za naravo lahko tudi škodljiv. Dejavnosti spodbujajo nadosebne vrednote - skrb in spoštovanje našega naravnega okolja. Ob ločevanju se je izpostavilo ravnanje z odpadki in varčevanje pitne vode v vsakdanjem življenju. Učenci so pridobivali različne kompetence, kot so: udeležba, sodelovanje, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja. Individualno in kot člani skupine so z aktivno udeležbo pridobivali nove izkušnje in znanje o naravi in naravnih dobrinah. Spoznali so, da so naravni viri za nas pomembni in da z izkoriščanjem teh virov vplivamo na življenje v sedanjosti in v prihodnosti.

4 VIRI IN LITERATURA

5. nacionalna konferenca DIDAKTIKA UČENJA NA PROSTEM: POVZETKI PRISPEVKOV: konferenčno gradivo. 2021.
https://www.csod.si/uploads/file/KONFERENCE%20in%20SEMINARJI/2021/5_Nkonf/konferencno_gradivo_povzetki_prispevkov.pdf

POUK NA PROSTEM

Polonca Kogej, Osnovna šola 8 talcev Logatec

POVZETEK

S prvošolci sem že od septembra obiskovala gozdiček in travnik ob njem, kjer so učenci izvajali različne aktivnosti. S poukom na prostem sem želela učencem vzbuditi navdušenje, zanimanje in vedoželjnost ter popestriti pouk z razgibanimi, zanimivimi dejavnostmi, izvedenimi na igriv način.

Predstavila bom dan pouka na prostem, kjer so učenci 1. razreda z aktivnostmi utrjevali učno snov iz različnih predmetov (MAT, SLJ, SPO, GUM, ŠPO in LUM). S posameznimi aktivnostmi sem medpredmetno povezala slovenščino, spoznavanje okolja in likovno umetnost. Za obliko dela sem izbrala odprti krog. V dejavnosti je bil vpleten tudi estetski pristop. Aktivnost, ki je imela cilj urjenje tehnike branja in razumevanje prebranega, sem diferencirala. Z dejavnostmi na prostem sem učencem poskušala nuditi drugačno pot učenja. Pri delu so bili aktivni. Samostojno so se odločali za vrstni red opravljanja nalog ter prevzeli odgovornost za svoje odločitve, čas in kvaliteto opravljanja nalog. Ugotovila sem, da je oblika dela odprti krog učencem zelo ustrezal. Bili so bolj motivirani in želeli so opraviti vse dejavnosti. Dejavnosti na prostem so jim bile prijetne, nudile so jim občutek uspešnosti, hkrati so z lastno aktivnostjo v naravi lažje smiselno povezovali, uporabljali, utrjevali ali nadgrajevali svoje znanje.

Ključne besede: diferenciacija, estetski pristop, foto iskanje, gozd, odprti krog, pouk na prostem

1 UVOD

Letos sem poučevala v 1. razredu in zelo pogosto sem pouk izvajala na prostem. S prvošolci sem že od septembra obiskovala gozdiček in travnik ob njem, kjer so izvajali različne aktivnosti.

Gozd daje nešteto priložnosti za celostno učenje v naravi, saj otrok nabira nove izkušnje, jih ureja, nadgrajuje, povezuje, širi zanimanje in pridobiva pozitiven odnos do bivanja v naravi, do varovanja njene raznolikosti (Priročnik za učenje in igro v gozdu, 2016, str. 14).

Izbrani gozdni kotiček nudi biotsko pestrost, varno ter prosto gibanje učencev. Meje gibanja sem jim določila ob prvem obisku. Učencem je gozd dostopen peš. Sama hoja jim ne predstavlja prevelikega napora. Med hojo imajo pogosto opazovalno nalogo glede na učni cilj, ki ga želim doseči. Obiska oziroma dejavnosti v gozdu ali travniku ob njem se vedno zelo veselijo.

Na seminarju Danes se učimo zunaj sem dobila idejo za obliko dela *odprti krog* ter aktivnosti *foto iskanje* in *liki*, ki sem ju priredila glede na cilje in starost. Predstavila bom dan pouka na prostem, v katerem sem uporabila omenjeno obliko dela in aktivnosti. Z njimi so učenci poglobili in utrjevali učno snov ter usvajali cilje različnih predmetov. Učencem sem poskušala nuditi drugačno pot učenja. Posamezne aktivnosti so zajemale dobro poznavanje obravnavanega življenjskega okolja

(gozda), kar za učence ni bilo ovira, saj smo ga predhodno že opazovali, spoznavali ter raziskovali v različnih letnih časih. V dejavnosti sta bila vpletena tudi estetski pristop in diferenciacija. S posameznimi aktivnostmi sem medpredmetno povezala slovenščino, spoznavanje okolja in likovno umetnost.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Pred pričetkom dejavnosti sem učencem natančno razložila navodila za posamezne naloge, način dela, pri športni aktivnosti je bila izvedena tudi demonstracija. Vsak učenec je prejel motivacijski listek, na katerega so se podpisali in ga ves čas nosili s seboj (Slika 1).

IME: _____	GOZDNI KOTIČEK	
SKUPINSKA SLIKA (POMLAD V GOZDU)	LIKI	UGOTOVI - POIŠČI
FOTO ISKANJE	PSSSSST, POSLUŠAM.	POLIGON – VRV

Slika 1: Motivacijski listek, lastni vir

Ker so to prvošolci, sva bili z vzgojiteljico pri izvajanju zahtevnejših nalogah v bližini, preverjali sva rešitve, jih usmerjali in spodbujali k sodelovanju ter medsebojni pomoči.

Z izvajanjem dejavnosti so utrjevali učno snov pri predmetih spoznavanje okolja, slovenščina, matematika, glasbena umetnosti, likovna umetnost in šport ter dosegali naslednje cilje posameznih predmetov.

Učenci:

- ponovijo, utrdijo in v novih situacijah uporabijo pridobljeno znanje,
- prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja,
- usmerjeno opazujejo, uporabljajo več čutil,
- berejo besede ali preprosto besedilo z velikimi in malimi tiskanimi črkami,
- razvijajo tehniko branja in razumevanje prebranega besedila,
- pišejo preproste besede velikimi tiskanimi črkami,
- pri risanju likov uporabljajo naravni material,
- s svojimi besedami opišejo osnovne geometrijske like,
- z zvočili izvajajo tihe in glasne zvoke,
- poimenujejo povzročitelje zvokov oz. predmete, s katerimi ustvarjamo zvoke,
- navajajo se na opazovanje oblik,
- negujejo svoj individualni način likovnega izražanja,
- naslikajo izbrani motiv,

- zadovoljujejo potrebo po gibanju,
- sproščeno izvajajo naravne oblike gibanja,
- razvijajo osnovne motorične sposobnosti,
- izvaja sonožne in enonožne poskoke,
- utrjujejo različne načine hoje po vrvi,
- ob igrah se razvedrijo in sprostijo,
- razvijajo pozornost in sposobnost hitrega reagiranja.

V aktivnosti je bil vpleten tudi estetski pristop, ki je spodbujal, da so učenci uporabljali svojo domišljijo in ustvarjalnost pri gradnji svojega znanja ter razvijali empatijo, samospoštovanje, sodelovanje, kritično mišljenje, razmišljanje in zavedanje o naravi okoli sebe. Posamezne dejavnosti so jim z estetskim pristopom omogočale razumevanje in poznavanje gozda kot eno od življenjskih okolij.

Oblika dela v gozdnem kotičku je bila odprti krog. Učencem je omogočala poljubno izbiro vrstnega reda opravljanja nalog glede na interes in tempo, ki so ga lahko prilagodili sebi (Sliki 2 in 3).

Sliki 2 in 3: Poljubna izbira vrstnega reda nalog in porabljenega časa, lastni vir

Prevzemali so odgovornost za svoje odločitve in kvaliteto opravljenega dela. Pri vsaki opravljeni nalogi so si lahko v svojo preglednico spremljanja – motivacijski listek - dali žig, kar jih je še dodatno motiviralo pri izvajanju dejavnosti (Slika 4).

Slika 4: Motivacija in zadovoljstvo ob opravljenih nalogah, lastni vir

V vsaki posodici pri posamezni dejavnosti so bila navodila, blazinice, šampiljke in pripadajoči material (Slika 5).

Slika 5: Posodice z navodili in pripadajočim materialom ob vsaki dejavnosti, lastni vir

2.1 DEJAVNOSTI

Dejavnosti, ki so jih izvajali učenci, so bile razporejene po gozdnem kotičku in travniku ob njem. Vsaka dejavnost je imela navodilo, napisano z velikimi tiskanimi črkami, ki so jih učenci kljub ustnim navodilom, razlagi in demonstraciji pogosto brali. S tem so nevede urili tehniko branja in razumevanje prebranega besedila. Dejavnosti so opravljali individualno, v paru ali manjših skupinicah, glede na svoje odločitve ali zahtevo naloge. Z nalogami sem želela, da učenci poleg aktivnega poglobljanja ali utrjevanja obravnavane snovi naravo tudi začutijo, jo usmerjeno opazujejo in raziskujejo.

2.1.1 Foto iskanje

Učenci so imeli v posodici fotografije. Na fotografijah so bili posnetki delov življenjskega okolja gozda, značilnosti pomladi (list bukve, deblo drevesa, štor, drevesna goba, podlesna vetrnica ...). Poleg fotografij, blazinice in šampiljke je bilo navodilo: Izberi fotografijo. Kar je posneto, poskušaj poiskati v gozdnem kotičku.

Vsak učenec je moral natančno opazovati in v gozdu poiskati vsaj en posnetek, ki je ustrezal izbrani fotografiji (Slike 6, 7, 8, 9, 10 in 11).

Slike 6, 7, 8, 9, 10 in 11: Foto iskanje, lastni vir

2.1.2 Ugotovi in poišči

V navodilu dejavnosti je bilo zapisano: Preberi besedilo, poskusi ugotoviti, kaj opisuje in le-to poišči v gozdnem kotičku.

Dejavnost je medpredmetno povezovala slovenščino in spoznavanje okolja. V tem šolskem letu sem z učenci sočasno obravnavala velike in male tiskane črke. Z nalogo so urili tehniko branja ter razumevanje prebranega z velikimi ali malimi tiskanimi črkami, uporabljali in poglobljali pridobljeno znanje spoznavanja okolja ter natančno opazovali. Naloge so bile diferencirane glede na količino besedila in abecedo. Učenci so lahko po želji izbrali zapis v eni izmed abeced, zgolj besede, vprašanja ali krajše besedilo - opis, ki je bilo zahtevnejše. Listki z besedami, vprašanji ali krajšimi opisi so vsebovali poimenovanja ali opise delov življenjskega okolja gozda in pomladanske rastline. Rešitve so morali v gozdu poiskati in pokazati (Slike 12, 13, 14, 15 in 16).

Slike 12, 13, 14, 15 in 16: Branje, razumevanje prebranega in iskanje poimenovanja ali opisa, lastni vir

2.1.3 Liki

Pri tej dejavnosti je bilo v navodilu zapisano: Na očiščenih tleh iz vejic, storžev, listja, kamnov... oblikuj enega od geometrijskih likov, ki so napisani na listkih.

V posodici so bili tudi listki z imeni geometrijskih likov. Izbrani listek z imenom geometrijskega lika so položili k izdelku. Paziti so morali, da liki niso bili samo omejeni s stranicami, temveč tudi zapolnjeni. Izdelane like so s svojimi besedami poskušali tudi opisati (Slike 17, 18, 19 20 in 21).

Slike 17, 18, 19, 20 in 21: Izdelovanje likov, lastni vir

2.1.4 Psssst, poslušam

Učenci so poslušali in proizvajali zvoke. V navodilu naloge je bilo zapisano:

Kako dober je tvoj sluh? Zapri oči in nekaj časa poslušaj. Ko boš slišal 3 različne zvoke, odpri oči. Sošolcu povej, kaj si slišal in poskušaj ugotoviti izvor zvoka. Nato se zamenjajta.

Sošolec naj miži. Izberi dva predmeta, ki ju najdeš na tleh in z njima proizvajaj zvok za sošolčevim hrbtom. Sošolec naj nato ugiba, s čim si zaigral. Nato se zamenjajta.

Pri tej dejavnosti so posamezni učenci potrebovali nekaj spodbude s primeri: šelestenje listja in trave pod našimi nogami, mečkanje listov, pokanje, lomljenje palice ...

2.1.5 Skupinska slika

Navodilo naloge je bilo:

Postani fotograf. Tiho se sprehodi po gozdnem kotičku in natančno opazuj. V mislih poskušaj narediti fotografije in si poskušaj zapomniti čim več (drevesa, rastline, listje, cvetlice, veje, šture ...).

Nato na rjav eko papir z barvicami in flomastri nariši samo eno stvar iz gozdnega kotička, ki si jo v mislih fotografiral. Tudi tvoji sošolci in sošolke bodo sliko dopolnili. Bodi natančen.

Postopoma je vsak učenec s flomastri in barvicami na papir narisal in pobarval le eno stvar, ki si jo je zapomnil, ter s tem dopolnil skupinski izdelek (Sliki 22 in 23).

Sliki 22 in 23: Skupinsko ustvarjanje, lastni vir

2.1.6 Poligon

Učenci so imeli na travniku položeni dve daljši vrvi. Z daljšim razmikom so bila pod vrv položena naslednja plastificirana navodila:

- Stopaj po vrvi naprej. Stopala postavljalj naprej eno pred drugo.
- Žabji poskoki.
- Stopaj po vrvi nazaj. Stopala postavljalj nazaj eno za drugo.
- Sonožno preskakuj vrv.

Naloge na navodilu za športno aktivnost so bile tudi narisane in demonstrirane (Slike 24, 25, 26 in 27).

Slike 24, 25, 26 in 27: Urjenje hoje in skoka, lastni vir

2.1.7 Sprostitev

Po opravljenih aktivnostih sem učence pozvala k pospravljanju pripomočkov in materiala, ki sem ga pripravila za izvajanja dejavnosti. Nato so se učenci z eno roko prijeli za vrv. Z njo smo na tleh oblikovali krog in izvedli igrice gnilo jajce (Sliki 28, 29).

Sliki 28, 29: Umirjanje in sprostitev, lastni vir

2.2 ZAKLJUČNA AKTIVNOST

Učence sem pozvala, naj bodo ob vračanju do šole pozorni na zanimive stvari, ki jih vidijo ali slišijo med potjo.

Zaključni del aktivnosti je potekal v razredu in nato na dvorišču pred šolo.

V razredu smo v krogu naredili analizo opravljenega dela. Na mizo v sredini so položili svoje motivacijske (kontrolne) listke s šampiljkami (Slika 30). Pogovorili smo se o opravljenih nalogah, sodelovanju, razlogih za nerešene naloge pri posameznih učencih, kaj in kako bi lahko izboljšali ter o vtisih in njihovem počutju med izvajanjem nalog. Izražali so zadovoljstvo in navdušenje. Nato smo odšli za nekaj minut na šolsko dvorišče. Iz kamenčkov so morali sestaviti besede zanimivih stvari, ki so jih opazili ali slišali med vračanjem do šole (Slike 31, 32, 33, 34, 35, 36).

Slika 30: Analiza dejavnosti, lastni vir

Slike 31, 32, 33, 34, 35, 36: Opravljene naloge usmerjenega opazovanja, lastni vir

3 ZAKLJUČEK

Ob analizi z učenci se je pokazalo, da imajo obliko dela odprti krog zelo radi in jim zelo ustreza. Radi imajo občutek prostega izbiranja nalog glede na lastne interese. Učenci so po izvajanju izražali zadovoljstvo. Všeč so jim bile prav vse dejavnosti, najbolj so uživali v foto iskanju, iskanju prebranih opisov in poligonu. Ta oblika dela in dejavnosti na prostem so jim omogočale zadovoljitev potrebe, bili so bolj motivirani. Želeli so opraviti vse dejavnosti. Za manj kvalitetno opravljene ali neopravljene dejavnosti so našli tudi razloge (predvsem daljši čas zadrževanja pri posamezni nalogi). Dejavnosti na prostem so jim bile bolj prijetne. Nudile so jim občutek uspešnosti, hkrati so z lastno aktivnostjo v naravi lažje smiselno povezovali, uporabljali, utrjevali ali nadgrajevali svoje znanje.

Ker je za izvedbo dejavnosti potrebno veliko truda, časa in predvsem materiala, sem fotografije in ves natisnjen material za aktivnosti pripravila že nekaj dni pred izvedbo in vse plastificirala, da je lahko za večkratno uporabo.

Obliko dela odprti krog lahko izvajamo tako na prostem kot tudi v razredu. Ko jo učenci spoznajo in po analizi ugotovijo, na kaj morajo paziti, da opravijo aktivnosti in s tem pridobijo nagrado – šampiljke, ki so jim motivacija ob nadaljnjih izvedbah, ne zgubljam več časa za razlago navodil in jih lahko usmerjamo le še k navodilom posameznih aktivnosti. Zelo učinkovita je lahko v razredu pri

sočasni obravnavi velikih in malih tiskanih črk, kjer je potrebno pripraviti veliko praktičnih aktivnosti za posamezno obravnavano črko (fonološko zavedanje, vidno zaznavanje in razločevanje, poteze ...), grafomotoriko, utrjevanje številskih predstav ...

Opisane dejavnosti, ki sem jih izvedla s prvošolci, lahko prenesem v naslednje aktivnosti:

- Foto iskanje:
 - iskanje listov različnih dreves, ki jih lahko potem razvrstijo ali uredijo,
 - iskanje trav, travniških cvetlic, določenih živali, ki bi jih lahko opazili,
 - izberejo nekaj izbranih fotografij za zapis besed, povedi, zgodbe ali opis ...
- Ugotovi in poišči:
 - preberejo opise živali, rastlin – rešitve bi zapisali ali obratno,
 - izžrebali bi določeno rastlino, žival in jo opisali ...
- Liki:
 - Namesto likov bi lahko izdelovali osnovna geometrijska telesa iz naravnih materialov, jih poimenovali ter opisali z matematičnim besediščem,
 - nastavljanje računov seštevanja in odštevanja v obsegu do 100 z naravnimi materiali,
 - množenje, deljenje z uporabo naravnih materialov (še posebno uvodne ure množenja in deljenja) ...
- Skupinska slika:
 - določimo motiv - iz naravnih materialov izdelajo medveda ...,
 - slikanje ali risanje z barvili, ki bi ga puščali naravni materiali,
 - mandale iz naravnih materialov ...
- Poligon nudi različne možnosti - vključevanje različnih nalog glede na cilje posameznega razreda.

4 VIRI IN LITERATURA

Vilhar, U. in Rantaša, B. (ur.). (2016). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Gozdarski inštitut Slovenije.

TRAJNOSTNO POUČEVANJE PRVE POMOČI

Katarina Konda, Center šolskih in obšolskih dejavnosti

POVZETEK

Znanje o prvi pomoči je bistveno za splošno izobrazbo vsakega izmed nas. Prva pomoč je neposredna zdravstvena oskrba, ki jo dobi poškodovanec ali nenadno oboleli na kraju dogodka in čim prej po dogodku, opravljena s preprostimi pripomočki in z improvizacijo ter vključuje morebitni transport (prirejeno po Ahčan, 2007). Neglede na naše predhodno znanje smo pozvani, da ukrepamo in pomagamo sočloveku.

Poučevanje prve pomoči je tako potrebno za otroke in odrasle. V prispevku sem predstavila podajanje teh vsebin v okviru programa Skrb za zdravje in prva pomoč, ki ga izvajam z učenci OŠ in dijaki SŠ. Vsebine se navezujejo na druge programe o zdravju in hrani. Obsežnost teme je razdrobljena na manjše enote preko ilustracij, videoposnetkov, pripomočkov. Teorija je osnova, nadgradnja pa so demonstracije in izkušensko učenje, ko se otroci preizkusijo v namišljenih poškodbah in bolezenskih stanjih. Potencialno resnične situacije oz. scenariji naredijo snov bolj privlačno.

Trajnostni vidik in podnebni cilji v poučevanju prve pomoči se izrazijo na več nivojih. Spodbuja se sočutje in pomoč drugim in s tem gradnjo stabilne skupnosti. S spodbujanjem dolgotrajnejše skrbi za zdravje, lahko zmanjšamo statistične možnosti primerov prve pomoči. Otroci pri oskrbi uporabijo okolju prijazne naravne materiale ali ponovno uporabijo starejše predmete, dostopnejše in cenejše za osvojitve znanj.

Ključne besede: naravni materiali, ponovna uporaba, pripomočki, prva pomoč, terensko delo, trajnost

1 UVOD

Velika večina oseb ima občutek, da zaradi obsežnosti prve pomoči, ne more pomagati mimoidočemu. Učenci običajno pridobijo nekaj osnovnih informacij pri pouku v okviru varnostnih navodil pri predmetih tehnike in tehnologije in gospodinjstva ali kot del vsebin o človeku pri biologiji. Večinoma gre za osnovne informacije. Več znanja osvojijo tisti, ki so vključeni v krožke prve pomoči in se udeležujejo tekmovanj.

Zato je tako pomembno, da poučujemo prvi odziv in osnovno oskrbo na kraju dogodka tudi v okviru šol v naravi. Učenci so izpostavljeni intenzivnejši telesni obremenitvi, na razgibanih terenih in oddaljeni od nujne medicinske pomoči. Seveda je tu pomembnejša vloga učitelja, ampak za razumevanje dogajanja in pomoč so otroci dovolj sposobni. Tu je še element učenja za življenje.

Predstavljena aktivnost ima namen otrokom predstaviti osnovne veščine prve pomoči ob upoštevanju načel trajnosti in v realnih poustvarjenih situacijah v naravi.

Nedostopnost teh vsebin je med drugim lahko tudi posledica dragih pripomočkov za poučevanje. S ponovno uporabo starih predmetov ali uporabo naravnih materialov lahko tako poenostavimo učenje oskrbe in hkrati približamo vsebine realnim situacijam v življenju. Otroci razvijajo samostojnost in se krepijo v iznajdljivosti. Izdelajo različne pripomočke, jih uporabijo in na koncu primerno odstranijo za ponovno uporabo pri pouku ali razgradnjo v naravi.

Vsebinsko je možno tudi zelo raznoliko prilagoditi.

2 POUČEVANJE PRVE POMOČI

2. 1 DEJAVNOST

2. 1. 1 Splošno

Dejavnost lahko začnemo z uporabo IKT (ogled posnetkov, fotografij), ki jo nadgradimo s terenskim delom. Lahko pa jo izvedemo samo na terenu. Izberemo si primeren prostor z raznolikim naravnim materialom in ravnim terenom. Primerna je za okoli 20 otrok, razdeljenih v štiričlanske ali šestčlanske skupine. Skupina prejme podlago za delo na terenu, manjše podloge za sedenje, improvizirano škatlo za prvo pomoč z obvezilnim in drugim materialom (embalaže, stara oblačila, rokavice ...).

2. 1. 2 Osnove prve pomoči

Vsebina začnemo s demonstracijo primera: Učenec se je zjutraj odpravil v šolo in nenadoma je na pločniku ob šoli omedlel. Kaj naredi učiteljica, ki ga opazi na drugi strani ceste? Učenci podajo primerne rešitve. Preko vodenja, podajanja namigov in prikaza pristopa tako predstavimo osnovni pristop k poškodovancu ali nenadno obolelemu. Slednji zajema pet točk načrta nujnega ukrepanja, ki jih povzema beseda VODDO: varnost (preverimo varnost sebe in drugega ter opazovalce), odzivnost (preverimo odzivnost osebe, saj želimo ugotoviti, ali gre za stanje, ki ga življenjsko ogroža), dihalna pot (sprostimo dihalno pot), dihanje (ugotavljamo ali oseba diha ali ne), obtok (tipanje pulza).

Otrokom predstavimo morebitne možnosti ukrepanja. *Ali oseba je odzivna* (torej sledi pregled in pogovor z osebo) *ali ni odzivna* (in sledimo naslednji točki nujnega ukrepanja)? *Ali oseba diha* (in ima srčni utrip) *ali ne*? V kolikor je prisotno dihanje je oseba nezavestna. Sledi demonstracija prikaza bočnega položaja za nezavestnega. Razložimo, da če dihanja in bitja srca ni zaznati, sledijo temeljni postopki oživljanja. Zaigramo scenarij klica na številko za klic v sili (112), uporabe AED, oživljanja ... Tekom različnih situacij učenci sodelujejo pri demonstraciji z odprto razpravo in igro vlog kot poškodovanci/oboleli/izvajalci prve pomoči. Dejavnosti v manjših skupinah ponovijo in utrdijo. Temeljne postopke oživljanja prikažejo z improvizirano lutko za oživljanje (slika 1 in Thompson,

2019), ki jo lahko naredijo s pomočjo stare majice, plastenke in polnila (starih oblačil, naravnega materiala).

Slika 1: Improvizirana lutka za oživljanje (Konda, 2023)

2. 1. 3 Iskanje naravnih materialov

V nadaljevanju se skupina sprehodi v okolici in išče morebitne naravne materiale, ki bi jih lahko uporabili za oskrbo poškodovanca (npr. kamen, ko je prikazano na sliki 2). Sledi prikaz različnih položajev, osnovne oskrbe ran in imobilizacije na roki, nogi, glavi itn. Prikaz je podan smiselno glede na starost in interese otrok. Zaželeno je uporaba materialov iz okolja za prikaz vsebin. Na primer: z uporabo vej prikažemo zlom (razlika med mladimi in starejšimi kostmi) ali oskrbo amputiranega dela telesa. Za utrjevanje vsebine otroci izžrebajo nekaj osnovnih poškodb (npr. rane, zlomi, opekline na različnih delih telesa), ki jih oskrbijo z nabranimi materiali (npr. izdelajo improvizirane povoje (listje), podveze (stare nogavice), kompresijske obveze ...). Za delo v skupinah uporabijo tudi improvizirane kartonaste škatle za prvo pomoč (ponovna uporaba), z materialom iz starih škatel za prvo pomoč.

Slika 2: Uporaba kamna pri prvi pomoči (Konda, 2023)

2. 1. 4 Na koncu

Dejavnost zaključimo z ureditvijo materialov in prostora. Uničen obvezilni material zberemo v reciklirani vrečki, ki jo dobro zatesnjeno otroci odložijo v ustrezen koš. Preostale pripomočke, ki so

še primerni za uporabo, ohranimo za naslednjič in jih pred ponovno uporabo ustrezno očistimo oz. razkužimo. Naravni material smiselno vrnejo v naravo.

2. 1. 5 Nadgradnja

Vsebino nadgradim s scenarijem primera: učenec pri kolesarjenju pade na tla in si poškoduje nogo; starejši gospod se v kampu zgrudi na tla, učenko piči čebela ... Scenarij po navodilih pedagoga dobi ena izmed skupin. Ostale poskušajo rešiti situacijo.

Nadgradnjo vsebine sem izvedla tudi v obliki zgodbe z namigi na otokih, na katerih so učenci reševali različne uganke in pri tem uporabili prvo pomoč. Tekmovanje je bilo predstavljeno kot skrivnosten primer, v katerem je bilo potrebno ugotoviti razlog za različne poškodbe ali obolenja. Učenci so potovali od točke do točke v okolici doma Radenci. Navodila za posamezno točko so dobili na vsaki postaji posebej v obliki delcev časopisnega članka (slika 3).

Slika 3: Delo po otokih (Konda, 2022)

2. 2 ELEMENTI TRAJNOSTI PRI DEJAVNOSTI

Pri dejavnosti je bistveno izkušnjsko učenje. Učenci sodelujejo v manjših skupinah in s timskim delom iščejo rešitve ter se tako naučijo več. Scenariji in primeri se prilagajajo glede na konkretne življenjske primere in želje otrok. Dejavnost je izrazito medpredmetna in zajema področja šolskih predmetov biologije, naravoslovja, gospodinjstva, tehnike in tehnologije, fizike, slovenščine ...

Trajnostni vidik učenci dosežejo s ponovno uporabo materialov (npr. obvezilnega materiala iz starih kompletov prve pomoči, uporabo odpadnih kartonastih škatel), z naravnimi elementi, z izdelavo modelov ali pripomočkov za oskrbo in gojitvijo primernih osebnih kompetenc.

Improvizirana škatla prve pomoči vsebuje osnovni obvezilni material: povoje, trikotne rute, gaze, alufolijo, mikropor, beležko in pisalo, ... Obvezilni material je za učno delo narejen iz starih oblačil in blaga (npr. starih nogavic) ali pa je pridobljen iz starih avtomobilskih kompletov za prvo pomoč. V Sloveniji vsako leto poteče veljavnost približno 250.000 kompletov za prvo pomoč (AMZS, 2018), in v projektu ŽIV-KO: novo življenje starega kompleta so se spraševali kam s temi kompleti. Učni proces je eden izmed načinov.

Model lutke za oživljanje, je izdelan iz stare kratke majice, polnila odpadnega materiala in plastenke, ki simulira srce. Modeli okončin so naravne veje ali kakšen star material (npr. embalaža od kozmetike se uporabi kot amputiran prst). Kot opornice se uporabijo deske, veje, kamni, naplavine ipd. Učenci domiselno uporabijo kar je prisotno v okolju.

3 ZAKLJUČEK

Dejavnost uresniči načrtane cilje predstavitve prve pomoči in različnih postopkov v naravnem okolju ob upoštevanju načel trajnosti. Dejavnost je po izvedbi pustila pozitiven vtis na učence. Najbolj so se zabavali pri praktičnih delih vsebine: vajah temeljnih postopkov oživljanja, položajev in oskrbe poškodb. Skupine so lažje vzpostavile oskrbo, če so bili v skupini učenci istega spola, kar je glede na starost razredov pričakovano (5. – 9. razred). Vsebine so bile za večino slabše predhodno poznane. Učenci so imeli kljub demonstraciji manjše težave z izvajanjem in so potrebovali dodatna navodila. S sprotnim spremljanjem je bilo to brez problema doseženo. V zadnjem delu delavnice, ko so učenci poskušali v namišljenem scenariju, oskrbeti osebo pa je to bilo težje. Večji del otrok je uspešno izvedel osnovni pristop, osvojil načela temeljnih postopkov oživljanja, povil rane in imobiliziral roko z trikotno ruto. Idealna izvedba vsebine je bila v treh šolskih urah. Vsakokrat je bila vsebina prilagojena glede na starost otrok, njihove želje, vremenske pogoje in avtonomijo pedagoga.

Prenosljivost teme je mogoča tudi v manjšem obsegu in ob razdrobljenosti področij. Ob naslednjih izvedbah je možna še uporaba materiala za izdelavo nekaterih pripomočkov npr. mini gaze, ki jih lahko izdelajo iz starih kosov blaga, steklene ali plastične stare embalaže (npr. od starih marmelad, kozmetičnim sredstev) in razkužila. Iznajdljivost otrok lahko še dodatno spodbudimo tako, da si namišljen scenarij za nesrečo zamisli ena izmed skupin, druga pa poskuša oskrbeti poškodovance iz drugih skupin. Tekmovalni duh okrepimo z merjenjem časa obravnave in ustreznostjo oskrbe posameznih skupin.

Trajnostni razvoj v vsebinah prve pomoči je odlična oblika združevanja na videz drugačnih tem, ki pa imajo enako jedro: vzgajanje za sobivanje v skupnosti.

4 VIRI IN LITERATURA

4. 1 VIRI V BESEDILU

Ahčan, Uroš G. (2007). Prva pomoč: Priročnik s praktičnimi primeri, Rdeči križ Slovenije, Ljubljana

Thompson M. Kako narediti CPR lutko doma. »How To Make Your Own DIY CPR Manikin At Home«. Save a life by NHCPs, 2019. <https://nhcps.com/how-to-make-your-own-diy-cpr-manikin-at-home/> (dostopno dne 13. 6. 2023)

AMZS. Novo življenje starega kompleta prve pomoči. AMZS, 2018.
<https://www.amzs.si/novice/aktualne-informacije/2018-06-27-novo-zivljenje-starega-kompleta-prve-pomoci> (dostopno dne 15. 6. 2023)

4. 2 VIRI SLIK

Konda, Katarina. (2022 in 2023) Gorenji Radenci, lasten arhiv

VRETEŃČARJI IN GIBALNA AKTIVNOST

Tina Koščak, Osnovna šola Gradec

POVZETEK

Prispevek prikazuje primer aktivnosti izkustvenega in raziskovalnega učenja v gozdu, ki vključuje dva dela. Prvi del vsebuje spoznavanje vretenčarjev, drugi del pa gibalno aktivnost. Živali, ki jih srečujemo v naši okolici ali v gozdu vzbujajo mnogo navdušenja. Ta aktivnost se osredotoča na spoznavanje vretenčarjev, na njihovo opazovanje v neposredni okolici. Vretenčarje razvrščamo v posamezne skupine, spoznavamo pa tudi razvoj vretenčarjev na našem planetu. Značilno gibanje posamezne skupine vretenčarjev je značilno tudi za gibalne vzorce dojenčka v prvem letu starosti. Z učenci v gozdu prakticiramo tovrstne vzorce gibanja, t.i. BrainDance vadbo. Raziskave kažejo, da tovrstne vaje izboljšujejo kognicijske sposobnosti ter prispevajo k zmanjševanju demence, spodbujajo fleksibilnost, izboljšujejo telesno jedro, zmanjšujejo utrujenost ter stres in prispevajo k izboljšanju pozornosti ter fokusa. Vaje BrainDance spodbujajo integracijo refleksov, ki so temelj za zdrav razvoj možganov. Tovrstno aktivnost lahko še nadgradimo z izvajanjem v gozdu, kar predstavlja inovativen pristop tako na področju gibanja kot na področju učenja.

Ključne besede: gozd, gibalna aktivnost, vadba BrainDance, razvoj vretenčarjev, celostno učenje

1 UVOD

Gozd je odlično okolje za celostno učenje v naravi. V gozdu je mnogo priložnosti za vzbuditev navdušenja, za usmerjanje pozornosti, doživljanje ter delitev navdiha z drugimi (Cornell, 1998). Gozd je odličen poligon za gibalne aktivnosti do katerih ponavadi pride popolnoma spontano. Otroci radi tečejo, plezajo, se gugajo na vejah, sodelujejo v skupini, se dogovarjajo itd. Gozd ponuja nešteto priložnosti za umirjanje, koncentracijo ter opazovanje okolice. Na ta način se krepi njihov celostni razvoj (gibalni, čustveni, socialni, kognitivni razvoj).

V članku je predstavljen predlog aktivnosti, ki združuje vodeno gibalno aktivnosti ter spoznavanje razvoja vretenčarjev ter razvrščanje vretenčarjev v najboljše učilnici na prostem – v gozdu. Gibalna aktivnost izhaja iz mednarodno priznane metodologije poučevanja plesa "Brain-Compatible Dance Education", ki ustvarja okolje, v katerem so možgani pripravljeni, voljni in sposobni učenja. Slednji pristop zajema vadbo BrainDance, ki vključujejo osem temeljnih gibalnih vzorcev človekovega razvoja (Creative Dance), ki sem jih vključila v ponazoritev razvoja vretenčarjev.

2 OPIS AKTIVNOSTI

Življenje na planetu se je začelo v vodnem okolju z združitvijo dveh celic. Tako je nastala oplojena jajčna celica, ki se vedno znova deli in množi. Raste in se obnavlja. Razvoj človeka se je začel pred milijardami let z razvojem vrst od enoceličnega organizma, kot so evkarionti, do večceličnih organizmov, preko nevretenčarjev, do vretenčarjev, kot so ribe, nato skok evolucije iz vode na

kopno z dvoživkami, plazilci, ptiči in končno sesalci. Celice našega telesa hranijo spomin na vsa ta različna stanja skozi razvoj vrste (Hartley 1989). Za vsako skupino vretenčarjev je značilen določen gibalni vzorec. Ti vzorci gibanja so skladni z gibalnimi vzorci zdravega dojenčka v prvem letu življenja.

V nadaljevanju je predstavljena aktivnost s katero učenci preko določenih gibalnih vzorcev spoznajo razvoj življenja na Zemlji, različne skupine vretenčarjev ter z določenimi gibalnimi vajami spodbujajo zdrav razvoj možganov.

2.1 SPOZNAVANJE VREtenČARJEV

Aktivnost je bila izvedena v času podaljšanega bivanja s skupino učencev prve triade s katero obiskujemo gozd celotno šolsko leto. Več kot polovica teh učencev je vključena v interesno dejavnost ustvarjalni gib. Z učenci smo tekom celega šolskega leta spontano spoznavali vretenčarje preko opazovanja živali, pogovora ter slikovnega gradiva.

Ob prihodu v gozd si je vsak učenec izbral svoj kotiček, kamor je pogrnil svojo podlogo (deko ali blazino). Učencem sem preko zgodbe predstavila potek razvoja življenja na Zemlji s poudarkom na razvoju vretenčarjev. Življenje se je začelo razvijati v vodi, tako so se najprej razvile ribe, sledile so dvoživke, nato plazilci, ptiči ter na koncu sesalci.

Sledilo je delo v manjših skupinah, ker so učenci s pomočjo grafičnega prikaza razvrščali vretenčarje po njihovih značilnostih.

Slika 1: Razvrščanje vretenčarjev.

2.2 GIBALNA AKTIVNOST

Za vsako skupino vretenčarjev je značilen določen gibalni vzorec (BainBridge Cohen 2012). To so:

- gibanje hrbtenice oz. gibanje od glave do trtice, ki je povezano z gibanjem rib;
- homologno gibanje oz. simetrično gibanje dveh zgornjih in/ali dveh spodnjih okončin hkrati, kar je povezano z gibanjem dvoživk;

- homolateralno gibanje oz. asimetrično gibanje zgornje in spodnje okončine na isti strani, kar je povezano z gibanjem plazilcev;
- in kontralateralno gibanje oz. diagonalno gibanje zgornje okončine z nasprotno spodnjo okončino, kar je povezano z gibanjem sesalcev.

Opredeljeni vzorci gibanja so skladni z gibalnimi vzorci zdravega dojenčka v prvem letu življenja. Anne Green Gilbert je tem vzorcem gibanja dodala še druge ter jih vključila v celostno vadbo, ki jo imenujemo BrainDance.

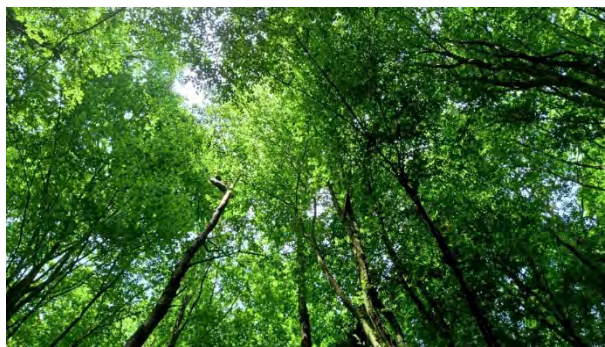
Vzorci gibanja ter njihov namen (G. Gilbert 2019, 68):

- Dihanje prispeva k lahkotnosti gibanja, zmanjšuje stres ter poživilja telo. Globoko dihanje povečuje pretok kisika v možgane, sprošča ogljikov dioksid in hidrira celice.
- Masaža ali samomasaža: Različni dotiki razvijajo propriocepcijo, t.j. zaznavanje lastnega telesa ter nadalje vplivajo na ustrezno vedenje.
- Gibanje iz središča telesa in proti središču telesa: Tako gibanje omogoča občutek varnosti ter prispeva k ustrezni poravnavi telesa.
- Gibanje hrbtenice, ki omogoča zavedanje hrbtenice od glave do trtice.
- Homologno gibanje oz. simetrično gibanje dveh zgornjih in/ali dveh spodnjih okončin: Gre za stabilizacijo zgornjega dela telesa ter premikanje s spodnjima okončinama ter obratno. S tovrstnimi gibi razvijemo sklece, poskoke z obema nogama ...
- Homolateralno gibanje oz. asimetrično gibanje zgornje in spodnje okončine na isti strani, kar okrepi delovanje posameznih možganskih polovic (plazenje po trebuhu, skakanje po eni nogi ...).
- Kontralateralno gibanje oz. diagonalno gibanje zgornje okončine z nasprotno spodnjo okončino, kar omogoča povezovanje obeh možganskih polovic (hoja, tek, skoki ...).
- Vaje ravnotežja, ki krepijo vestibularni sistem. Premikanje iz ravnotežja, čemur sledi stabilizacija omogoča razvoj vestibularnega sistema, ki nam zagotavlja vse potrebne informacije o gibanju in gravitaciji.

Učencem sem pokazala določene gibe, jih poimenovala in hkrati razložila, kateri gibi so značilni za določeno skupino vretenčarjev. Zatem smo vsi skupaj izvedli vaje. Vsak učenec je vaje delal na svoji podlogi.

Nabor gibalnih vaj, ki se izvajajo v danem zaporedju:

1. Dihanje: Učenci so ležali na hrbtu in globoko dihali. Njihova roka je bila na trebuhu, tako da so opazovali, kako se le-ta premika. Učenci so se na ta način povezali s svojim dihom, se umirili ter poslušali zvoke narave. Nekateri učenci so imeli zaprte oči, drugi so se zazrli v krošnje dreves.

Slika 2: Pogled v krošnje dreves.

2. Samomasaža: Preko gibalne zgodbe sem razložila, da so se jim razvile okončine, katere so zmasirali leže na podlogi.

Slika 3: Samomasaža.

3. Gibanje iz središča telesa in proti središču telesa: Učencem sem predstavila, da so se sedaj spremenili v zvezdo, ki iztegne svoje krake daleč v prostor ter se potem skrči v klopčič (10 ponovitev).

Slika 4 in slika 5: Gibanje iz središča telesa in proti središču telesa.

4. Gibanje hrbtenice (povezano z gibanjem rib): Iz ležečega položaja so se postavili na vse 4. V tem položaju pogledali na desno proti zadnjici in na levo proti zadnjici (10 ponovitev). Pokazala sem

še druge različice, kot je gibanje vseh delov hrbtenice v sagitalni ravnini (upogib naprej in izteg nazaj) ter gibanje v transversalni ravnini (rotacija hrbtenice) v ležečem ter stoječem položaju.

Slika 6: Gibanje hrbtenice.

5. Homologno gibanje (povezano z gibanjem dvoživk). Iz vseh 4 smo šli v čepeč položaj ter, kot žaba, skočili visoko v zrak. Pri tem sem učence spodbudila, da gledajo gor proti drevesnim krošnjam (10 ponovitev).

Slika 7: Homologno gibanje.

6. Homolateralno gibanje (povezano z gibanjem plazilcev): Postavili smo se v strešico, kjer smo pomahali z desno roko, nato z desno nogo, ter nato z desno roko in desno nogo hkrati (10 ponovitev). Enako zaporedje gibov smo ponovili z levo stranjo telesa.

Slika 8: Homolateralno gibanje.

7. Kontralateralno gibanje (povezano z gibanjem sesalcev): Ostali smo v položaju strešice, ko smo pomahali z desno roko, nato z levo nogo, ter nato z desno roko in levo nogo hkrati (10 ponovitev). Enako zaporedje gibov smo ponovili z nasprotno nogo ter nasprotno roko.
8. Vaje za krepitev ravnotežja so se zgodile spontano, saj so učenci gibal na neravnem terenu.

Sledilo je delo v manjših skupinah, kjer so učenci samostojno ponavljali dano zaporedje gibov. Potem je vsaka skupina prikazala gibalno aktivnost preostalim učencem.

Slika 9: Delo v manjših skupinah.

Pri naslednji aktivnosti so si učenci posamezne skupine razdelili predlagane vaje in jih pokazali v danem zaporedju. Ko se je en učenec gibal, so bili drugi v t. i. zamrznjenem položaju ali na tleh ali v katerem drugem dogovorjenem položaju. Posamezna skupina je ponovno prikazala zaporedje gibov preostalim učencem. Učenci so tako imel krajši nastop, preostali učenci pa so prevzeli funkcijo občinstva ter opazovali njihov nastop.

Po koncu gibalne aktivnosti, smo se vsi skupaj zbrali ter ponovili, kako so se razvijali vretenčarji.

Slika 10, slika 11: Prikaz zaporedja gibov razvoja vretenčarjev

3 ZAKLJUČEK

Učenci so zavzeto sodelovali pri vseh aktivnostih, kljub temu, da so vajeni, da se v gozdu v času podaljšanega bivanja odvija prosta igra oz. aktivnosti, ki v danem trenutku izhajajo iz interesov učencev. Zaradi tega je za nas še bolj pomembno, da imamo v gozdu dovolj časa na razpolago, da lahko naslovimo interese in zanimanja učencev, ki se porajajo v danem trenutku. Na poti do prostora, kjer je bila izvedena aktivnost, smo pozobali nekaj jagod, srečali žabo, opazovali potoček ... Gozd je vsekakor veččutno okolje, ki omogoča močnejše nevronske povezave ter prispeva k boljšemu pomnjenju. BrainDance pa je podporna vadba, ki prispeva k ohranjanju zdravih možganov in telesa.

Spoznavanje razvoja vretenčarjev v gozdu skozi gibalno aktivnosti je le ena izmed možnosti preko katere lahko vključimo pristop BrainDance. Tovrstne vaje je mogoče povezati tudi z ustvarjalnim gibom, ki se ravno tako lahko izvaja v gozdu. Skupina v takem okolju raziskuje gibalne koncepte, kot so prostor, čas idr. Slednje vpliva na spodbujanje motoričnih sposobnosti, samozavedanja in ustvarjalnosti. Vaje BrainDance pa se lahko uporabljajo kot ogrevanje na katerokoli aktivnosti, fizično ali umsko.

4 VIRI IN LITERATURA

Bainbridge Cohen, B. (2012). *Sensing, Feeling, and Action: The Experiential Anatomy of Body-Mind Centering*. Contact Editions

Cornell, J. (1988). *Veselimo se z naravo*. Celjska Mohorjeva družba.

Creative Dance. <https://www.creativedance.org/brain-dance/>

Green Gilbert, A. (2019). *Brain – Compatible Dance Education*. Human Kinetics.

Hartley, L. (1989). *Wisdom from the Body Moving: Introduction to Body-Mind Centering*. North Atlantic Books.

FARMA PRIHODNOSTI

Polona Križnič Čebren, CŠOD, OE Soča

POVZETEK

Kakšne naj bi bile farme prihodnosti? V njih naj bi gojili zdravo, polnovredno in trajnostno hrano, ki bo pozitivno prispevala k našemu zdravju, okolju in prihodnosti za nadaljnje rodove. Žuželke veljajo za hrano prihodnosti, saj predstavljajo alternativni vir beljakovin, njihovo gojenje pa predstavlja trajnostni prehranski sistem, ki ima tudi okoljske koristi. Slednje temeljijo na visoki učinkovitosti pretvorbe krme žuželk, manjšem izpustu toplogrednih plinov in amonijaka, manjši porabi vode in obdelovalnih površin. Črčki na primer potrebujejo dvanajstkrat manj krme kot govedo, štirikrat manj krme kot ovce in pol manj krme kot prašiči ali piščanci za enako količino beljakovin. So zdrava, hranljiva alternativa prevladujočim živilom, kot so piščančje meso, svinjina, govedina in celo ribe. Govorimo torej o visokokakovostni »superhrani«, izjemno bogati z beljakovinami, naravnimi vitamini, vlakninami in minerali, predvsem pa gre za trajnostno živilo, ki ne vsebuje dodatkov, hormonov, pesticidov ali antibiotikov.

Svetovno prebivalstvo narašča hitreje kot količina pridelane hrane. Po predvidevanjih naj bi čez 30 let bilo treba nahraniti že 10 milijard ljudi. Raziskovalci zato iščejo nove vire hrane, ki naj bi bili čim bolj kakovostni in trajnostni. Ko govorimo o trajnosti imamo v mislih predvsem odmik od primarnega vira beljakovin, ki jih pridobivamo iz mesa, v druge vire beljakovin, predvsem rastlinske (stročnice, alge), insekte in laboratorijsko meso (Polak idr., 2022).

Ljudje po svetu že uživajo ogromno vrst insektov v vsakodnevni prehrani, kar pa se večini Evropejcev in s tem tudi Slovencem, zaenkrat zdi dokaj nesprejemljivo. Mocarji, črčki in kobilice so vrste insektov, katere je v Evropski Uniji dovoljeno vzgajati ter uporabljati za prehrano ljudi in živali. Te vrste žuželk so potrebovale kar nekaj let, da so dobile odobritev Evropske Agencije za varnost hrane (Žuželke v prehrani: kaj prinaša nova zakonodaja, 2023). Seveda se tu pojavlja vprašanje kako bodo ljudje omenjene insekte sprejeli, zato je pri tem zelo pomembno izobraževanje in širjenje pravih informacij. Tovrstna znanja in vzgojo pa je potrebno vključevati že pri otrocih, ki bodo tako na prehodu v odraslo dobo imeli manj predsodkov do omenjene prehranske alternative.

V ta namen z učenci izvedemo tri dejavnosti. Najprej pripravimo lastno »mini farmo prihodnosti«, to je gojišče velikega moka (*Tenebrio molitor* L.), pri čemer nekaj materiala, potrebnega zanj, nabereмо v naravi. S tovrstnim gojiščem želimo učencem pokazati nezahtevnost gojenja žuželk v smislu prehranskih in prostorskih zahtev ter manjšega vpliva na okolje. Hrošči moka so namreč sposobni reciklirati rastlinske ostanke slabe kvalitete v visoko kvalitetne, energijske, beljakovinske in maščobne produkte v relativno kratkem času. Nato na inovativen način, s pomočjo testenin in stročnic, ki jih polagamo na krožnike iz lepenke, predstavimo različne faze žuželk v preobrazbi. S tem želimo otrokom približati žuželke kot alternativni vir hrane tudi za človeka. Didaktična igra »Farma prihodnosti« je poučna, utrjuje znanje ter spodbuja razmišljanje in ozaveščanje o tem, da

so žuželke v prehrani človeka zagotovo korak do bolj čistega okolja z vidika okoljske problematike in trajnostnega razvoja.

Ključne besede: didaktična igra, farma prihodnosti, gojišče, obremenjevanje okolja, prehrana, podnebni cilji, razvojni krog, žuželke

1. UVOD

Beljakovine so pomembna komponenta naše prehrane, zato je oskrba z njimi ključnega pomena. Soočamo se z izzivom kako zadostiti zadostne količine beljakovin za naraščajočo populacijo, ne da bi pri tem ogrozili ekosistem. Proizvodnja hrane brez dvoma vpliva na okolje. Odgovorna je za 30 % emisij toplogrednih plinov in približno 75 - 80% svetovnega vodnega odtisa. Meso še vedno predstavlja glavni vir beljakovin, vendar njegova proizvodnja zaradi veliko obdelovalnih površin in vode predstavlja velik poseg v okolje (Polak idr., 2022). Rastlinski viri beljakovin imajo precej manjši ogljični odtis kot živalski. Vendar pa so ob globalnem segrevanju, spremenjenih vzorcih padavin, pogostejših in intenzivnejših ekstremnih dogodkih in dvigu morske gladine, vplivi na pridelavo hrane in njene kvalitete vedno bolj občutni (Pogačar in Kajfež, 2022). Tukaj svoje mesto najdejo žuželke, katere lahko na majhni površini in preprostih prehranskih zahtevah gojimo v zaprtih prostorih.

Uživanje žuželk sicer ni nič novega, saj se v številnih delih sveta že od nekdaj uporabljajo za prehrano. Tudi Slovenski prostor tu ni izjema, saj se žuželke in njihovi izdelki dobijo tudi na slovenskem tržišču. Za prehrano na svetu se danes uporablja okoli 2000 vrst žuželk. Po odobritvi Evropske komisije se žuželke tudi v Evropi lahko uživa v obliki prigrizkov ali kot sestavine v različnih živilskih izdelkih (Žuželke v prehrani: katere so dovoljene, kje in kako, 2023). Moka iz čričkov se lahko uporablja v testeninah, kruhu, krekerjih in grisinih, žitnih ploščicah, suhih mešanica za pekovske izdelke, piškotih, omakah, izdelkih iz predelanega krompirja, jedeh na osnovi stročnic in zelenjave, picah, beljakovinah v prahu, mesnih alternativah, juhah ... (Hadner Hvala, 2023).

Po nekaterih ocenah žuželke redno uživa več kot dve milijardi ljudi. Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) žuželke opredeljuje kot zdrav in zelo hranljiv vir hrane z visoko vsebnostjo beljakovin, vitaminov, vlaknin in mineralov (Klemenčič, 2023). Kljub temu pa uživanje žuželk lahko pri nekaterih posameznikih izzove alergične reakcije. Zanje so dovzetni tisti ljudje, ki imajo že znane reakcije na rake, pršice, mehkužce in gluten (Peterman, 2021 in 2023). V ta namen morajo biti vsi prehranski izdelki, ki vsebujejo omenjene možne alergene, na embalaži primerno označeni. (Hadner Hvala, 2023).

Ljudje se sami odločamo, ali bomo žuželke jedli ali ne. K temu prispevajo tudi prehranjevalne navade ljudi. Žal imamo ljudje do tovrstne hrane veliko predsodkov, strahu in pomišljanja. Kljub temu nas žene radovednost kakšen naj bi bil njihov okus in konsistenca (Kočar, 2019).

V CŠOD domu Soča imamo manjši vivarij, v katerem med drugim gojimo tudi nekatere žuželke kot so mokaerji, ščurki in zoofobi. Gojimo jih kot prehrano za kuščarja, a učence tovrstna »prehrana« velikokrat zanima in se želijo pobliže seznaniti z njo. Nekateri si omenjenih žuželk ne upajo niti

dotakniti, za vsakogar pa je to zagotovo posebna izkušnja. Z navdušenjem si ogledajo kako kuščar pospravi mokarja, ter kako veselo se potem oblizuje. Opazovanje mokarjev kaj kmalu preraste v pogovor o žuželkah kot alternativni vir beljakovin tudi za prehrano človeka.

Užitne žuželke so zdrava, hranljiva alternativa prevladujočim živilom, saj so bogate z beljakovinami in maščobami, vsebujejo kalcij, železo in cink. Druga plat žuželk pa je okoljsko naravnana. Žuželke namreč potrebujejo veliko manj krme kot konvencionalno rejene živali, manjša pa je tudi poraba vode, kar je pozitivno za okolje. Ocenjeno je, da se 8 % svetovnih vodnih virov porabi za živinorejo. Žuželke proizvajajo tudi veliko manj toplogrednih plinov. Obstajajo študije, ki pojasnjujejo, da se žuželke štejejo za zelo okolju prijazne, kar je posledica manjše emisije toplogrednih plinov, kot so metan, dušikov oksid in ogljikov dioksid, ki jih povzročajo žuželke v primerjavi z govedom. Glede porabe energije in vpliva na okolje je treba gledati celostno in v prihodnosti ustvariti ravnovesje med porabo živalskih in rastlinskih beljakovin (Polak idr., 2022).

2. FARMA PRIHODNOSTI

Na osnovi teoretičnih izhodišč o žuželkah v prehrani človeka v smislu doprinosa hranilnih snovi in vpliva na okolje v nadaljevanju izvedemo tri aktivnosti, s katerimi učencem predstavimo kako enostavna je vzreja žuželk, predvsem pa to, da je njihova vzreja iz ekološkega in trajnostnega vidika prijaznejša kot vzreja živali za meso.

2.1 MINI FARMA PRIHODNOSTI – GOJIŠČE ZA HROŠČE MOKARJE

Z učenci pripravimo čisto pravo »mini farmo prihodnosti«, to je v našem primeru gojišče velikega mokarja (*Tenebrio molitor* L.). Za vzrejo potrebujemo manjši plastičen ali steklen terarij (pokrov ni obvezen) ter suho hrano rastlinskega izvora. Glavna sestavina naj bo pšenica in oves v obliki kosmičev, otrobov in moke. Uporabimo tudi koruzni in pšenični zdrob, ovseno kašo, drobtine ter ostanke kruha in drugih pekovskih izdelkov.

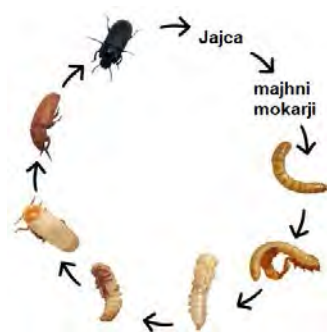
Slika 1: Gojišče hrošča mokarja.

Ovsene kosmiče dodamo v substrat zato, da se mokarji lažje premikajo. Podlaga v terariju naj bo debela za dober prst. Mokarji nujno potrebujejo tudi nekaj sveže hrane, iz katere bodo dobili vodo. (Mokarji - kalorične bombice, 2022). V ta namen v naravi nabereimo nekaj svežega materiala (sveži

listi rastlin, npr. regrata) ali dodamo tanke rezine in olupke sadja in zelenjave (jabolka, kumarice, banane, korenček ...). V gojišče lahko dodamo še kos drevesnega lubja za skrivališče (slika 1).

Optimalna temperatura za razvoj mokařev je okoli 25-30 °C pri relativni zračni vlagi, višji od 70 %. Razvojni krog hrošča mokařja traja od 280 do 630 dni, odvisno od temperaturnih razmer. Razvoj ličinke traja običajno 3 do 4 mesece, lahko pa tudi do 18 mesecev. Ličinke so navadno svetlo rumene-rjave barve, dolge od 12 do 25 mm. Odrasli hrošči živijo do 3 mesece. Ko se razvijejo iz bube so sprva mehki in svetli, nato rdečkasti in kasneje počrniijo (slika 2). So vsejedi, zato lahko jedo rastlinske materiale, pa tudi hrano živalskega izvora. Sposobni so reciklirati rastlinske ostanke slabe kvalitete v visoko kvalitetne, energijske, beljakovinske in maščobne produkte v relativno kratkem času. (Žigon, 2016). Iztrebek hrošča mokařja ki mu pravijo fras naj bi bilo odlično ekološko gnojilo, ki ga vrtnarji že preizkušajo (Šubic, 2023).

2.2 RAZVOJNI KROG HROŠČA MOKARJA NA KROŽNIKU

Slika 2: Razvojni krog hrošča mokařja (Mokařji – kalorične bombice, 2022).

Na osnovi opazovanja hrošča mokařja v različnih razvojnih fazah (slika 2) izdelamo njegov razvojni krog na nekoliko drugačen način in s ter utrdimo znanje o popolni in nepopolni preobrazbi. Učenci material polagajo na vnaprej pripravljene krožnike iz lepenke (Buggy and Buddy n.d.), ki simbolično predstavljajo naše krožnike alternativnega način prehranjevanja (slika 3 in 4).

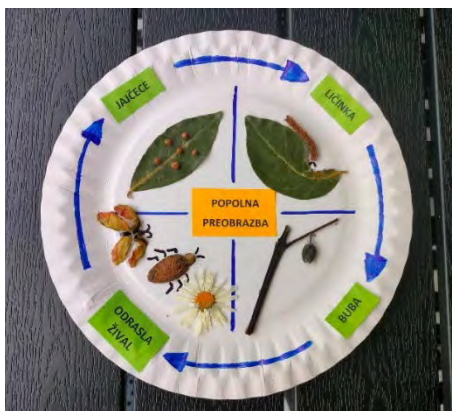

Slika 3: Prazen krožnik za popolno preobrazbo, na katerega učenci polagajo material.

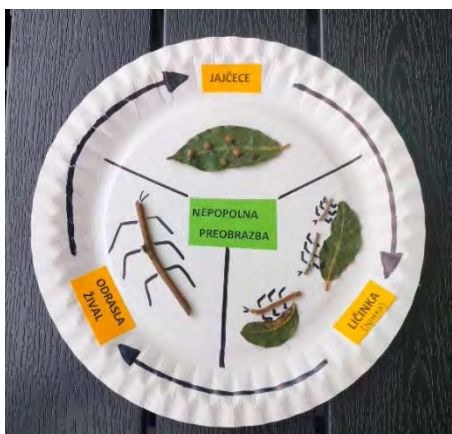

Slika 4: Prazen krožnik za nepopolno preobrazbo, na katerega učenci polagajo material.

V prvi nalogi učenci v naravi poiščejo material in z njim predstavijo obe vrsti preobrazbe. Poiščejo material, ki jih spominja na ličinko, bubo, sestavijo odraslo žival, poiščejo cele in pogrizene liste, vejice (slika 5, 6).

Slika 5: Z naravnim materialom učenci ponazorijo faze popolne preobrazbe.

Slika 6: Z naravnim materialom učenci ponazorijo faze nepopolne preobrazbe.

Nalogo v naslednjem koraku nadgradimo tako, da naravni material, ki predstavlja žival (jajčece, ličinka, buba, odrasla žival) nadomestimo z različnimi oblikami in velikostmi suhih testenin (slika 7 in 8), nato pa še suhih stročnic (slika 9 in 10).

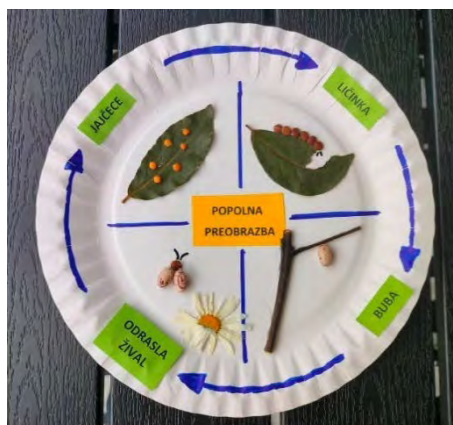

Slika 7: Faze popolne preobrazbe uprizorjene s suhimi testeninami.

Slika 8: Faze nepopolne preobrazbe uprizorjene s suhimi testeninami.

Učenci testenine in stročnice poljubno izbirajo glede na oblike in velikosti tako, da z njimi uprizorijo posamezne faze. Dodatke na krožnikih ki ne predstavljajo živali (npr. cel in pogrizen list, vejice) ohranijo iste.

Slika 9: Faze popolne preobrazbe uprizorjene s suhimi stročnicami.

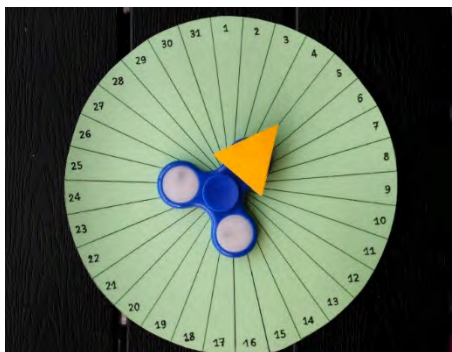

Slika 10: Faze nepopolne preobrazbe uprizorjene s suhimi stročnicami.

Na tak način, ko testenina in stročnica zamenjata žival, dobijo učenci boljši vpogled v to, kaj vse lahko ljudje uživamo kot alternativni vir hrane. Testenine smo izbrali zato, ker jih večina otrok z veseljem uživa, stročnice pa dejansko predstavljajo vir beljakovin. S tako predstavitvijo žuželk na krožnikih želimo učencem žuželke približati, saj veliko zadržkov glede uživanja žuželk izvira ravno iz strahu in predsodkov do teh živali.

2.3 DIDAKTIČNA IGRA – FARMA PRIHODNOSTI

Kako uspešni smo pri gojenju mokaarjev in kakšen je naš doprinos k varovanju okolja bomo preverili v didaktični igri »Farma prihodnosti«. Igra je primerna za 2-6 igralcev, zato v primeru, da imamo več otrok potrebujemo več kompletov iger.

Slika 11: Material ki ga potrebujemo za izvedbo igre naberemo v naravi.

Slika 12: Ruleta z vrtavko.

Z učenci odidemo v naravo, kjer naberemo enake predmete (kamenčke, vejice, plodove, semena) in jih položimo v zato pripravljeno posodo, vrečko, škatlo. Število kamenčkov v posodi je odvisno od tega, koliko učencev je v skupini. Potrebujemo po 10 kamenčkov za vsakega igralca in dodatnih 20 kamenčkov, ki morajo biti v posodi ob samem začetku igre. Za 4 igralce torej potrebujemo skupno 60 kamenčkov (slika 11).

Za igro potrebujemo tudi posebno »ruleto«, ki jo izdelamo sami. Za izdelavo potrebujemo krog iz trše lepenke, na katerega s flomastri narišemo polja, ki jih nato oštevilčimo po vrstnem redu. Potrebujemo še vrtavko (fidget spinner), na katero nalepimo puščico iz lepenke, vrtavko pa nato z lepilom pritrdimo na sredino naše »rulete«. (slika 12).

Igro pričnemo tako, da je v posodi 20 kamenčkov, vsak igralec pa ima pri sebi po 10 kamenčkov. Prvi učenec zavrti vrtavko na ruleti. Ta se bo ustavila na določenem polju, označenem s številko. V posebej pripravljeni tabeli (preglednica 1) učenec številko poišče in prebere trditve z nalogo. Naloga mu narekuje koliko kamenčkov naj vzame ali vrne v posodo.

Učenci skozi naloge berejo trditve, ob tem utrjujejo znanje in ob tem začutijo kako gojenje določene živali vpliva na dobrobit okolja, torej katere so za okolje boljše. Igralec, ki ostane brez kamenčkov je izpadel iz igre, saj ni bil uspešen pri proizvodnji trajnostne hrane, poleg tega pa je pustil tudi največji ogljični odtis. Igra se konča ko v posodi zmanjka kamenčkov. Zmagovalec je tisti, ki mu ostane največje število kamenčkov in je s tem tudi največ prispeval k varovanju okolja in njegovem trajnostnemu razvoju.

Preglednica 1: Tabela s trditvami (nalogami).

1	Samička črička izleže 1200 jajčec na mesec	vzemi 10
2	Kokoš izleže 200 jajc na leto	vzemi 6
3	Svinja skoti do 13 mladičev na leto	vzemi 4
4	Govedo skoti 1 telička na leto	vzemi 1
5	Žuželke lahko vsebujejo alergene (gluten, alergije na rake, pršice)	vrni 5
6	10 kg hrane potrebuješ za proizvodnjo 1 kg govedine	vzemi 1
7	10 kg hrane potrebuješ za proizvodnjo 9 kg čričkov	vzemi 9
8	10 kg hrane potrebuješ za proizvodnjo 5 kg perutnine	vzemi 5
9	10 kg hrane potrebuješ za proizvodnjo 3 kg svinjine	vzemi 3
10	Za 1 kg beljakovin iz čričkov potrebuješ 15 litrov vode	vrni 1
11	Za 1 kg beljakovin iz perutnine potrebuješ 2300 litrov vode	vrni 4
12	Za 1 kg beljakovin iz svinjine potrebuješ 3500 litrov vode	vrni 6
13	Za 1 kg beljakovin iz govedine potrebuješ 30000 litrov vode	vrni 10
14	100 g čričkov vsebuje 68 g beljakovin	vzemi 7
15	100 g govedine vsebuje 24 g beljakovin	vzemi 3
16	100 g piščanca vsebuje 25 g beljakovin	vzemi 3
17	100 g svinjine vsebuje 26 g beljakovin	vzemi 3
18	Za 1 kg beljakovin iz čričkov potrebuješ 15 m ² površine	vrni 1
19	Za 1 kg beljakovin iz perutnine potrebuješ 45 m ² površine	vrni 3
20	Za 1 kg beljakovin iz svinjine potrebuješ 55 m ² površine	vrni 4
21	Za 1 kg iz govedine potrebuješ 250 m ² površine	vrni 8
22	Za gojenje žuželk ne potrebuješ antibiotikov in drugih zdravil	vzemi 10
23	Žuželke vsebujejo vse esencialne aminokisline	vzemi 5
24	Poginila ti je 1 krava	vrni 10
25	Poginil ti je 1 čriček	vrni 1
26	Poginila ti je 1 kokoš	vrni 3
27	Poginil ti je 1 prašič	vrni 5
28	80 % žuželke je uporabne za prehrano človeka	vzemi 6
29	55 % kokoši je uporabne za prehrano človeka	vzemi 4
30	55 % prašiča je uporabnega za prehrano človeka	vzemi 4
31	40 % goveda je uporabnega za prehrano človeka	vzemi 2

Slika 13: Izgled celotne didaktične igre »Farma prihodnosti«.

3. ZAKLJUČEK

Žuželke so najbolj številčna skupina živali na svetu. V nekaterih deželah so žuželke v prehrani prisotne vsakodnevno, medtem ko imamo Evropejci še vedno veliko pomislekov. Vzorci hranjenja so globoko zakoreninjeni v kulturi in jih je težko spremeniti. Zahodna populacija ljudi ima pogosto negativen odnos do žuželk, kar pogosto povezujejo s škodljivci in umazanijo. Eden izmed možnih načinov kako prepričati potrošnike so degustacije. Zanimivo je dejstvo, da sicer veliko žuželk pojemo nevede, bodisi skrite v sadju, kruhu ali kakšnem drugem živilu. Lahko pa se nam to zgodi tudi nehote na sprehodu, npr. pri vožnji s kolesom, ko nam žuželka enostavno zaide v usta. Zagotavljanje ustreznih informacij o hranilni vrednosti, varnosti in uporabnosti, dodajanje žuželk v znane izdelke, poudarjanje podobnosti užitnih žuželk z raki, uporaba vzornikov (npr. kuharski mojstri, glasbeniki),

priporočila v zdravstvenem in živilskem sektorju in izdelava jedi iz žuželk so možnosti, preko katerih bi lahko žuželke približali širši populaciji ljudi.

Farma prihodnosti iz naše vsebine se osredotoča predvsem na gojenje hrošča mokařja, saj je njegovo gojenje v primerjavi z gojenjem čričkov in kobilic enostavnejše in tako najbolj primerno za začetnike. Učencem želimo pokazati, da so užitne žuželke zdrava alternativa prehranjevanja z ustrezno prehransko vrednostjo in so lahko tudi okusen obrok s privlačnimi senzoričnimi lastnostmi.

Z žuželkami v prehrani se bodo tekom svojega življenja slej ko prej srečali tudi učenci sami, zato potrebujejo znanje in informacije tudi iz tega področja. Vsebina je medpredmetna, saj vključuje učne cilje iz področja prehrane, naravoslovja, biologije, kmetijstva. Če bomo želeli živeti zdravo in ohraniti planet z veliko življenjsko pestrostjo, bo v sodobnem času potrebno najti ravnovesje med našimi željami, potrebami in naravo.

4. VIRI IN LITERATURA

Buggy and Buddy (n.d). Paper plate Butterfly life cycle craft. Pridobljeno 10.6. 2023 s <https://www.pinterest.com/pin/103934703888483684/>

Hadner Hvala, S. (2023). Na policah trgovin hrana iz insektov in žuželk? Vidne oznake niso potrebne! Zurnal24.si. Pridobljeno 6.6.2023 s <https://www.zurnal24.si/slovenija/na-policah-trgovin-hrana-iz-insektov-in-zuzelk-vidne-oznake-niso-potrebne-404406>

Klemenčič, I. (2023). Žuželke kot hrana prihodnosti. Dnevnik. Pridobljeno 6.6.2023 s <https://www.dnevnik.si/1042954842?fbclid=IwAR0k3NOFQYLnu1DdMhfvbg-RjC8kky3NJ6sHeL8ssfPVwm55bHcVJQ7EZOo>

Kočar, M (2019). Žuželke v prehrani človeka. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za živilstvo. 31 str.

Majhne žuželke – velik učinek! EU odobrila žuželke kot živilo. (2.6.2021). European Commission. Newsroom. Pridobljeno 10.6.2023 s <https://ec.europa.eu/newsroom/sante/items/712990/sl?fbclid=IwAR1URw5tCDz1Q68yAqKRy6b5MVBv2GDJaZWLSXrhRWMdfRyDRunL2Bp-w8>

Mokařji – kalorične bombice. (2022). DS Reptiles. Pridobljeno 6.6.2023 s <https://ds-reptiles.com/mokarji-kaloricne-bombice/>

Peterman, M. (2023). Žuželke v prehrani: Kaj je dobro vedeti? Zveza potrošnikov Slovenije. Pridobljeno 10.6.2023 s <https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/zuzelke-v-prehrani-kaj-je-dobro-vedeti-2023-01-26>

- Peterman, M. (2021). Ličinke na krožniku kot opcija za trajnostno prehranjevanje. Zveza potrošnikov Slovenije. Pridobljeno 10.6.2023 s <https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/licinke-na-krozniku-kot-opcija-za-trajnostno-prehranjevanje-2021-07-14>
- Pogačar T. in Kajfež Bogataj L. (2022). Prehrana v luči podnebnih sprememb. V: Živila, hranila in prehrana prihodnosti. 31. Bitenčevi živilski dnevi, Ljubljana, 15. jul. 2022, Vidrih R., Terpinč P., Mahnič N. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za živilstvo: 8-23
- Polak T., Lušnic Polak M., Demšar L. (2022). Meso in mesni nadomestki. V: Živila, hranila in prehrana prihodnosti. 31. Bitenčevi živilski dnevi, Ljubljana, 15. jul. 2022, Vidrih R., Terpinč P., Mahnič N. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za živilstvo: 54-66
- Šubic, P. (2023). Obiskali smo prvega registriranega rejca mokařev pri nas. Finance. Pridobljeno 5.6.2023 s <https://agrobiznis.finance.si/9008285/Obiskali-smo-prvega-registriranega-rejca-mokarjev-pri-nas>
- V EU kot novo živilo odobren hišni muren.(11.2.2022). STA. Dnevnik. Pridobljeno 5.6.2023 s <https://www.dnevnik.si/1042983120?fbclid=IwAR1SWb8-IFsxNbh8MxgQlNA-cjliysfLxiSxpBIBuvGIg53L7U6EwJgNdN0>
- Žigon, P. (2016). Mokařji (*Tribolium* sp.). Pridobljeno 13. junij 2023 s <https://www.ivr.si/skodljivec/mokarji/#1511794986291-bf8541a8-3c50>
- Žuželke v prehrani: Kaj prinaša nova zakonodaja? (27.1.2023). Prehrana.si. Nacionalni portal o hrani in prehrani. Pridobljeno 3.6. 2023 s https://www.prehrana.si/clanek/678-zuzelke-v-prehrani-kaj-prinasa-nova-zakonodaja?fbclid=IwAR3JFY3zL-ZpDee5YRI0ISsygMC_9S0siRI5ko_sJhqc3wR-d8Am-dQB7ww
- Žuželke v prehrani: katere so dovoljene, kje in kako? (1.2.2023) Revija Ekodežela. Pridobljeno 5.6.2023 s https://www.ekodezela.si/eko-aktualno/zuzelke-v-prehrani-katere-so-dovoljene-kje-in-kako/?fbclid=IwAR3rsh7_Wy0ST6LlcSOUjRltPxSv5i3NXp8Qgh---b06gmC064iaoF930dw

GOZDNA OLIMPIADA

Nina Kump Papić, OŠ Podzemelj

POVZETEK

V članku želim predstaviti različne dejavnosti, pripravljene po pristopih poučevanja na prostem. Učenci preko lastnih čutnih zaznav pri ustvarjanju v naravi in preživljanju časa v naravi krepijo svoj osebni, socialni in estetski razvoj. Elementi skrivnostnosti še dodatno motivirajo učence k aktivnemu sodelovanju in posredno k pridobivanju raznolikih osebnih izkušenj. Povezovanje lastnih opažanj in ugotovitev pa učence pripelje do kritičnega mišljenja. Pouk v učilnici v naravi učence motivira in sam po sebi spodbudi k delu. Če pa se jim pripravi še zanimive dejavnosti, pa je pridobljeno znanje zagotovo dolgotrajnejše.

Ključne besede: čutila, lupe, medpredmetno povezovanje, skrivnostnost, učilnica v naravi, kritično mišljenje

1 UVOD

Ni potrebno delati posebnih študij, ki bi potrdile, da učence delo v naravi, ki jo zamenjajo za učilnico med štirimi stenami, izredno motivira. Ko učenci raziskujejo sami in sami pridejo do določenih spoznanj in posledično novega znanja, je to znanje zagotovo dolgotrajnejše in učence dodatno motivira za delo in samostojno odkrivanje novih spoznanj. V prispevku sem želela da:

- učenci preko svojih čutil pridejo do novih spoznanj,
- učenci samostojno raziskujejo okolico in naravo ter se učijo iz lastnih izkušenj,
- bi delo v naravi učence spodbudilo k strpnosti drug do drugega in do pozitivnega odnosa do narave,
- opolnomočim učence, da so ustvarjalni, prilagodljivi in sposobni pozitivnega delovanja ter s tem povzročanja sprememb,
- omogočim učencem priložnosti za učenje v domačem naravnem okolju, ki je na dosegu roke,
- ponovijo znanje, pridobljeno tekom leta,
- uporabim različne metode in oblike dela, ki učence ves čas motivirajo.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

V prispevek sem vključila aktivnosti po metodi estetskega pristopa, pristopa skrivnostnosti in iz seminarja »Naučimo otroke kritično razmišljati in opazovati naravo«.

2.1 GOZDNA OLIMPIADA

Uvod v načrtovano dejavnost je potekal v razredu v jutranjem krogu. Učence sem povabila, da podajo predloge, za kateri prostor v naravi bi danes zamenjali našo učilnico. Hitro so se strinjali, da

je to šolsko igrišče, bližnji travnik in gozdček, kjer najraje preživljajo aktivne odmore in minute za zdravje.

Povabila sem jih, da se z repelenti zaščitijo pred klopi in odpravili smo se na šolsko igrišče. Tam sem jim prebrala zgodbo s pridihom skrivnostnosti (Govorila je o palčku, ki jim je v gozdu, na igrišču in travniku pustil naloge, s katerimi želi preveriti, če so se v 2. razredu naučili kaj novega in če smejo iti v 3. razred. Vsaka naloga je oštevilčena in označena z rumeno palico. Ob koncu vseh opravljenih nalog je palček zanje pripravil presenečenje).

Razdelili so se v skupine po tri. Vsaka skupina je dobila zbirni kartonček. Ko je opravila posamezno nalogo, se je oglasila pri meni v »pisarni v naravi«, da sem preverila pravilnost in pri vsaki opravljeni nalogi so dobili črko, ki so jo vpisali v preglednico. Vse opravljene naloge in posledično zbrane črke so učence pripeljale do presenečenja in zaslužene nagrade.

Naloge:

1. NALOGA: ZNAŠ IZRAČUNATI? (MATEMATIKA)

Na tej postaji so učenci ponovili računanje seštevanja in odštevanja do 100.

2. NALOGA: REŠI KRIŽANKO (SPOZNAVANJE OKOLJA)

Na tej postaji so ponovili živali, ki živijo na travniku.

3. NALOGA: POIŠČI BESEDE (SLOVENŠČINA, SPOZNAVANJE OKOLJA)

Na tej postaji so prepoznavali in iskali besede travniških rastlin.

4. NALOGA: NA ASFALT NATANČNO NARIŠITE SENCO DVEH ČLANOV VAŠE SKUPINE. (LIKOVNA UMETNOST, SPOZNAVANJE OKOLJA)

Na tej postaji so se morali postaviti tako, da je bila njihova senca čim daljša in nekdo iz skupine je senco obrisal.

5. NALOGA: IZBERITE ENO PESEM IN ENO DREVO V GOZDU. VSAK ČLAN SKUPINE NAJ JO NA DRUGAČEN NAČIN (TIŠJE/GLASNO/VESELO) PREBERE DREVESU. (SLOVENŠČINA, GLASBENA UMETNOST)

Na tej postaji so se morali umetniško izražati in vaditi branje.

6. NALOGA: IZ NARAVNEGA MATERIALA (VEJIC, KAMNOV, RASTLIN, MAHU, LISTJA ...) IZDELAJTE VSAK SVOJ SELFI (OBRAZ). (LIKOVNA UMETNOST)

7. NALOGA: SESTAVITE DVE ZANIMIVI UGANKI. POSKUSITE UPORABITI RIME. (SLOVENŠČINA, GLASBENA UMETNOST)

8. NALOGA: POIŠČITE NEKAJ IZŽREBAJTE 3 LISTIČE IN TO V NARAVI POIŠČITE ...

Na tej postaji so morali poiskati nekaj; toplega, mehkega, hladnega, ostrega, dišečega, hrapavega, krhkega, kosmatega, velikega, majhnega, mokrega, lesenega, oranžnega, rjavega, živega, rumenega, oglatega, gladkega, letečega, šumečega, bodečega, ljubkega, užitnega, kar ne sodi v naravo. Za vsako od osmih opravljenih nalog si je skupina pridobila črko. Vseh osem zbranih črk je učence pripeljalo do zaslužene nagrade (S L A D O L E D).

Učenci so se učili v gibanju. Ponavljali so učno snov, jo utrjevali, se urili v socialnih veščinah in medpredmetno povezovali.

2.2 POHOD, VLOGE NA POHODU, POHODNE PALICE, SLONJA UŠESA, OPAZIM, ZANIMA ME, SPOMINJA ME NA

Z učenci smo se odpravili na pohod. Pred odhodom sem določenim učencem razdelila vloge, ki so jih morali na pohodu opravljati, vendar se niso smeli izdati do povratka v šolo. Najbolj glasen in pogumen učenec v razredu je dobil vlogo „zadnje metle“. Ves čas je spodbujal sošolce pri hoji, hkrati pa je poskrbel, da je bil vedno zadnji v koloni. Učenka, ki rada poje je postala „spodbujevalka dobre volje“. Vsakič, ko smo se ustavili, je predlagala, da kakšno pesem zapojemo, med hojo je pripovedovala šale in skrbela za pozitivno vzdušje. Učenka, ki je zelo empatična do sošolcev, je bila „opazovalka počutja“. Med hojo se je z učenci pogovarjala o njihovih občutkih, skrbela, da so vsi dobro... „Volan“ je bila učenka, ki je pri hoji običajno med počasnejšimi, zato je tokrat narekovala tempo cele skupine, saj je bila ves čas na začetku. „Varnostnik“ je poskrbel, da je cela skupina izvedela, če prihaja kakšen avto, da hodimo v strnjeni in urejeni koloni. „Fotografinja“ je v objektiv ujela vse posebne in unikatne trenutke pohoda.

Na poti skozi prvi gozdček so dobili nalogo, da si poiščejo primerno palico, ki jim bo v pomoč pri hoji. Vsak od učencev si jo je tudi po svoje okrasil z naravnim materialom in zares so jih te palice spremljale ves pohod, nekateri so jih celo odnesli domov.

Ustavili smo se tudi ob ribniku, kjer smo opazovali in iskali različne živali. Bilo jih je veliko, zato smo jim tudi prisluhnili. Naredili smo slonja ušesa in prisluhnili ptičem, žabam, črčkom ... Opazovali smo gibanje različnih žuželk, pajkov, žabe, polža in deževnika.

V dneh pred pohodom smo brali odlomek iz knjige Astrid Lindgren, Ronja razbojniška hči. Na pohodu sem jih na to spomnila, saj je tudi Ronja rada odkrivala prostrane gozdove. Učenci so se prelevili v novinarje in Ronje. V parih so izvedli intervju. Novinar je spraševal Ronjo različna vprašanja, Ronja pa je uporabila nekoliko svoje domišljije in zvito odgovarjala na vprašanja.

Na enem izmed postankov na pohodu so si učenci poiskali v naravi predmet, ki je pritegnil njihovo pozornost. V paru so se o njem pogovarjali. Razvijali so natančno opazovanje, svojo domišljijo in povezovali različna področja med seboj. V paru so drug drugemu opisovali, kaj na tem predmetu opazijo (Opazim ...). Opažanja so morala temeljiti le na tem, kar so opazili s svojimi čutili. Na naslednji stopnji so drug drugemu odkrili, kaj jih v zvezi s tem predmetom zanima. Postavljali so

vprašanja (Zanima me...). Na zadnji stopnji pa so lahko povezovali različna področja in navajali drug drugemu, na kaj jih vse ta izbrani predmet spominja (Spominja me na ...).

2.3 PREMAGOVANJE STRAHU

Nekega jutra sem učence povprašala »Česa te je v življenju najbolj strah? Česa se najbolj bojiš?« Svoj odgovor so anonimno zapisali in listek vrgli v za to namenjeno škatlo. Čez nekaj dni sem učencem predstavila rezultate »ankete«. V naboru odgovorov je bilo tudi nekaj učencev, ki se bojijo kač.

V razred sem povabila znanca, ki ima ameriškega pitona, hišnega ljubljénčka. Ker smo pri naravoslovju in tehniki ravno pričeli z obravnavo kraljestev, sem jim omenila le, da nas bosta v razredu obiskala »dva organizma«. Gospod je prišel s škatlo v rokah. Škatla je zaprta potovala po krogu iz roke v roko učencev in lahko so uporabili vsa čutila in poskusili ugotoviti, kaj je v škatli. Nenazadnje smo dali škatlo na sredino kroga in jo odprli. Najprej je pri nekaterih učencih sledil šok, ob koncu dejavnosti so prav vsi držali kačo v rokah in premagali strah. Kačo so opazovali tudi z lupami in odkrivali tisto, česar o njej še niso vedeli. Opazovali so tudi njen olevke, ga merili ...

Pri obeh dejavnostih; gozdni olimpiadi in tudi premagovanju strahu sem uporabila veliko različnih metod in oblik dela. Vse od frontalnega dela, dela v skupini, individualnega dela, praktičnega dela, terenskega dela do pogovora, razlage, raziskovanja, zgodbe s pridihom skrivnostnosti-dela z besedilom, ustvarjanje z naravnim materialom, medpredmetnega povezovanja in uporabe vseh čutil. Uporabila sem znanje pridobljeno na seminarju estetskega pristopa, skrivnostnosti in naučimo otroke kritično razmišljati.

Učenci so bili skozi vse aktivnosti in naloge motivirani za delo. Zgodba s pridihom skrivnostnosti je bil enkraten uvod v dan in motivacija, ki je trajala skozi vse aktivnosti in naloge. Ves čas so timsko sodelovali, kazali radovednost do dela in nalog, se veselili s sošolci uspeha in s sošolci delili izkušnje ter svoje znanje. Kljub temu, da vsak dan precej časa preživimo zunaj, so učenci tudi tokrat dokazali, da jih učenje na prostem ob zanimivih nalogah še kako pritegne.

Ugotovila sem, da so učenci na prostem nemoteno sodelovali s sošolci in se niso prav nič prepirali. Bili so izredno strpni tudi do počasnejših pri delu, saj niso bili časovno omejeni. K temu je pripomogla prav gotovo tudi motivacijska zgodba na začetku (palček).

Prav tako smo dokazali, da se da premagati strah (kača), le ustrezne pristope je potrebno izbrati.

Slika 1: Učenka premagala strah pred kačo (lasten vir)

Slika 2: Slonja ušesa (lasten vir)

Slika 3: Pohodna palica (lasten vir)

3 ZAKLJUČEK

Zavedam se, kako pomembna so čutila, zato jih želim v pouk in načrtovane dejavnosti vključiti čim več. Prav je, da otroci razvijajo kritično mišljenje, zato jih je na začetku pri tem potrebno tudi malo spodbujati. Znanje, pridobljeno pri pristopih poučevanja na prostem, je zagotovo dolgotrajnejše, saj učenci do ugotovitev pridejo preko lastne izkušnje in lastnega raziskovanja. Učne ure pripravljene v naravi so tako za učence kot tudi za učitelja odlična izbira in naložba v dolgotrajno znanje.

OBČANSKA ZNANOST KOT METODA UČENJA NA PROSTEM

Ema Meden, Andragoški center Slovenije in Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani; Johanna
Amalia Robinson, Andragoški center Slovenije

POVZETEK

Učenje na prostem odraslim omogoča, da se povežejo z naravo, razvijajo zelene kompetence in bolje razumejo svet okoli sebe. Prispevek obravnava vključevanje izobraževanja odraslih v reševanje globalnih izzivov, občansko znanost in izkustveno učenje, ki smo ju povezali v programu okoljskega učenja. Udeleženci so spoznali opraševalce sončnic, jih sistematično opazovali ter o njih zbrali podatke. Cilj tega procesa je bila spodbuda k opazovanju naravnega okolja in razmisleka o vplivu podnebnih sprememb nanj, v širšem smislu pa razumevanje procesov v naravi. Ugotovili smo več pozitivnih učinkov te metode. Prispevek osvetljuje več vidikov izkustvenega učenja in potrebo po nadaljnjem razvoju učenja na prostem kot novosti v izobraževanju odraslih. Osvetljuje tudi ključno vlogo komunikacije med udeleženci in koordinatorji, kadar gre za samostojno učenje na prostem. Nadaljnje raziskovanje občanske znanosti je bistvenega pomena za razumevanje in nadaljnji razvoj te metode v izobraževanju in ozaveščanju odraslih.

Ključne besede: Občanska znanost (citizen science), izobraževanje odraslih, opazovanje, opraševalci, didaktična inovacija

1 UVOD

Učenje na prostem je za odrasle priložnost, da se povežejo z naravo, bolje razumejo svet okoli sebe in razvijajo nove spretnosti. Ličen (2009) izobraževanje v odraslosti opiše kot modrost prilagajanja okolju, spreminjanja okolja ter osebne razvoja. Izobraževanje lahko torej odrasle opolnomoči za odziv na osebne, lokalne in globalne izzive.

Odrasli so velika in raznolika skupina, katere odziv je ključen za nadaljnji razvoj, ker obsega odločevalce, volivce in aktivne na trgu dela. Zato so odrasli ključna ciljna skupina, ki jo je potrebno opolnomočiti (UNESCO, 2022). Eden od trenutnih izzivov na globalni ravni so podnebne spremembe. Šesto poročilo medvladnega foruma za podnebne spremembe (IPCC, 2022) poudarja, da je podnebno odporen razvoj povezan z ukrepi blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe, kar podpira trajnostni razvoj. Podnebne spremembe so v izobraževanju odraslih vključene v izobraževalne programe Andragoškega centa Slovenije (ACS), ki jih nadgrajuje v okviru projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju (PCVIZ). Projekt PCVIZ povezuje javne izobraževalne zavode, financira in upravlja ga Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo s sredstvi Sklada za podnebne spremembe, poleg financerja pa ga nadzoruje še Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Projekt med drugimi razvija inovativne učne metode (Bogataj idr., 2022).

Metode so eden »vidnejših« elementov izobraževanja, ki v učnem procesu predstavljajo »urejeno vodenje« (Govekar-Okoliš in Ličen, 2008). Metodo občanske znanosti bi lahko uvrstili med aktivne

izobraževalne metode, kjer je poudarjena odgovornost učečih ter preplet učenja z delovanjem (prav tam).

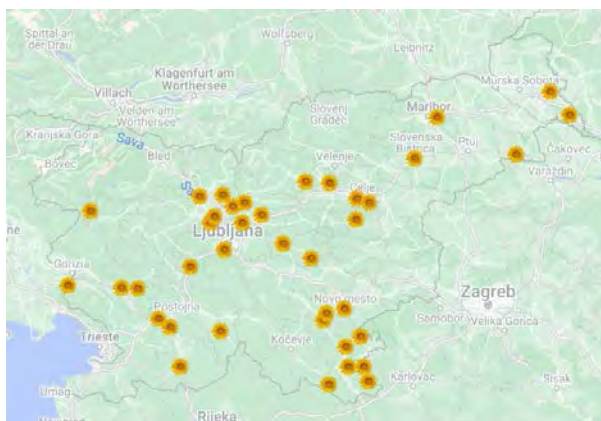
V prispevku opisujemo občansko znanost kot inovativni pristop k metodi učenja na prostem. Podroben opis zbiranja in analize bioloških podatkov bo objavljen v znanstveni publikaciji (Gradišek idr., n.d.), v nadaljevanju pa predstavljamo potek in rezultate spoznanj z vidika izobraževanja odraslih.

Občansko znanost smo za okoljsko učenje odraslih vpeljali poleti 2022. K sistematično organiziranemu opazovanju opraševalcev smo povabili najširšo javnost oz. javne, zasebne in nevladne izvajalce izobraževanja odraslih ter posredno tudi udeležence njihovih programov. Izvedena aktivnost je v izobraževanje odraslih v Sloveniji prinesla novo vsebino (opazovanje opraševalcev) pa tudi (nam) novo občansko znanost ter z njo povezane pristope (učenje na prostem, samostojno koordinirano opazovanje, kombinirano učenje na terenu in z IKT orodji ter neposreden in dolgotrajen voden stik z raziskovalci).

2 OPAZOVANJE OPRAŠEVALCEV SONČNIC

Pri konceptu občanske znanosti (citizen science) gre za to, da so posamezniki, ki sicer sami niso znanstveniki nekega področja, vključeni v znanstveni-raziskovalni proces, bodisi s svojim znanjem ali z uporabo orodij. Največkrat sodelujejo v obliki pomoči pri zbiranju podatkov, kar je tudi stroškovno učinkovito, zlasti kadar gre za širši časovni ali prostorski obseg ter fino časovno-prostorsko ločljivost (Bonney idr., 2009). Udeležba v izobraževanju zato ponuja posebno priložnost za spoznavanje raziskovalne teme, hkrati pa pomaga krepiti znanstveno pismenost. Občanska znanost, ki je usmerjena v biološke raziskave in ohranjanje narave, spodbuja udeležence, da gredo ven, opazujejo svoje okolje in zbirajo informacije v znanstvene namene (Cooper idr., 2007).

Preizkus občanske znanosti, ki smo ga izvedli na ACS, je imel več namenov: zbiranje podatkov, testiranje metode z vidika uporabnosti za razvoj izobraževanja odraslih, odzivanje na podnebne spremembe, okoljsko izobraževanje, dvig participacije. Kot ponudniki izobraževanja se nismo osredotočili le na zbrane podatke, temveč smo bili posebej pozorni tudi na opazovanje prenosa znanja ter priložnostnega učenja udeležencev v načrtnem procesu priprave ter zbiranja podatkov. Tovrstne aktivnosti v Sloveniji namreč pred tem v andragoškem kontekstu še niso bile preizkušene. Vsebinsko je bil osrednji namen spoznavanje opraševalcev sončnic in njihove raznolikosti. Opazovanju se je pridružilo več kot 100 udeležencev iz cele Slovenije. Da bi udeleženci ustrezno zabeležili pojav različnih družin opraševalcev, so se jih v času priprave na opazovanje naučili prepoznavati. Zasnovo opazovanja sta pripravila strokovnjaka za opraševalce dr. Danilo Bevk (Nacionalni inštitut za biologijo) in dr. Anton Gradišek (Inštitut Jožef Stefan), ki sta pripravila tudi Navodila in obrazce za zbiranje podatkov, ter udeležence za opazovanje usposobila. Na voljo sta jim bila tudi med potekom aktivnosti, in sicer na daljavo.

Slika 23: Lokacije, kjer so udeleženci opazovali opraševalce sončnic.

Andragoški center je opazovalcem zagotovil semena nizkorastnih sončnic, dnevnik opazovanja (tabele) za beleženje ter strnjen opis posamezne družine opraševalcev za lažje sprotno prepoznavanje posamezne kategorije opraševalcev: medonosna čebela, divja čebela, čmrli, muha trepetavka, hrošč, metulj, osa, drugo. Udeleženci so sončnice sadili na domačih vrtovih ali balkonih. Opazovali in beležili so najprej rast sončnic (sajenje, kaljenje, presajanje, cvetenje), nato pa opraševalce, ki so sončnice obiskovali. Da bi bili podatki kar najbolj kakovostni in zanesljivi, so poleg podpornih gradiv udeleženci rešili tudi slikovni kviz, kjer so pred in po opazovanju razvrščali fotografije opraševalcev v posamezno kategorijo.

Podatke so beležili, kadar so imeli čas, vendar so morali skrbno zapisati dan, uro ter trenutno vreme. Podatke smo nato na ACS digitalizirali, analizirali ter predstavili udeležencem na skupnem zaključnem srečanju novembra 2022.

Slika 24: Fotografije sončnic in opraševalcev so opazovalci delili med seboj.

Pomembna elementa izvedbe opazovanja sta bila učenje in koordinacija udeležencev.

1) Izkusveno učenje s poudarkom na »koristnosti« aktivnosti
Izkušnja je ključna vzporednica učenja na prostem s specifiko učenja odraslih. Odrasli se v izobraževanje manj vključujejo, če menijo, da ni smiselno (Collins, 2004). Izkusveno učenje s poudarkom na realnih problemih odrasle motivira za učenje. Pri občanski znanosti učenje spremlja občutek, da z opazovanjem narediš »nekaj dobrega« in prispevaš k napredku znanosti. Dodaten zunanji motivacijski dejavnik (širša slika) morda prispeva k lažji premostitvi upada intrinzične

motivacije. Hkrati sodelovanje z znanstveniki udeležence »prisili« v natančnost pri opazovanju in beleženju podatkov (del znanstvene pismenosti).

2) Koordinacija učenja na daljavo (gradiva, podpora)

Koordinacijo predstavljajo: predhodna strokovno-znanstvena priprava metodologije dela, možnost stalne komunikacije v času opazovanja in zaključna skupinska razprava v živo. Predhodno pripravo sta vsebinsko opravila predvsem zunanja sodelavca, strokovnjaka za opraševalce, organizacijsko pa ACS. V času opazovanja je bila koordinatorka preko e-maila na voljo za vprašanja opazovalcev, delovala pa je tudi Facebook skupina, kjer so opazovalci komunicirali med seboj in s strokovnjaki. Po zaključku opazovanja smo se vsi sodelujoči srečali na zaključnem srečanju, ki ni bilo namenjeno le seznanitvi udeležencev z rezultati opazovanja, ampak skupni refleksiji izkušenj in njihovi kontekstualizaciji (Sharlanova, 2004). Refleksija in izmenjava izkušenj po zaključku programa spodbujata učenje, zato je smiselno spodbujati tudi nadaljnje mreženje in izmenjavo med udeleženci po zaključku programa (Takano, 2010).

3 ZAKLJUČEK

Z izvedbo aktivnosti po načelih občanske znanosti smo prišli do naslednjih ugotovitev:

1) Učenje na prostem po principu občanske znanosti spodbudi posameznike in skupine, da se učijo in s konkretnim prispevkom pripomorejo razvoju nekega področja. Kadar ta pristop uporabimo za učenje in raziskovanje okoljske tematike, lahko spodbujamo pozitiven odnos do okolja. Aktivacija javnosti za opazovanje in aktivno upravljanje svojih lastnih vrtov v sklopu občanske znanosti lahko vodi v kumulativno pozitivne učinke biotske raznovrstnosti (Cooper idr., 2007; Deguines idr., 2020). Raziskovanje svojega bližnjega okolja okrepi navezanost nanj. Tudi tako pospešimo okolju prijazne vedenjske spremembe (Toomey idr., 2020).

2) Pri »razpršenem« učenju na prostem ključno vlogo igra komunikacija. Ob opazovanju opraševalcev se je to pokazalo tako v odnosu do koordinatorev (ACS in strokovnjaka) kot z odnosi znotraj skupine. S komunikacijo se razrešujejo dileme in izzive, hkrati pa ob izmenjavi izkušenj poteka učenje. Objave ostalih udeležencev v facebook skupini lahko vplivajo na motivacijo in spodbujajo razmislek (npr. zakaj na soudeležencevo sončnico prihaja več opraševalcev). Za koordinatore je takšna izvedba aktivnosti zelo zahtevna, tako z vidika komunikacije kot vodenja evidenc.

3) V izobraževanju odraslih doslej ni bilo razvitega učenja na prostem. Odrasli so skupina, ki ima najaktivnejšo vlogo pri prilagajanju trenutnim aktualnim izzivom. Učenje na prostem zanje predstavlja priložnost za krepitev zelenih kompetenc (Bianchi idr., 2022) v učnem okolju, kjer so soočeni z realnimi lokalnimi problemi, kar dodatno poudarja potrebo po nadaljnjem razvoju te metode.

Dober odziv in povratne informacije sodelujočih omogočajo pospešen nadaljnji razvoj občanske znanosti v izobraževalne namene in terjajo odločitve glede razumevanja in uporabe občanske znanosti:

- kot pretežno izobraževalnega ali pretežno raziskovalnega pristopa,
- kot spodbude sprememb vedenja ter celovitejšega razumevanja lastnega delovanja in vpliva,
- kot motivatorja za razumevanje in vpeljavo raziskovalnega/problemskega mišljenja,
- kot pristopa za ozaveščanje o makro-sistemih, kot je npr. podnebje.

4 VIRI IN LITERATURA

Bianchi, G., Pisiotis, U. and Cabrera Giraldez, M. (2022). GreenComp The European sustainability competence framework, Punie, Y. and Bacigalupo, M. editor(s), EUR 30955 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040

Bogataj, N., Kregar S., Uršič, D., Belasić, I (2022). Izzivi zelenega prehoda v izobraževanju – primer projekta Podnebni cilji v vzgoji in izobraževanju. V: PERKO, Igor (ur.), et al. *IRDO Joint Conferences on Socially Responsible Society 2022 : Green, Digital and Inclusive Transition: How to Make it Happen? : 2-3 June 2022, (Slovenia, Maribor, European Union, online performance) : [conference proceedings]*. Electronic ed. Ljubljana: Institute for the Development of Social Responsibility (IRDO), 2022. 14 str. Collection Social responsibility. ISBN 978-961-7141-02-3. <https://irido.si/irido2022/referati/day2-2022-paper-bogataj-ok.pdf>

Bonney, R., Cooper, C. B., Dickinson, J., Kelling, S., Phillips, T., Rosenberg, K. V., & Shirk, J. (2009). Citizen Science: A Developing Tool for Expanding Science Knowledge and Scientific Literacy. *BioScience*, 59(11), 977–984. <https://doi.org/10.1525/bio.2009.59.11.9>

Collins, J. (2009). Lifelong learning in the 21st century and beyond. *Radiographics*, 29(2), 613-622. <https://doi.org/10.1148/rg.292085179>

Cooper, C., Dickinson, J., Phillips, T., & Bonney, R. (2007). Citizen Science as a Tool for Conservation in Residential Ecosystems. *Ecology and Society*, 12(2). <https://doi.org/10.5751/ES-02197-120211>

Deguines, N., Princé, K., Prévot, A.-C., & Fontaine, B. (2020). Assessing the emergence of pro-biodiversity practices in citizen scientists of a backyard butterfly survey. *Science of The Total Environment*, 716, 136842. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.136842>

Govekar-Okoliš, M., & Ličen, N. (2008). *Poglavja iz andragogike*. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.

- Gradišek, A., Robinson, J. A., Bogataj, N., & Bevk, D. (n.d.). Pollinators of Sunflowers through Citizen Science: An Adult Education Approach. *Acta Entomologica Slovenica (in print)*.
- IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA. doi: 10.1017/9781009157926
- Ličen, N. (2009). *Uvod v izobraževanje odraslih*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Sharlanova, V. (2004). Experiential learning. *Trakia Journal of Sciences*, 2(4), 36-39.
- Takano, T. (2010). A 20-year retrospective study of the impact of expeditions on Japanese participants. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 10(2), 77-94.
<https://doi.org/10.1080/14729679.2010.505707>
- Toomey, A. H., Strehlau-Howay, L., Manzollilo, B., & Thomas, C. (2020). The place-making potential of citizen science: Creating social-ecological connections in an urbanized world. *Landscape and Urban Planning*, 200, 103824. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103824>
- UNESCO, Institute for Lifelong Learning (2022). *5th global report on adult learning and education: Citizenship education: Empowering adults for change*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381666>

ŽIVLJENJE SE JE PREBUDILO...

Vanja Mele, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica, Podružnična šola »11.maj« Grahovo

POVZETEK

Aktivnosti, ki sem jih pripravila za učence 1. razreda, so zmes pristopa skrivnostnosti, strategij učenja na prostem ter estetskega pristopa. Interdisciplinarno se povezujejo s cilji in vsebinami iz učnih načrtov spoznavanja okolja, slovenščine, matematike, glasbene umetnosti in športa.

Elementi učenja na prostem so bili izraziteje vključeni pri učni temi Kaj rastline potrebujejo za rast in razvoj. V sklopu tega smo se pogovarjali tudi o njihovih življenjskih prostorih: vrt, skalnjak, gredica, polje, gozd. Elemente skrivnostnosti, skrivnostno pismo Čemaževega škratka, sem uporabila v uvodni motivaciji pri učni temi Čutila in na ta način v učencih vzbudila občutke pričakovanja in vznemirjenosti ter jih s tem pritegnila k aktivnemu sodelovanju. Estetski pristop je bil uporabljen v nadaljevanju same izvedbe v gozdu. IKT tehnologijo, tablični računalnik, so učenci uporabili za fotografiranje izdelkov in za snemanje ritmičnega izvajanja z naravnimi materiali. Elementi obeh pristopov ter učenja na prostem so bili uporabljeni na način, kot nam je bil predstavljen na izobraževanjih. Največjo inovativnost moje aktivnosti vidim v tem, da sta bili celotni izvedbi povezani v zaključeno celoto. Znanja treh različnih pristopov učenja in poučevanja sem uspešno vključila v že obstoječe učne vsebine, jih na ta način posodobila, preoblekla v novo, otrokom privlačnejšo podobo in predstavila v učilnico v naravi.

Ključne besede: čuječnost, izkustveno učenje, pogoji za rast, skalnjak in začutimo okolje.

1 UVOD

V preteklih letih sem pri poučevanju spoznavanja okolja nekatere učne teme izvajala na prostem. Opazila sem, da se je z izvajanjem aktivnosti v naravi izboljšalo počutje učencev v razredu, hkrati pa se je v njih vzbudila večja skrb za ohranjanje narave; pri učencih sem opazila tudi več veselja za raziskovanje narave. Sčasoma so po večkratnem obisku narave postajale učne ure bolj strukturirane. Učenci so se prej »povezali« z naravo, bili bolj motivirani za samo delo in posledično uspešneje reševali dane naloge ter usvajali nova znanja. Z uporabo treh oblik poučevanja: danes se učimo zunaj, elementov skrivnostnosti in estetskega pristopa sem določene vsebine pri spoznavanju okolja skušala povezati v neko celoto in jih tudi kontinuirano izvajati preko celega leta. Pri spoznavanju okolja so učenci prepoznali, poimenovali in primerjali različna živa bitja in življenjska okolja. Spoznavali so, kaj rastline potrebujejo za rast ter razvoj, da lahko človek sadi in seje določeno vrsto rastlin v jesenskem, pomladanskem in poletnem času ter da je za kulturne rastline potrebna določena skrb (zaščita pred snegom, mačko, škodljivci, hojo). Učenci so spoznavali svoje telo in odvisnost drug od drugega ter kako s svojim delovanjem posledično vplivajo drug na drugega. Spoznavali so, da so pomembna pravila oz. ustrezna ravnanja v določenih situacijah (Krnel, 2011). Učenci so se učili zapisati novo črko, brali slikopise rastlinam ter pisali besede ali krajše povedi. V naravi so razporejali elemente po eni lastnosti in to prikazali z drevesnim diagramom

(Žakelj, 2011). Učenci so z naravnimi materiali ustvarjali različne glasbene ritmične vzorce in pri snemanju uporabljali IKT tehnologijo. Pri dejavnostih na prostem so uporabili tudi tablični računalnik kot učno sredstvo za usvajanje novih znanj. Poleg vseh zadanih ciljev iz učnih načrtov, ki so bili doseženi z različnimi dejavnostmi na prostem, je življenjskega pomena, da učence navajamo na »vrnitev k naravi« od katere smo odvisni. Znanost že dokazuje pozitiven vpliv zelene barve ter eteričnih olj v naravi (fitocianov), ki polnijo gozdi zrak in prispevajo k dobremu počutju (Planinšek, 2021).

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

V sklopu naslova Življenje se je prebudilo... sta dve učni temi: Rast in razvoj rastlin ter Čutila. Pri prvi temi je bil poudarek na rastlinah, kaj potrebujejo za rast in razvoj. Projekt je potekal preko celega šolskega leta. Pri drugi temi je bil poudarek na spoznavanju sveta s čutili. Namen obeh učnih enot je bil učenje na prostem. Največji poudarek je bil na petih načelih uspešnega učenja v naravi: deljenja svojih občutkov z občutki učencev, upoštevanje posameznika, njegovih interesov ter vprašanj, usmerjanje otrokove pozornosti, opazovanje narave z lastnim izkustvom, ki mu je sledil pogovor in navdušenje nad doživljanjem narave (Cornell, 1994).

2.1 RAST IN RAZVOJ RASTLIN

2.1.1 Sajenje tulipanov in narcis

Jeseni smo z učenci sadili tulipane in narcise. Večina učencev teh cvetlic ni znala poimenovati. Učenci so spoznali, da so to čebulnice, znanilci pomladi, ki jih sadimo jeseni, cvetijo pa spomladi. Tako smo spoznali življenjski cikel. Spomladi smo opazovali, kako cvetijo, čigava cvetlica je zrasla, čigava ne in zakaj ne. Učenci so skušali ugotoviti, zakaj določena rastlina ni zrasla: škodljivci, pohodili so jo učenci, slabe ali bolne čebulice. Pri slovenščini je spomladi vsak učenec bral svoji cvetlici poljubno besedilo. Ker vse cvetlice niso zacvetele, so učenci lahko brali orehu ali hortenziji.

Slika 1: Sajenje tulipanov in narcis, osebni arhiv.

2.1.2 Sajenje hortenzije

Jeseni smo posadili hortenzijo. S pomočjo spleta so učenci spoznali, da so cvetovi lahko modre ali rožnate barve zaradi zemlje, v kateri raste. Opazovali smo jo v zimskem času. Ob koncu zime je razvila brste. Ker je spomladanski sneg polomil večino vej, smo okrog hortenzije iz vejic postavili ograjico, da je ne bi pohodili še učenci in jo tako zavarovali ter ji omogočili rast.

Slika 2: Sajenje hortenzije, osebni arhiv.

2.1.3 Skalnjak

Pred dvema letoma smo v okolici šole sadili cvetlice, leto pozneje pa travo. Zaradi pomanjkanja zemlje in poletne suše, cvetlice in trava kljub naši skrbi niso rasli. Ugotovili smo, da bo skalnjak primernejši za take razmere. Začeli smo s pripravo skalnjaka. Hišnik nam je pripravil teren, na katerega smo položili filc in nanj zložili kamenje. Spomladi smo se pogovorili, katere rastline potrebujejo za rast manj zemlje, manj vode in je skalnjak primeren življenjski prostor za njih. Učenci so obiskali babice, ki so jim podarile natresk. Med kamenje smo dali zemljo in vanjo posadili natresk. Pri tem so spoznali novo rastlino in se naučili, da rastlina za rast potrebuje prostor, zemljo, vodo, svetlobo, primerno temperaturo in zrak. Dva učenca sta prinesla nageljne ter sivko. Sčasoma so se nageljni posušili, sivka pa še vedno raste. Učenci so skušali ugotoviti, zakaj so se nageljni posušili. Prišli so do sklepa, da skalnjak ni primeren življenjski prostor za njih.

Slika 3: Skalnjak, osebni arhiv.

2.1.4 Zelenjavna gredica

Ob šoli imamo zelenjavno gredico. Gredico smo najprej opleli, zrahljali zemljo, nato pa vanjo posejali in posadili vrtnine, ki so jih prinesli učenci. Prinesli so semena solate, redkvice, korenja ter rdeč in rumen čebulček. Pogovorili smo se, katere vrtnine sadimo in sejemo v zgodnjem pomladanskem času. Časovne termine za rast posamezne rastline smo pregledali na setvenih vrečkah. Za domačo nalogo so se o tem pozanimali tudi pri svojih babicah. Na gredico smo postavili piktograme vrtnin, ki so jih učenci predhodno izdelali pri pouku.

Slika 4: Sejanje, osebni arhiv.

Čez nekaj dni smo opazili, da je del gredice razkopen. Ugotovili smo, da nam je ponagajala mačka. Učenci so predlagali, da postavimo ograjo, gredico prekrijemo s kopreno ali jo zaščitimo z vejami. Ker naša šola stoji ob gozdu, smo se odpravili tja po veje in z njimi zaščitili gredico. Na sprehodu smo se z vsemi čutili skušali povezati z naravo, zato je bil to naš »tihi sprehod« (Vilhar, Rantaša, 2021). Učenci se v gozdu že zelo dobro znajdejo, saj v okviru Eko šole veliko ur preživimo v naravi. Poznajo gozdni bonton. Učenci so pobrali le odpadle suhe veje. Pet učencev je imelo posebne zadolžitve. Opravljali so naloge vodje poti, zadnje metla, naravovarstvenika, motivatorja, opazovalca počutja drugih. Motivator je po potrebi sošolce opozarjal, da smo na »tihem sprehodu«.

Gredico za zelenjavo imamo že dlje časa. Letvice, ki so zadrževale zemljo, so zaradi vremenskih sprememb preperle in zemlja je začela uhajati. Hišnik je zamenjal letvice.

Slika 5: Zaščita gredice z vejami, osebni arhiv.

Slika 6: Obnovljena gredica, osebni arhiv.

Na gredici smo pustili rasti lanskoletno blitvo in solato, ki sta zacveteli maja. Učenci so spoznali, kako lahko doma pridelujemo lastna semena. Pri rasti korenja so spoznali, da vsaka rastlina potrebuje svoj prostor za optimalno rast, zato so ga prepulili. Zaradi slabih vremenskih razmer so rastline rastle počasi. Na podlagi teh spoznanj so učenci spoznali, da rastline potrebujejo za rast primerno temperaturo. Kljub temu, da so bili časovni termini za setev ugodni za vse rastline, so ugotovili, da je človek odvisen od narave in se ji mora prilagajati.

2.2 ČUTILA

Naša šola ima idealne pogoje za učenje v gozdu. Z učenci smo se pogovarjali, kako bi se morali primerno obuti in obleči za učenje v gozdu. Posebno pozornost smo namenili zaščiti pred klopi. Učencem sva predhodno naročili, naj pridejo primerno obuti. Naslednji dan nam je kuharica prinesla škatlo, ki je bila naslovljena na prvošolce. V njej je bil en zelen zvitek, ostali so bili beli. Dišalo je po čemažu. Predlagali so, da odpremo zelen zvitek. Bilo je pismo, ki nam ga je napisal Čemažev škrat in nas vabil v gozd. Učencem je sporočil, da so zunaj stopinje, po katerih naj se odpravijo. Opozoril jih je, naj dobro opazujejo, saj jim je ob poti postavil različne naloge. Učenci so bili navdušeni in nestrpno so skozi okno iskali škratove stopinje. Po malici sva jih s sodelavko razdelili v skupine. Vsaka skupina je imela nosača ter vodjo. Nosač je prejel vrečko, v katero so vsi iz skupine dali svoj zvitek, svinčnik, radirko, tršo podlogo za pisanje in podlogo za sedenje. Na poti iz šole so sledili čemaževim listom. Njihov vonj je učence še dodatno vodil po pravi poti. Od navdušenja so prvo postajo spregledali.

2.2.1 Ritmični vzorci iz naravnih materialov

Na drugi postaji jim je škratek napisal, naj poiščejo naravne materiale in zaigrajo na njih. Uporabili so storže, vejice in kamenje. Nalogo so izvedli v parih. Eden je zaigral, drugi je »odgovarjal« z igranjem na naravni material. Ob zaključku so se postavili v krog in vsak par je predstavil svoj ritmični vzorec. Ugotovili so, da so pri tej nalogi uporabili čutilo za sluh-uho. Spretnejši učenci so z IKT tehnologijo posneli sošolce med igranjem na improvizirana glasbila iz naravnih materialov. Z igranjem na naravne materiale so skušali zaigrati, kako se počutijo ali priklicati škratka. Nato so prisluhnili različnim zvokom iz okolja (Vilhar, Rantaša, 2021).

Slika 7: Igranje ritmičnih vzorcev, osebni arhiv.

2.2.2 Okušanje bukve, drevesni diagram

Na naslednji postaji so po skratkovih navodilih prežvečili bukov list ter ga izpljunili. Spoznali so, da je grenko kiselkastega okusa. Čutilo, s katerim so to zaznali, je jezik. S pomočjo tabličnega računalnika so spoznali, na kakšen način se lahko bukove in čemaževe liste uporablja v prehrani. Pogovorili smo se, da moramo biti previdni pri nabiranju čemaža, saj se lahko njegove liste zamenja z listi nekaterih drugih strupenih rastlin, kar nas lahko tudi stane življenja. Učenci so iskali užitne in neužitne rastline in jih razvrščali v drevesni diagram.

Slika 8: Drevesni diagram, osebni arhiv.

2.2.3 Nekaj gladkega, mokrega, mehkega,....

Čemaževi listi so učence pripeljali do drevesa, pod katerim so našli škatle z novimi navodili. Poiskati so morali nekaj mehkega, gladkega, hrapavega, hladnega, mokrega, suhega, nekaj, kar bode (opozorila sem jih, da se izogibajo trnjev, ki so lahko strupeni). Po svoji izbiri so morali najti še tri predmete. Prišli so do spoznanja, da so to nalogo opravili s pomočjo čutila kože, ki je čutilo za tip.

Slika 9: Nekaj mehkega, mokrega ..., osebni arhiv.

2.2.4 Pisanje pisma

Na zadnji postaji jih je čakalo pismo Čemaževega škrate, v katerem jih je spraševal, če so našli njegov dom. Prosil jih je, naj mu napišejo pismo, kako so se imeli in kaj jim je bilo všeč. Svoje vtise so zapisali, nekateri samo s posameznimi besedami. Pogovorili smo se, da so pri iskanju nalog in naravnih materialov, branju škratkovih navodil ter pisanju potrebovali oči, ki so čutilo za vid. Ko so se vračali v šolo, so morali po njegovem navodilu nabrati nekaj cvetlic in listov. Ob poti so našli območje, kjer je raslo več čemaža. V to območje se je najverjetneje skril škratek. Prestrašil se je njihovega glasnega govorjenja in teka. Pustili so mu pisma, ki so mu jih napisali. Ob vračanju v šolo so s pozornim opazovanjem narave našli še zadnjo postajo.

Slika 10: Pisanje pisma Čemaževemu škratu, osebni arhiv.

2.2.5 Velika tiskana črka H

Na tej postaji jim je škratek naročil, naj jim učiteljica pokaže, kako se pravilno napiše črka H. Usedli so se na hlod in vadili smer zapisa, nato pa so po škratkovih navodilih črko H sestavljali iz naravnih materialov, črko so pisali s palicami po zemlji. Določeni učenci so s pomočjo tabličnega računalnika fotografirali »svojo« črko H.

Slika 11: Črka H iz naravnih materialov, osebni arhiv.

2.2.6 Čutila

V učilnici so oblikovali miselni vzorec Čutila. Učenci so se čutila učili na podlagi neposrednega izkustva, zato bodo te izkušnje težje pozabili in posledično bo njihovo pridobljeno znanje dolgotrajnejše (Cornell, 1994). Učenci so brez težav poimenovali čutila, ki so jih uporabljali pri učenju v gozdu. Pri čutilu za voh so s čemažem podrgnili po zvezku, pri očeh pa so risali z različnimi cveticami. Še dolgo po tem so pravili, da jim zvezki smrdijo po čemažu.

3 ZAKLJUČEK

Vsi načini poučevanja oziroma izvedbe se lahko prenesejo na marsikatero učno temo. Učenci so bili za samo delo zelo motivirani. Te oblike in metode dela so jim predstavljale popestritev učnega procesa, pa tudi drugačen način druženja s sošolci. Učenci so bili zelo navdušeni in razigrani ter posledično na trenutke manj pozorni na samo delo. Ob minimalnem vodenju so se ob ustreznih nalogah hitro vključili nazaj v sam učni proces brez dodatnega vzpodbujanja in motiviranja, saj so bili že notranje motivirani. Vsak posameznik je bil zaradi raznolikosti medpredmetnega povezovanja uspešen in ustvarjalen na najmanj enem področju. Potekal je individualiziran način poučevanja, ki je bil hkrati tudi povezovalen.

V svoje delo so učenci vključili veliko truda in kasneje videli rezultate, nad katerimi so bili nadvse navdušeni, saj je iz skoraj ničesar zraslo novo življenje. Učenci so ob tem načinu učenja razvijali domišljijo in ustvarjalnost. Dobili so dodatne spodbude za trajen način delovanja, hkrati pa so spoznavali sodobne tehnologije. Dobili so uvid, da je razumevanjem in prilagajanje naravi pogoj za naš obstoj kot vrste.

4 VIRI IN LITERATURA

Cornell, J. (1994). *Približajmo naravo otrokom*. Celje: Mohorjeva družba.

Krnel, D. (19. 6. 2023). Program osnovna šola. SPOZNAVANJE OKOLJA. Učni načrt. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf

Planinšek, Š. (ur.). (2021). Didaktični programi gozdne pedagogike namenjeni učilnicam v gozdu na Notranjskem. Ljubljana: Silva Slovenica.

Vilhar, U. in Rantaša, B. (ur.). (2021). Priročnik za učenje in igro v gozdu. Ljubljana: Silva Slovenica.

Žakelj, A. (19. 6. 2023) Program osnovna šola. MATEMATIKA. Učni načrt. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf

MEDPREDMETNA POVEZAVA KNJIŽNICE IN BIOLOGIJE

Tina Mlakar, Gimnazija Moste

IZVLEČEK

Medpredmetno povezavo na prostem sem zasnovala knjižničarka z idejo sodelovanja neklasičnih tematik v sklopu knjižnično informacijskih znanj. Želela sem združiti praktični pouk na prostem in učenje iskanja virov ter citiranje in navajanje iz fizične literature, namreč to znanje je dijakom precej oddaljeno. Najprej so dijaki dobili navodila za potek dejavnosti. V prvem delu so zunaj nabirali material. Med nabiranjem so že ugotavljali za katere drevesa in grme gre in se z zbranim materialom podali na ustvarjalno iskanje geometričnih oblik. Drugi del je potekal v šoli in doma. Dijaki so poiskali primerne vire o drevesih v knjigah, leksikonih in na spletu. Na podlagi terenskega dela in spletnega iskanja so oblikovali poročilo, kamor so vključili kratek opis in navedli literaturo. Na ta način smo dosegli cilj, da so se na praktičnem primeru naučili uporabljati vire in jih navajati. Medpredmetno povezovanje knjižnično informacijskega znanja in biologije morda sprva izgleda nenavadno. Vendar menimo, da nam je uspelo pripraviti zanimivo in sodelovalno učenje s praktičnim delom na prostem pod drevesi.

Ključne besede: biologija, geometrija, knjižnično informacijska znanja, medpredmetno povezovanje, navajanje virov, učenje na prostem.

1 UVOD

Pri urah knjižnično informacijskega znanja (KIZ) se dijaki spoznavajo z iskanjem in uporabo literature pri sestavljanju besedil. Največkrat se tega učimo ob pisanju raziskovalnih nalog, kjer je potrebno ustrezno navajanje literature. Za razlago teoretičnega okvira navajanja virov sem pripravila bolj oprijemljiv način. Dijaki bodo skozi nabiranje posameznih delov rastlinskega materiala spoznavali drevesa, ki predstavljajo celoto. Skozi praktično delo bo razumevanje preslikano na zbiranje besedila oz. citatov in kako jih vedno navežemo na celoto (v našem primeru bo to knjiga ali članek).

Namesto uporabe aplikacij, ki so danes popularne, za določanje dreves in grmov, sem se odločila da bomo uporabili klasično iskanje po knjigah. Iskanje informacij v knjigi je neke vrste pismenost oz. spretnost, ki je dijaki ne obvladajo, zato se mi je zdelo pomembno približati ta način dela, saj je osnova za kasnejše presojanje in uporabo informacij s spleta.

Namen šole ni samo, da dijake pripravljamo na maturo in na fakulteto, kjer bodo primorani iskati po različnih virih in uporabljati ter pravilno navajati vire. Namen je tudi veliko bolj življenjskega pomena, da se naučijo iskati informacije, prepoznavati verodostojne vire in jih znati uporabiti pri pripravi lastnega dela, ter posledično razreševanje problemov. (Steinbuch idr., str. 56). Beseda problem je tu mišljena kot informacijski problem in pomeni reševanje neke naloge, ki nam je bila dana. Namreč ljudje »nimamo informacijskih potreb sami po sebi, v resnici občutimo nek problem ali težavo v zvezi z opravljanjem poklica, raziskavo, ali pri razvedrilu. Ta problem ali težavo rešimo s tem, da pridobimo in uporabimo ustrezne informacije.« (Žumer, 2005).

2 POTEK MEDPREDMETNE URE

Trudimo se, da tudi v mestnem okolju naravo približamo dijakom. Pouk na prostem je zagotovo spodbudno učno okolje, saj je tudi bolj zdrav in vključuje več gibanja na zraku ter opazovanje in raziskovanje. Pouk na prostem omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo, poveča motivacijo, navdušenje, samozavest, izboljša vedenje učencev, omogoča socialni razvoj, spodbuja individualne učne metode ter omogoča medpredmetno povezovanje. Znanje, ki ga otrok pridobi z lastnim odkrivanjem je dalj trajajoče in ga lahko uporablja v vsakdanjem življenju (Skribe Dimec, 2014, str.80). Najprej smo podali navodila in se odpravili na prosto. Potek dela bomo opisali v naslednjih odstavkih.

2.1 NAVODILA

Najprej smo imeli uvodni del ure, ki je potekal skozi frontalno razlago. Predstavitev osnovnih pojmov citiranja, navajanja, kakšna je razlika med navajanjem v besedilu in navajanjem končnih virov, predstavitev primera oblikovanega poročila. Nato so sledila navodila za delo na prostem. Vnaprej smo razložili, da se bomo podali izven šole v družbo okoliških dreves, potrebovali bodo telefon ali tablico za fotografiranje. Naša šola stoji v mestnem okolišu, imamo pa srečo, da je v okolici kar nekaj dreves, park, sprehajališče ob Ljubljani, hrib Golovec ter malo dlje tudi Botanični vrt v Ljubljani. Mi smo šli kar v bližnjo okolico šole. Pričeli smo opazovati in zbirati material, ki bo služil za kreativno delo pri sestavljanju oblik. Ustvarjene oblike bomo fotografirali in shranili nabrane liste, ali vsaj po enega predstavnika listov. Pri naslednjem srečanju bo naš prostor knjižnica. Izbrali si bomo literaturo, na podlagi katere bomo preverili nabrani material. Ob tem se lahko uporablja nabrane liste oz. material, ki je bil uporabljen v obliki ali pa določamo na podlagi fotografije. Ker ima naša knjižnica dostop do terase, smo tudi ta del lahko izvedli delno na prostem. Zatem pa nas je čakal zadnji sklop in sicer pisanje poročila ter navajanje virov.

2.2 ISKANJE MATERIALA – povezava z BIO

Pri nabiranju materialov smo izpostavili pravilo, naj listov ne trgajo temveč uporabimo tisto, kar je na tleh. V jesenskem času smo imeli na voljo dovolj naravnega materiala. Podali smo se na prosto. Našo pozornost smo opazovanje in ob tem že razmišljali kakšen material bi bil zanimiv za sestavljanje. Ta del se lahko prepusti učitelju biologije, saj ima tu edinstveno priliko za razlago o drevesih mimo katerih se sprehodimo. Vzamemo si dovolj časa za raziskovanje okolice in zbiranje materiala. Lahko se že sproti izpolnjuje delovni list, čeprav smo potem. Zatem pride na vrsto ustvarjalno delo z razporejanjem materiala.

2.3 USTVARJANJE, SESTAVLJANJE OBLIK – povezava z LUM

Pri ustvarjanju pustimo dijakom proste roke. Vsaj naj si poišče kotichek za ustvarjanje in dovolj časa za raziskovanje oblik po navdihu. V tem delu lahko rečemo, da smo se navezali na umetnost. Dijaki imajo v srednji šoli pri predmetu zgodovina umetnosti več teoretičnih vsebin, zato je bilo ustvarjanje

z rokami dobrodošlo in dobro sprejeto. Po tleh so poljubno polagali liste in ustvarjali lične geometrijske oblike. Kot je razvidno iz fotografij 1-4 so nastajale spirale, trikotniki, mandale...

Slika 1: Ustvarjalno sestavljanje oblik iz nabranih materialov.

Ustvarjanje oblik so lahko dokončali in fotografirali doma, saj smo imeli do naslednjega srečanja vmes dovolj časa.

2.4 PREGLED LITERATURE – KIZ

Ta del je potekal v knjižnici in zajema knjižnično informacijska znanja. Dijake smo usmerili na polico Botanike (Slika 5 in 6) in jih predlagala nekatere knjige. Naprej so iskali sami, za pomoč so lahko vprašali knjižničarko.

Slika 2: Področje botanike na knjižni polici.

V tem delu dijaki samostojno odkrivajo znanje, raziskujejo po spletu, ter beležijo informacije na podlagi katerih lahko oblikujejo poročila. Najprej je pomembna predpriprava, seznanitev s tematiko, v njihovem kontekstu so se seznanili z drevesom katerega dele so uporabili, da so lahko postopoma oblikovali besedilo. Pri pregledovanju literature so se odločali katera je relevantna, ter kaj vse bodo uporabili. Zapisovali ali označili so si uporabljeno literaturo.

V tem delu razvijamo večšino iskanja po kazalnih vsebini in abecednih kazalnih v knjigah, leksikonih in slovarjih. Danes je ta večšina pozabljena, zato je bilo dobro, da smo se lotili iskanja na tak »analogen« način, saj pripomore k razumevanju organiziranosti informacij. Pri tem načinu iskanja je potrebno razmišljati in spremljati prebrano, da lahko pridemo do ključne informacije, to je precej drugače kot pri vnosu iskalne zahteve na brskalnikih.

Nabrane liste oz. ostali material so preverili (primerjanje) v fizični knjigi po fotografijah in besedilu. Pomembno je bilo sprotno beleženje iz kje so črpali podatek. Zapisali so si osnovne podatke o avtorju, letnici izdaje, založnika, strani kjer se nahaja njihovo drevo oz. besedilo ki ga bodo uporabili. Te osnovne podatke bodo sistematično umestili v poročilo.

Za beleženje materiala in literature sem jim pripravila delovni list. Na delovni list naj bi si zapisali ključne podatke o literaturi, ki bi jih potem uredili v poročilu. Tekom dela pa smo ugotovili, da ni potreben delovni list. Dijaki so v knjižnici poiskali knjigo, nato so šli z njo v računalniško učilnico, ki je locirana poleg knjižnice in so takoj pretipkavali podatke v dokument. Spletni vir pa so lahko dokončali doma.

2.5 POROČILO – KIZ

Naslednji del je poteka v računalniški učilnici, kjer dijak samostojno iščejo spletne vire, profesorici krožita po razredu za pomoč pri izbiri virov ali nasvet glede prepoznavanja dreves. Dijake spodbudimo tudi naj si medsebojno pomagajo in svetujejo.

Za nalogo so imeli oblikovati zelo preprosto poročilo. Pomembno je bilo, da uporabijo fotografijo oblike, ustvarjene iz naravnih materialov ter dodajo nekaj besedila. V tem besedilu seveda opišejo kaj je na sliki ter uporabijo sistem navajanja virov in literature. Besedilo je lahko smiselno razdeljeno na odstavke, v njem pa opišejo kakšen material so nabrali, kje so ga našli, kako so ga uporabili, kakšno obliko so s sestavili, kako so se ob tem počutili,... Nujno vključijo tudi obrazložitev za katero drevesno vrsto gre in latinsko ime. Pri tem opozorimo, da je list (ali plod) le en delček drevesa, enako kot je eno poglavje ali citat le del knjige. Vključimo tudi razlago kakšna je razlika med primarnim in sekundarnim virom.

Seveda ima tudi to krajše poročilo enako kot vsaka raziskovalna naloga obliko, ki vsebuje naslov, avtorja, kratek uvod, osrednji del, zaključek in poglavje o virih. Pri virih je pogoj, da uporabijo najmanj en knjižni in en spletni vir. Vključiti morajo dobesedno citiranje in povzemanje na način, ki smo ga predstavili, tako da je jasno razvidno kakšna razlika je med obema načinoma navajanja. Pri teh morajo navesti tudi številko strani kjer so našli določeni podatek. Tako kot pri vseh raziskovalnih nalogah in pisnih sestavkih je v besedilu potrebno navesti vire. Ti morajo biti prav tako v seznamu virov in literature in obratno, torej vse kaj zapiše v seznam virov in literature, morajo dejansko uporabiti in ustrezno navesti med besedilom, kjer je posamezni vir uporabljen. Tukaj poudarimo sledljivost in navajanje zaradi avtorskih pravic in nadaljnjega raziskovanja temeljne literature. Tudi fotografije sestavljenih oblik morajo v besedilo umestiti smiselno in jih v poročilu opišejo ter ustrezno označijo. Pri izdelavi poročila so si lahko pomagali s predlogo s primeri pravilnega navajanja (priloga 1). Svoje poročilo po izbiri naslovijo. Natančnejša navodila za citiranje in navajanje literature so dobili v spletni učilnici.

4 ZAKLJUČEK

Povezave knjižnice in biologije na ta način prej še nismo zaznali in je zato inovativen pristop. Navadno se učimo navajati literaturo v seminarskih, kjer je že samo delo pisanja bolj teoretično usmerjeno. Pri našem primeru medpredmetne ure pa smo povezali konkretno nabiranje materialov (torej vir) ter nato uporabili še iskanje in preverjanje skozi literaturo. Torej zelo praktično smo naredili vzporednico iskanja listov in plodov kar smo uporabili kot le en izvzeti del drevesa-celote, podobno kot pri citiranju vzamemo en stavek iz celotnega besedila in ga uporabimo drugje.

Danes v času »kopiraj-prilepi«, dijaki ne razumejo zares, da je kopiranje kraja avtorskih lastnine. Zato je pomembno nanje prenesti upoštevanje avtorskih del tako, kadar kopiramo nujno navedemo referenco kje smo to našli. To je v znanosti pomembno z vidika sledljivosti (bibliometrija) in zaradi omogočanja dodatnega študija osnovne literature, saj bralec lahko na podlagi uporabljene literature išče naprej. Pri nabiranju materiala bi lahko uporabili aplikacije na telefonih za prepoznavanje, vendar smo prav namensko to izpustili, saj je bil cilj dela uporaba knjig, leksikonov ter spletnih virov ter razumevanje navajanja le teh.

Pouk na prostem smo izvedli v mestnem okolju vendar imamo v okolici veliko dreves ter manjših parkov. Tako smo lahko dijake usmerili na opazovanje naravnih elementov, prepoznavanje različnih drevesnih vrst, iskanje zanimivih oblik. Pri tem delu, iskanja in kreativnega dela sestavljanja ni bilo težav. Pri iskanju spletnih virov smo ugotovili, da je potrebno obrazložiti, naj se uporabi vir preiščeno, se preveri spletno stran in se presodi katero bi uporabili.

Prihodnjič bi lahko medpredmetno povezavo nadgradili tako, da bi vključili še matematiko. Na ta način bi združili vsebine geometrije v tretjem letniku in jih povezali z iskanjem geometrijskih zaporedij in oblik v naravi. K temu bi lahko še dodatno vpletli geografijo ali družbo, saj je ustvarjanje geografskih vzorcev (mandale in kolami) značilno za azijo (indija). Nasvet za delo pri medpredmetnih povezavah, je ta da sodelujte z učitelji s katerimi si delite navdušenost in zagnanost, šele nato določite vsebino (in ne obratno), saj se bodo vaše ideje ter dejanska izvedba boljše in tekoče izvedlo. Medpredmetno povezava je bila zamišljena za delo s celotnim razredom, kasneje pa smo jo lahko izvedli le v manjšem številu pri krožku. To se lahko smatra kot pomanjkljivost, ali pa kot dobra stran saj je delo potekalo v manjši skupini, kjer je bilo več prilike za individualno pomoč. Pomanjkljivost je ta, da pri tem ne dobijo ocene, zato ni zunanje motivacije. Morda je potrebno več poudarka pri tem zakaj in kdaj bo to znanje uporabno.

Kot nadgradnjo bi dejavnost na prostem lahko izvedli v gozdu ali Botaničnem vrtu kjer je še več prilik za opazovanje in uporabo materiala. To bi bil lahko celodnevni naravoslovni izlet v kombinaciji s KIZ. Tematiko bi lahko dijaki nadgradili tako, da bi za premete vključene v medpredmetno povezavo napisali celo seminarsko nalogo o izbranih drevesih in bi se jim upoštevalo pri oceni.

4 VIRI IN LITERATURA

- Skribe Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. V: Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika, str. 79-83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 31. 5. 2023 s strani http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf
- Steinbuch, M. idr. (2010). Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 31. 5. 2023 s strani https://www.zrss.si/projektiess/gradiva/posgim/GRA_Knjiznicno_informacijsko_znanje.pdf
- Žumer, M. (2005). Ugotavljanje informacijskih potreb. V: Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu, str. 53-67. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

Priloga 1: primer poročila

Naslov: JESENSKI NAVDIH

Naša ura knjižnično informacijskega znanja se povezuje z biologijo, natančneje z drevesi. Za navdih nam bodo drevesa v jesenskih preoblekah. Drevesa gredo skozi letne čase v zelo raznolikih oblikah in barvah. Ob teh prehodih se prilagajajo okolju, podnebjem ter ljudem. Našla sem zanimivo knjigo o drevesih in ljudeh, ki opisuje enaindvajset drevesnih vrst, hkrati pa zajema tudi drugačne vidike. Tako lahko marsikaj preberemo o povezavi dreves v mitologiji, o zdravilni moči dreves, zgodovini gozdov,.. V njej avtor razlaga, da »Ljudje gojimo do dreves že od nekdaj drugačen odnos kot do preostalih rastlin. Drevo velja za enega najstarejših arhetipskih motivov človeštva. Ta prapodoba je že od pradavnine zasidrana v nas in nemara izvira iz slutnje, da so tako naše poreklo kot tudi naše preživetje in življenje tesno povezani z drevesi.« (Beiser, 2019, str. 39).

Za pripravo ure sem se tudi sama sprehodila in prepustila opazovanju ter nabiranju naravnega materiala. Ob sprehodu na lokalni hrib me je pot vodila mimo manjšega ginka. Ginko je odvrnil zlatorumene liste v obliki pahljač. Ob nabiranju me je takoj prevzela igrivost in raziskovanje oblik. Sestavila sem mandalo, ki je prikazana na sliki 1.

Slika 1: Mandala iz rumenih ginkgovih listov.

Slovar slovenskega knjižnega jezika opisuje drevo ginko kot parkovno drevo, ki izvira iz Azije, katerega značilnost so dvokrpi listi (2008, str. 508). Ginko imenujemo tudi »živi fosil« saj se je razvil in obstajal že v času dinosavrov. Ginko ali latinsko ginkgo biloba je edini primerek iz družine ginkgovcev in je še danes zelo cenjeno drevo zaradi zdravilnih učinkovin, ki se uporabljajo antibakterijsko (Vogel, b.d.). Ginko cveti od aprila do maja, v jeseni porumeni in nazadnje izpusti vse liste.

VIRI IN LITERATURA:

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2008) Ljubljana: DZS

Beiser, R. (2019). Drevesa in ljudje. Zdravilna moč, miti in kulturna zgodovina naših dreves. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vogel, A. (b. d.). Enciklopedija rastlin. Pridobljeno 28. 10. 2022 s strani <https://www.avogel.si/enciklopedija-rastlin/ginko.php>

BRODOLOMCI SE REŠIJO

Jana Mrvar, OŠ Žužemberk

POVZETEK

V prispevku predstavljam primer izvedene učne dejavnosti, ki vključuje uporabo didaktičnega pristopa skrivnostnost in učenja na prostem. Dejavnost je bila izvedena na šolskem igrišču, zato je bila organizacija preprostejša. Kar se je za učence začelo kot igra, se je kasneje nadaljevalo z aktivno dejavnostjo na prostem. Učenci so se ob najdenju sporočila v steklenici prelevili v brodolomce, ki se morajo rešiti. Za to so reševali matematične naloge, s pomočjo katerih so prišli do materiala, da so si sestavili splav. Naloge so reševali v dvojicah ali trojkah. Glavni cilj dejavnosti je bil ponoviti in utrditi znanje določenih matematičnih vsebin pred pisnim preizkusom znanja. Prepletla pa sem ga še z ostalimi predmeti, in sicer s športom, slovenščino, družbo in likovno umetnostjo. Poleg tega so se učenci urili v sodelovanju, branju navodil, veščinah. Pri reševanju so uporabili naravne materiale in drobne pripomočke.

Ključne besede: matematika, motivacija, skrivnostnost, učne veščine, učenje na prostem.

1 UVOD

Ponavljanje in utrjevanje matematičnih vsebin je za učence lahko suhoparno, zato jim je smiselno ponuditi dejavnosti, ki so drugačne od običajnih ter vsebujejo veliko gibanja. S tem namenom sem za učence pripravila dejavnost izven učilnice, in sicer na travnatem igrišču pred šolo.

Okolje, v katerem poučujemo in se učimo je vsaj tako pomembno kot metode in oblike dela, ki jih uporabljamo kot pomoč pri poučevanju in toliko kot vsebina, ki jo obravnavamo. Mnogokrat sprememba delovnega/učnega okolja pomembno vpliva na doživljanje posamezne vsebine ter na kakovost zapomnitve naučenega (Štemberger, 2012).

Pouk na prostem je najbolj učinkovit, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja. Pomembno je, da se vsebine medpredmetno povezujejo in da v učencih vzbujamo radovednost ter predvsem čustva in doživljanje (Skribe Dimec in Šebjanič, 2019).

Za učence sem pripravila dejavnost, ki z organizacijskega vidika ni tako težavna. Izvajala sem jo na šolskem igrišču in dodatnega spremstva nisem potrebovala. Pouk na prostem ni nujno vezan na spremstvo drugega strokovnega delavca. Nanaša naj se predvsem na tiste oblike izvedbe v šolskem okolišu, ki ne zahtevajo dodatnega spremljevalca (Novak idr., 2022).

Pri pripravi dejavnosti me je vodila želja, da pripravim aktivnosti, s katerimi bi v učencih vzbudila čim več motivacije. Motivacija in čustva imajo bistveno vlogo pri učenju – skupaj namreč zagotavljajo, da učenci usvojijo znanje in veščine na zanje smiseln način. Če bi bile didaktične dejavnosti vedno zanimive in zabavne, bi učence že same po sebi pritegnile (Boekaerts, 2013). Poleg

tega pa sem želela, da bi preko opravljanja dejavnosti razvijali veščine, ki smo si jih na naši šoli zastavili kot prednostno nalogo.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Ko smo z učenci prišli do šolskega igrišča, sem jim povedala, da so se znašli na samotnem otoku. Vprašala sem jih, kaj bi bilo najbolj smiselno, da najprej naredijo. Predlagali so, da bi ga raziskali. Učenci so raziskovanje vzeli zelo resno. Poglobili so se v vsako igralo in rastline, ki so tam rastejo. Med raziskovanjem so našli steklenico s sporočilom. Učenec, ki jo je našel, je prebral sporočilo v njej. Vsebino pisma prikazuje spodnje besedilo.

Dragi brodolomec!

Peljal si se z ladjo, ki jo je zajel strašen vihar, zato je potonila. Ti si imel srečo, saj si se rešil na samotni otok. Tukaj si že dolgo časa in se zelo dolgočasiš. Rad bi se rešil, vendar ne veš kako. Ponujam ti priložnost, da ti to končno uspe. Če boš pravilno rešil nekaj matematičnih nalog, si lahko prislužiš ves potreben material za izdelavo splava, ki te bo popeljal nazaj v civilizacijo. Da pa bo delo lažje, boš dobil še 2 pomočnika. Svoja pomočnika prepoznaš po tem, da imata kamenček, na katerem je enak simbol kot na tvojem. Hitro se poiščite in naj se igra začne.

Prijatelj

Nadaljevali smo tako, da so učenci iz vrečke potegnili vsak po en kamenček in z njegovo pomočjo so se razporedili v skupine po 2 ali 3 učence. Podala sem jim kratka navodila. Pred izvajanjem dejavnosti smo se pogovorili o namenu (ponovitev snovi, učenje na drugačen način), kriterijih uspešnega dela v skupini, veščinah, ki jih bodo ob tem razvijali.

Obstaja mnogo prednosti, ki jih pouk na prostem lahko prinese učencem, kot so učenje »iz prve roke«, razvijanje pozitivnega odnosa do narave, spodbujanje zavedanja, empatija, učinkovito delo v skupini, samozavest, socialne spretnosti idr. Vse te prednosti so pomembne in učencem dajejo orodje, da se spopadajo z vsakodnevnimi nalogami tako v šoli kot izven nje (Pečavar, 2010).

Vsak par ali trojica je dobila ribiško palico ter flomaster. Na otoku so bili postavljeni obroči, ki so predstavljali morje. V obročih so bile ribe, na katerih so bile zapisane različne matematične naloge. Poleg vsakega obroča je bil tudi kartonček z navodili. Prikazano je na sliki 1. V vsakem od sedmih obročev so ribe drugačne barve. Učenci so jih ulovili z ribiško palico. Vrstni red reševanja nalog ni bil pomemben. Pomembno je bilo, da so vsakič ulovili ribo, ki je bila drugačne barve.

Slika 1: primer naloge, lastni vir

Matematične vsebine, ki so bile zajete v nalogah, sem razdelila na 7 postaj:

1. POTENCE: Izračunaj potenco. Vrednost potence prikaži s kamenčki. Gibanje: hoja z visoko dvignjenimi koleno.
2. ŠTEVILSKI IZRAZI: Izračunaj številski izraz. Piši na ribo. Gibanje: kroženje z rokami nazaj.
3. ENAČBE: Reši enačbo. Piši na ribo. Gibanje: bočna hoja.
4. NEENAČBE: Reši neenačbo. Piši na ribo. Gibanje: žabji poskoki.
5. DELI CELOTE: Ponazori v peskovniku. Gibanje: izpadni korak.
6. DELJENJE: Deli. Piši na leseno tablico. Gibanje: hoja vzvratno.
7. ČAS: Zapisan čas prikaži na uri. Izdelaj jo s pomočjo vrvi in naravnih materialov. Gibanje: hopsanje.

Učenci so reševali naloge (prikaz ure z naravnimi materiali, risanje delov celote v mivko, pisanje na leseno tablico, prikaz potenc s kamenčki ...). Izdelek iz postaje čas je prikazan na sliki 2. Rezultate so pokazali sproti. Če je bil rezultat pravilen, so ribo takoj obdržali. Če ne, so poskusili še enkrat. Ko so šli z določene postaje proti meni, so se gibal na način, ki je bil zapisan na kartončku.

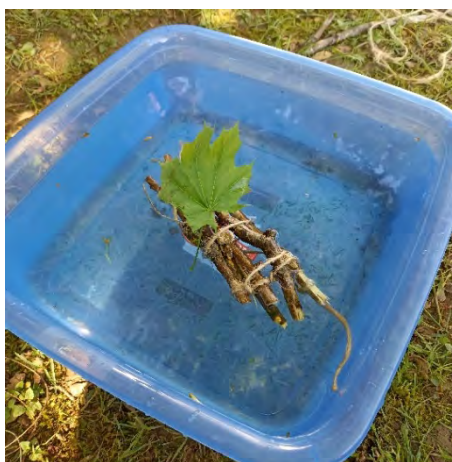

Slika 2: prikaz časa z različnimi materiali, lastni vir

Načrtovani učni dosežki:

- Ponovijo in utrdijo matematično znanje.
- Razvijajo veščine – sodelovanje, odgovornost, vztrajnost, potrpežljivost, spretnost, spoštovanje.
- Strpno sodelujejo v paru/skupini in se navajajo na kulturni dialog.

Ko so rešili vse naloge, je vsaka skupina dobila zemljevid in kompas. Z njuno pomočjo so prišli do mesta, kjer jih je čakal material, s pomočjo katerega so izdelali splav (vejice, vrvice, listi). Pripravila sem jim tudi večjo posodo z vodo, v kateri so svoj splav preizkusili. Prikazano je na sliki 3.

Slika 3: preizkušanje splava, lastni vir

Ob koncu dejavnosti so s pomočjo vprašanj ovrednotili svoje delo v skupini in izvajanje dejavnosti. Vsaka skupina je izžrebala dva kartonček z vprašanji. Primeri vprašanj:

- Na kaj si najbolj ponosen pri današnji dejavnosti?
- Ali si imel med izvajanjem dejavnosti kakšne težave?
- Kaj ti je bilo pri dejavnosti najbolj všeč?
- Kaj te je pri izvajanju dejavnosti najbolj presenetilo?
- Kaj bi storil drugače, če bi to dejavnost lahko ponovil?
- Kako si se počutil ob izvajanju dejavnosti?
- Ali si zadovoljen z razdelitvijo dela znotraj skupine?

Dejavnost je trajala tri šolske ure. Lahko bi dodala še kakšno aktivnost in bi to lahko izpeljali kot dan dejavnosti. Učenci so bili notranje motivirani, zato so bili aktivni in težav z disciplino ni bilo. Moja aktivnost je prepletala že znane elemente z novimi vsebinami in pristopi, saj so učenci ponavljali in utrjevali že obravnavane vsebine na drug način. S pristopom učenja na prostem sem povezala tudi pristop skrivnostnosti. Skrivnostnost je bila v tem, da so našli sporočilo. Deležni so bili sprotnega nagrajevanja v obliki ribic, na koncu pa so s pomočjo zemljevida in kompasa poiskali prostor, kjer so si iz naravnih materialov izdelali splav. Prav tako so bili vključeni elementi formativnega spremljanja (skupna določitev kriterijev uspešnosti, zbiranje dokazov, povratna informacija,

samoevalvacija). Dejavnost je bila zasnovana medpredmetno: MAT (reševanje nalog), SLJ (branje navodil), ŠPO (gibanje med posameznimi postajami), LUM (izdela splava), DRU (orientacija s pomočjo zemljevida in kompasa). Dejavnosti so izvajali v dvojicah ali trojkah, zato so morali med seboj sodelovati in se dogovarjati, zato so hkrati urili tudi veščine.

3 ZAKLJUČEK

Med učenci je taka oblika dejavnosti izjemno priljubljena. Radi so na prostem, se gibajo, raziskujejo, rokujejo s predmeti iz narave. Še posebno radi ustvarjajo, kot so v primeru te dejavnosti splav. Kar nekaj učencev je reklo, da se jim je prav izdelava splava zdela najbolj zanimiva. Radi delajo v skupinah ter se učijo drug od drugega. Pritegnejo jih razgibane dejavnosti, ki v sebi skrivajo elemente skrivnostnosti. Od te oblike dejavnosti so odnesli veliko več, kot če bi vsebine ponovili preko običajnih učnih listov. Dejavnost, ki je bila v tem primeru prednostno zasnovana za matematične vsebine, je prenosljiva na vsa druga področja. Osnovna navodila bi lahko ostala enaka, spremeniti bi bilo potrebno samo naloge. V bodoče želim izvesti še veliko takšnih ur, prav tako pa se udeležiti še kakšnega izobraževanja s tematiko pouka na prostem.

4 VIRI

Novak, N. idr. (2022). Pouk na prostem, priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečavar, Ž. (2010). Connection with Nature and Awareness as Primary Goals of Outdoor Education. *Encountering, Experiencing and Exploring Nature in Education: Collection of conference's papers, 10th annual EOE Conference* (str. 175-178). Rateče: Olympic Sports Centre Planica. Pridobljeno s https://www.csod.si/uploads/file/Mednarodna%20konferenca/Zbornik%202010_4.pdf

Skribe Dimec, D. in Šebjanič, E. (2019). Primeri dobre prakse pouka na prostem v Sloveniji in tujini. *Sodobna pedagogika/Journal of Contemporary Educational Studies*, 70(136), 70-85.

Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. *Razredni pouk: revija Zavoda RS za šolstvo*, 14(1/2), 84-90.

UMAZANCI

Jasmina Mulc, OŠ Notranjski odred Cerknica

POVZETEK

Vsi smo umazanci. No, nekoč smo bili vsi, danes si pa tega ne želimo oziroma nočemo biti. Človek je z zemljo povezan skozi celotno življenje. Vendar kljub temu, je danes biti kmet nekaj nezaželenega.

Moje izhodiščno vprašanje je bilo kdaj smo izgubili stik z naravo in zakaj? Stik z naravo smo začeli izgubljati, ko je bilo možno vse dobrine kupiti v trgovini. Zakaj je do tega prišlo je natančno razloženo v prispevku. Ali je že vse izgubljeno za prihodnje generacije pa je moje bistveno vprašanje? Moje mnenje je, da ne. Še vedno obstajajo načini in možnosti, ko lahko učenci začutijo stik z zemljo in se zavedajo njene vrednosti. Šolski vrt je ena od možnosti, da mladim ljudem približam stik z zemljo in z delom na zemlji. Zavedanje, da je narava naša prihodnost, ki nam omogoča preživetje. Učenje z delom, skrb za šolski vrt, spoznavanje novih rastlin, skrb za rastline so bile glavne usmeritve pri izbirnem predmetu s področja kmetijstva. Učenci so krepili ročne spretnosti, pokazali svoje kuharske veščine, iskali podatke preko spleta, sodelovali med seboj in uživali pri opravih zunaj na našem šolskem vrtu.

Ključne besede: aktivnost, delo, gibanje, ročne spretnosti, stik z zemljo, občutek zadovoljstva

1 UVOD

Če pogledamo natančno smo od nekdaj, od trenutka ko se je človek pojavil na Zemlji v stiku z naravo, z zemljo, s prstjo. Na zemlji nekaj počnemo, brskamo, kopljemo, rijemo. Dan danes pa je biti umazan, popacan od prsti nekaj slabega, nezaželenega. Ravno zato se velika večina ljudi brani biti umazanec.

Moje izhodiščno vprašanje je, kdaj smo izgubili stik z naravo in predvsem zakaj? Ko razmišljam, kdaj smo začeli izgubljati stik z naravo ugotavljam, da se je to začelo v trenutku, ko je bilo možno vse dobrine, poudarek na hrani, kupiti v trgovini. V domači okolici sem opazila trend v zadnjih tridesetih letih, da se je število njiv in tudi majhnih vrtičkov močno zmanjšalo. Zakaj? Ker se ne spleča več delati na zemlji, ker je ceneje solato kupiti kot jo pridelati sam. Da prideš do svoje solate je potrebno izvesti celo vrsto postopkov in se pri tem nekoliko držati dol, imeti malo umazane roke ter uporabiti nekaj znanja. Ko svojo solato prinesem domov je polna zemlje, na njej je mogoče kakšen majhen polž, krasna zelena gosenica in nekaj uši. Preden ta moja domača solata pristane v skledi moram porabiti še nekaj časa. Na drugi strani je možno v vsaki trgovini kupiti solato, ki je popolnoma čista brez živalskih dodatkov. Kupljena solata še vode potrebuje bolj malo. Lahko pa grem še na bolj enostavno stran in kupim že narezano, očiščeno solato zapakirano v vrečko in jo preprosto le stresem v skledo. To je le preprosta solata, ki za svojo pridelavo ne zahteva veliko delovnih ur. Če pa potegneš pod svojo domačo solato še izračun stroškov in vključiš minimalni znesek za svoje

delovne ure pa si zagotovo naredil s svojo gredico solate popolno izgubo. Pa smo prišli do odgovora, zakaj smo izgubili stik z naravo. Ker se ne izplača. Ker v trgovinah, na tržnici dobimo hrano, pridelek, ki je cenejši, lepši, manj umazan in bolj privlačen na pogled. Tukaj ne ocenjujemo kvalitete, okusa. Tukaj si ljudje v svoji želji po udobnosti z lahkoto prepričajo, da je solata solata, domača ali kupljena, da je okus isti in zakaj bi čepel ob gredici, lovil polže in se držal dol, če vse dobiš v trgovini in še ceneje je, kot pri lastni pridelavi.

2 ŠOLSKI VRT

Na mladih svet stoji. Naloga nas odraslih je, da jih usmerimo na pravo pot. Stik z zemljo je pomemben, ker omogoča človeku pridelavo hrane in preživetje, krepi duha človeka z delom in vztrajnostjo ter deluje izredno terapevtsko.

Začelo se je s šolskim vrtom, ki je klical po prenovi. Naš šolski vrt je bilo potrebno urediti in polepšati.

Slika 1: Začetno stanje šolskega vrta, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Slika 2: Neurejenost, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Vse delo so opravljali učenci izbirnih predmetov s področja kmetijstva. Gre za učence 7., 8. in 9. razredov. Naloge in opravila so bila prilagojena posamezni starostni skupini in letnemu času. Prilagajati smo se morali tudi vremenu. Dela smo se lotili projektno. Delo smo začeli v jesenskem času z učenci devetih in osmih razredov, ki so obiskovali izbirni predmet s področja kmetijstva. Delali smo v vsakem vremenu in opravljali dela, ki so letnemu času primerna. Tako smo pobirali jabolka, grabili listje in pripravljali vrt na zimo. Naše delo zunaj se je obrestovalo in podoba našega vrta je

postajala vse lepša. Učili smo se o pravilnem ravnanju z orodjem, o rastlinah, ki jih sadimo jeseni itd.

Slika 3: Jesensko listje, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Ker pa sem učiteljica, ki zagovarja, da je potrebno učence predvsem učiti praktičnih, vsakdanjih stvari, smo imeli tudi delavnico peke kruha z naših glavnim kuharjem. Učenci so zamesili kruh, ga spekli in pojedli.

Slika 4: Moj kruhek, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

V prazničnem decembru smo sodelovali na prazničnem bazarju. Učenci 9. razredov so pekli 300 palačink in jih uspešno zamenjali za prostovoljne prispevke, učenci 8. razredov pa so pekli piškote in jih prav tako uspešno menjali za prispevke na šolskem bazarju.

Slika 4: Peka piškotov, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Imeli smo praktičen prikaza kurjenja ognja. Vsak učenec je prinesel vse potrebne elemente za ogenj. Na šolskem vrtu smo se učili pravilnega načina kurjenja ognja.

Slika 5: Ogenj na vrtu, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Z učenci 8. razredov smo si ogledali različne obdelovalne površine v naši okolici. Spoznavali različne vrtnine na naših vrtovih. Urejali in sadili smo naš cvetlični kotiček. To sta dve veliki cvetlični koriti, ki krasita vhod za učence prvih razredov.

Slika 6: Cvetlični koriti, avtor fotografije: Jasmina Mulc.

Kuhar Rihard je imel delavnico zdravega zajtrka, ki si lahko pripraviš sam. Prav tako smo pridno delali na šolskem vrtu. Pri učencih sedmih razredov smo s poukom začeli v mesecu februarju in smo se najprej lotili kuharskih podvigov. V gospodinjski učilnici smo pekli krompir s slanino, se učili pripraviti zdrav zajtrk. Ko je ogrelo sonce smo zunaj z veseljem kopali, sejali in presajalo, spoznavali dobre in slabe vrtnne sosede.

Slika 7: Krompir s slanino.

Pri aktivnosti sem kombinirala različne pristope. Poleg vodilnega pristopa, učenje na prostem, sem vključila tudi model roke ter malo skrivnostnosti.

Učenje zunaj prinaša številne prednosti. Ob gibanju so miselni procesi aktivnejši. Učenje na podlagi izkušenj je trajnejše, učenje uporabnih vsakodnevni zadev pritegne učence in delo z veseljem opravljajo. Glavno moje vodilo je bilo izstopiti iz okvirjev klasičnega podajanja učne snovi in narediti učilnico velikansko v vseh dimenzijah ter se osredotočiti na uporabno znanje, ki jim bo omogočilo lažje opravljanje življenjskih vsakodnevni obveznosti. Generacije otrok je potrebno opremiti z znanjem, ki jim omogoča preprosto preživetje tudi brez elektrike in vseh sodobnih naprav. Stik z naravo je bil pretrgan in tega stika si vsi želimo. Ročno, praktično delo, ki je vgrajeno v naših možganih je potrebno ponovno prebuditi in ga priklicati na plano.

Skrivnost se je skrivala že v sami izbiri izbirnega predmeta, ker si nekateri učenci niso znali predstavljati kaj jih čaka. Tudi vsakotredensko naše druženje je bilo malo skrivnostno, ker smo bili odvisni od vremena. Če je bilo zunaj suho, smo se odpravili ven, v deževnem vremenu pa smo v razredu spoznavali teorijo. Največja naša skrivnost je bil pa rezultat našega dela. Jesenska opravila na vrtu so temeljila na pospravljanju listja, pospravljanju odpadli vej, pobiranju jabolk in pripravi cvetličnih in zelenjavni gredic za zimo in pomlad. Največja skrivnost je bila spomladi, ko so učenci videli rezultat svojega dela – vse čebulice, ki so jih posadili so pisano zacvetele v različnih barvnih kombinacijah. Nekateri so bili vidno presenečeni in zadovoljni z našim jesenskim delom. Prav tako je bilo veliko zadovoljstva, ko so učenci jeseni nasadili zimsko solato v visoko gredo in jo spomladi pobrali in pojedli. Tudi spomladanska opravila sejanja so prinesla zanimive izkušnje, kaj vse nastane iz malega semena, kako raznolike oblike listov imajo rastline. Največja skrivnost za učence je po mojem mnenju bila dilema ali gre za plevel ali za našo posejano rastlino. To skrivnost smo morali razvozlati ob vsakem našem delu na vrtu. Rešili smo jo tako, da smo primerjali razlike in iskali podobnost v listih med bližnji rastlinami.

Model roke je bil vključen po korakih – izkušnja (učenje zunaj, v naši zunanji učilnici, povezava aktivnosti in učenja, kjer skladno delajo glava, srce in roke). Razumevanje se kaže pri učni snovi, kjer posamezne nove pojme povezane z delom na vrtu povežejo s konkretnim delo, aktivnostjo na šolskem vrtu (primer razlika med sejanjem in sajenjem). Na ta način učenci bolj razumejo povezavo med človekom in naravo, človekovo odvisnost od narave in iskanje ravnovesja pri kroženju in pretoku energije na relaciji narava-človek). Prenosljivost omogoča, da lažje razumejo nova

spoznanja o okolju, o sebi, da lahko majhna dejanja, kot na primer imeti svoj vrt, izboljšajo kvaliteto življenja posamezniku, ker si pridela svojo zelenjavo ter mu omogočajo ohranjati pristen stik z naravo. Opolnomočenje se kaže pri uporabi praktičnih veščin, ki posamezniku omogočajo nadgradnjo v življenju. Vrednote so naše zavedanje dela na zemlji, skrbi za ohranjanje kulturne krajine, pridelava hrane in odgovorno ravnanje z okoljem, ki smo ga dobili kot dediščino svojih prednikov. Učenci s pomočjo različnih aktivnosti spoznajo, da majhna dejanja vodijo do velikih ciljev.

Evalvacija je bila različno izvedena, odvisna od dejavnosti. Na rezultat jesenskega sajenja čebulnic je bilo potrebno počakati na pomladansko sonce. Pobiranje jabolk v sadovnjaku je poleg lepega urejenega sadovnjaka prinesel hrano divjadi v gozdu (za to je poskrbel lovec) in zadišalo je po jabolčnem zavitku, ki so ga učenci pripravili sami v gospodinjski učilnici. Sprehodili smo se po okoliških poljih in spoznavali kmetijsko rabo zemljišč. To snov so učenci utrdili preko vprašanj s pomočjo kviza. Raziskovanje zelenjavnih rastlin je potekalo s pomočjo računalnika, kjer so preko spleta iskali informacije, po skupinah naredili miselne vzorce in imeli predstavitev svojih ugotovitev. Vse skupaj pa smo nadgradili s tekmovanjem med deklicami in dečki v prepoznavanju naključno izbranih rastlin.

Kombinacija preproste in uporabne teorije in veliko učenja zunaj, kjer vse poteka počasneje, bolj sproščeno, umirjeno in hkrati navidezno kaotično. Učenje z zgledom, kjer smo skupaj kopali, sadili in delali. Kjer je tudi učiteljica naredila domačo nalogo in prinesla semena. Pridobiti izkušnjo ob stiku z zemljo, delu z rastlino prinaša učencem eno veliko zadovoljstvo. Narava pomirja, delo zunaj pomirja in hkrati uči s svojim neusahljivim znanjem. To je tudi priložnost za vse tiste učence, ki pri učenju niso v ospredju, ki imajo kakšno učno težavo, da pokažejo svoj talent, svoje veščine in sposobnosti. Prisluhnili sem potrebam otrok in jih učila uporabnega znanja, ročnega dela ter vsakdanjih opravil. Pri delu zunaj dela celotno telo. Posameznik lahko svoje teoretično znanje z različnih področij uporabi in pri tem uživa.

Medpredmednost se kaže pri uporabi znanja iz naravoslovja, ločevanje med vetrocvetkami in žužkocvetkami. Sejali smo medovite rastline, da bi naš vrt bil bogat raj za čebele. Poznavanje geografije se kaže v znanju podnebja in izboru ustreznih rastlin prilagojenih na vremenske razmere v naši okolici. Prav so nam prišle ročne spretnosti pridobljene pri urah gospodinjstva. Zagotovo je pri naših aktivnostih vplivala tudi naša fizična pripravljenost pridobljena pri urah športa. Poudariti je potrebno, da smo krepili tudi spoštljiv odnos do šolske lastnine in se učili pravilnega rokovanja z orodjem.

3 ZAKLJUČEK

Učenje zunaj je najbolj naraven način učenja in omogoča posamezniku gibanje in učenje. Če posamezna šola ali vrtec nima šolskega vrta, imajo lahko cvetlične gredice ali kakšno visoko gredo. Praktičnega dela se lahko učijo tudi ob urejanju šolske okolice ali kuhanju v gospodinjski učilnici. Gre le za željo pri učitelju, da učence opremi z uporabnim znanjem. Možnosti je zelo veliko. Potrebna je iznajdljivost in velika mera prilagodljivosti pri učitelju izvajalcu. Ročne spretnosti v duhu

sam svoj mojster postajajo v naši družbi vse večja redkost in zato tudi vse bolj zaželeni in iskani. Prav zato je naša naloga, da otroke opremimo s tovrstnim znanjem. Naše skupno vodilo mora postati nazaj k naravi. Učenje zunaj poteka bolj umirjeno, učenci se lahko gibajo, skačejo, delajo in se učijo. Učenje poteka na sproščen način.

4 VIRI IN LITERATURA

Planinc, N. (ur.) (2021). *DANES se igramo zunaj, priročnik za dejavnosti v naravi*. Ljubljana. Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

UČILNICO ZAPUSTIMO IN ZUNAJ SE UČIMO

Marjeta Nelc, Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu

POVZETEK

Dejavnosti na prostem sem izvajala z učenci 5. razreda na športnem dnevu v mesecu maju. Športni dan je bil povezan z ogledom razstave likovnih in tehniških izdelkov učencev naše šole od 1. do 9. razreda. Razstavo vsako leto pripravimo učitelji naše šole v razstavnih prostorih grada Snežnika v vasi Kozarišče.

Športni dan je potekal 5 šolskih ur. Premagali smo razdaljo 15-ih kilometrov. Sodelovala sta oba oddelka petih razredov. Skupaj je sodelovalo 38 učencev in tri učiteljice.

Slika 1: Pa pojdimo.

Pred začetkom pohoda smo z učenci ponovili, s katerimi čutili zaznavamo, kaj zaznavamo in kako čutimo.

Med prvim delom pohoda do gradu Snežnik so učenci s čutili opazovali in zaznavali okolico, naravo in opravila ljudi na travniku in polju. Razmišljali so o košnji, načinu sušenja sena, ki je značilen za naše kraje (ostrnice). Ugotovitve smo povezali s temo, o kateri smo se pogovarjali pri predmetu družba in naravoslovju in tehniki - o trajnostnem razvoju. Razmišljali so posledicah intenzivnega kmetijstva in prednostih sonaravnega kmetovanja.

Sledila je naloga, da si do naslednjega postanka na poti izberejo predmet, ki vzbudi njihovo pozornost. Ustavili smo se na jasi za gradom Snežnikom. Tam so postali mladi raziskovalci. Predmet so raziskovali s pomočjo dejavnosti Opazim, zanima me, spominja me na ...

Z nabranimi »zakladi« smo sestavili razredno sliko. Nato so v skupinah po tri ali štiri tvorili zanimive pripovedi in ustvarjenim zgodbam iskali ustrezne naslove.

Na vrsti je bil ogled razstave likovnih in tehničnih izdelkov v prostorih grada Snežnika. Po končanem ogledu so se štirje učenci spremenili v turistične vodnike in predstavili grad.

Sledilo je likovno poustvarjanje. Grad so natančno opazovali in ga nato risali po opazovanju. Narisane gradove so umestili v prostor. Sledila je dejavnost, pri kateri so učenci predstavljali značilnosti življenja v srednjem veku.

Na pohodu proti šoli je po delu poti, ki je potekala po kolovozu, potekala zanimiva aktivnost. Od repa kolone je proti glavi kolone potovalo sporočilo z malce smešnimi nalogami. Par si je izbral eno nalogo, jo opravil in sporočilo podal naslednjemu paru.

Ključne besede: grad, opazovanje, srednji vek, trajnostni razvoj, zaznavanje.

1 UVOD

Vsebine športnih dni so na naši šoli usmerjene v športne igre in tekmovanja, atletiko in kros, kolesarjenje, plavanje, orientacijo in pohodništvo.

Najbolj suhoparno je pohodništvo. Za cilj si glede na starost in težavnost izberemo točko pohoda, gremo do tja, pomalicamo, se igramo igre v naravi in se vrnemo. Eden zanimivejših pohodov je zimski pohod, ki ga popestrimo s sankanjem in igrami na snegu: vlečenje vrvi, kepanje, štafetne igre, izdelava sneženih skulptur ...

Na ostalih pohodih se učenci bolj ali manj dolgočasijo. Na poti do cilja sprašujejo, kdaj bomo prispeli, kdaj bomo jedli, ali je še daleč in podobno. Med povratkom se pritožujejo, da ne morejo več, da jih bolijo noge in da so žejni ... Sprašujejo, če bomo še dolgo hodili.

Na izobraževanju seminarja Danes se učimo zunaj sem dobila kar nekaj idej, kako takšen dan dejavnosti popestriti in ga narediti zabavnega, pestrega in predvsem poučnega.

Za vodjo majskega športnega dne je bila določena učiteljica športa. Vsebina dneva dejavnosti so bile, poleg pohoda do gradu Snežnik in ogleda razstave, športne igre.

Učiteljica je sporočila, da bo na bolniški. Postala sem vodja športnega dneva in prevzela organizacijo. Ponudila se je odlična priložnost, da novo znanje in ideje preizkusim v praksi.

Dejavnosti na prostem sem prilagodila vsebini, terenu in številu učencev obeh oddelkov 5. razredov. Predhodno sem vsebino teh dejavnosti želela izvesti v mesecu juniju le z mojim razredom v času pouka naravoslovja in tehnike, družbe in likovne umetnosti.

Navodila so bila skupna vsem učencem, naloge pa je izvajal vsak razred posebej.

2 OSREDNJI DEL

2.1 POHOD DO GRADU

2.1.1 Opazovalna naloga s čutili zaznavam okolico

Pred pohodom sem učencem dala nalogo, naj čimbolj pozorno opazujejo okolico in »vključijo« vsa svoja čutila. Da bi bilo zaznavanje učinkovitejše, smo ponovili, s katerimi čutili zaznavamo in kaj zaznavamo.

VID: velikost, oblika, barva, oddaljenost, svetloba, tema.

SLUH: nizki, visoki, glasni in tihi toni.

OKUS: grenko, sladko, slano, kislo.

VONJ: zaznavamo prijetne in neprijetne vonjave, diši kot ..., vonj me spominja na ...

TIP: toplota in mraz, bolečina, dotik (hrapavo, zrnat ...).

Pri opazovalni nalogi smo izključili čutilo za okus.

Sledil je prvi postanek in poročanje o zaznanem.

Prvi del hoje je potekal po urbanem okolju po regionalni cesti mimo žagalnice. Zaznavali so hrup tovarne, vonj po lesu, izpušne pline vozil ...

Drugi del je poti je vodil po manj prometni cesti, s travniki na vsaki strani. Vonjali so pokošeno travo, slišali črčke in ptice, videli in slišali kosilnico, traktorje ...

Naštevali so delo ljudi na polju in travniku (okopavanje krompirja, košnja, obračanje, sušenje in spravilo sena).

Usmerila sem jih na opazovanja travnika. Ugotovili, so, da je na travnikih velika pestrost rastlin in iz tega sklepali, da gre za sonaravno kmetijstvo.

Razmišljali so o načinih sušenja in shranjevanja sena in posledicah baliranja ter prednostih sušenja sena v ostrnicah. Ostrnice so del kulturne dediščine Loške doline. Povezali so, da baliranje vpliva na manjšo pestrost travnika, saj se semena manj razširjajo.

Ponovili smo cilje trajnostnega razvoja.

Medpredmetno so se povezale teme pri predmetu družba, naravoslovju in tehniki in športu. Uporabila sem estetski pristop.

2.1.2 Zanimiv predmet

V nadaljevanju poti so dobili nalogo, da poiščejo in poberejo skrivnostni predmet, ki vzbudi njihovo zanimanje.

Med postankom na jasi za gradom Snežnikom je sledila raziskovalna dejavnost Opazim, zanima me, spominja me na ... Učenci so omenjeno dejavnost že poznali.

Prva dva koraka so izvajali v paru s svojim desnim sosedom, tretjega pa pred celotno skupino.

- Opazim, da ...

Pri opisu predmeta sem jih opozorila, naj velikost primerjajo z nekim predmetom, npr. je velik kot mezinček ipd. Pri deljenju svojih opažanj so uporabljali lastnostne pridevnike. Ker vedo, kaj so lastnostni pridevniki, je sporočanje doseglo svoj cilj, saj niso navajali mnenja ali prepoznavanja.

- Zanima me ...

Ker so imeli različne predmete, so bila zanimanja zelo raznolika.

- Spominja me na ...

Bili so gostobesedni, izvirni in se niso ponavljali. Navedli so tudi vzroke, zakaj jih predmet spominja na določeno stvar.

Nekateri učenci so preslišali navodilo, da poiščejo le en predmet ali pa jim je radovednost vzbudilo več predmetov. Pri raziskovalni dejavnosti Opazim, zanima me, spominja me na ... so si morali izbrati le enega. Pri naslednji dejavnosti, ko so sestavljali razredno sliko, pa so lahko uporabili vse nabrane predmete.

2.1.3 Razredna slika

Sledilo je navodilo za sestavljanje razredne slike. Predmete so dodali v talno sliko, ko so začutili primeren trenutek, da njihov predmet postane del slike. Utemeljili so, zakaj je izbrani predmet vzbudil njihovo zanimanje.

Dejavnost je zaradi večjega števila nabranih predmetov trajala dalj časa. Pričakovala sem, da se bodo zato dolgočasili. Bila sem presenečena, ker niso pokazali dolgočasje in so ves čas poslušali tistega, ki je govoril.

2.1.4 Določanje naslova in pripoved o razredni talni sliki

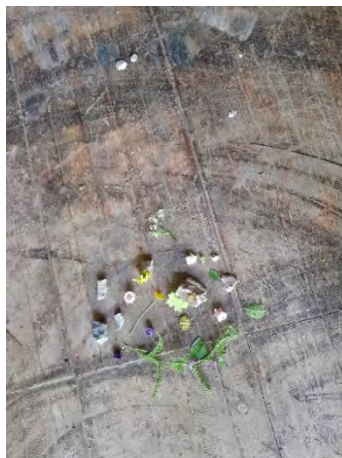
Razdeljeni v trojke ali skupine po štiri so sliki izbrali naslov, tvoriti smiselno pripoved in jo predstaviti ostalim tako, da je vsak povedal del pripovedi (uvod, jedro, zaključek).

Dve trojki sta imeli težave z izbiro naslova, saj se ni najbolje ujema z vsebino. Pripovedi so se razlikovale po žanru in izvirnosti. Slišali smo napete detektivke, pravljice, fantastične in dokaj realistične pripovedi. Večina slišanih zgod je bila kreativnih. Dve sta bili suhoparnih.

Naravoslovje in tehnika se je medpredmetno povezalo s slovenščino in športom. Uporabljeni so bili estetski, delno raziskovalni pristop ter učenje zunaj s kančkom skrivnostnosti.

Slika 2: Razredna slika 5.

Slika 3: Razredna slika 5.

2.2 GRAD SNEŽNIK

2.2.1 Ogled razstave

V razstavnih prostorih gradu smo si ogledali likovne in tehnične izdelke učencev naše šole. Sledil je pogovor o razstavi: kateri izdelki in likovne tehnike so jim bile najbolj všeč, kaj bi sami radi preizkusili in izdelali, ali bi kateri izdelek kupili in ga obesili doma na steno ...

Na grajskem mostu so besedo dobili štirje učenci. Predstavili so značilnosti grada Snežnika. Predstavitve so bile predhodno pripravljene v sklopu tem obravnave Dinarskokraških pokrajin v mesecu decembru.

Slika 4: Zanimivosti grada Snežnika

2.2.2 Risanje po opazovanju

Razdeljeni v trojke ali skupine po štiri so se posedli na tla. Njihova naloga je bila natančno opazovanje gradu. Opazovali in opisovali so barve, materiale, dele gradu, vzorce, obliko oken, značilnosti obrambnih stolpov ...

Slika 5: Risanje po opazovanju

Tokrat so svoja opažanja povedali celi skupini. Žal zaradi velike številčnosti skupine niso prišli do besede vsi učenci.

Na vrsti je bila likovna naloga: Dobro opazuj grad in nariši, kar opaziš. Na razpolago so imeli le barvico, ki so jo dobili po naključju. Risanje se je začelo.

Sledilo je presenečenje. Dobili so navodilo, da podajo barvico levemu sosedu in z novo barvo, ki jo dobijo od desnega soseda, ustvarjajo naprej.

Večina učencev se je druge barve razveselila. Opazila sem, da je motivacija za risanje narastla.

Po drugi menjavi barve pisala je sledilo novo presenečenje: svojemu desnemu sosedu so morali podati svojo risbo, da je nadaljeval z risanjem.

To je pri določenih učencih izzvalo negodovanje. Nekateri pa so se začeli bolj truditi. Trije učenci risbe niso želeli zamenjati, čemur nisem nasprotovala.

2.2.3 Življenje na gradu

Učence sem pozvala, naj vsak pri sebi pomisli, kje so gradili gradove in vzroke za izbiro prostora, katere prostore je imel grad, kdo je na gradu živel, kakšno je bilo življenje plemičev ...

Risbo gradu so umestili v prostor. Dodali so naravne predmete, ki so jih našli v okolici.

Slika 6: Življenje na gradu.

Slika 7: Življenje na gradu.

Sledila je predstavitev postavitve. Z znanjem, ki so ga pridobil pri predmetu družba in s svojo iznajdljivostjo in ustvarjalnostjo, so opisali življenje na gradu ali povedali zgodbo svojega grada.

Dejavnost govornega sporočanja se ni razvlekla, saj smo si tri učiteljice razdelile 12 skupin in je vsaka poslušala tri predstavitve.

Pri delu so bili spretni, izvirni in kreativni. Ponovili in utrdili so znanje o srednjem veku.

Medpredmetno so se povezali likovna umetnost in družba in nehote tudi slovenščina, ker so nekateri učenci v življenje na gradu vključili tudi elemente pravlјice.

2.3 POHOD DO ŠOLE

2.3.1 Skrivnostno sporočilo

Pot do šole sem popestrila s skrivnostnim sporočilom. Vsebovalo je tri hudomušne naloge. Par si je izbral nalogo, jo opravil in poslal sporočilo naprej naslednjemu paru.

Naloge:

- Glasno zavriskajta.
- Zapoјta prvo kitico pesmi Zakrivljena palica.
- Repajta kitico iz pesmi Kočija.

Sporočilo je potovalo od repa kolone proti glavi. Ta način je omogočil »efekt presenečenja«, saj kolona ni videla, kaj se dogaja. Slišati je bilo samo »posledice« izvajanih nalog.

3 ZAKLJUČEK

V predstavljenih aktivnostih vidim kar nekaj prednosti.

Učenje poteka zunaj in ne v zaprtem prostoru. Ni zvonca, ki bi prekinil in »zmotil« delo. Učijo se z raziskovanjem, z osebno izkušnjo in doživljanjem. Pri učenju uporabljajo predmete iz vsakdanjega življenja ali pa so ti del narave.

Med aktivnostmi učenci uporabljajo čutila. Tako zaznavajo in doživljajo sebe in okolico celostno.

Dejavnosti so medpredmetno povezane: likovna umetnost, slovenščina, družba, naravoslovje in tehnika in šport.

Pohod z nalogami ni monoton. Ker opravljajo zanimive naloge, se ne dolgočasijo, so bolj motivirani in čas hitreje mine. Prvič sem doživela, da otroci niso stokali, da ne morejo več, da so žejni, da jih bolijo noge ter kdaj bomo prišli.

Pri dejavnostih so motivirani, odzivni in kreativni. Delijo svoje ideje, znanje in izkušnje. Prilagajajo se skupinskemu delu. Opravijo svoje delo in čutijo pripadnost skupini.

Vsebine dejavnosti so aktualizirane in povezane z okoljem, v katerem učenci živijo.

Učenja z omenjenimi metodami doseže trajnejše znanje.

4 VIRI IN LITERATURA

Za izvedbo dejavnosti nisem uporabila nobenih virov in literature. Ideje sem črpala iz zapiskov, ki sem jih delala na seminarjih.

ŽIVALSKÉ SLEDI

Maruša Novljan, Osnovna šola Nove Jarše

POVZETEK

V današnjem času je pouk največkrat organiziran kot frontalni ali individualni pouk v učilnici, za sedečimi mizami. Raziskave kažejo, da je ena izmed možnosti poučevanja, ko se otroci gibajo, so na svežem zraku in se hkrati učijo, pouk v naravi. Znanstveno je dokazano, da se učenci zunaj učilnic, učijo z vsemi čutili hkrati, kar omogoča, da si zapomnijo več. Pouk zunaj je za otroke motivacija, igra ali zabava, s tem pa učitelju ponuja možnost, da načrtuje pouk v okolici šole in otrokom omogoči kakovostno, spodbudno in zdravo učno okolje z doživljajsko vrednostjo.

Namen prispevka je predstaviti primer dobre prakse, ko so otroci postali detektivi in v gozdu blizu šole iskali živalske sledi. Seveda so pri tem pomislili le na živalske stopinje (odtise), ne pa tudi na oguljena drevesa, dlako ... Sledi nismo iskali le na obstoječih poteh, ampak tudi po ostalih delih narave. Pri tem je bilo najbolj pomembno to, da so se otroci v naravi sproščali, gibalni in hkrati tudi učili. Zavedati se moramo, da lahko otrokom že majhen prostor postane prava detektivska pot, na kateri pridobijo novo znanje.

Ključne besede: opazovanje, pouk v naravi, raziskovanje, sprehod, živalske sledi

1 UVOD

Zavedati se moramo, da otroci dandanes preživijo v sedečem položaju celo 4 ali 5 šolskih ur na dan. Učitelj je tisti, ki jim lahko omogoči, da lahko ta čas preživijo tudi v naravi ali na prostem. Učencem lahko ponudi dejavnosti, ki vključujejo konkreten material, ki ga pri pouku v učilnici učitelj ne more zagotoviti. Narava je naše največje bogastvo, saj nam ne omogoča le življenje, ampak se lahko iz nje tudi kaj naučimo. Ko vprašamo otroke, kaj se lahko v naravi naučimo dobimo odgovore, kot so: »Katero drevo je bukev, smreka, jelka; kakšen je gozd pomladi, kakšen poleti; kakšne gobe so v gozdu; kaj je strupeno in kaj ne« ... Nihče pa ne pomisli, da lahko z opazovanjem narave in nekaterimi pripomočki ugotovimo tudi, kdo vse se skriva v naši okolici.

Učni načrt za spoznavanje okolja (2011) navaja kot splošna cilja razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja, ki pa naj se uresničujeta z aktivnim spoznavanje okolja. Učitelj naj organizira dejavnosti, ki omogočajo razvijanje sposobnosti (primerjanje, razvrščanje, urejanje, merjenje, sklepanje, eksperimentiranje ...) in bogatenje izkušenj. Svet zunaj učilnic je bistven del učenja ne glede na starost, sposobnost ali okoliščine. Pri načrtovanju pouka naj učitelji ne pozabijo na šolsko okolico, ki velikokrat ponuja dobre in malo manj dobre možnosti izvajanja pouka v naravi. Ob tem se je treba zavedati, da je šolsko območje bogat vir učenja, ki ga imajo učitelji na pragu.

Omenjeno je vodilo do zasnove prispevka, v katerem prikažemo dejavnost, pri kateri učenci dosegajo cilje pri predmetu spoznavanja okolja. Hkrati pa se učijo v naravi, se gibajo, so aktivni in

čas preživijo na svežem zraku. Naloga učencev je bila iskanje živalske sledi ne le stopinj, ampak tudi iztrebke, sledi hranjenja, kaluže, rogovi in čohalniki.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2. 1 POUK V NARAVI

Med sprehodom v naravi, lahko odkrijemo veliko sledi, ki jih za seboj pušča vsaka žival. Ko pomislimo na sledi, največkrat pomislimo na stopinje, vendar sledi niso le to, ampak veliko več od tega. Npr. oguljeno drevo, blatne kotanje, iztrebki, perje ... Vsakogar, ki ga narava zanima, bo začel raziskovati čigav je določen iztrebek, stopinja, ki ga najde na svoji poti. Sposobnost prepoznavanja stopinj in drugih sledi nam popestri doživljanje narave, hkrati pa nam tudi omogoča pridobivanje informacij o prisotnosti različnih živih bitij v našem okolju (Hecker, 2007; Krofel, 2016).

Že besedna zveza pouk v naravi nam pove, da poteka pouk zunaj ustanov, kar je skupno številnim avtorjem, ki različno opredeljujejo pouk v naravi (High Quality Outdoor Education, 2018; Skribe Dimec, 2014; Rickinson idr., 2004).

D. Skribe Dimec (2014) pouk v naravi opredeli kot učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Medtem ko K. Gilbertson, T. Bates, T. McLaughlin in A. Ewert (2006) opredelijo podobno, le da poudarijo tudi multisenzorne izkušnje. Nekateri viri (High Quality Outdoor Education, 2018) pouk v naravi povezujejo tudi z okoljskim izobraževanjem. Učenci morajo v šoli usvojiti tudi življenjska znanja, ki pa jih lahko usvojijo, ko je pouk organiziran v drugačnih okoljih in situacijah (Štemberger, 2012; Skribe Dimec, 2014).

Lokacija pouka v naravi je lahko največkrat okolica šole, na kar učitelji velikokrat pozabljajo. Pouk v naravi ni nujno, da traja ves dopoldan, lahko traja tudi le eno ali dve šolski uri (Skribe Dimec, 2014).

Ta pouk ima tudi številne prednosti. Superground (2009) v Šuklje Erjavec (2012) poudari, da pouk v naravi poveča ustvarjalnost, izboljša koncentracijo pri učenju, boljše počutje, zadovoljstvo otrok in hkrati se zmanjša nesocialno obnašanje.

Kot negativni vidiki pouka v naravi so v teoriji največkrat izpostavljeni varnost, zdravje in spremstvo otrok, strokovnost učiteljev in natrpanost učnih načrtov (Rickinson idr., 2004). Nekateri avtorji (Štemberger, 2012; Skribe Dimec, 2014) kot omejitve pouka v naravi izpostavljajo tudi vremenske razmere.

2. 2 ŽIVALSKA SLEDI

V literaturi (Hecker, 2007; Krofel, 2016; Lausser, 2016) najdemo različne stopinje, ki se med seboj razlikujejo v :

- velikosti (ozka, majhna, velika, široka);
- dolžini;

- številu prstov;
- obliki parklja ...

Prav tam (Hecker, 2007; Krofel, 2016; Lausser, 2016) najdemo tudi različne iztrebke, med katerimi so naslednje razlike:

- oblika (valjasti, okrogli);
- velikost;
- zgradba ...

Med sledi živali v literaturi (Hecker, 2007; Krofel, 2016; Lausser, 2016) zasledimo tudi sledi hranjenja in druge sledi, kamor uvrščamo rogovje, guljenje živali, kaluže in čohalnike.

2. 3 OPIS DEJAVNOSTI ŽIVALSKÉ SLEDI

Tabela 1: Učna priprava na dejavnost.

Razred: 2.	Učna tema: Živalske sledi	Učne metode: Pogovor, delo z delovnim listom
Kraj poučevanja:	Sprehod, ki vključuje gozd in reko	
Učni cilji (Učni načrt za spoznavanje okolja, 2011):	Učenci: • znajo opazovati, opisati in ugotoviti, kako nastajajo sledovi gibanja in kaj jih povzroča (sledovi živali); • vedo, da se živali prehranjujejo z rastlinami, drugimi živalmi ali obojim; • znajo opazovati in opisati različne sledi živali (stopinja, iztrebki, sledi hranjenja, čohalniki ...).	
Učni pripomočki za učence:	delovni listi/beležka (<i>učni pripomoček 1</i>), ravnilo, kartončki s števili (<i>učni pripomoček 2</i>), pisalo	
Učni pripomočki za učitelja:	fotoaparát, plakat različnih živalskih sledi – velikost A4 (<i>učni pripomoček 3</i>)	
Pred načrtovanjem pouka v naravi	Na prostem: Učitelj prehodi pot, po kateri bo peljal otroke. Na določenem mestu pripravi mivko (1 m ²), na kateri opazujejo sledi in učenci nanjo po prvem sprehodu nastavijo hrano.	
	V učilnici: Učitelj učencem predstavi plakate o sledih živali in pripravi kartončke s števili, za lažje označevanje slik in beležk. Pri pripravi plakata mora učitelj razmisliti o različnih dejavnikih (npr. letni čas, kraj ...), katere živali bo vanje vključil.	

Načrt pouka v naravi	Učitelj z učenci opravi dva sprehoda. Vsak sprehod traja največ 2 šolski uri. Na sprehodih je naloga učencev, da postanejo detektivi in opazujejo živalske sledi (stopinje, iztrebki, sledi hranjenja ...). Vsako sled, ki jo opazijo, tudi fotografirajo in na delovni list zapišejo opažanja (npr. širin/dolžino stopinje, kje, kdaj so opazili sled ...). Posebej se osredotočijo še na mesto z mivko. Ko pregledajo tudi mesto z mivko, nanjo nastavijo hrano. Na tem mestu bodo ob drugem sprehodu ponovno opazovali sledi, da bodo lahko kasneje v razredu primerjali, kdaj je bilo več sledi, zakaj ... Po obeh sprehodih sledi še delo v razredu (analiza), kjer učenci dobijo fotografije sledi živali, ki so jih našli v naravi. Na zadnjo stran fotografije prepišejo njihove beležke, ki so jih naredili med poukom v naravi in poskusijo določiti, kateri živali sled pripada.
Delo v razredu	Po prvem in po drugem sprehodu sledi še delo v razredu. Vsaka skupina dobi svoje fotografije, na zadnjo stran pa zapiše opažanja. Nato učenci svoje fotografije sledi živali predstavijo razredu. Sledi pogovor, ki ga vodi učitelj, lahko si pomaga s fotografijami učencev. Pogovor: • Na kakšnih podlagah ste opazili sledi? Se na mivki opazijo sledi? Zakaj? • Ali so enake sledi na mivki v gozdu oziroma ob potoku/reki? • So sledi živali lahko samo stopinje? Katerih sledi je bilo največ? Zakaj ravno teh? • Opazite razliko med sledmi na mivki, ko ni oziroma je bila hrana? Po končani dejavnosti sledi še pogovor o njihovem počutju/znanju ..., ki so ga pridobili v naravi in ne v učilnici.

2. 4 UČNI PRIPOMOČKI

Tabela 2: Učni pripomoček 1: Delovni list (beležka) – 1. sprehod.

Datum:		Letni čas:	
Kraj:			
Številka slike	Beležka Kje (njiva, pot, gozd, potok, reka, na drevesu ...), meritve, posebnosti, opažanja ...		

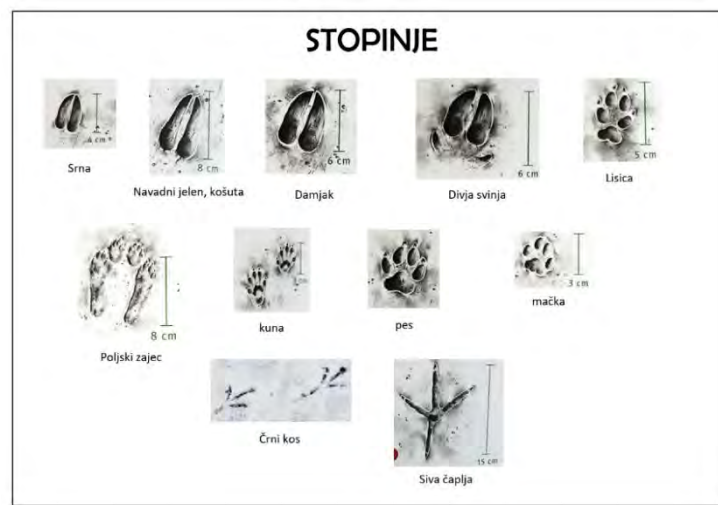
Tabela 2: Učni pripomoček 1: Delovni list (beležka) – 2. sprehod.

Datum:		Letni čas:	
Kraj:			
Številka slike	Beležka Kje (njiva, pot, gozd, potok, reka, na drevesu, blizu hrane ...), meritve, posebnosti, opažanja ...		

Tabela 3: Učni pripomoček 2: Kartončki s števili.

	2	3
4	5	6
7	8	...

Učni pripomoček 3: Plakati različnih živalskih sledi (velikosti A4).

Slika 1: Plakat 1: Stopinje.

Slika 2: Plakat 2: Iztrebki.

Slika 3: Plakat 3: Sledi hranjenja.

Slika 4: Plakat 4: Druge sledi.

2. 5 IZVEDBA POUKA V NARAVI

Dejavnost smo izvedli v Zgornjem Hotiču v bližini šole. Kraje opazovanja smo na zemljevidu označili z rdečo piko.

Slika 5: Kraj opazovanja živalskih sledi.

Slika 6: Mesto opazovanja v gozdu.

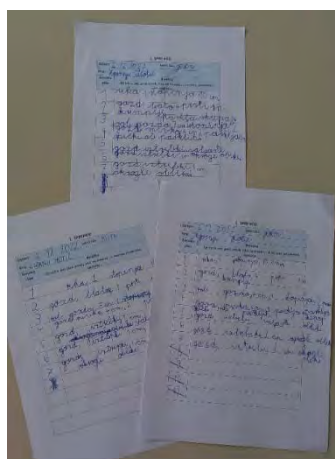
Slika 7: Mesto opazovanja ob reki.

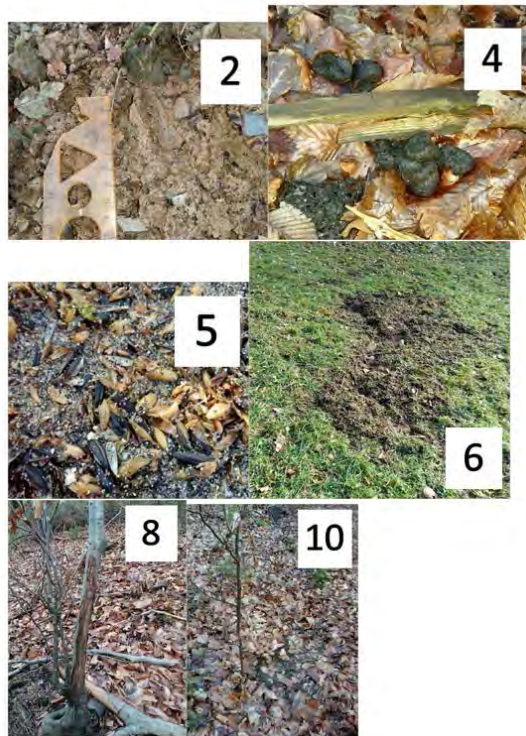
Slika 8: Nastavljena hrana v gozdu.

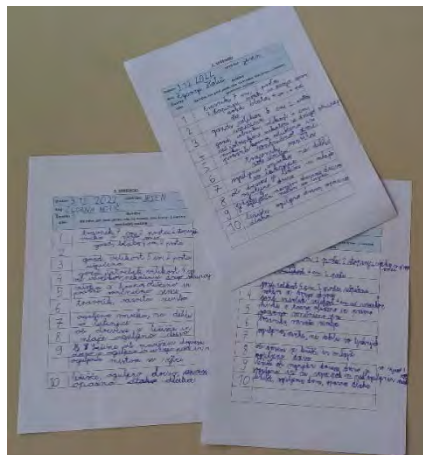
Slika 9: Nekaj fotografij sledi prvega sprehoda.

Slika 10: Nekaj zapisov otrok prvega sprehoda

Slika 11: Nekaj fotografij živalskih sledi 2. sprehoda

Slika 12: nekaj zapisov otrok 2. sprehoda

2. 6 ANALIZA PO SPREHODU

Skupaj z učenci smo po obeh sprehodih naredili analizo slik in si pri tem pomagali s plakati. Učenci so ob slikah zapisali, komu bi lahko sled pripadala.

Slika 13: Primer ugotovitev učencev po sprehodu

3 ZAKLJUČEK

Najpomembnejša ugotovitev pri izvedbi dejavnosti v naravi je bila, da so učenci razvijali natančnost opazovanja (primerjali, merili, opazovali podrobnosti, opisovali ...). Poleg tega so morali opazovati različne sledi ne le po tleh, ampak tudi višje npr. oguljena drevesa. Na koncu dejavnosti pa so učenci morali uporabljati tudi ustrezno terminologijo (parklji, čohalniki ...) pri prepoznavanju in natančni določitvi sledi.

Dejavnost je zelo motivacijska, saj se učenci ne učijo v učilnici, ampak v naravi, na svežem zraku. Med dejavnostjo so učenci zelo aktivni in večino časa v gibanju.

Predstavljen pouk v naravi ima tudi pomanjkljivosti in omejitve. Sama omejitev je ta, da niso vse sledi vsepovsod po Sloveniji enake, zato si mora učitelj sam pripraviti plakate s sledmi, ki se pojavljajo v okolici šole. Velika pomanjkljivost je tudi to, da mora pred sprehodi učitelj predstaviti veliko naravoslovnega znanja, saj niso sledi živali le stopinje, ampak tudi kaj drugega (npr. iztrebki, kaluže, oguljena drevesa ...).

Pouk v naravi, ki je opisan v članku, ni treba zaključiti le pri analizi sledi živali, ki smo jih našli med sprehodom. Ta pouk lahko ponovimo v različnih letnih časih. Ni nujno, da ga izvajamo le v gozdu in ob reki. Sledi lahko iščemo tudi na poljih, v sadovnjakih, parkih ... Prav tako se lahko osredotočimo tudi na druge živali npr. na žuželke, ptice ... Pomembno je le, da ideja ostane enaka in se spreminja naravoslovno ozadje.

4 VIRI IN LITERATURA

Gilbertson, K., Bates, T., McLaughlin, T., Ewert, A. (2006). Outdoor education: methods and strategies. Champaign: Human kinetics.

Hecker, F. (2007). Živalski sledovi: 125 živali in njihovih sledov. Olševsek: Narava.

High Quality Outdoor Education. Pridobljeno s <https://www.englishoutdoorcouncil.org/HQOE.pdf>

- Kolar, M., Krnel, D., Velkavrh, A. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 5. 2. 2018 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf
- Krofel, M. (2016). Stopinje in sledovi živali. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije.
- Lausser, M. (2016). Živali okoli nas: odkrivanje in določanje najpogostejših sledov in odtisov. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Young Choi, M., Sanders, D. idr. (2004). A review of Research on Outdoor Learning. London: Field Studies Council.
- Skribe Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. V: S, Mršnik, L. Novak (ur.), Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika. str. 79–83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Supergrounds. (2009). Royal Bank of Scotland Group Primary School Awards Programme September 2004 – June 2010. Programme Evaluation, Summary Report for Schools. Learning through Landscapes.
- Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. Razredni pouk, 1-2, 84–90.
- Šuklje Erjavec, I. (2012). Pomen in možnosti uporabe zunanjšega prostora šol v vzgojno-izobraževalnem procesu. Sodobna pedagogika, 1, 56–174.

SMREKA

Mateja Novljan, Vrtec Litija

POVZETEK

Teoretični del članka povzema področje narave iz Kurikuluma za vrtce in poglavje medpodročnega povezovanja vsebin. V empiričnem delu pa je predstavljen projekt medpodročnega povezovanja področij s Kurikula za predšolske otroke z naslovom Smreka, ki so ga izvajali otroci drugega starostnega obdobja. S takšnim pristopom omogočamo otrokom, da se lahko celotno razvijajo in pridobivajo učne izkušnje in informacije potrebne v procesu reševanja problemov.

Otrokom sem preko projekta omogočila, da sami pridejo do spoznanj na aktiven način, pri čemer so se razvijale metaspoznavne zmožnosti. Cilj projekta je bil otrokom omogočiti lastno aktivnost, ter medpodročno povezovanje vseh področij Kurikula (matematika, gibanje, jezik, narava, umetnost, družba). Projekt je bil skoraj v celoti izveden v naravnem okolju. Po končanem projektu sem prišla do spoznanja, da otroci potrebujejo izvedbeni kurikulum v naravi, saj to blagodejno vpliva na njihovo počutje, razvoj in izražanje, ter motivacijo pri samih dejavnostih.

Ključne besede: kurikulum, medpodročno povezovanje, narava, predšolski otroci, smreka

UVOD

V predšolskem obdobju je otrokov razvoj celosten, kar pomeni, da se telesno, gibalno, spoznavno, čustveno in socialno področje med seboj prepletajo. Zato je težje opazovati samo eno področje naenkrat. Poleg tega je razvoj v predšolskem obdobju različno hiter na različnih področjih. Zato naj bi strmeli čim bolj k temu da prepletamo več področji hkrati, kurikularnih področij, ki krepijo in razvijajo področja otrokovega razvoja.

Razvoj opredeljujemo z rastjo, zorenjem, izkušnjami in adaptacijo. Pri otroškem razvoju v najzgodnejšem obdobju imamo odrasli možnost vplivati na razvoj otrok predvsem z ustreznimi izkušnjami. Pomen pravih, dovolj pogostih in primerno intenzivnih izkušenj ob pravem času omogoča, da otrok čim bolj skladno s svojimi predispozicijami razvija svoj potencial. Tisto, kar zamudi v najzgodnejšem obdobju, kasneje namreč težko nadoknadi.

Načrtovanje ustreznih izkušenj je zaupano vzgojitelju. Na podlagi analize skupine otrok, ki mu je zaupana, načrtuje, izvaja, analizira in spreminja pedagoški proces tako, da sledi procesno-razvojnim ciljem. Realizira jih lahko na različne načine oziroma jih uresničuje po različnih poteh.

Slika1: Opazovanje polomljenega drevesa

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 NARAVA

Kurikulum za vrtce opisuje naravo, kot posebno področje s katerim razvijamo otrokove sposobnosti za dejavno vključevanje v že pripravljeno fizično in družbeno okolje. Pri tem pa otroke navajamo na zdravo in varno življenjsko okolje in navade. Otroci si pridobivajo izkušnje z živimi bitji, naravnimi pojavi, ter predvsem veselje v raziskovanju in odkrivanju. Posledično se pri tem postopno razvijajo naravoslovni pojmi, naravoslovno mišljenje, sklepanje, zmožnosti za uvidevanje in reševanje problemov, postavljanje hipotez, klasificiranje, iskanje ter povzemanje bistva in pomena oblikovanja konceptov. To pri otrocih poteka nezavedno, vendar so hkrati osnovne znanstvene metode v naravoslovju. Otrok preko ciljev, ki so zapisani v kurikulumu, spoznava živali, rastline, predmete in pojave okoli sebe. Odkriva in srečuje se z živimi bitji, uživa z njimi ter se zanima za njihove življenjske pogoje. Raziskuje naravno okolje in se usmerja v aktivno delovanje za njegovo ohranitev. Otrok preko ciljev v kurikulumu za vrtce spoznava obseg, raznolikost in lepoto narave tako, da postaja stik z njo običajen del njegovega življenja. Pri tem neguje rastline in živali v svojem okolju, se veseli srečanja z njimi ter je do njih obziren.

2.2 MEDPODROČNO POVEZOVANJE

Didaktika poučevanja, ki jo danes zagovarjajo strokovnjaki, temelji predvsem na tem, da je potrebno prednost pri vzgoji predšolskih otrok podajati na integraciji področji dejavnosti. Izhajati moramo iz spoznanja, da otroci svet doživljajo celostno, ter da je nesmiselno ločevanje po področjih. Kurikulum za vrtce (1999) navaja, »da otrok dojema in razume svet celostno, da se razvija in uči v aktivni povezavi s svojim socialnim in fizičnim okoljem, da v vrtcu v interakciji z vrstniki in odraslimi razvija družbenost in individualnost.«

Kurikulum za vrtce (1999) opisuje tudi dva načela in sicer prvo načelo horizontalne povezanosti in drugo načelo vertikalne povezanosti.

Načelo horizontalne povezanosti opisuje povezovanje dejavnosti različnih področji (gibanje, narava, matematika, jezik, družba, umetnost) in pri tem različnih vidikov otrokovega razvoja (socialni, čustveni, kognitivni, govorni ...) in učenja. Za predšolskega otroka je posebej značilno, da so zgoraj

našteti dejavniki med seboj soodvisni in povezani preko vidikov njegovega razvoja. Zato naj bojo izbori tistih vsebin ter metod in načinov dela s predšolskimi otroki izbrani tako da, upoštevajo specifičnost predšolskega otroka in naj v največji meri omogočajo povezanost različnih področji dejavnosti v vrtcu.

Načelo vertikalne povezanosti navaja povezavo med vrtcem in družino. Povezovanje med prvim in drugim starostnim obdobjem, ki nista ločena ampak se dopolnjujeta skozi celotno predšolsko obdobje, ter med vrtcem in osnovno šolo, pri čemer moramo upoštevati, da vrtec ne dopusti po šolanja kurikulumu v vrtcu in vztrajati pri svojih temeljnih specifičnostih.

Iz zgoraj naštetega lahko izhajamo in je najbolj smiselno, da vzgojitelj vsebino poskuša predstaviti čim bolj celostno, pri tem pa izhaja iz tega da je povezanost vsebin večih področij. Pomoč pri podajanju vsebin in prepletanju večjih področji so mu različne metode in oblike dela. Vsekakor pa morajo biti medpredmetne povezave prilagojene razvojni stopnji otrok in njihovemu predznanju. Medpredmetno povezovanje razvija pri predšolskih otrocih generične veščine. Te veščine so neodvisne od vsebin in so prenosljive in uporabne v različnih situacijah, kot so kritično mišljenje, reševanje problemov, izvajanje projektnih nalog, obdelovanje podatkov in aktivno učenje. Če se vzgojitelj poslužuje takšnega pristopa poučevanja, je dobra priprava na vseživljenjsko učenje.

Avtorica Hodnik Čadež (2007) navaja prednosti medpodročnega povezovanja:

- Poenotenje strokovne in didaktične terminologije (razvrsti, uredi, slikopis ...);
- manjši obseg vsebin, saj se cilji različnih področji med seboj pokrivajo (matematika, jezik in narava – razvrščanje, urejanje, štetje, opisovanje, orientacija);
- horizontalen in vertikalni transfer posameznega področja;
- celostno dojemanje sveta, realne in domišljajske povezave;
- izkušnjsko učenje;
- transfer znanj in procesov;
- diferenciacija in individualizacija;
- problemske situacije.

Vesna Geršak (2010 str.294) piše, da pedagog ni *»uresničevalec danega (zadanega) programa, prenašalec znanja, tem več raziskovalec in ustvarjalni, razmišljujoči oblikovalec programa«*.

Vzgojiteljeva naloga je opazovanje in spremljanje otrokovega interesa za dejavnosti, pomoč pri raziskovanju vsebin in motivaciji za ohranjanje njegovega interesa za vsebine. Pedagog naj ne bi posegal v ustvarjanje in delo otrok v smislu dejanj že vnaprej določenih form, temveč naj otroku prepusti možnost lastnega raziskovanja (Geršak, 2010).

2.3 PREDSTAVITEV PROJEKTA SMREKA

2.3.1 Dejavnost – jezik

UGANKA (otroci ugotovijo, kdo je glavni junak našega dogajanja);

PESMICA O SMREKI (preberemo, obnovimo);

IŠČEMO PREDZNANJE - pogovor o smreki, koliko vedo o njej.

Cilji:

Otroci se seznani s poezijo, razvijajo pozitiven odnos do literature.

Otrok spozna knjigo in besedo kot vir informacij.

2.3.2 Dejavnost – umetnost (ples)

IZDELOVANJE MANDAL IZ NARAVNIH MATERIALOV (storžki, vejice, kamni, koščice, kostanj...).

PLES NA TEMO MANDAL – ROZET, ki jih otrok izdelava.

Cilji:

Razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem mandal.

Otrok s plesom razvija kreativnost, usklajuje gibanje in hitrost.

2.3.3 Dejavnost – umetnost (ples)

PETJE PESMICE Le sekaj, sekaj smrečico. Pesmico se učimo kot BANS.

Cilji:

Aktiviranje slušnega in gibalnega področja ter razumevanje besed.

Otrok izraža doživljanje v plesnem jeziku.

Otrok se sprosti in uživa.

2.3.4 Dejavnost – jezik, narava

KNJIGA KOT VIR INFORMACIJ NA TEMO »SMREKA«.

ISKANJE RAZLIK IN PODOBNOSTI MED OSTALIMI IGLAVCI.

KAKO ZRASTE SMREKA? Aktivno učenje.

Cilji:

Otrok išče informacije v literaturi in širi vedenje o smreki.

2.3.5 Dejavnost – umetnost (ples smrečic)

Otroci na klasično glasbo izrazijo, kako zraste smreka od majhnega semena do velikega drevesa. Polovica otrok gleda, polovica otrok pleše. V rokah imajo smrekove vejice. Zamenjamo vloge. Druga polovica dobi kose zelenega blaga, pleše na isto temo ...

Cilj:

Negovanje, spodbujanje in razvijanje čutnega doživljanja z usmerjanjem povečane pozornosti v občutenje telesa, opazovanje sebe, poslušanje glasbe.

2.3.6 Dejavnost – narava

KDO ŽIVI NA SMREKI IN SE Z NJO PREHRANJUJE?
SPOZNAJMO VEVERICO.
KATERE ŽIVALI ŠE ŽIVIJO V GOZDU?

Cilji:

Otrok preko pogovora aktivno sodeluje.
Išče vire, kjer bo dobil ustrezne informacije.

2.3.7 Dejavnost – umetnost, narava

OGLED FILMA Lisjaček potepin, na temo gozdnih živali.
Izdelujemo TRGANKO: tema smreka, gozdne živali.

Cilji:

Otrok spoznava življenje v gozdu (kot vir informacij je dokumentarna zgodba).
Otrok izraža svojo kreativnost in obenem utrjuje motorične sposobnosti.

2.3.8 Dejavnost – umetnost (ples)

Otroke spodbudimo k DRAMSKI IGRI na temo filma – gozd, gozdne živali.

Cilji:

Otrok se vživi v različne vloge, podoživlja vsebino, izraža svojo kreativnost.
Otrok sodeluje z drugimi otroki, se dogovarja, sklepa kompromise.

2.3.9 Dejavnost – umetnost (ples)

PET RITMOV: Tema: gozd, smreka, gozdne živali
Na kaj ali koga jih spomni posamezna glasba, hitrost, ritem?

Cilji:

Aktiviranje slušnega in gibalnega področja.

Razvijanje spontanosti, izvirnosti, domišljije.

Otrok se z gibom in plesom izraža, komunicira, v različnem tempu, ritmu in v različnih nivojih.

2.3.10 Dejavnost – narava, umetnost

VODENI SPREHOD: Otroci opazujejo podrti smrekova drevesa, korenine, lubje, veje ...

TIPAJO (primerjajo strukturo lubja različnih dreves).

ODTISKOVANJE LUBJA (»prenesemo« vzorec lubja - različne tehnike).

POSADIJO SEME aktivno učenje: otroci poiščejo seme, ga posadijo, skrbijo zanj, opazujejo.

Cilji:

Razvijanje spoštljivega odnosa do narave.

Razvijanje čutne zaznave - otip.

Slika2: Odtiskovanje lubja drevesa

2.3.11 Dejavnost – matematika

RAZVRŠČANJE, UREJANJE storžev, vejic po velikosti.

KAKŠNE JE OBLIKA SMREKE? Spoznavamo trikotnik kot lik.

Cilj:

Otrok razvršča in ureja nestrukturiran material.

Otrok se seznaja s pojmom lika.

2.3.12 Dejavnost – umetnost, gibanje (ples)

GIBALNA ZGODBA » Kako nastane lesena igrača?«

Igra z ročno izdelano leseno igračo.

Cilji:

Otrok izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, skoki, poskoki, plazenje).

Otrok usvaja osnovne gibalne koncepte: zavedanje prostora, načina, kako se giblje telo, spoznava različne položaje.

2.3.13 Dejavnost – matematika

MERJENJE OBSEGA SMREKE (vodeni sprehod)

SPOZNAVANJE MERSKIH ENOT

Cilji:

Otrok išče, zaznava in uporablja različne možnosti rešitve problema.

Otrok se seznani z mersko enoto.

2.3.14 Dejavnost – umetnost (ples)

ČAROBNE KARTE - TEMA »SMREKA« - deklica, babica, kuža, smreka, sonce, veter, žaga, podrta smreka, dež, hiša, novoletna smreka, kamin s prižganim ognjem, avto.

Otroci sestavijo zgodbo iz kart in jo odigrajo, odplešejo ...

Cilji:

Otrok si izmisli dogajanje, sestavi zgodbo in jo uprizori.

Spoznavanje, da iz določenih kartic lahko nastane več različnih zgodb.

Sodelovanje otrok pri dogovoru in gibalnem ustvarjanju.

Razvoj domišljije, ustvarjalnosti, iznajdljivosti.

2.3.15 Dejavnost – gibanje (ples)

VEVERICE V DUPLO (priredba gibalne igre Ptički v gnezda), izvajamo v naravi ali v igralnici.

Cilji:

Otroci medsebojno komunicirajo in sodelujejo.

Uvajanje otrok v igro s pravili.

Razvijanje pozornosti, hitrosti in naravnih oblik gibanja.

2.3.16 Dejavnost – gibanje (ples)

PLES S SPODBUDO VONJA: Otrokom pripravim eterično olje smreke ter veje z vonjem smole.

Cilji:

Otrok zaznava in doživlja vonj.

Otrok razvija koordinacijo in orientacijo v prostoru.

Svoje doživetje otrok izrazi s plesom ter se ob tem sprosti.

2.3.17 Dejavnost – umetnost

IZDELAVA PIŠKOTOV SMREČIC / IZDELAVA SMREČIC IZ SLANEGA TESTA

Cilji:

Seznanjanje s postopkom peke piškotov.

Razvijanje fine motorike.

Sprostitev in ugodje ob delu.

2.3.18 Dejavnost – umetnost

IZDELAVA NOVOLETNIH VOŠČILNIC Z MOTIVOM SMREČICE

Cilji:

Spodbujanje veselja ob umetniških dejavnostih.

Razvijanje fine motorike.

2.3.19 Dejavnost – družba, umetnost (ples)

NOVOLETNO RAJANJE OB SMREČICI

Cilj:

Otrok vzpostavlja prijateljske odnose in uživa v njih.

3 ZAKLJUČEK

Spoznala sem, da izvajanje dejavnosti v naravi velik in sproščujoč motivator za otroke. Otroci so bili ves čas izvajanja dejavnosti v gibanju. Videla sem, da lahko na takšen način izvajanja dejavnosti lažje beležim in spremljam otrokov razvoj, na vseh njegovih področjih. Opazila sem, da so vsi rezultati dejavnosti pozitivni in pripomorejo k boljšemu usvajanju dejavnosti v igralnici. Razvijali so se tudi močni socialni stiki, kar pa otroke opolnomoči in jih krepi, da postajajo samostojni in vztrajnejši. Same dejavnosti so bile bogate in dobro izvedene. Pri dejavnostih, ki so bile predstavljene v projektu, ni pomembno, da se izvajajo samo v gozdu. Lahko jih prinesemo na travnik ali k reki, le da si izberemo drugo drevo. Najpomembnejše pravilo, ki pa se ga držimo strokovni delavci v vrtcih, je

da poskušajmo, čim več dejavnosti prenesti v naravo, da so otroci čim bolj v gibanju, saj jih današnja tehnologija vse preveč zapira v prostore in poseda pred različne monitorje.

4 VIRI IN LITERATURA

Bahovec, E. idr. (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Geršak, V. (2010). Ples kot ustvarjalni proces in medpodročno povezovanje: analiza stanja v slovenskih vrtcih. V T. Devjak, M. Batistič Zorec, J. Vogrinc, D. Skubic, S. Berčnik, *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Hodnik Čadež, T. (2007). Učitelj kot raziskovalec medpredmetnega povezovanja. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Voginc, B. Sicherl Kafol, T. Devjak, V. Štemberger. 8ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca: akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Novljan, M. (2014). *Smreka. Poročilo pri projektu medpredmetne povezave*.

Papler, A. (2014). *Spoznavanje naravoslovne teme s pomočjo plesa*. (Diplomsko delo). Ljubljana, Pedagoška fakulteta.

ČUJEČE ZAČUTIMO NARAVO

Alenka Osterman, OŠ Dravlje

POVZETEK

Narava je odlično mesto za raziskovanje samega sebe, svojih čutil in občutenj. Čuječnost pomeni biti odprto, radovedno osredotočen na svoje misli in občutke. S čuječnostjo sem se srečala pred nekaj leti, ko smo imeli na šoli tečaj čuječnosti Društva za razvijanje čuječnosti. Nad izobraževanjem sem bila navdušena in čuječnost sem takoj začela vpeljevati v pouk. V šolskem letu 2022/23 sem prevzela razredništvo drugega razreda. Ker je bil razred zelo razdražljiv, nemiren, sem vaje čuječnosti začela izvajati že na začetku šolskega leta. Najprej smo vaje izvajali v učilnici. Prišla je pomlad in učilnico smo zamenjali za zunanjo učilnico. Tako smo vaje izvajali na šolskem igrišču, na sprehodih, v šoli v naravi ... Učenci so bili nad novim okoljem navdušeni, uživali so ob petju ptic, šumenju vetra, zvokih narave. Poudarek je bil na uporabi vseh čutil. Dejavnosti raziskovanja svojih čutil, sem prepletla z vajami čuječnosti. Vaje smo izvajali vsaj enkrat tedensko, odvisno od razpoloženja otrok. Otroci so vaje izvajali zelo radi. Ob vajah so začutili mir in osredotočenost na občutke in misli. Ob koncu šolskega leta lahko rečem, da je vpeljava čuječnosti v razred prinesla zelo pozitivne spremembe. Razred je postal bolj umirjen, vodljiv, zaupljiv. Otroci so pridobili veččino, katero bodo lahko uporabljali v nadaljnjem življenju.

Ključne besede: čuječnost, čutila, narava, otroci, šolsko igrišče

1 UVOD

1.1 ČUJEČE ZAČUTIMO NARAVO

Čuječnost je zavedanje prisotnosti v tem trenutku, odprta in prijetna pripravljenost razumeti stvari, ki se dogajajo znotraj in okrog nas. (Snel, 2009) Otroci so v svojem bistvu že sicer bolj čuječi kot odrasli, z usmerjenimi vajami pa lahko to njihovo sposobnost še dodatno negujemo in jo okrepimo z zavedanjem, da bodo tudi v kasnejšem življenju poskrbeli za svoj psihični razvoj.

Raziskave kažejo, da je redno izvajanje prakse čuječnosti posameznikom pomagalo vzgojiti dolgoročno in globoko izkušnjo notranje mirnosti, dobrega počutja in višjega vrednotenja samega sebe, vključno z zmanjšanjem stresa, tesnobe in depresivnosti (Černetič, 2005).

Narava je odlično mesto za raziskovanje samega sebe, svojih čutil in občutenj. Z zagotavljanjem možnosti za čutno igro in raziskovanje, lahko otroci razvijajo svoje kognitivne, socialne in čustvene sposobnosti, hkrati pa se zabavajo in ostanejo aktivni.

Sama sem se srečala s čuječnostjo pred nekaj leti, ko smo imeli na šoli 20 urni tečaj Društva za razvijanje čuječnosti. Na tečaju smo spoznavali čuječe dihanje, gibanje, občutenje, hranjenje ... Ob tečaju sem se začela zavedati kako pomembno je, da se malo ustavimo, se sprostim in smo pozorni

na trenutni trenutek. Živimo v svetu, ki je poln hrupa, nemira, hitenja in še kako pomembno je, da se znamo malo ustaviti. Prakso, ki sem jo doživela, sem želela prenesti na otroke. Tudi oni živijo v podobno stresnem svetu in prav je, da jih spoznamo s tehniko, čuječnosti, ki jim bo mogoče kdaj pomagala v življenju. Tako sem čuječnost takoj začela vpeljevati v pouk.

V šolskem letu 2022/23 sem prevzela razredništvo drugega razreda. Ker je bil razred zelo razdražljiv, nemiren, sem vaje čuječnosti začela izvajati že na začetku šolskega leta. Najprej smo vaje izvajali v učilnici. Na začetku so imeli otroci težavo z zbranostjo, vaje so se nekaterim zdele smešne. Sčasoma so otroci spoznali, da jih vaje zelo umirijo in jih sprostijo. V vajah so začeli zelo uživati. Prišla je pomlad in učilnico smo zamenjali za zunanjo učilnico. Tako smo vaje izvajali na šolskem igrišču, na sprehodih, v šoli v naravi,... Učenci so bili nad novim okoljem navdušeni, uživali so ob petju ptic, šumenju vetra, zvokih narave. Kar naenkrat so naravo začutili drugače, čuječe. Poudarek je bil na uporabi vseh čutil. Dejavnosti raziskovanja čutil, sem prepletla z vajami čuječnosti. Vaje smo izvajali enkrat tedensko, odvisno od časa in razpoloženja otrok. Otroci so vaje izvajali zelo radi. Ob vajah so začutili mir in osredotočenost na opažanja. Po vsaki vaji smo evalvirali dejavnost, se pogovorili o občutkih, narisali risbico, izmenjali doživetja v parih ...

2 OSREDNJI DEL

2.1 VAJE ČUJEČNOSTI

V nadaljevanju navajam nekaj vaj, ki smo jih izvedli z otroki. Vaje smo delali v naravi; na šolskem igrišču, v gozdu, na travniku ...Na začetku izvajanja vaj čuječnosti, najprej otroke usmerimo v pozornost na dihanje in občutke, ki jih ob tem doživljajo.

- DIHANJE V KROGU

Ta igra pomaga otrokom kontrolirati svoj dih in se sprostiti. Naredimo krog. Vdihnem skozi nos, štejemo v mislih do tri, naredimo izdih skozi usta, štejemo do 6. To ponovimo trikrat, nadaljujemo s dihanjem skozi nos. Pomembno je, da je dolžina izdiha daljša od vdiha (slika 1).

- PIHANJE V ROBEC

Ta igra vzpodbuja otroke, da kontrolirajo svoj dih. Otrokom damo papirnate robce, ki jih držijo pred seboj. Prosimo jih, naj v robec pihajo tako, da bo robec plesal. Robec ne smejo pihati premočno in tudi ne prelahko. Večji učinek bomo dosegli, če bomo robec razplastili (slika 2).

- ČUJEČE DIHANJE S POZORNOSTJO NA TREBUH

Ta igra pomaga otrokom razvijati svoje dihalne sposobnosti in se naučiti uravnavati svoja čustva. Otroci ležejo na hrbet in na trebuh postavijo majhen predmet, ki so ga našli v naravi (kamen, veja, storž,...) Lahko uporabimo tudi druge predmete kot so plišasto igračo, škatlico, peresnico,...Spodbujam jih, da se osredotočijo na dihanje in opazujejo kako se predmet dviga in pada z vsakim dihom (slika 3).

- TIHA HOJA PO IGRIŠČU

Igra pomaga otrokom razvijati svojo osredotočenost in pozornost, hkrati pa spodbuja timsko delo. Otroke razdelimo v skupine. Otroci hodijo tiho v vrsti po igrišču.. Spodbujamo jih, da se osredotočijo na dihanje in zvoke okoli sebe. Če kdo prelomi tišino, mora skupina začeti znova.

- IGRA 5,4,3,2,1

Igra pomaga otrokom razvijati zavedanje za svet okoli sebe. Otrokom razdelimo listke na katerih je zapisano : Poišči in zapiši 5 stvari, ki jih lahko vidiš, 4 stvari, ki se jih lahko dotakneš, 3 stvari, ki jih lahko slišiš, 2 stvari, ki ju lahko vonjaš, 1 stvar, ki jo lahko okušaš.

- ISKANJE ZAKLADA

Igra spodbuja otroke, da so prisotni in se zavedajo svoje okolice. Na travniku razgrnemo prt. Na njem je nekaj naravnih predmetov z igrišča. (kamen, list, lubje, ...) Povabimo jih, da poiščejo predmete po igrišču in jih prinesejo. Spodbujam jih k iskanja in opazovanju njihovega okolja, ko iščejo predmete. Ko otroci prinesejo predmete, jih čim bolj čuječe začitimo-jih povonjamo, jih potipamo, si jih natančno ogledamo ...

Slika 1: Dihanje v krogu.

Slika 2: Pihanje v robec.

Slika 3: Čuječe dihanje.

V nadaljevanju navajam nekaj vaj, ki vključujejo uporabo čutil.

2.2 ČUJEČA UPORABA ČUTIL

- ČUJEČE POSLUŠANJE

Ta igra spodbuja otroke, da se osredotočijo na svoj občutek za sluh in razvijajo svoje slušne sposobnosti. Otroke razdelimo v skupine. Otroci sedijo v krogu. Zaprejo oči in poslušajo. Po poslušanju vsaka skupina dobi večji list papirja kamor narišejo kaj vse so slišali. Stvari se ne smejo ponavljati (slika 4).

Slika 4: Čuječe poslušanje.

- ČUJEČE OKUŠANJE

Ta igra spodbuja otroke, da se osredotočijo na čutilo za okus – jezik. Pretvarjajmo se, da smo poskuševalci hrane. V košari prinesemo plodove narave. Vsak otrok, si izbere en sadež. Najprej si ga dobro ogleda. Potem ga povonja in otipa. Položi si ga na jezik in ga kotali z jezikom po ustih. Na koncu ga pregrizne in ga počasi poje. Pogovorimo se, kaj so začutili. Je bila hrana trda ali mehka? Groba ali gladka? Slana, sladka, grenka (slika 5)?

Slika 5: Čuječe okušanje.

- ČUJEČE VONJANJE

Pri zavestnem vonjanju vadimo čuječnost tako, da vohamo. Voh je pogosto povezan s spomini. Zapremo oči, naredimo nekaj globokih vdihov in izdihov in se prepustimo različnim vonjem. Najprej si bomo predstavljali vonj po svežih kokicah, vonj pomaranče, vonj bazena, vonj čokolade ... Vam je uspelo?

Šolski vrtniček

Ta igra spodbuja otroke, da prepoznavanje različnih vonjave . Pripravim senzorno mizo z različnimi vonji. Uporabim snovi iz narave. Na šolskem igrišču imamo vrt, kjer gojimo kar nekaj dišavnic. (sivka, rožmarin, melisa ...) Otroci ugotavljajo, kaj vonjajo. Po ugotovitvi odidejo v skupinah po igrišču in vsaka skupina prinese nekaj, kar ima vonj.

- ČUJEČE TIPANJE

Čuječa hoja

Še en zabaven način za vključevanje otrok v čutno igro je nastavitev senzorne poti na igrišču. To lahko storite z različnimi materiali, kot trava, pesek, kamenje ... Otroci lahko hodijo ali tečejo po poti, raziskujejo različne teksture in občutke. Mi smo vajo izvedli na malo drugačen način. Z otroki smo se sezuli in raziskovali šolsko igrišče. (trava, mivka, zemlja, beton, kamenje). Skupaj smo bosí prehodili igrišče in zaznavali občutke pod nogami (slika 6).

Slike 6 : Čuječa hoja

Kaj imam v dlani?

Drugo vajo smo naredili v parih. Eden od para je poiskal nekaj v naravi in položil sošolcu v dlani. Sošolec je s pomočjo tipa ugotovil kaj mu je prijatelj prinesel. Otroci so prinašali različne naravne materiale: kamne, liste, cvetlice, mah, lubje, pesek ... (slike 7)

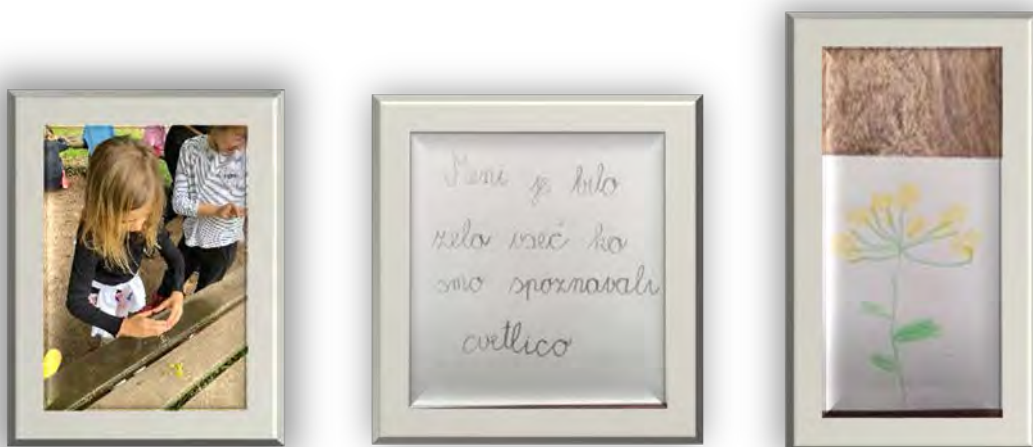

Slike 7: Kaj imam v dlani?

- ČUJEČE GLEDANJE

Fotografiranje

Otroke povabim na fotografiranje. S prsti naredimo pravokotnik, to bo fotografija, ki jo bomo opazovali. Otroke usmerim na zbranost in natančno opazovanje tega kar bodo fotografirali. Po dejavnosti narišejo kakšna je bila njihova fotografija (slika 8).

Slike 8: Fotografiranje.

Zapomni si.

Prinesemo pladenj in na njem nabrane naravne stvari z igrišča. Otroci se postavijo v krog okoli pladnja in 20 sekund čuječe opazujejo predmete na pladnju. Nato pladenj pokrijem in jim zastavljam vprašanja. Koliko stvari je bilo na pladnju? Ali je bil na pladnju kamen? Kakšne barve je bila cvetlica?

3 ZAKLJUČEK

Ob koncu šolskega leta lahko rečem, da je vpeljava čuječnosti v razred prinesla zelo pozitivne spremembe. Razred je postal bolj umirjen, vodljiv, zaupljiv. Razredna dinamika je postala drugačna. Nekateri učenci so na začetku izvajanja vaj imeli težave z osredotočenostjo in mirnostjo. Težko so zaprli oči in se prepustili vodenju. Bili so nezaupljivi. Še posebno so imeli težave nemirni otroci. Pri vsaki vaji mi je bilo pomembno, da smo pri vaji vztrajali do konca. Po končani vaji, sem se z otroci pogovorila zakaj je pomembno, da se umirimo in da ne motimo drugih. . Z vnašanjem miru in ponavljanjem vaj, se je počasi dinamika spremenila. Sčasoma so postali otroci zelo vodljivi, z lahkoto so sledili toku misli, dihanju,...Prišli so tudi dnevi ko so mi rekli:« Učiteljica, tako smo nemirni. Ali imamo lahko vajo čuječnosti?» Prišli so tudi dnevi, ko so nekateri ob vaji zaspali. Nič zato, tudi to je kazalo na to, da se res lahko prepustijo in so sproščeni. Zanimivo mi je bilo izvajanje vaj čuječnosti v naravi. Billi so navdušeni nad mirnostjo, zvoki, občutki, presenečeni nad čutili, ki smo jih raziskovali. Hrana, ki smo jo okušali je postala še slastnejša, zvoki, ki smo jih poslušali, še bolj čudežni, stvari, ki smo jih vonjali še bolj izrazite, stvari, ki smo jih tipali še bolj zanimive, bosa hoja po različnih podlagah pa pravi mali izziv. Pogovori, refleksije, navdušenje, nasmejani obrazi, izdelki so vedno kazali na zadovoljstvo in to je tisti kar me osrečuje. Vesela sem, da sem v njih vnesla nekaj miru, narave in ljubezni v tem »norem« svetu. (slika 9)

Slika 9: Vtisi.

4 VIRI IN LITERATURA

Burdic, Debra E. (2019). Čuječnost za otroke in najstnike: 154 metod , tehnik in aktivnosti: priročnik za vse, ki delate z otroki. Domžale, Družinski in terapevtski center Pogled

Snel, E. (2019). Sedeti pri miru kot žaba: Vaje čuječnosti za otroke in njihove starše. Celje, Zavod Gaia planet

Vukimir, B. A. (2018). Diham. Domžale, Družinski in terapevtski center Pogled

ZABAVNO UČENJE BRANJA Z ELEMENTI ESTETSKEGA PRISTOPA NA PROSTEM

Jelka Otoničar, Osnovna šola Notranjski odred Cerknica

POVZETEK

Proces poučevanja in učenja branja sem za učence, ki imajo bralne težave in ne marajo brati, želela narediti zanimiv, zabaven in igriv, hkrati pa tudi sistematičen tako, da bodo učenci usvojili bralno tehniko in razvijali branje z razumevanjem. V ta namen sem učenje na prostem z estetskimi pristopi uporabila večkrat, saj le z eno dejavnostjo ne moremo razviti bralne tehnike in branja z razumevanjem. Za usvajanje bralnih veščin sem z aktivnostmi na prostem želela motivirati učence za učenje branja v šoli in doma tako, da smo sledili posameznim razvojnim stopnjah in jih dobro utrdili. V praksi se je izkazalo, da je učenje branja veliko bolj učinkovito, če se učenec najprej nauči vse črke v abecedi, zato smo pri prvih aktivnostih na prostem razvijali hitro prepoznavanje simbolov za glas – črko. Sledile so aktivnosti fonološkega zavedanja ali analize slišane, nato vaje za vezano branje, vaje za razvijanje bralne tehnike ter vaje za razvijanje branja z razumevanjem. Aktivnosti so namenjene učencem, ki se šele učijo brati, in učencem, ki imajo bralne težave ter nimajo usvojene bralne tehnike. Izvajala sem jih individualno, v paru ali v manjši skupini. Z učenci se srečujem enkrat ali dvakrat na teden po eno šolsko uro. Opisane dejavnosti sem v svoje delo uvajala v lanskem in letošnjem šolskem letu. V naravi so se učenci sprostili in umirili. Estetski pristopi učenja na prostem so jih motivirali za opazovanje, raziskovanje in učenje. Z učenjem na prostem lahko ustvarimo varno in spodbudno učno okolje za učence. Učenje postane zanimivo in zabavno.

Ključne besede: branje, bralna tehnika, branje z razumevanjem, motivacija za učenje branja, učenje na prostem

1 UVOD

Branje je najpomembnejša veščina, ki jo mora usvojiti vsak učenec v procesu izobraževanja, saj mu omogoča, da se lahko uči in razvija. Avtomatizirano, tekoče branje in razumevanje prebranega so osnova za učenje. Učence moramo naučiti pravilnega branja z razumevanjem. Pomembno je, da najprej usvojijo bralno tehniko in temeljne bralne spretnosti (natančno branje, tekoče branje, hitro branje ...), šele nato razvijamo branje z razumevanjem. Veselje do branja bodo učenci razvili takrat, ko se bodo pri branju počutili prijetno in sproščeno. Ko učenci usvojijo branje in z veseljem berejo, je postavljen temelj za veselje do učenja.

Poučevanje in učenje branja je proces, ki mora potekati sistematično po korakih 10-stopenjskega modela bralne pismenosti: poslušanje, pripovedovanje, pogovarjanje, orientacija, črke, analiza slišane (ali glasovna analiza oz. fonološko zavedanje), vezava, bralna tehnika, razumevanje in vrednotenje. Vsako posamezno stopnjo je potrebno dobro utrditi, da bodo učenci lahko optimalno razvili svoje bralne zmožnosti. Najvišja stopnja bralne pismenosti pomeni, da posameznik podrobno razume besedilo, katerega vsebina mu je neznana, v njem poišče informacije in ga kritično ovrednoti (Stare, 2021).

Posebno pozornost v procesu učenja branja moramo nameniti učencem, ki imajo bralne težave. Pozorni moramo biti na vsak: »Ne znam, ne bom, nočem ...« Za vsakim nočem, ne bom, ne znam se skriva neka težava, klic na pomoč. Pomembno je odkriti otrokove težave, mu prisluhniti, ga zares slišati in razumeti ter mu pomagati. Poskrbeti moramo, da se bo otrok počutil dobro in varno ter ga vključiti v proces učenja in vrednotenja njegovega znanja. Vsak se lahko nauči brati, tudi učenci z bralnimi težavami. Učenje branja naj poteka na zabaven in igriv način, saj učenje branja terja veliko napora. Hkrati pa se učenci morajo zavedati dejstva, da se naučiš brati, moraš brati. Vsaka naporna in uspešno opravljena naloga podari učencu občutek zadovoljstva. Zadovoljstvo pa je temelj za nove izzive in zmage, male in velike.

Učenci, ki imajo bralne težave in ne marajo brati, potrebujejo sistematičen, zanimiv, zabaven in igriv način poučevanja in učenja branja. Učenje pravilnega branja z razumevanjem lahko zanje poteka individualno, v paru ali manjši skupini. Varno in spodbudno okolje za učenje branja je lahko tudi učenje na prostem, saj narava pomirja in sprošča. Estetski pristopi učenja na prostem naredijo učenje zanimivo ter motivirajo učence za opazovanje, raziskovanje in učenje. Elementi skrivnostnosti in presenečenja pa pri njih vzbujajo radovednost. Poskrbeti moramo, da dobijo izzive, ki jim bodo kos, vendar se bodo morali za uspeh potruditi, saj bodo le tako občutili zadovoljstvo ob uspešno rešeni nalogi. Učenci so motivirani za učenje, če vedo, kaj se morajo naučiti, zakaj in kako. Pomembna so njihova čustva in želje, kako se počutijo, kaj si želijo, kako lahko uresničijo svoje želje, zastavljene cilje. Pomagati jim moramo spreminjati misli, npr. ne znam v ne znam ŠE ter razgraditi zastavljene cilje v manjše, lažje dosegljive. Učenci naj poznajo strukturo učne ure. V njej naj bo čas za učenje ter čas za igro ali sprostitev. Najprej delo in učenje, potem pa igra in zabava. Vsaka mala zmaga si zasluži pohvalo, velika zmaga pa praznovanje, mogoče kdaj tudi nagrado.

2 ZABAVNO UČENJE BRANJA NA PROSTEM Z ELEMENTI ESTETSKEGA PRISTOPA

Aktivnosti za hitro prepoznavanje simbolov za glas – črko:

- v učilnici na prostem poiskati skrite lesene črke, jih pravilno poimenovati in z njim nastaviti abecedo (učenje abecede);
- izziv: ali lahko iz naravnih materialov (listi, kamenčki, storži, palčke, vejice ...) sestavimo vse velike tiskane črke (naslednji izziv: vse male tiskane črke);
- na plastične zamaške s flomastri zapisati po nareku posamezne velike ali male tiskane črke (v paru z izmenjavo vlog učitelj – učenec);
- tekmovati v sestavljanju abecede med seboj (kdo prvi pravilno sestavi abecedo) in sam s seboj (dvakrat sestavi pravilno abecedo, drugič mora biti hitrejši);
- zapisati po črkovnem nareku besede v pesek ali blato ali na belo tablico s piši briši flomastri (v paru z izmenjavo vlog učitelj – učenec);
- igra zmešana abeceda: Po tleh razstavimo 28 črk. Učenci tekmujejo, kdo pravilno prebere vse črke na poti do cilja. Če se zmoti, se mora vrniti na začetek.

Aktivnosti za razvijanje fonološkega zavedanja:

- poimenovati osebe, živali, rastline in predmete v naravi ter določiti prvi ali končni zlog oz. glas;
- individualen izziv: Ali najdeš za vse glasove/črke abecede v naravi besede, ki se začnejo na določen glas/črko;
- skupinski izziv: Ali nam bo uspelo poiskati in fotografirati v naravi za vsako črko abecede po eno osebo, žival, rastlino ali predmet, katerega ime se začne na določeno črko;
- igrice ugani, kaj vidim: en učenec glaskuje besedo, drugi učenci ugibajo, kaj vidi.

Aktivnosti za razvijanje bralne tehnike: Nočni obiskovalci in Moj pravljичni živalski vrt.

Aktivnost Nočni obiskovalci: Nekega dne nas je v učilnici na prostem pričakal vran Dokolenko (lutka) in nam povedal, da so ponoči šolski sadovnjak obiskale nenavadne živali: liguca, nomelin, kensodil, žisorad, čezorog ...

Vse živali so učenci s pomočjo zloženke ŽI – VA – LI (Jeler, 1995) spoznali tako, da so imena živali najprej razdelili na zloge, nato pa jih poiskali v zloženki (prvi zlog v prvi vrsti, drugi zlog v drugi vrsti in tretji zlog v tretji vrsti) in s tem sestavili žival iz treh delov (glava, telo, noge ali rep).

Vsak učenec si je izbral eno ime in sestavil sliko nenavadne pravljичne živali, nato pa jo je predstavil s pomočjo vprašanj: Kdo si? Kakšna si? Kje živiš? Kaj ješ ...

Pri aktivnosti Moj pravljичni živalski vrt so učenci ustvarjali svoje pravljичne živali. Učenec je sestavil žival iz treh delov (glava, trup, noge). Svojo žival je poimenoval po danem ključu. Najprej je zapisal imena živali, iz katerih je sestavljena njegova pravljичna žival po vrsti od glave do repa. Iz prve besede je izpisal prvi zlog, iz druge besede drugi in iz tretje besede tretji zlog. Svojo žival je nato predstavil s pomočjo vprašanj: Kdo si? Kakšna si? Kje živiš? Kaj ješ ...

Aktivnosti za razvijanje branja z razumevanjem: Pri nas doma, Slike in povedi ter 15 povedi in 5 zgodbic.

Pri nas doma (Somrak, 1994): Učenci so si ogledali sliko in povedali, kaj vidijo na njej. V naravi so morali poiskati besede in z njimi sestaviti povedi o slikah. Povedi smo prebrali, nato so učenci na kartončke pisali besede, s katerimi bi dopolnili svoj opis slike npr. Oče bere (časopis).

Slike in povedi: Učenci so morali v učilnici na prostem poiskati 6 slik ter za vsako sliko ustrezno poved. Poustvarjanje: Učenci so na listke zapisali svoje povedi o slikah. Sošolci so morali poiskati ustrezne pare slika – poved.

15 povedi in 5 zgodbic: Učenci so morali iz 15 povedi s sličicami sestaviti 5 zgodbic (skupinsko delo).

Motivacija za redni bralni trening doma po vedenjsko kognitivni metodi branja:

V učilnici na prostem nas je pričakal Srečko (lutka), ki pravi zase, da je Nesrečko. Učencem je predstavil sebe in knjigo Nesrečko, zgodbe za učence, ki ne marajo brati (Žerdin, 2016). Učenci so mu svetovali, kaj naj naredi, kako naj odpravi svoje težave, kdo naj mu pomaga. Srečku so se predstavili s pomočjo lutk (kaj znajo, v čem so dobri, česa ne znajo, kakšne težave imajo in kaj si želijo). Na koncu ure smo se dogovorili za reden bralni trening doma po vedenjsko kognitivni metodi branja.

3 ZAKLJUČEK

Največje zadovoljstvo ob uvajanju novosti v poučevanju in učenju so zadovoljni obrazi učencev, ki komaj čakajo, da se spet dobimo. Ob slovesu radovedno sprašujejo, kaj bomo počeli naslednjič. Ko sprašujejo: »A bomo še to delali, a ne? A se bomo spet učili zunaj?« In čakajo na tvoj JA.

Najbolj mi je všeč, ko jih vprašajo, kaj so se učili, oni pa odgovorijo, da se ne učimo, ampak se igramo. Zadovoljstvo, ki mi pričara nasmeh. Seveda, ampak ob igranju se tudi kaj naučimo.

4 VIRI IN LITERATURA

Jeler, E. (1995). *Živali*. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Somrak, T. (1994). *Pri nas doma*. Ljubljana, Zavod za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Stare, A. (2021). *Učenje in poučevanje v prvih treh razredih : priročnik za učitelje in starše*. Bled, A&R projekt.

Žerdin, T. (2016). *Nesrečko – zgodbe za otroke, ki ne marajo brati*. Ljubljana, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

DO ZELENE PRIHODNOSTI Z MALIMI KORAKI

Maša Petan Omejec, OŠ Leskovec pri Krškem

POVZETEK

V prispevku bom predstavila kako smo z učenci v naravi obravnavali učno vsebino o odpadkih. Pri učenju smo sledili ciljem iz učnega načrta. V tretjem razredu spoznavamo, da ob proizvodnji in v vsakdanjem življenju nastajajo odpadki. Pripravila sem sklop dejavnosti, v katerih sem medpredmetno povezala slovenščino, SPO, šport in likovno umetnost ter prepletla različne metode in oblike dela (razlaga, razgovor, opazovanje, brainstorming, projekcija, debata, refleksija, pristop skrivnostnosti...) Eko škrat nas je povabil na ogled ekološkega otoka in nam tam pripravil zanimive naloge. Pri nekaterih nalogah smo lahko uporabljali tablične računalnike. Sprehodili smo se do bližnjega gozda in tam počistili okolico. Zapeli smo šolsko Eko himno in pri potoku prebrali pravljico. V šoli smo si uredili razredni eko kotiček kjer smo spremljali razkroj določenih odpadkov. Učenci so v šolo prinesli odpadno embalažo in izdelali zanimive izdelke. Organizirali smo tudi menjavo igrač, knjig in oblačil. Razumevanje učne vsebine smo preverili z izdelavo plakatov in z didaktično igro. Skozi učni proces smo se dotaknili tudi podnebnih sprememb in iskali rešitve. Učenci so bili pri delu zelo motivirani, saj učenje zunaj učilnice prinaša ogromno prednosti. Strinjali smo se, da vsak od nas lahko prispeva svoj del s sprejemanjem pametnih in odgovornih odločitev, saj človek s spremembo svojega ravnanja z naravnimi viri in zmanjševanjem onesnaževanja lahko vpliva na spremembe na bolje.

Ključne besede: odpadki, učenje v naravi, uporaba IKT, recikliranje, varovanje okolja.

1 UVOD

Odpadki so snovi ali materiali, ki jih ljudje odvržejo, ker jih ne potrebujejo več ali ker so postali neuporabni. Odpadki so postali globalni problem, saj se njihova količina stalno povečuje, kar ima negativen vpliv na okolje. Da bi vsaj delno rešili problem, bi bilo potrebno zmanjšati količino odpadkov, ločevati odpadke in jih reciklirati ter spodbujati ponovno uporabo. Učenci morajo razumeti, da je vsak posameznik odgovoren za svoje ravnanje z odpadki in da imajo lahko aktivno vlogo pri ohranjanju okolja. Znanje o odpadkih je pomembno za ustvarjanje trajnostne prihodnosti, zato je ključno, da se ta tema redno vključuje v učni proces v šolah.

Za pouk na prostem obstaja veliko različnih razlogov. Med drugim omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo, izboljša fizično in mentalno zdravje učencev, poveča motivacijo, navdušenje, samozavest; manj je težav z motnjami pozornosti, izboljša vedenje učencev v razredu, poveča ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje; manj je poškodb, izboljša učne dosežke, omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje itd.), spodbuja individualne učne metode, poveča skrb in odgovornost za okolje (vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj), omogoča medpredmetno povezovanje (Skribe Dimec, 2014).

Tudi uporaba IKT tehnologije prinaša številne prednosti. Učenci enostavno dostopajo do različnih virov informacij, postanejo aktivni udeleženci v učnem procesu, tehnologija omogoča prilagoditev učnega procesa posameznim potrebam učencev, spodbuja se sodelovalno učenje in kreativnost ...

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 DOBILI SMO PISMO

Pri spoznavanju okolja smo se po skupinah lotili debate o odpadkih in na skupne liste zapisovali kaj že vemo o določeni temi in na druge liste zapisovali kaj želimo še izvedeti. Ko je bil naš seznam že poln, je nekdo potrkal na vrata. V razred je vstopila učiteljica in nam povedala, da je na hodniku našla veliko pismo, ki je bilo namenjeno našemu razredu. Hitro smo sedli v krog in bili zelo radovedni. Izžrebali smo učenca, ki je pismo odprl in ga začel brati. V razredu je zavladovala popolna tišina. Kaj hitro smo ugotovili, da nam piše Eko škrat in da nas vabi na raziskovanje ekološkega otoka. Prebrali smo, da je za nas tam pripravil različne naloge. Preobuli smo se in se do tja sprehodili. Tam nas je čakala velika kartonasta škatla. Ko smo jo odprli, smo v njej zagledali tablične računalnike. V škatli je bil tudi listek z navodili.

2.2 EKOLOŠKI OTOK IN NALOGE

Naloga 1: Učenci so s pomočjo IKT tehnologije raziskovati o odpadkih. Na listkih so imeli zapisana vprašanja in iskali so odgovore. Dotaknili smo se ločevanja odpadkov, recikliranja, kakšne barve so zabojniki, kam odpeljejo odpadke...

Naloga 2: Pogledali smo si poučen video posnetek. Za nalogo smo morali posneti reklamo za ločevanje odpadkov. Prav zanimivo je bilo opazovati učence kako so se lotili naloge. Najprej so se morali v skupini uskladiti glede ideje, napisati okviren scenarij in na koncu posneti oglas.

Naloga 3: Ko smo z delom končali, smo na tabli pri ekološkem otoku zagledali veliko pisano vrečo. V vreči so bili razni odpadki in naša naloga je bila, da odpadke pravilno razporedimo (papir, steklo, biološki odpadki, mešana embalaža). Iz vreče smo stresli stvari in jih razporedili po kupčkih. Nato smo te odpadke vrgli v primerne zabojnike.

Naloga 4: Sestaviti smo morali časovni trak razgradnje odpadkov. Imeli smo kartončke, na katerih so bili narisani različni odpadki. Naša naloga je bila, da jih razporedimo po tem, koliko časa rabijo, da se bodo razgradili. Strinjali smo se, da se bo najprej razgradil bananin olupek, nato časopisni papir. Glede žvečilnega gumija, železa in plastike pa si nismo bili enotni.

Za dobro opravljeno nalogo je skupina dobila po eno črko. Iz 4 črk smo morali sestaviti smiselno besedo. Rešitev je bila beseda KNOF in vsak učenec je dobil v majhni čarobni škatli gumb - knof ter listek na katerem je bilo zapisano besedilo o ponovni uporabi. Kaj hitro smo ugotovili, da je to butik ponovne uporabe v Krškem. Odločili smo se, da ga v prihodnjih dneh obiščemo.

2.3 IZDELOVANJE PLAKATOV

Sledilo je izdelovanje plakatov. Pod šolsko lipo smo s pomočjo knjig izdelali plakate in jih obesili v razred. Za domačo nalogo pa smo si uredili še zapis v zvezek.

2.4 DIDAKTIČNA IGRA SMETOŽER

Ob koncu dneva smo pridobljeno znanje preverili z igranjem didaktične igre Smetožer. Pri igri je potrebo različne smeti pravilno razporediti v ustrezen zabojnik. Ob pravilnem odgovoru igralec prejme 10 točk, v kolikor pa je rešitev napačna, se izgubi 5 točk. Učenci so igro igrali večkrat, se veselili vsake pridobljene točke in med seboj tekmovali. Nekaj težav pri uporabi IKT tehnologije smo imeli zaradi slabega signala.

2.5 GREMO V GOZD

Z delom smo nadaljevali naslednji dan. Po malici smo se sprehodili do gozda z namenom, da pobereмо morebitne smeti. S sabo smo vzeli rokavice in dve vrečki. Našli smo zelo malo smeti. Na koncu gozdne poti smo pri naših klopih zapeli šolsko himno, ki v drugi kitici govori o recikliranju. Prebrali smo tudi pravljico in se odločili za dramatizacijo le te. Pravljičica je govorila o odpadkih, ponovni uporabi in recikliranju. Odločili smo se, da bomo ustvarjali izdelke iz odpadne embalaže in da bomo organizirali menjalnico igrač, knjig in oblačil.

2.6 IZDELKI IZ ODPADNE EMBALAŽE

Učenci so nekaj dni v šolo prinašali odpadno embalažo. V zvezke so si najprej naredili skico svojega izdelka in zraven zapisali kaj potrebujejo za izdelavo. Ustvarjali smo cel teden, svoje izdelke pa so učenci ves čas dopolnjevali, barvali, popravljali, spreminjali. Na koncu so bili izdelki resnično izvirni in narejeni zelo natančno. Sledilo je poročanje in vrednotenje. Pri predstavitvi je bilo potrebno povedati kako so ga naredili, kakšen material so uporabili... Nastalo je kar nekaj robotov, glasbila, različna prevozna sredstva, stanovanje... Pri svojem delu so uporabljali razne škatlice, škatle za jajca, pokrovčke, slamice, volno, blago, plastenke, sponke...

2.7 USTVARJALI SMO CELO ŠOLSKO LETO

V mesecu marcu smo za očke iz kartona izdelali čudovite okvirje v katere smo prilepili njihove portrete. Na hrbtno stran smo zapisali kaj z njimi radi počnemo. Za sejem Altermed smo izdelovali vazice, škrate, kazalke. Prazne steklenice smo dobili v bližnjem lokalu. V šoli smo jim najprej odstranili etikete in jih temeljito oprali. Nato smo jih polepili z ostanki volne, gumbi, pokrovčki, jih porisali z belim flumastrom. Za valentinovo smo okrasili hodnik s srčki in vrvjo. Srčke smo izrezali iz odpadnega kartona, vrv pa smo dobili pri čistilkah. Nagajivi škrati so nastali iz nogavic. Udeležili smo se tudi prireditve Pisan kot metulj in s pomočjo starejših učencev izdelali iz kartona pisane metulje. Iz plastenkov smo naredili vazice. Nekaj smo jih poslikali, nekaj pa polepili s papirno tehniko. Iz

odpadnega materiala smo izdelovali tudi novoletne okraske za v razred. Za starejše občane smo izdelali tudi voščilnice.

2.8 MENJALNICA IGRAČ, KNJIG IN OBLAČIL

Organizirali smo tudi menjalnico. Učenci so prinesli stare, vendar uporabne igrače v šolo. Skupaj smo jih razporedili in naredili tržnico. Igrače in knjige smo zbirali en teden. Prav tako smo zbirali stara, premajhna oblačila. V šoli smo izobesili plakate, razdelili letake. Zbrali smo veliko oblačil. Za vsak kos oblačila, je učenec prejel kupon, s katerim si je lahko izbral potem drugo oblačilo, igračo ali knjigo. Ob menjavi smo organizirali še modno revijo. Učenci so se v novih oblačilih sprehodili po modni pisti. Pravijo, da zgledi vlečejo. Zato smo tudi med učitelji organizirali menjavo oblačil in knjig.

2.9 PONOVA UPORABA

Ker nam je kar nekaj oblačil ostalo, smo jih razrezali in sešili nekaj ovitkov za knjige, elastike za lase in blazinice napolnjene s sivko. Ostala oblačila smo odnesli v center ponovne uporabe. Tam so nam na razumljiv in primeren način razložili njihovo poslanstvo. Ogledali smo si trgovino z rabljenimi oblačili in tudi oddelek pohištva. Učenci so bili nad videnim presenečeni.

2.10 OPAZOVALNIK

Proti koncu šolskega leta smo se odločili, da za šolo postavimo »opazovalnik«, kjer bomo opazovali koliko časa potrebujejo določeni odpadki, da se razgradijo. Izbrali smo si bananin olupek, jabolko, časopisni papir, pokošeno travo, žvečilni gumi. Učenci so si sami izdelali učni list na katerega so najprej zapisali predvidevanja, potem pa beležili spremembe.

2.11 ZBIRALNE AKCIJE

Na nivoju celotne šole smo večkrat skozi leto organizirali zbiralno akcijo zbiranja zamaškov. Zbrali smo jih 947 kg in jih podarili Luki iz Poljčan, ki ima diagnozo spastične tetraplegične cerebralne paralize. Po generacijah smo zbirali tudi star papir in denar porabili za razne prevoze ali ogled lutkovnih predstav.

3 ZAKLJUČEK

Dokazano je, da ima nepravilno ravnanje z odpadki negativne posledice za okolje, kot so onesnaževanje zraka, vode in tal. Pomembno je zmanjšati količino odpadkov. Naša prihodnost je odvisna od naših dejanj danes. Pomembno je, da otroke že v zgodnjem otroštvu poučimo o pomenu okoljske trajnosti, recikliranju in pravilnemu ravnanju z odpadki. S prenosom znanja in vzgojo otrok lahko prispevamo k dolgoročni spremembi na bolje. Pomembno je, da otrokom pokažemo, kako lahko vsak posameznik s svojimi dejanji prispeva k ohranjanju okolja in zmanjševanju odpadkov.

Skozi dejavnosti se je izkazalo, da ima učenje zunaj številne prednosti. Učenci so bili pri svojem delu bolj motivirani, povezani so bili z resničnim svetom. Učenje zunaj vključuje praktične dejavnosti, kot so raziskovanje, opazovanje, spodbuja kreativnost in domišljijo. Poleg omenjenega učenje zunaj spodbuja telesno aktivnost. Tudi uporaba IKT tehnologije pri učenju nove snovi se je prav tako izkazala za zelo pozitivno. Večina učencev ni imelo večjih težav pri opravljanju določenih nalog. Mislim, da je k temu pripomoglo tudi šolanje na daljavo v času korone. Nekaj težav smo imeli le s signalom v okolici šole. Z učenci smo sklenili, da se bomo večkrat posluževali takšnega načina učenja.

4 VIRI IN LITERATURA

Fefer, J. (2007). Kam z odpadki? Vrhnika, FIF – okoljevarstveno svetovanje.

French, J. (2020). Planet brez odpadkov. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Jimenez, N. (2011). Skrbimo za naš planet. Odpadki Fej! Ljubljana, DZS.

Podjed, D., Polajnar Horvat K. (2022). Nevidno življenje odpadkov. Ljubljana, Založba ZRC

Skrbe Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. V: Mršnik, S., Novak, L. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika, 79-83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

S TABLIČNIM RAČUNALNIKOM V NARAVO PO ZNANILCE POMLADI

Katja Peterlin, OŠ Ivana Skvarče Zagorje ob Savi

POVZETEK

Narava je zagotovo najboljši prostor za učenje o spremembah, ki jih prinašajo letni časi in učenje na prostem omogoča veliko različnih pristopov in didaktičnih možnosti za njihovo preučevanje. S prvošolci smo se odločili, da bomo prve znanilce pomladi raziskali s pomočjo digitalne tehnologije. Na gozdno jaso v bližini šole smo se odpravili s tabličnim računalnikom kot osnovnim pripomočkom za raziskovanje.

V razredu smo se pripravili na pouk na prostem in formirali skupine otrok, ponovili navodila za uporabo tabličnega računalnika in pravila obnašanja v naravi. Vsaka skupina je na terenu poiskala rastline, ki so ustrezale glasovnim navodilom, prejetim preko QR kode. Učenci so rastline opazovali, ugotavljali kaj o njih že vedo, jih fotografirali ter jih skupaj z ugotovitvami predstavili ostalim učencem, skupaj pa so z opazovanjem znanje o najdenih rastlinah tudi dopolnjevali. Najdene rastline so razvrščali po barvi, obliki in številu cvetnih listov ter na koncu iz njih izdelali herbarij. Nastale fotografije so uporabili za ponovitev ter izdelavo interaktivne igre iskanja parov na podlagi zbranih asociacij za utrjevanje. Zbrane podatke o posamezni rastlini smo strnili v zapis in kasneje v glasovni posnetek otrok, ki sem ga pretvorila v QR kode, katere so nam služile kot didaktični pripomoček za ponovitev, utrjevanje in nadgradnjo snovi v naslednjem šolskem letu. V medpredmetno povezanih dejavnostih so učenci sodelovalno raziskovali, pridobili veliko uporabnega znanja ter urili veščine za uporabo digitalne tehnologije.

Ključne besede: fotografija, herbarij, interaktivna igra, QR koda, tablični računalnik, znanilci pomladi.

1 UVOD

Narava je zagotovo najboljši prostor za učenje o spremembah, ki jih prinašajo letni časi in učenje na prostem omogoča veliko različnih pristopov in didaktičnih možnosti. Gozd in travnik imamo v bližini šole, zato to prednost z veseljem izkoristimo in izvedemo pouk na prostem. Pri obravnavi učnega sklopa »Pomlad« v okviru spoznavanja okolja sem s prvošolci načrtovala spoznavanje znanilcev pomladi na prostem s pomočjo digitalne tehnologije. Dejavnost sem ciljno načrtovala, izbrala in medpredmetno povezala cilje različnih predmetov, ki jih bodo učenci na prostem dosegali. Z uvodom v razredu, raziskovalno dejavnostjo na terenu in sklepnimi dejavnostmi pred razredom smo zaokrožili spoznavanje znanilcev pomladi in pripravili didaktični interaktivni material za utrjevanje le teh.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 ZAKAJ S TABLIČNIM RAČUNALNIKOM V NARAVO?

Učenci radi zahajajo v naravo, brez IKT pa skoraj ne znajo več živeti. Z raziskovanjem v naravi s pomočjo tabličnega računalnika omogočimo učencem združiti prijetno s koristnim in s pomočjo IKT spodbudimo njihovo motivacijo in radovednost v naravi. Brečko in Vehovar (2008) navajata, da ima uvedba IKT v pouk naslednje pomembne vplive na izobraževanje:

- razvijanje spretnosti učencev, ki so potrebne za delo v 21. stoletju;
- učitelje spodbuja k spremembi načina učenja v razredu z interaktivnimi in dinamičnimi viri;
- učencem zagotavlja bogatejšo izkušnjo učenja in več motivacije.

Za uspeh v sodobni družbi, nasičeni z informacijami in znanjem, morajo tako učenci kot tudi učitelji znati učinkovito uporabljati moderne tehnologije. Za učinkovito uporabo je starše in učence pri uporabi tabličnega računalnika smiselno seznaniti z načinom uporabe v izobraževalne namene.

Po drugi strani pa ima pouk na prostem dokazano pozitivne učinke na učenje. Hopwood-Stephens (2013) je z raziskavami dokazala močan vpliv učenja na prostem na dolgotrajni spomin. Učenci, ki so deležni dobro vodenih in kakovostnih dejavnosti na prostem, so bolj sproščeni in zavzeti za vsebine, ki jih sprejemajo. Skribe Dimec (2014) poudarja, da pouk na svežem zraku izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev.

Z uporabo tabličnega računalnika pri dejavnosti na prostem sem želela čim bolj učinkovito združiti zgoraj navedene pozitivne vplive.

2.2 IZVEDBA DEJAVNOSTI

2. 2. 1 Priprava na dejavnost

Pred izvedbo dejavnosti na prostem sem pripravila načrt dejavnosti pred, med in po samem pouku na prostem, skrbno izbrala prostor v okolici šole za izvedbo dejavnosti, pripravila pripomočke (tablični računalniki, kartončki s QR kodami s posnetki navodil za delo) in učence natančno seznani o poteku dejavnosti. Prvošolci se šele seznanjajo z delom v skupinah ter z uporabo digitalne tehnologije, zato je predhodna priprava na dejavnosti v razredu še toliko bolj pomembna.

2. 2. 2 Pripravljalna dejavnost v razredu

Pred izvedbo dejavnosti na prostem smo v razredu formirali skupine otrok, ponovili navodila za uporabo tabličnega računalnika in pravila obnašanja v naravi. Vsaka skupina je imela za delo tablični računalnik za fotografiranje in QR kodo z glasovnim posnetkom natančnih navodil, ker prvošolci

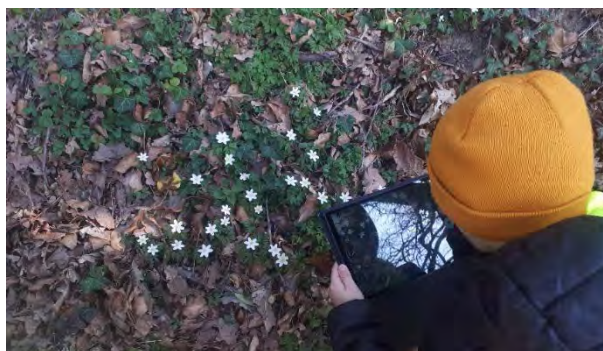
navodil še ne znajo v celoti prebrati. Po uvodnih navodilih v razredu smo se odpravili na gozdno jaso v bližini šole.

2. 2. 3. Dejavnost na terenu

Na gozdni jasi so učenci v skupinah odkrivali znanilce pomladi. Vsaka skupina je s pomočjo tabličnega računalnika odčitala QR kodo ter poslušala glasovni posnetek z natančnimi navodili za delo njihove skupine. Nato so poiskali rastline, ki so ustrezale navodilom. Rastline so nato opazovali, ugotavljali kaj o njih že vedo, ugibali njihova imena ter jih fotografirali.

Slika 1: Primera QR kod s posnetki navodil za delo, aplikacija »QRCode Monkey«.

Slika 2: Fotografiranje rastlin, osebni arhiv Katje Peterlin.

Po opravljenih nalogah skupin smo se zbrali ob najdenih rastlinah posamezne skupine. Nato so učenci iz vsake skupine ostalim učencem predstavili najdene rastline in ugotovitve. Ostali učenci so preko igre »Kaj vidim?« dopolnili in obogatili predstavitev vsake skupine. Tako so učenci ob opazovanju rastline izražali vse, kar so opazili in se jim je zdelo zanimivo v zvezi z videnim.

Rastline, ki so jih učenci našli in jih še niso poznali, smo s pomočjo aplikacije »Google Lens« poimenovali skupaj.

Slika 3: Opazovanje rastlin, osebni arhiv Katje Peterlin.

Vsaka skupina je s terena prinesla po en primerek najdene rastline. Na dvorišču pred učilnico so jih razvrščali po barvi, obliki, številu listov ali cvetov.

Slika 4: Razvrščanje rastlin, osebni arhiv Katje Peterlin.

Nabrane rastline so vstavili v prešo za kasnejšo izdelavo herbarija. Ko so se rastline posušile, so izdelali herbarij.

Slika 5: izdelava herbarija, osebni arhiv Katje Peterlin.

2. 2. 4 Dejavnosti po vrnitvi s terena

V razredu smo pregledali nastale fotografije na tabličnih računalnikih in ob njih ponovili ugotovitve o posameznih rastlinah. Po pripovedovanju učencev sem nekaj izbranih podatkov o posamezni rastlini strnila v zapis in kasneje v glasovni posnetek otrok. Glasovni posnetek sem s pomočjo

aplikacije »QRCode Monkey« pretvorila v QR kode, ki so nam služile za ponovitev in utrjevanje snovi.

Slika 6: Primer QR kode s posnetim opisom rastline, QRCode Monkey.

Dejavnost smo nadaljevali z iskanjem asociacij na določeno ime rastline. Vsaka skupina je prejela eno ime rastline in navodilo, naj po nizanju asociacij k izbrani besedi, v skupini izberejo tisto, za katero menijo, da jo bodo ostali najlažje povezali z imenom rastline. Tako so nastali pari besed: zvonček-zvonec, kronica-krona, jetrnik-jetra, pljučnik-pljuča, trobentica-trobenta, vijolica-vijolična barva, podlesna vetrnica-vetrnica. S pomočjo aplikacije »Genially« sem asociacije iz nastalih fotografij pretvorila v interaktivno obliko in nastala je interaktivna igra »Poišči pare«. Služila nam je za igrivo utrjevanje in ponavljanje snovi, katero so učenci z veseljem uporabljali. Uporabili so jo tudi učenci ostalih razredov.

Povezava do igre: <https://view.genial.ly/645b97e99752cf0012c72d1c/interactive-content-find-the-pairs>

Slika 7: Posnetek strani interaktivne igre, aplikacija »Genially«.

2. 2. 5 Medpredmetno povezovanje

Pouk na prostem je najučinkovitejši, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja. Pomembno je, da se vsebine medpredmetno povezujejo in da v učencih vzbujamo radovednost, čustva in doživljanje (Šebjanič in Skribe Dimec, 2019).

Učitelji razrednega pouka lažje medpredmetno načrtujemo dejavnosti, ki vključujejo cilje in vsebine več učnih načrtov različnih predmetov. Naša dejavnost vključuje naslednje cilje:

- Spoznavanje okolja: Živa bitja: prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja.
- Slovenščina: Razvijajo zmožnost opisovanja in govornega nastopanja, tvorijo smiselno in razumljivo besedilo. Iščejo asociacije k tematski besedi.
- Matematika: Štejejo, razvrščajo, prirejajo, primerjajo.
- Šport: Gibajo se na prostem, upoštevajo pravila obnašanja in gibanja v naravi.
- Likovna umetnost: Izdelajo herbarij.
- Urijo veščine za uporabo digitalne tehnologije.
- Razvijajo kritično mišljenje, ustvarjalnost, sodelovanje in reševanje problemov.

3 ZAKLJUČEK

Učenci so pri izvajanju dejavnosti na prostem uživali ter pridobivali trajnostna znanja in veščine. Učili so se v naravi s pomočjo digitalne tehnologije: s pomočjo tabličnega računalnika so odčitali QR kodo z navodili za delo ter fotografirali rastline. Sodelovalno so raziskovali v skupinah, znanje so nadgrajevali na osnovi ugotovitev in predznanja, pridobljeno znanje so strnili v posnetek, ki jim bo v obliki QR kode na voljo za utrjevanje. Na osnovi asociacij so izdelali didaktično igro in v njeni interaktivni obliki na igriv način utrjevali znanje. Ob pomoči učiteljice so izdelali didaktični pripomoček, uporaben za ponovno uporabo.

Glede na to, da jih spremljam v drugi razred, bomo v naslednji pomladi ustvarjene didaktične pripomočke ponovno uporabili v naravi in jih nadgradili. Prav tako so na voljo vsem ostalim učencem v 1. in 2. razredu. Po enaki metodi lahko priredimo obravnavo in utrjevanje določenih tem tudi za ostale letne čase, za različne rastline v različnih življenjskih okoljih. Ob spoznavanju rastlin v naravi, ki so značilne za določen letni čas, sem se soočila z izzivom, kako določiti tipične znanilce pomladi, ker smo zaradi segrevanja ozračja med prvimi znanilci našli tudi travniške rastline, ki so bolj značilne za kasnejše mesece.

4 VIRI IN LITERATURA

Novak, N., idr. (2022). Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji: Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt: program osnovna šola – Spoznavanje okolja (2011), Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt: program osnovna šola – Slovenščina (2018), Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt: program osnovna šola – Matematika (2011), Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt: program osnovna šola – Likovna umetnost (2011), Ministrstvo za šolstvo in šport:
Zavod RS za šolstvo.

Šebjanič, E., Skribe Dimec, D. (2019), Primeri dobre prakse pouka na prostem v Sloveniji in tujini.
Sodobna pedagogika, 70 (136) št.2, junij

Brečko, B.N. in Vehovar V. (2008). Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in
učenju v slovenskih šolah. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Skribe Dimec, D (2014). Pouk na prostem. V: Mršnik, S., Novak, L. Posodobitev pouka v
osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika, 79–83. Ljubljana: Zavod
RS za šolstvo.

Hopwood-Stephens, I. (2013) Learning on your doorstep: Stimulating writing through creative play
outdoors for ages 5-9. Routledge.

UPORABA APLIKACIJE STOP MOTION V NARAVI

Mojca Pirc, OŠ Šmihel, Podružnica Birčna vas

POVZETEK

V današnjem času je tehnologija del našega vsakdana. Velikokrat to pomeni, da otroci in odrasli porabimo veliko časa v zaprtem prostoru, posledično se premalo gibamo, naša drža je zaradi sedečega položaja slaba, socialne veščine otrok so okrnjene, saj sklepajo prijateljstva v večini preko socialnih omrežij in še bi lahko naštevala. Ne moremo pa mimo dejstva, da je tehnologija del našega življenja in življenja naših otrok, zato je naloga staršev in učiteljev, da otroke vodimo v njeno smiselno uporabo. To pomeni ne le časovno omejevanje, pač pa tudi usmerjanje v uporabo smiselnih in uporabnih vsebin.

Pri pouku sem učence želela seznaniti z aplikacijo zaustavljenih gibov, bolj znano kot stop motion. Aplikacijo smo naložili na tablični računalnik in se z njim odpravili v naravo. Cilj našega dela je bil, da se učimo v naravi, povežemo različne učne predmete, spoznamo zanimivo aplikacijo in jo uporabimo pri delu v naravi. Odločili smo se za povezavo pravljice Volk in trije prašički z aktivnim delom zunaj. Delo je bilo zasnovano medpredmetno, saj so učenci poslušali pravljico, ob njej likovno ustvarjali, spoznavali naravoslovne pojme v bližnjem gozdu in posneli kratek film s pomočjo aplikacije in tabličnega računalnika ter ga predstavili širši množici.

Delo je bilo učencem zanimivo in za delo so bili izredno motivirani. Ugotovili smo, da je uporaba sodobne tehnologije lahko povezana tudi z gibanjem in delom zunaj. Vsekakor pa je tak način dela primeren za občasno popestritev dela v šoli, saj je tako učencem bolj zanimiv, kot če bi bil tak način dela vsakodnevna stalnica.

Ključne besede: aplikacija stop motion, delo v naravi, gozd, medpredmetno povezovanje, sodobna tehnologija, učenje zunaj.

1 UVOD

Sodobna tehnologija je vse bolj povezana z našim vsakdanjim življenjem. Pametni telefon, zanimive in privlačne aplikacije, brskanje po spletu, hiter način pridobivanja informacij, računalniške igre ter socialna omrežja so stvari, ki jih nekateri otroci spoznajo že v rani mladosti. Otroci pridobijo množico podatkov na hiter način, brez da bi se zato morali potruditi. Radi rečemo, da je vse le klik stran. Opažam, da nekateri učenci v šolo pridejo zelo poučeni o delovanju računalnika in telefona, po drugi strani pa se dolgo časa učijo, kako zavezati vezalke. Ugotovila sem, da učenci pri uporabi sodobne tehnologije potrebujejo vodenje staršev in učiteljev, saj se sami težko odločijo, kaj je za njih primerno, saj so vsebine privlačne in kličejo po uporabi. Med otroki prihaja do različnih skrajnosti, nekateri tehnologijo uporabljajo že zelo zgodaj, druge pa starši pri tem močno omejujejo. Ravno zato moramo biti pri uporabi tehnologije v šoli ravnati premišljeno. V prvih letih šolanja mora biti gibanje še vedno na prvem mestu, nanj pa ne smemo pozabiti niti v višjih razredih. Delo in učenje v

naravi pa na naše pomnjenje in počutje deluje zelo pozitivno. Z dejavnostjo, ki jo bom opisala v nadaljevanju, sem želela združiti izobraževalno tehnologijo in delo v naravi ter tako pouk narediti privlačnejši za učence.

2 PREDSTAVITEV DELA

V letošnjem letu sem znotraj pouka delala z nadarjenimi učenci. Barica Marentič Požarnik (2003) je nadarjene učence opredelila kot učence s posebnimi potrebami. Ti učenci imajo po definiciji ne le višje umske sposobnosti temveč še nekatere specifične sposobnosti (glasbene, prostorsko-likovne, socialne). Zaradi višjih sposobnosti potrebujejo ustrezne spodbude v domačem in šolskem okolju. Marentič Požarnikova v nadaljevanju piše, da ti učenci potrebujejo posebne oblike dela in zadolžitev, ki jih izvajajo samostojno ali ob vodstvu in usmerjanju mentorja. Nadpovprečno nadarjene učence prepoznamo po hitrem razvoju govora, bogatem besedišču, hitrem učenju in dobrem razumevanju navodil, dobri osredotočenosti, vedoželjnosti in smislu za humor.

V priročniku z naslovom Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi, so kot temeljna načela za delo z nadarjenimi med drugim navedena:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejša napredovanje,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih in sodelovalnih oblik učenja,
- uporaba posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za sprejetost učencev v učnem okolju,
- raznovrstnost ponudbe in omogočanje svobodne izbire učencem (Bezić idr., 2006).

Iskala sem kako zanimivo idejo, s pomočjo katere bi skušala upoštevati prej opisana načela. Da bi nadarjene učence dodatno motivirala in jim postavila izziv, sem se odločila, da jih bom seznanila z zanimivo aplikacijo stop motion. Cilj dela je bil, da sodobno tehnologijo povežemo z delom zunaj. Končni izdelek naj bi bil plod idej nadarjenih učencev, ob mojem usmerjanju in pomoči. Cilj naloge je bil, poleg končnega izdelka, da se učenci med sabo povežejo, si razdelijo delo in naloge, preizkusijo svoje vodstvene sposobnosti, se likovno in besedno izražajo ter končni izdelek predstavijo ostalim. Glede na to, da je delo potekalo v manjši skupini, je bilo zadolžitve lažje individualizirati in prilagajati potrebam posameznikov. Delo je bilo razdeljeno na več šolskih ur, od katerih jih je nekaj potekalo v šoli, večina pa v naravi.

V prvem delu sem se v gozdičku zraven šole z učenci pogovarjala o pravljičah, ki so jim najbolj ostale v spominu. Učenci so omenili veliko pravljič, najbolj zanimiva jim je bila Volk in trije prašički. Sklenili smo, da bomo to pravljico podrobneje spoznali in na njeni osnovi bo temeljil naš končni izdelek. Sledile so dejavnosti, povezane s to pravljico. Učenci so najprej zaprli oči in poslušali zvoke gozda. Po poslušanju smo se pogovorili, katere zvoke je ustvarila narava (petje ptic, pokanje vej ...) in kateri so bili umetni zvoki (zvok žage, zvok avtomobila, letala ...). Učenci so ugotovili, da se veliko več živali

oglasil, če smo v gozdu tihi in mirni. V nadaljevanju smo se igrali igro vlog, kjer so učenci zaigrali posamezna čustva likov iz pravljice (npr. glasn in jezen volk se pogovarja z milim in prestrašenim prašičkom ali lačen volk se pogovarja s pogumnim in iznajdljivim prašičkom). Skušali smo si izmisliti čim več zanimivih, nenavadnih čustev, ki so jih učenci zaigrali in se pri tem zabavali.

Slika 1: Iskanje naravnega materiala, lasten vir.

Sledilo je glasno branje pravljice. Učenci so si našli svoj kotiček med drevesi, kjer so se umirili in zaprli oči. Glasno sem jim prebrala pravljico. Po poslušanju so dobili nalogo. Poiskati so morali naravne materiale in na tleh ustvariti prizor iz pravljice. Učenci so bili za delo motivirani in ustvarili so zanimive izdelke. V nadaljevanju dela sem učencem predstavila aplikacijo zaustavljenih gibov, bolje poznano pod imenom stop motion. S pomočjo omenjene aplikacije lahko na enostaven in zanimiv način ustvarimo krajše animirane posnetke. Ogledali smo si nekaj primerov že narejenih posnetkov na medmrežju. Učencem je bilo ogledano zelo zanimivo. Bistvo aplikacije je, da posnamemo veliko fotografij, pri tem pa vsakič spremenimo nek detajl na sceni le za malenkost (npr. premaknemo nogo za milimeter in slikamo, nato premaknemo še malo in slikamo ...). Pomembno je, da imamo kamero ves čas na istem mestu in pri miru. Aplikacija nato fotografije poveže skupaj in nastane animirana slika. Dodamo lahko tudi zvok ali posebne efekte.

Učenci so razmišljali, kakšna figurica bi bila najbolj primerna za animiranje. Po razmisleku smo se odločili za ploske lutke iz papirja, ki so prikazane na sliki 2, saj so enostavne za izdelavo in premikanje. Figurice bomo animirali na podlagi iz naravnega gozdnega materiala. V razredu smo najprej za vajo naredili enostavno animacijo, da so se učenci seznanili z navodili in načinom dela. Učenci so za vajo premikali avtomobilčke in uprizorili dirko.

Slika 2: Lutke iz papirja, lasten vir.

Delo v gozdu smo nadgradili s pogovorom o prehranjevalnih verigah. Zanimalo nas je, zakaj je volk želel pojesti prašičke in prišli do ugotovitve, da je mesojedec. Prav tako smo ugotovili, da so volkovi

pomembne živali in jim zaradi pravljič velikokrat delamo krivico, saj se jih ljudje bojijo in jih posledično pogostejše iztrebljajo. Volk pa, kot vse ostale živali, za življenje potrebuje hrano in njegova hrana je meso. Odločili smo se, da bomo konec nekoliko spremenili in ga naredili bolj zabavnega, da ne bo tudi v naši pravljici volk dežurni krivec.

Naše delo se je ponovno nadaljevalo v gozdu. Učenci so ustvarili tri ozadja. Na prvem je bila hišica iz slame, na drugem hišica iz vejic in na tretjem hišica iz kamenja. Primera hišic sta prikazana na sliki 3 in sliki 4. Iz papirja smo izrezali figurice treh prašičkov in volka, ki smo jih uporabili na izdelanih ozadjih. S tabličnim računalnikom smo naredili posnetke, ki smo jih s pomočjo aplikacije združili v animiran posnetek. Učenci so morali biti pri delu zelo potrpežljivi in natančni. Naredili smo improvizirano stojalo, ki je pomagalo, da je bila tablica pri miru. Posnetke smo nato s pomočjo računalnika združili v celoto in dodali še zvok. Svoj izdelek so učenci predstavili ostalim sošolcem, ki so učence zelo pohvalili in bili nad izdelkom navdušeni. Dejali so, da bi tudi sami želeli to poizkusiti. Delo ni bilo čisto enostavno, saj so morali biti učenci vztrajni, da so posneli dovolj fotografij in je bila tako animacija bolj tekoča. Poleg tega so morali med sabo sodelovati, saj je bilo tako delo najbolj smotno (eni so fotografirali, drugi premikali ozadje) in hitro. Pri delu je bila velika prednost, da je sodelovalo manj učencev, zato je bilo naloge lažje razdeliti. Učenci so bili hitro dojemljivi za navodila in so se trudili, da bi bil izdelek čim boljši.

Slika 3: Hišica iz slame, lasten vir.

Slika 4: Hišica iz vejic, lasten vir.

3 ZAKLJUČEK

Delo z nadarjenimi učenci je za učitelja velikokrat nagrada, saj so učenci v večini vodljivi, hitro dojemljivi in samomotivirani. Izbrana aktivnost je učence zelo pritegnila in izrazili so željo, da bi sami še kdaj ustvarili kak podoben izdelek. Nekateri so si sami naložili aplikacijo na svoj telefon in doma

posneli enostavne posnetke. Dejali so, da jim je bilo všeč, da so bili rezultati hitro vidni, saj so lahko animacijo videli že hitro po tem, ko so posneli fotografije. Prav tako so povedali, da so videli, koliko dela je potrebnega, da na tak način izdelamo risanko. Za dobro sekundo filma je namreč potrebno posneti najmanj deset fotografij. Prav tako je natančnost in potrpežljivost ključ do dobrega in ličnega izdelka. Učenci so še dodali, da jim je bilo všeč delo v majhni skupini, kjer je vsak hitro prišel na vrsto. Prav tako so poudarili, da niso imeli občutka, da delajo za šolo, saj so bili veliko časa zunaj, kjer je bilo delo sproščeno in zabavno. Seveda pa so veliko zadovoljstvo čutili tudi, ko so svoj izdelek pokazali ostalim in dobili pozitivne odzive.

Tak način dela bom zagotovo še kdaj uporabila za delo v manjših skupinah. Kadar imamo večjo heterogeno skupino učencev, bi bilo potrebnih več tabličnih računalnikov ali telefon, hitreje bi prišlo do kakih težav (konflikti, prerivanje), zato mora biti delo res dobro organizirano in premišljeno, da se učenci ne dolgočasijo, ampak so čim bolj učinkoviti. Izkušnje učitelja in učencev pa pripomorejo k vsakič kakovostnejšemu in izboljšanemu izdelku. Povezovanje učenja in dela zunaj s sodobno tehnologijo ni vedno enostavno, vendar ob premišljeni izvedbi ponuja veliko zanimivih načinov za delo. Kljub trudu in delu pri organizaciji, je nagrada ob koncu, ko nastane izdelek, ki je učencem in mentorju v ponos, večja od vloženega truda. Na naši podružnični šoli veliko časa posvečamo gibanju na svežem zraku, delo prenesemo v naravo, saj je naša šola na samem in obdana s travniki in gozdom. Zanimive aktivnosti, kot je povezava tehnologije z delom zunaj, pripomorejo h kvalitetnejšemu in zanimivejšemu pridobivanju znanja. Takšne aktivnosti si učenci bolj zapomnijo, tudi pridobljeno znanje je trajnejše. Zaradi gibanja zunaj so učenci dlje časa sposobni izvajati določeno aktivnost, brez da bi se pri tem utrudili ali dolgočasili. Pletejo se neformalne socialne vezi, na plan pridejo talenti učencev, ki so morda v razredu neopaženi. Skupek vseh pozitivnih učinkov dela zunaj pa učitelji velikokrat vidimo posredno, ko se učenci med odmori ali v neusmerjenem prostem času med sabo pogovarjajo in si z navdušenjem izmenjujejo pozitivne izkušnje.

4 VIRI IN LITERATURA

Bezić, T., Blažič, A., Boben D., Brinar Huš, M., Marovt M., Nagy M., Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič-Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana, DZS.

Papalia, D. E. (2003). *Otrokov svet*. Ljubljana, Educy.

NOČNA DOGODIVŠČINA

Nataša Planinc, CŠOD Radenci

POVZETEK

Nočna dogodivščina (ND) je primer dejavnosti, ki jo izvajamo v temi. Učenci uporabljajo svetilke in se orientirajo po odsevnih, ki so postavljeni po postajah na terenu. Poiščejo jih in rešijo naloge, ki jih tam pričakajo. Pri tem se marsikaj novega naučijo ter se hkrati zabavajo in družijo.

ND sem izpeljala v dveh različicah. Pri prvi različici so učenci preko zgodbe spoznali vinogradništvo in »vinogradniškega« pravljичnega škrate Urška ter iz odgovorov pri posameznih nalogah izpeljali namige za nadaljevanje poti vse do cilja. Pri drugi različici pa so odrasle v gozdu pričakale oštevilčene stekleničke z različnimi vonji in na podlagi zgodbe so z izbiro pravih stekleničk na koncu lahko odklenili ključavnico na skrinjici.

ND vsebuje elemente skrivnostnosti. Noč že sama po sebi deluje skrivnostno, skrivnostni pa so tudi izzivi za učence. Poleg tega je dejavnost inovativna, saj poteka v neobičajnih okoliščinah, kar učence pritegne, motivira, krepi njihovo samozavest in prispeva k premagovanju strahu pred temo. Pomanjkljivost dejavnosti je, da zaradi časovnega zamika med skupinami traja precej dolgo, težavna pa je lahko tudi izbira primerne površine za njeno izvedbo, da bi bila tudi v temi dovolj varna.

Dejavnost je primerna na celodnevni taborih. Prenesemo jo lahko v različna okolja in jo povežemo s katerim koli šolskim predmetom ali vsebino.

Ključne besede: skrivnostnost, nočna dejavnost, odsevniki, strah pred temo, vonji, vinogradništvo, pravljичni junak

1 UVOD

Ob poletnem solsticiju sonce zaide šele ob 21. uri, zato lahko v toplem delu leta z učenci v CŠOD vse dejavnosti na terenu izpeljemo povsem brez težav. V zimskem času nas tema na prostem precej omejuje, saj lahko sončni zahod nastopi že ob 16:15 (ob zimskem solsticiju). In ko se dobre pol ure kasneje konča civilni mrak ter se prižgejo luči javne razsvetljave, lahko na terenu izvajamo le še redke dejavnosti. Takrat v program vključimo dejavnosti na razsvetljenem igrišču, gremo na nočni pohod s svetilkami, opazujemo nočno nebo, prisluhnemo zvokom noči ... Dodatne nočne dejavnosti so zato nadvse dobrodošle. Nočna dogodivščina je dejavnost, s katero otrokom pokažemo, da ima tudi tema svoj čar in da lahko tudi ponoči izvajamo dejavnosti, pri katerih se marsičesa novega naučimo ter se hkrati zabavamo in družimo. Pri otrocih lahko nočna dejavnost spodbudi premagovanje strahu pred temo in povečuje samozavest (Cornell, 1994), kar je zlasti pomembno za tiste otroke, ki so zunaj v temi zelo redko sami, torej brez spremstva odrasle osebe.

2 DEJAVNOST NOČNA DOGODIVŠČINA

2. 1 OPIS DEJAVNOSTI

Dejavnost nekoliko spominja na orientacijski tek, pri katerem na terenu iščemo kontrolne točke. Pri ND učencem ni potrebno teči, namesto navodil in kompasa pa uporabljajo svetilke. V temi se orientirajo po odsevnikih na določenih mestih (»postajah«), ki jih morajo poiskati. Najdejo jih tako, da snop svetlobe usmerijo v odsevník, ki s tem postane viden. Odsevník učence pripelje do postaje, kjer jih pričaka naloga, ki jo rešijo. Tako nadaljujejo vse do cilja.

Nočno iskanje odsevníkov s svetilkami je ogrodje dejavnosti, v katero lahko vključimo poljubne naloge. Te so lahko vsebinsko povezane z različnimi šolskimi predmeti, poleg pridobivanja novih znanj ali utrjevanja snovi pa spodbujajo socializacijo, doživljanje okolice, uporabo različnih čutil, gibanje ... Na vsaki postaji učence pričaka samostojna naloga ali pa so naloge na postajah povezane in učenci sledijo zgodbi, ki jih od točke do točke vztrajno vodi do cilja.

2. 2 PRIPRAVA DEJAVNOSTI

2. 2. 1 Priprava odsevníkov

Pri načrtovanju dejavnosti moramo vedeti, kdaj zvečer začnemo z dejavnostjo. Ker se čez leto stemni ob različnih urah, moramo biti v dnevih pred izvedbo dejavnosti pozorni na čas, ko nastopi mrak. Pri tem si lahko pomagamo s spletom.

Slika 25: QR-koda spletne strani s kalkulatorjem dolžine dneva.

Z lastnim opazovanjem sem ugotovila, da odsev odsevníkov vidimo že približno 20 minut po sončnem zahodu oziroma že pred koncem civilnega mraka. Seveda pa odsev najlepše vidimo v popolni temi.

Slika 26: Vidljivost odsevnikov. Zgoraj – 20 minut po sončnem zahodu, spodaj – 1 ura po sončnem zahodu. Odsevniki so postavljeni 5 m (levo), 10 m, 15 m, 20 m, 25 m, 30 m in 35 m (desno) od vira svetlobe. Na vrhu vsake palice je odsevni trak na vzmet, v sredini odsevni trak, spodaj pa odsevni trak s telovnika.

Preizkusila sem različne vrste odsevnikov in primerjala njihov odsev.

Slika 27: Različne vrste odsevnikov – odsevni trak na vzmet, odsevni trak, odsevni trak s telovnika, mačji očesi.

Slika 28: Primerjava odseva različnih vrst odsevnikov. Postavitev odsevnikov je enaka kot na Sliki 2, le da sta na tleh še mačji očesi (oranžno in belo). Na levi sliki so odsevniki bližje viru svetlobe kot na desni sliki.

Ugotovila sem, da so vsi odsevniki primerni za ND, njihovi odsevi pa so primerljivi. Takoj po sončnem zahodu so najbolj vidni odsevni trakovi na vzmet, ker so fluorescentne barve, kasneje (tj. v temi) pa so vsi odsevniki približno enako opazni in dobri. Če v odsevnike posvetimo s telefonsko svetilko, zagotovimo njihovo vidljivost na razdalji vsaj 40–50 m. Za izvedbo dejavnosti priporočamo čim močnejšo svetilko.

2. 2. 2 Priprava ostalih pripomočkov

Pred dejavnostjo moramo glede na cilje, ki jih želimo doseči, izbrati zgodbo in pripomočke, ki jih potrebujemo pri posameznih nalogah, ter pripraviti postaje z odsevniki.

2. 3 PREIZKUS DEJAVNOSTI V PRAKSI

Dejavnost sem preizkusila dvakrat – s skupino otrok in s skupino odraslih (učiteljev), vsakič na drugačen način. Pri obeh izvedbah je bil osnovni namen doživeti izkušnjo dejavnosti v temi.

2. 3. 1 Nočna dogodivščina s škratom Urškom

Za izvedbo dejavnosti so idealni zimski meseci, ko se kmalu znoči. Ker sem dejavnost izvedla šele letos spomladi, ko se je zmračilo relativno pozno, se dejavnosti niso mogli udeležiti vsi učenci in smo jo zato ponudili kot neobvezno izbirno vsebino.

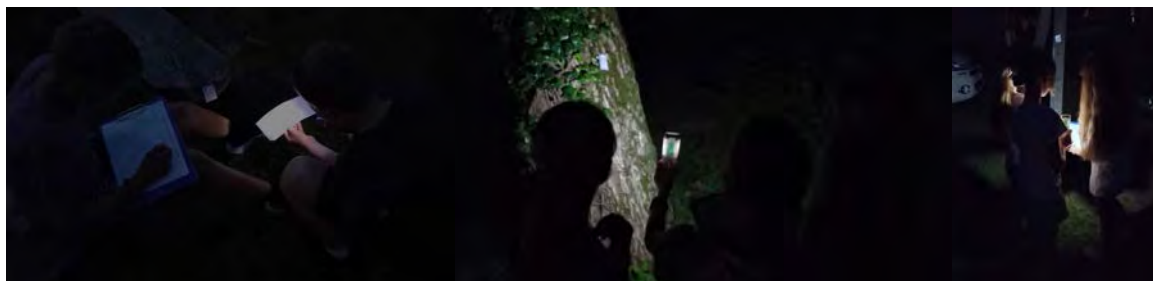
V okolici doma ČŠOD in po vasi sem »postavila« postaje z nalogami in jih označila z odsevniki. Med potjo sem po potrebi umestila dodaten odsevnik. Ker je dejavnost primerna za manjše število udeležencev, so bili učenci razdeljeni v tri skupine, v vsaki skupini pa so bili trije. Skupine so se odpravile na teren s časovnim zamikom, da prejšnja skupina ni razkrila poti skupini, ki se je na pot odpravila za njo.

Osrednji lik dejavnosti je bil lokalni pravljичni junak škrat Uršek, ki v dolini ob reki Kolpi varuje vinograde. Škrat Uršek je preko svoje zgodbe učence seznanil z vinogradništvom (vinograd, vinska trta, pripomočki, opravila itd.). Na postajah je učence pričakal listek z delčkom zgodbe o škratu Uršku, vprašanjem na temo vinogradništvo in navodilom, kako na osnovi odgovora priti do namiga za pot proti naslednji postaji. Če so učenci pravilno odgovorili na vprašanje in upoštevali navodilo, kako odgovor »popraviti« v namig, so izvedeli, v katero smer morajo nadaljevati. Če so odgovorili napačno, so ostali brez namiga in so za nadaljevanje poti morali poiskati naslednji odsevnik v okolici, kar je lahko pomenilo tudi nekaj nepotrebnih korakov v napačno smer. Odsevniki namreč niso bili postavljeni tako blizu, da bi učence vodili sami po sebi, ampak dovolj narazen, da so učenci morali pridobiti namig, ki jih je napotil v pravo smer.

Slika 5: Škrat Uršek (Babič Ivaniš, et al., 2018).

Pri tem tipu dogodivščine se skupine odpravijo na pot z vsaj 10- do 15-minutnim zamikom, da ne vidijo skupin, ki so pred njimi. To pomeni, da je dejavnost primerna le za majhne skupine oziroma za čas, ko nismo časovno omejeni. Učenci se pri dejavnosti spoznajo z določeno tematiko, glavni izziv pa je najti pravo pot do cilja.

Slika 6: Med izvedbo dejavnosti.

Pri načrtovanju dejavnosti skušamo izbrati pot, ki vključuje križišča in stranpoti. Pot zgolj naravnost namreč omogoča enostavno nadaljevanje brez reševanja nalog, kar nikakor ni namen dejavnosti. Če dejavnost izvajamo v vasi, lahko zaradi razsvetljave odseve odsevnikov nekoliko slabše vidimo, zato moramo lokacije postaj določiti čim bolj premišljeno.

Izkazalo se je, da nekateri učenci slabo poznajo pojme, ki so povezani z vinogradništvom in jim pri njihovi starosti ne bi smeli delati težav (npr. mošt, klopotec itd.). Kljub temu so vsi učenci uspešno prispeli na cilj.

Učenci so bili z dejavnostjo nadvse zadovoljni. Povedali so, da je bilo iskanje postaj in reševanje izzivov zanimivo ter da bi tudi v prihodnje radi sodelovali pri podobnih dejavnostih. Za uspešno opravljeno dejavnost so ob zaključku tabora prejeli priznanje.

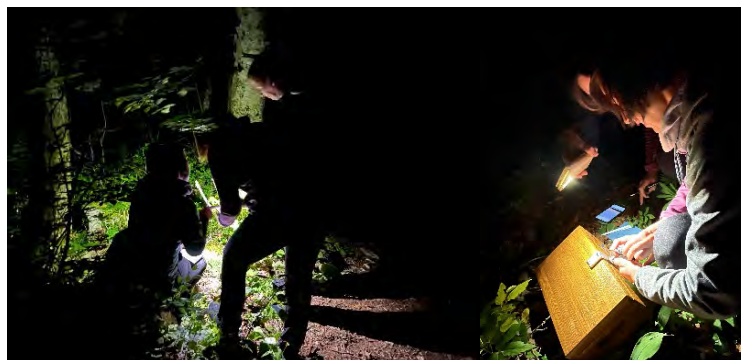
Tabela 1: Navodila za učitelja in predloga za učence za eno od postaj (prerezati po črtkanem).

Za učitelja		Za učence	
postaja	pripomočki	9. postaja	
		preberite	naloga
9. ciprese 	Skozi luknjico na <u>odsevnem traku</u> napeljati <u>vrvico</u> in obesiti na vejo ciprese. Rešitev naloge: KLOPOTEC KLOP	Jeseni imajo ljudje v vinogradu težave s ptiči, ki zobajo grozdne jagode. Ali veš, kako jih odženejo? Tako, da v vinograd postavijo leseno napravo, ki jo poganja veter in pri tem povzroča takšen hrup, da vse ptice odžene daleč stran. Jaz v svojem vinogradu nimam te naprave, saj so ptice moje velike prijateljice. In prav rad jih povabim v svoj vinograd, da se do sitega najedo. Zame še vedno ostane dovolj grozdja.	Kako se imenuje naprava, ki jo jeseni ljudje postavijo v vinograd? <i>Uporabi samo prve štiri črke te besede in že veš, kje je naslednja točka.</i> Odgovor: _____

2. 3. 2 Nočna dogodivščina z vonji

Nato sem dejavnost izvedla z odraslimi v gozdu. Pri postavitvi postaj sem bila pozorna, da se je z vsake točke videl le naslednji odsevnik in ne tudi ostali odsevniki, saj z začetne točke ne smemo razkriti celotne poti.

Na postajah sem pripravila naloge z vonji. Udeleženci so med postajami spremljali dnevniški zapis neke osebe. Na vsako postajo sem nastavila delček besedila iz dnevnika ter tri stekleničke z različnimi vonji (npr. eterično olje ali aroma na vati, dišeča snov, zavita v vato itd.), označene s številkami. Na podlagi besedila so udeleženci ugotovili, katero stekleničko morajo izbrati. Številko prave stekleničke so zapisali in iz števil sestavili šifro, ki je odprla ključavnico zaklenjene skrinjice, v kateri jih je pričakala simbolna nagrada. Za povratno pot na izhodišče so po drugi poti sledili odsevnikom, ki pa niso označevali postaj.

Slika 7: Med izvedbo dejavnosti (foto: M. Vončina Gnezda).

Poleg doživetja skrivnostnosti je bil namen ND spoznati dejstvo, da se ne moremo in ne smemo preveč zanesti na naše čutilo za voh, saj imamo lahko težave s prepoznavanjem znanih vonjev.

Tudi odrasli so dejavnost naklonjeno sprejeli, povratne informacije pa so bile pozitivne.

Tabela 2: Primer navodil za učitelja in predloga za udeležence za eno od postaj (prerezati po črtkanem).

Za učitelja		Za udeležence
postaja	pripomočki	2. postaja
2.	S številko označeni <u>zaprti kozarčki</u>, napolnjeni z <u>vato</u>, v vati pa zaviti: 2. cimet (eterično olje na vati ali skorja) 5. kava (v vrečki iz gaze) 7. klinčki (v vrečki iz gaze ali eterično olje na vati) Rešitev naloge: - številka 5	Današnje prebujanje je bilo precej boleče. Nad posteljo imam namreč pritrjeno umetniško sliko Kofetarice. Ne vem, kateri naravni pojav je povzročil, da se je slika snela z žeblja in padla – direktno na mojo glavo. Slab začetek – dober konec, pravijo.

2. 4 PRISTOP »SKRIVNOSTNOST«

V dejavnosti lahko prepoznamo elemente »skrivnostnosti«. Pravimo, da ima noč svojo moč in da del k skrivnostnosti prispeva tema. Učenci se s svetilkami podajo v neznano. Okolica, ki jo poznajo podnevi, je v temi povsem drugačna. Bolj dovzetni so za zvoke in sence, ki se jim pogosto zdijo strašljivi. Skrivnostnost je še večja, če reševanje nalog »obogatimo« z reševanjem skrivnostne naloge, kot je iskanje skrivnih števil ali gesel, ki omogočijo, da na koncu rešijo »primer« oziroma dobijo dostop do »zaklada«. Pravo geslo učencem prinese simbolno nagrado – nagrada je lahko že dejstvo, da so bili pri reševanju nalog uspešni in da so doživeli zanimivo nočno izkušnjo. Skrivnostnost otroke dodatno motivira.

2. 5 PRENOSLJIVOST IN INOVATIVNOST DEJAVNOSTI

Dejavnost je primerna za izvedbo v programih CŠOD in jo lahko prenesemo v različna okolja, kot so ne preveč razsvetljeno naselje, park, gozd, razgiban teren, izjemoma tudi notranji prostor ob ugasnjenih lučeh (stopnišča in hodniki velikih stavb). Povežemo jo lahko s katerim koli šolskim predmetom in katero koli vsebino. Omogoča tudi medpredmetnost in uporabo poljubnih predmetov in pripomočkov, ki jih namestimo na posamezne postaje. Možnosti izvedbe so neomejene, saj je edini pogoj tema.

Dejavnost lahko izvajamo tudi na taborih (letovanja, taborniki ipd.), ki izvajajo program v večernem in nočnem času. V šoli bi lahko potekala v hladnem delu leta v času jutranjega varstva ali v sklopu dvodnevni dogodkov (npr. nočitev v šoli, koči ...). Dejavnost je primerna tako za učence kot za odrasle, z ustrezno prilagoditvijo pa je sledenje odsevnikom zanimiva izkušnja tudi za otroke v vrtcu.

Inovativnost dejavnosti je predvsem v dejstvu, da lahko učenci dejavnost s poljubno vsebino izvajajo na drugačen način in v neobičajnih okoliščinah ter prepleteno z elementi skrivnostnosti. Nekateri otroci imajo namreč zelo malo izkušenj na prostem v temi, zlasti v odsotnosti odrasle osebe, večina otrok pa izkušenj s terenskim delom v temi sploh nima.

3 ZAKLJUČEK

Nočna dogodivščina se precej razlikuje od običajnih dejavnosti na prostem in že njena drugačnost pritegne učence. Ima pa nekaj pomanjkljivosti:

- Časovni zamik. Z dejavnostjo ne morejo začeti vsi učenci hkrati. Med skupinami je potreben časovni zamik, zato dejavnost traja dlje, učencem, ki čakajo na začetku ali na koncu dejavnosti, pa moramo zagotoviti nadomestno dejavnost. Skupine naj se na terenu ne bi videle.
- Varnost. Poskrbeti moramo za varnost otrok. Če del poti poteka po cesti, naj učenci oblečejo odsevne telovnike. Pot ne sme potekati na nevarnih mestih (k reki, brežini itd.). S skupino se moramo dogovoriti, kako postopati, če morda zaidejo ali če gre kaj narobe.
- Lokacija. Pri načrtovanju se poleg nevarnih mest izogibamo tudi območjem z javno razsvetljavo ali s hišno razsvetljavo.

- Strah pred temo. Nekatere otroke je zelo strah teme. V tem primeru zagotovimo spremstvo odrasle osebe, a jim ne sme pomagati pri izvrševanju nalog.

Vidimo, da so otroci pri dejavnosti motivirani in samostojni. Nočna dogodivščina zelo popestri dolge zimske večere. Lahko jo izvajamo na različnih lokacijah ter v različnih vsebinskih in izvedbenih različicah.

4 VIRI IN LITERATURA

Babič Ivaniš, N., et al., 2018. Poljanska dolina ob Kolpi – dolina zgodb. Črnomelj: Zavod za izobraževanje in kulturo; Stari trg ob Kolpi: Kulturno društvo; Predgrad: KŠD.

Cornell, J., 1994. Približajmo naravo otrokom. Nočni svet. Celje: Mohorjeva družba.

Kalkulator dolžine dneva, 2021. [online] Dostopno na:

http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/ast_kalk.html [17. 6. 2023].

TORKI SO REZERVIRANI ZA GOZD

Nataša Planko, Osnovna šola 27. julij

POVZETEK

Kot specialna in rehabilitacijska pedagoginja na osnovni šoli s prilagojenim programom poučujem otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju. V tem šolskem letu sem bila razredničarka v kombiniranem oddelku 5. in 6. razreda.

Otrok je bilo do februarja 6, nato se je pridružil še en petošolec. Poleg lažje motnje v duševnem razvoju, so pri učencih prisotne še čustveno vedenjske motnje, motnje pozornosti, motnje avtističnega spektra, motnje hiperaktivnosti, težave z razumevanjem jezika in še kaj. Žal ima polovica otrok prekomerno težo in so manj gibalno spretni.

Pred začetkom šolskega leta sem ravnateljico prosila za sestavo takega urnika, da smo z otroki vsaj enkrat tedensko hodili v naravo in da sem lahko izvajala pouk po načelih gozdne pedagogike. V prvi vrsti sem želela učence navdušiti nad gibanjem in bivanjem na prostem, jih spodbuditi k vztrajnosti in preko razvijanja grobe motorike pospešiti njihov kognitivni razvoj.

Z vztrajnostjo, vedno boljšo fizično kondicijo in boljšimi motoričnimi sposobnostmi, so otroci postajali bolj zbrani, pozorni in učno uspešni. Največji napredek se je pokazal v zmožnosti povezovanja znanja.

Ključne besede: otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, učilnica na prostem, vztrajnost, medpredmetno povezovanje, zdrav življenjski slog

1 UVOD

Otrok naj bi se gibal vsaj eno uro dnevno. Zato je vsak šport in vsako gibanje koristno zanj. Gibanje ima ogromno pozitivnih učinkov in to ne le pri mladini, ampak na splošno pri večini ljudi.

Hoja je temelj gibanja, kateremu pa sledi tek. Mlajši otroci praktično nikoli ne hodijo, ampak v vsakem trenutku tečejo. Odrasli jih po navadi, v skrbi za njih, ustavljamo in umirjamo. S časom tečejo manj in bolj, ko se bližamo najstništvu, manj je tekanja in potrebe po njem. Tudi potreba po hoji pri večini mladostnikov ni izrazita in prav je, da jih k temu spodbujamo.

Z učenci smo v začetku leta naredili načrt, da vsak torek med malico in kosilom tri šolske ure preživimo na gozdnih poteh od Kamnika do Starega gradu. To je vzpetina, ki se dviga nad našim mestom.

Veliko smo se ukvarjali s tem, da smo premagali predsodke in šli v naravo v vsakem vremenu. Našim učencem je bilo to tuje. Pravzaprav so se z mojo idejo še težje spopadali starši. Ampak uspelo nam

je in vreme ni bilo nikoli ovira, temveč je postalo dodatni izziv za pridobivanje izkušenj in spoznavanje, da ni neprimerneга vremena.

Tedaj smo imeli na urniku šport, družboslovje in uro podaljšanega bivanja. Fleksibilnost pouka in avtonomija učitelja sta mi omogočili, da sem poleg razvijanja osnovnih oblik gibanja pri športu, ob torkih pouk načrtovala tako, da smo v gozdu dosegali cilje vseh predmetov, ki sem jih učila. Prišlo nam je v navado, da smo vse ure oddelčne skupnosti izvedli v gozdu. V drugem delu šolskega leta se je urnik spremenil in za gozd smo rezervirali četrte.

Glavni cilj je bilo doseči prepričanje, da je gibanje koristno in da z vztrajnostjo in razvojem grobe motorike, lažje dosežemo ostale vzgojno izobraževalne cilje pri vseh otrocih, ne le pri otrocih s posebnimi potrebami.

Pridobivali smo rutino gozdne pedagogike in okoljskega vzgajanja in izobraževanja., ki ponuja spoznavanje narave in tudi vzgojo ter celostni razvoj posameznika. Otroci so se varno in sproščeno učili, prepoznavali lastne potrebe ter potrebe vrstnikov ter se učili nanje ustrezno odzivati.

Pred odhodom v gozd smo se vedno pogovorili o pravilih »gozdnega vedenja« in o poteku pouka v gozdu. Dejavnosti smo pogosto prilagodili situaciji in takratnim potrebam in željam učencev.

Največkrat smo se učili v parih ali trojicah. Pouk sem načrtovala tako, da so bili učenci čim bolj samostojni in da je bilo njihovo učenje izkustveno.

Gozd smo zapuščali v taki obliki, kot je bil, ko smo vanj vstopili. V šoli ali na robu gozda smo naredili evalvacijo posameznega gozdnega obiska

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Za boljšo predstavo o izvedbi pouka v naravi smo natančneje opisali 5 primerov torkov.

2.1 TOREK V SEPTEMBRU (šport, družboslovje, oddelčna skupnost)

Cilj torka v gozdu je bil, da učenci s čim manj postanki in z zmerno hojo pridejo na Stari grad. Poleg tega smo si zadali, da na poti na hrib opazujejo, kako bi se lahko orientirali v naravi (krošnje dreves, mah, letnice na štorih, mravljišča). Učenci so izvedeli, da bomo na vrhu naredili analizo videnega.

Med potjo so otroci dobro opazovali naravo. Našli so poraščena drevesa z mahom, gostejše dele krošenj in prav tako letnice na štorih. Mravljišča med potjo ni bilo. O videnem smo se na vrhu pogovorili.

Slika 1: Vzpon na Stari grad je postala tedenska rutina.

Za pot navzdol so učenci dobili zadolžitev, da v skupinah (3 fantje in 3 dekleta) pred opaženim orientirji v pravilni smeri naredijo vetrovnico iz naravnih materialov (glavne in stranske strani neba). Smeri neba so jim delale še precej težav, zato so označili tudi črke na vetrovnici. Svoje delo so predstavili drugi skupini in tedaj so strani neba poimenovali še v angleščini.

Sliki 2 in 3: Glavne in stranske smeri neba na vetrovnici.

Med hojo v dolino, sem k sebi poklicala vsakega učenca posebej in se z njim pogovorila o počutju, o odnosih, o težavah, s katerimi se morebiti srečuje v šoli ali pa tudi doma. Preden smo prišli iz gozda, smo sedli na odžagano deblo in se pogovorili o skupni problematiki, ki je prišla na dan med pogovori.

2.2 TOREK V OKTOBRU (šport, družboslovje, podaljšano bivanje)

Na poti na Stari grad so učenci ponovno v naravi poiskali pokazatelje strani neba in s kompasi preverili, če so njihove ugotovitve pravilne. Ugotovili so, da narava včasih tudi malo zavaja. Preizkusili smo klasične kompase in busole in pa aplikacijo kompasa, ki smo jo naložili na telefon. Mimogrede smo se naučili še, kako v naravi s telefonom določimo koordinate našega nahajališča.

Na poti navzdol so otroci dobili nalogo, da poiščejo naravno oviro ali pripomoček in z njim pokažejo vajo za moč ali stabilizacijo. Sošolci so vajo za njim ponovili. Ob teh nalogah so se precej zabavali. Vaje smo tudi posneli in pri računalniškem opismenjevanju so z učiteljem naredili predstavitev.

Ob prihodu na rob gozda smo izvedli še socialno igro sodelovanja (v dveh skupinah). Enako igro, le da z lego kockami, smo se igrali že v šoli. Tokrat smo jo izvedli v gozdu:

- Iz naravnih materialov sestavim talno sliko.
- Eden iz skupine jo pride pogledat, si jo ogleduje 30 sekund in svojim »sodelavcem« pove, kaj morajo narediti. Pri tem ne sme uporabljati rok, lahko le govori.
- Po 5. minutah pride k moji sliki drugi član ekipe in ponovi delo prvega člana.
- Po 5. minutah pride k moji slik še tretji član ekipe in da navodilo za delo ostalima dvema.
- Igro ponavljamo dokler so otroci motivirani, oz. dokler slika ni končana.

Sliki 4 in 5: Sodelovalna socialna igra.

2.3 TOREK V NOVEMBRU (šport, slovenščina, podaljšano bivanje)

November je bil deževen in dež je postal naš družabnik. Seveda se nismo odrekli obisku gozda, čeprav otroci na začetku niso bili navdušeni. Pritegnila sem jih tako, da delo ni bilo povsem »šolsko«, ampak so imeli občutek, da se v gozd hodimo igrat. Aktivnosti, ki smo jih izvajali v gozdu, smo kasneje prenesli v učilnico.

Tokrat smo šli v gozd, kjer je gozdna pot manj strma in ni toliko možnosti zdrsov in padcev.

Prinesla sem dežnik, na katerem so upodobljeni jesenski plodovi. Učenci so dobili nalogo, da plodove poiščejo v naravi in jih prinesejo k dežniku ali pa me pokličejo in mi jih pokažejo. Dogovorili smo se, da plodov ne trgajo. Ponovno smo se razdelili v skupine in spontano so začeli tekmovati. Med igro so pozabili, da dežuje. Ko je prva skupina našla vse plodove, smo igro zaključili.

V nadaljevanju sem jim na kartončkih pokazala naslove, ki so si jih poljubno izbrali. Nadaljevali smo s sprehodom po gozdni poti in sicer v parih. Sošolcu, s katerim so bili v paru, so morali povedati zgodbo, ki je ustrezala naslovu. Skupaj sta jo lahko dopolnila, izboljšala, spremenila... Ob navodilu so še izvedli, da bodo zgodbe v šoli napisali z zvezke. Naslovi so bili naslednji: Tih deževen dan, Kostanjček Zaspanček, Leze, leze polžek počasi, Močeradov dan, Drevo pripoveduje, Gozdarji na delu, Jurček, Živali se pripravljajo na zimo.

Kar precej časa je trajalo, da so si učenci začeli pripovedovati zgodbe. Ker ni nihče izbral naslova Jurček, sem jim sama povedala zgodbo, ki je ustrezala naslovu. Za tem jim je pripovedovanje lažje steklo.

Sliki 6 in 7: Iskanje jesenskih plodov.

2.4 TOREK V JANUARJU (2 uri športa, matematika, likovna umetnost)

Tudi pozimi smo obiskovali gozd, a najbolj smo se razveselili tistih dveh tednov, ko je okolico pobelil sneg. Ure športa smo izkoristili za tek na smučeh. Težko bi vso opremo prenesli do gozda, zato smo aktivnosti pripravili v parku, ki je bližini šole.

Sprva smo se igrali igre, ki se izvajajo pri učenju teka na smučeh. Kasneje smo sami naredili tekaške jasli in usvajali tehniko klasičnega teka na smučeh. Preizkusili smo se tudi v prosti tehniki.

Sliki 8 in 9: Učenje na snegu.

V tem času smo ravno obravnavali poštevanke števila 8, ki jo učenci najtežje usvojijo. Razdelili so se v dve ekipi in vsaka je morala narediti 80 snežnih kep (10x8) in jih zložiti po 8. Ponavljali so večkratnike in ko je bila večina uspešna, so kepe lahko uporabili za kepanje nasprotnih skupine.

V istem tednu smo na snegu izvedli tudi likovno umetnost. Učenci so ponovno ustvarjali v skupinah. Dekleta so izdelala bunker, fantje pa so se odločili, da upodobijo kamniško Veroniko.

2.5 TOREK V MAJU (šport, tehnika in tehnologija, gospodinjstvo, likovna umetnost)

S toplejšim vremenom se nam je pokazala možnost kolesarjenja. V bližini šole imamo urejeno kolesarsko pot ob reki Kamniški Bistrici in z učenci smo blok uro športa začeli izkoriščati za vožnjo s kolesi.

Pri tehniki in tehnologiji smo obravnavali snov »promet« in tako združili prijetno s koristnim. S kolesi smo se odpeljali do gozda in nabrali bezgove cvetove. Kasneje so učenci pri gospodinjstvu naredili bezgov sirup.

Sliki 10 in 11: S kolesi po bezeg za sirup.

Še en torek v maju smo šport združili z likovno umetnostjo. S kolesi smo se zapeljali po varnih poteh do gozda. Uro likovne umetnosti smo izvedli v naravi, kjer so otroci naredili slike iz naravnih materialov.

Slike 12, 13 in 14: Slike iz naravnih materialov.

3 ZAKLJUČEK

Učenci niso bili vedno navdušeni nad gibalnimi dejavnostmi, ki od njih zahtevajo vztrajnost. Prav tako se niso vedno veselili obiska gozda, a kljub utrujenosti so po pouku v gozdu povedali, da se počutijo dobro. Gibanje je postalo njihova šolska rutina in dve mami sta z zadovoljstvom ugotavljali, da sta njuna otroka, bolj kot prej, gibalno aktivna tudi doma.

Medtem, ko gibanje, preživljanje časa v naravi in sproščenost predstavljajo prednosti, pa je največja ovira pouka v naravi čas in organizacija. V tem letu sem imela srečo in učence sem lahko na prosto peljala sama. Večje število učencev bi zahtevalo dodatnega strokovnega delavca za spremstvo.

Načrtovanje pouka v gozdu ni enostavno in od učitelja zahteva strokovnost, dobro poznavanje učnih načrtov, fleksibilnost, ustvarjalnost in inovativnost. Prav tako je na tak način pouka treba navaditi učence, saj so težje zbrani in njihova pozornost je še bolj odkrenljiva. A z doslednostjo in dobro načrtovanim delom, so rezultati pouka boljši kot v razredu, cilji pa prav tako doseženi.

S torki in kasneje četrtki v gozdu smo v tem razredu osvojili predvsem sodelovalno učenje. Prav tako smo prišli do zaključka, da ure oddelčne skupnosti med hojo prinesejo večji učinek kot pa delavnice in pridige razredničarke v učilnici.

Ure športa smo v večini povezovali z uro oddelčne skupnosti, podaljšanega bivanja ali pa z vzgojnimi predmeti. Za naprej vidimo možnost raziskovanja oz. izvajanja pouka v tej smeri, da bi na ta način izvajali večje število ur izobraževalnih predmetov.

Strinjam se s trditvijo Aristotla: »Nič ne uničuje človeka bolj, kot njegova telesna neaktivnost,« in zato bom s takim načinom dela nadaljevala tudi v prihodnje.

4 VIRI IN LITERATURA

Kodele, T., Mešl, N. (ur) (2013). *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči*. (poglavje: Čačinovič Vogrinčič, G.: Spoštovanje otroštva, 11-39). Ljubljana: ZRSŠ.

Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil.

Košmrlj, L. (2021). Psihosocialni vidiki prekomerne telesne teže in debelosti v otroštvu in mladostništvu. Pridobljeno 13. 1. 2023 s: <https://www.bos-sentvid.si/clanki/psihosocialni-vidiki-prekomerne-telesne-teze-in-debelosti-v-otrostvu-in-mladostnistvu/>

Kristan, S. (1998). *Šola v naravi*. Radovljica: Didakta.

Lajmsner, T. in Okorn, A. (2015). *Trening socialnih veščin pri učencih z motnjo v duševnem razvoju*. (Magistrsko delo). Maribor: Filozofska fakulteta.

Škof, B. (2007). *Šport po meri otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

OD SEMENA DO SEMENA

Anja Podojsteršek, OŠ Kolezija, Ljubljana

POVZETEK

Že več let vodim krožek Šolski ekovrt kjer otroci spoznavajo rastline, pridelke, vrtno prebivalce, procese v naravi, kot tudi rokovanje z orodjem in zemljo.

V samem procesu rasti rastlin iz semena, se otroci čudijo, zaznavajo, da se dogaja nekaj magičnega, skrivnostnega, nekaj čudovitega. Rojeva se nova rastlina, novo življenje... To v otroku spodbudi čudenje in pozitivna čustva. Otroci med seboj sodelujejo, si pomagajo, dajejo nasvete.

Letos sem se odločila, da otrokom poskušam približati življenjski krog rastline oz. konkretno prikazati, koliko časa je potrebno, da iz semena zraste rastlina, nato plod in da iz ploda oz. cveta nato dobimo seme, ki ga lahko zopet posadimo in si tako zagotovimo samooskrbo s prehrano, vemo od kod prihaja rastlina ter pridobivamo na kvaliteti semena, ki ga pravilno shranjujemo.

Ogledali smo si različne vrste sadja in zelenjave. Ugotavljali, kakšna so semena, jih razvrščali po velikosti, med seboj primerjali, ugotavljali, katera semena so od katere rastline, kako posamezne rastline cvetijo, koliko časa bo preteklo, da bomo lahko jedli prve plodove itd.

Otroci so se rokovali z različnimi orodji (noži, lopatkami, grabljami...) in spoznali njihovo namensko uporabo ter varnost pri delu z orodjem.

Nato smo si izbrali rastlino, kjer lahko v relativno hitrem času pridemo od semena, do ploda in spet do semena. Izbrali smo si paradižnik. Ker je bila ravno zgodnja pomlad, smo si morali pomagati s kupljenimi paradižniki in semeni, ki smo jih shranili konec lanskega poletja.

Srečevali smo se z raznimi težavami, kot so nekaljivost semen, šibke mlade rastline in sadike, slabo vreme ter vpliv človeškega faktorja (zalivanje, poškodovanje rastlin).

Ker smo pridelali dovolj sadik, so si sadike otroci odnesli domov, posadili v večje lončke in sedaj skrbijo za njih doma. Plodove bodo uživali doma med počitnicami. Konec poletja bodo s predstavljenimi postopki pravilno shranili semena in si tako zagotovili vir hrane prihodnje leto.

Opazovanje na šolskem vrtu še vedno poteka, opazujemo cvetove, njihovo opravevanje in čakamo prve plodove, ki nas bodo (upam) pričakali septembra.

Ključne besede: paradižnik, podnebne spremembe, pridelek, samooskrba, semena, šolski ekovrt, trajnost

1 UVOD

Otroci dandanes, sploh v mestnem okolju, imajo manj stika z naravo kot nekoč, sploh pa imajo zelo malo izkušenj s predelavo lastne hrane. Učence sem vprašala, koliko jih ima dejansko doma vrt in koliko zelenjave ter sadja pridelajo. Večina otrok doma nima vrta, živijo v bloku ali vrstni hiši ter nimajo možnosti za pridelavo sadja in zelenjave. Vrt imajo babice in dedki, ki jih občasno obiskujejo izven Ljubljane. Takrat jim z veseljem pomagajo, pridelano zelenjavo prinesejo domov in jo skuhajo. Po navadi zelenjavo in sadje kupijo v trgovini. Tudi naša šola stoji skoraj v samem centru Ljubljane. Na srečo imamo v bližini znano sprehajalno pot, da lahko vsakodnevno skočimo »v naravo« in pa svoj lasten vrtiček na katerem se lahko učimo ter smo si tako zastavili takšen projekt.

2 OD SEMENA DO SEMENA

2. 1. IZBIRA PROJEKTA

Vedno bolj na vsakem koraku slišimo besede trajnost, samooskrba, podnebne spremembe. Te pojme sem želela približati tudi otrokom, ki obiskujejo krožek Šolski ekovrt.

Odločila sem se, da bomo opazovali, koliko časa potrebuje rastlina, da iz semena vzgojimo sadiko, rastlino, nato plod in da zopet iz ploda dobimo seme, ki ga primerno shranimo in skladiščimo čez zimo, ter si tako zagotovimo lasten pridelek naslednje leto.

S tem bomo prihranili ne samo denar, ki bi ga porabili za nakup sadik ali semen v vrtnariji, ampak bomo imeli nadzor nad poreklom sadike, semen in kasneje ploda. Izbirali bomo zelenjavo in sadje po svojih željah ter sortno pestrost. Posredno pa bomo tudi pripomogli pri ohranjanju narave in trajnostnega načina življenja in poskrbeli, da si bomo znali sami pridelati svojo hrano.

2. 2. VZGOJA PARADIŽNIKA

Z otroki smo se najprej odpravili do knjižnice, kjer smo si s pomočjo knjižničarja najprej izbrali literaturo, ki bi nam pomagala pri doseganju optimalnih rezultatov vzgoje rastlin. Ogledali smo si otroške slikanice in strokovno literaturo, ki prikazujejo rast različnih rastlin.

Nato smo si na ogledali različne vrste sadja in zelenjave ter ugotavljali, koliko časa bi potrebovali, da bi iz semena zraslo določeno sadje ali zelenjava. Ogledali smo si velikosti semen, jih med seboj primerjali, razvrščali, se čudili ter ugotavljali, koliko časa potrebuje določeno sadje in zelenjava, da zraste od semena do ploda, ki ga lahko pojemo. Nato smo razmišljali, katera rastlina bi bila najbolj primerna za posaditev v našem vrtu, da bi lahko v kratkem času prišli do ploda in kasneje do semen. Tako smo si potem izbrali paradižnik.

2. 2. 1. Sajenje paradižnika

Ker je bila ravno zgodnja pomlad, sem plodove paradižnika morala kupiti v trgovini. Izbrala sem znano slovensko sorto paradižnika. Paradižnike smo si razdelili, jih razrezali in v notranjosti pogledali kakšna so semena. Otroke sem opozorila, da v mesecu marcu ni čas za pobiranje paradižnika. Da je bil paradižnik, ki ga vidijo pred sabo vzgojen v umetno ustvarjenih pogojih, ki jih imamo v naravi v mesecu juliju in avgustu (toplota, svetloba) ter da ti plodovi niso idealni, da iz njih pridobimo semena. Otroci so se učili pravilno rokovati z noži, da se ne poškodujejo. Nekateri otroci so prvič v življenju držali v rokah nož, nekaterim se je videlo, da ga uporabljajo tudi doma. Otroci so med seboj sodelovali, si pomagali, se izkustveno učili.

Razdelili smo se v dve skupini. V prvi skupini smo predpostavljali, da je zrel plod paradižnika padel na tla in za njega ni nihče skrbel oz. kako bi se ta proces rasti odvil v naravi. Tako smo narezane polovičke paradižnika dali v lončke, jih prekrili z zemljo, dali na toplo in jih opazovali. Otroci so nizali vremenske pojave, ki bi ta paradižnik lahko doleteli. Zato smo jih občasno tudi zalili, saj v naravi pada dež. Druga polovica pa je posejala semena, ki sem jih shranila iz prejšnjega leta. Ta semena naj bi bila idealna, vzgojena iz najlepšega, zrelega ploda na rastlini paradižnika. Na tem mestu smo se pogovarjali o pravilni hrambi semen, kaj je pri hrambi pomembno, kako izberemo semena, kako in kam jih shranimo.

Predstavila sem jim dve vrsti pridobivanja in shranjevanja semen paradižnika. Prva možnost, ki je najbolj optimalna, je fermentacija ali druga možnost, ki je preprostejša, je sušenje na bombažni ali papirnati krpi.

Slika 1: Prva skupina sadi cel paradižnik.

Slika 2: Druga skupina sadi seme paradižnika.

2. 2. 2. Skrb za rastlino, presajanje in sajenje na prosto

Po določenem času so semena obeh skupin vzknila. Za njih smo skrbeli, jih zalivali, opazovali, se veselili ob vsakem novem listku in daljšem stebelu. Na nekaterih lončkih, kjer smo sadili kupljen paradižnik, smo opazili plesen, večinoma so se rastline v teh lončkih posušile. Ugotovili smo, da seme kupljenega paradižnika ne bomo mogli presaditi na prosto, saj seme oz. rastline preprosto niso bile primerne za vzgojo novih rastlin. Zato smo presadili sadike zdravega semena, ki so lepo vzknila, rasla in se krepila. Nekatere sadike smo med presajanjem poškodovali oz. jih polomili. Otroci so s tem dobili občutek, da tudi v naravi ni vse idealno. Da nekatere rastline preživijo, nekatere se posušijo, da nekatera semena ne kalijo. Dobili so izkušnje, ki si jih bodo zagotovo zapomnili.

Ko so bili naši paradižniki dovolj veliki, smo jih posadili na vrt. To smo letos storili precej pozno, saj so bile vremenske razmere precej neugodne za sajenje na prosto. Ob tem smo se lahko navezali na pogovor o podnebnih spremembah. Spraševala sem jih predvsem o tem, kako lahko ljudje prispevamo k ohranjanju našega planeta, kako lahko omilimo podnebne spremembe, kako lahko s pridelovanjem lastne hrane ohranimo naš planet, kako konkretno bomo mi doma s pridelanim paradižnikom prispevali k omilitvi podnebnih sprememb ter o pomenu samooskrbe in lokalno pridelane hrane.

Slika 3: Paradižniki so pripravljeni na sajenje na prosto.

2. 3. S SEMENI POMAGAMO NAŠEMU PLANETU

Otroci že zelo dobro poznajo kako naj bi skrbeli za naš planet, saj so bili njihovi odgovori precej podobni: ločujemo smeti, hodimo peš, ugašamo luči, podarimo oblačila, uporabljamo plastenke za večkratno uporabo... Vendar sem želela osmisliti predvsem pomen lastne in lokalno pridelane hrane. Zato smo se z otroki odločili, da bo vsak eno sadiko paradižnika odnesel domov, jo posadil na balkonu v lonec, k babici v rastlinjak, na vrt... In s tem bomo konkretno prispevali k lastno pridelani hrani v njihovih družinah, posredno poskrbeli na naš planet in podnebne spremembe. Med poletjem bodo izbrali najlepši zrel plod, mu odstranili semena in ga po predstavljenih postopkih shranili za naslednjo zimo, ko bomo zopet pripravljali sadike.

S tem bomo vzpostavili kroženje, znano poreklo ter pestrost semen in vzpodbudili trajnostno naravnost v njihovih družinah.

Opazovanje rastlin paradižnika na našem šolskem vrtu še poteka. Paradižniki rastejo, potrebujejo oporo, cvetijo. Na žalost se bo naše skupno opazovanje med počitnicami prekinilo. Seveda pa upam, da se opazovanje ne bo prekinilo doma oz. na vrtovih, kamor so posadili njihove sadike.

3 ZAKLJUČEK

Z otroki smo prišli do ugotovitev, da nekatere rastline zelo dolgo potrebujejo, da zrastejo in naredijo plodove, ki jih potem lahko uživamo npr. predvsem sadna drevesa. Da na rast vpliva tudi vreme, podnebne spremembe, vremenske nevšečnosti (toča, veter, temperaturne spremembe), da so kakšna semena lahko tudi neuporabna, da ne kalijo ter da imamo na vrtu tudi škodljivce, ki nam lahko del pridelka uničijo. Da je v vzgojo semen in rastlin potrebno vložiti nekaj časa in truda. Da lahko z vzgojo lastnih rastlin in semen bistveno prispevamo k ohranjanju našega planeta in omilimo podnebne spremembe.

Vsak otrok je lahko eno oz. več sadik, ki smo jih vzgojili, odnesel domov in posadil na svoj vrt oz. v lončke na balkonih ali okenskih policah. Tako tudi oni doma prispevajo k samooskrbi njihove družine. Mogoče se predstavljen projekt na prvo žogo ne sliši tako zelo inovativno, vendar menim, da so se otroci iz tega ogromno naučili. Sploh otroci, ki doma nimajo vrta in bodo lasten paradižnik pridelali na domačem balkonu. Moramo vzeti v obzir, da so to mestni otroci, ki nimajo veliko možnosti opazovati rast rastlin na polju in vrtu.

V prihodnosti bi lahko projekt razširili na večletno opazovanje. Posadili bi rastline, ki bi dejansko porabile za prve plodove več let. Tako bi otroci dobili občutek, da je potrebno z naravo res skrbno ravnati in se truditi za kvalitetno hrano na naših krožnikih.

4 VIRI IN LITERATURA

Burnie, D. (2011). Drevo: od drobnega semena do mogočnega gozda. Tržič, Učila international.

Colas des Francs, N. (2022). Od semena do sadeža. Domžale, Epistola.

Fern Marshall, B., Courtier, J. (2007). Popoln zelenjavni vrt: od semena do pridelka: celovit vodič med gredicami vašega vrta. Ljubljana, Tuma.

Štruc, T., Špiler, R. (2022). Zelenjava od semena do pridelka: kako na Vrtu obilja uspeva 50 najpogostejših vrtnih rastlin. Ljubljana, Zavod Obilje.

Stewart, D. (2021). Kako iz semena zraste sončnica. Koper, Lipa.

Šušteršič, B. (2022). Shranjevanje semen: vse o shranjevanju semen z domačega vrta. Ivanovci, Brigitin vrt.

TRIJE PRAŠIČKI

Meta Polovič, Podružnična osnovna šola »11. maj« Grahovo

POVZETEK

Ob praktičnem delu v šolski delavnici so šestošolci pri pouku tehnike in tehnologije preko projektnega dela »Od ideje do izdelka« usvajali osnovne obdelovalne postopke in iz odpadnih materialov kot namizno dekoracijo ustvarjali različne živalske podobe. Ob tem se je spontano prebudila ideja o dramatizaciji angleške ljudske pravljice Trije prašički. Izkazalo se je, da učenci poučno vsebino pravljice dodobra poznajo, saj so jo predhodno obravnavali že pri pouku angleščine.

Namizno dekoracijo smo v skladu z omenjeno pravljico nadgradili in jo spremenili v posebne inovativne lutke ter kandidirali na nagradnem lutkovnem natečaju, kjer smo prejeli posebno nagrado.

Največja nagrada za vse pa je bilo kasnejše poustvarjanje zgodbe Trije prašički v naravi z uporabo naravnih materialov. Pri tem smo se poslužili sodobnih oblik dela in pri delu uporabili IKT tehnologijo. Ob ustvarjanju smo se skušali vživeti v pravljичna bitja in kar se da doživeti naravo ter v učencih vzpodbujati pozitivne vrednote. Uporabili smo elemente didaktičnega pristopa »skrivnostnost« in inovativni pristop za poučevanje na prostem z elementi estetskega pristopa. To je dogajanje popestrilo, ustvarilo pridih čarobnosti, učence pritegnilo in jih usmerilo k razmišljanju ter vedoželjnosti. Prepustili so se domišljiji, krepitvi ustvarjalnosti, medsebojnemu sodelovanju in inovativnosti.

Učenci so v posebnih oblikah dela v naravi zelo uživali. Med seboj so sodelovali, si pomagali in krepili medsebojne odnose. Spoznali so marsikaj zanimivega, novega in inovativnega ter neizmerno uživali. Nedvomno so v naravi razvijali inteligenco celega telesa.

Ključne besede: čutno doživljanje, inteligenca celega telesa, lutke, projektno učno delo »Od ideje do izdelka«, trajnostni razvoj, učilnica v naravi

1 UVOD

V svoji dolgoletni pedagoški praksi poskušam učencem na zanimiv in inovativen način približati pester nabor uporabnih znanj in veščin. Pri svojem pedagoškem delu se zelo rada poslužujem projektnega učnega dela »Od ideje do izdelka«. Poseben poudarek namenjam krepitvi pozitivnih vrednot, gradnji medosebnih odnosov na vseh nivojih in človeški povezanosti z naravo. Zavedam se, da je najlepša in najboljša učilnica prav učilnica na prostem. V projektu Trije prašički sem uporabila in prepletla inovativnosti, ki sem jih pridobila na različnih izobraževanjih v okviru CŠOD-ja in tudi druge.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Rdeča nit mojega projekta je svetovno znana pravljica Trije prašički, ki se je nakazovala kot vodilni motiv pri pouku tehnike in tehnologije vse od začetka praktičnega dela teme les v 6. razredu. Učenci so iz odpadnega lesa z namenom usvajanja obdelovalnih postopkov najprej izdelali namizno dekoracijo v obliki živalskih podob. Nekatere živalske podobe so se kasneje prelevile v inovativne in zanimive lutke na temo omenjene pravljice. S pomočjo odpadnega materiala (les, karton, slama) smo lutke še nadgradili in dopolnili ter z njimi kandidirali na nagradnem lutkovnem natečaju, ki ga je razpisal JSKD OI Cerknica. Na veliko veselje so bile naše lutke opažene in zelo lepo sprejete ter razstavljene v Kulturnem domu Cerknica. Projekt Trije prašički, viden na Sliki 1, je celo prejel posebno nagrado.

Slika 1: nagrajene lutke Trije prašički, osebni arhiv.

Glede na to, da je bil projekt Trije prašički med učenci dobro sprejet in s seboj nosi poučno zgodbo, sem se odločila, da ga nekoliko nadgradim. Že med ustvarjanjem v šolski delavnici sem ugotovila, da učenci zgodbo dobro poznajo, saj so znano angleško ljudsko pravljico obravnavali že preteklo šolsko leto pri pouku angleščine.

Učencem sem v dogovoru z učiteljico gospodinjstva poslala skrivno pismo (didaktičen pristop »skrivnostnost«), v katerem so bila zapisana groba navodila za izpeljavo »projektnega dne«. Ta dan so imeli šestošolci na urniku štiri ure tehnike in tehnologije v kombinaciji z gospodinjstvom.

Učenci so z navdušenjem pričakali dan, saj so iz pisma ugotovili, da bo pouk potekal v naravi, kar jih vedno nadvse razveseli. Navsezgodaj smo se opremili za delo v naravi (obleka, zaščita pred klopi, orodja in pripomočki ...) in se odpravili v bližnji gozd ob šoli, ki je učencem precej poznan, saj ga pogosto koristimo za terenske oblike šolskega dela. Učenci so v obliki igre vlog (vodja poti, zadnja metla, poročevalec, ekonom, ekolog, razni opazovalci, motivatorji ...) prejeli zadolžitve. Le-te so bile za njih povsem nove. Sprejeli so jih z navdušenjem in veliko odgovornostjo ter jih s ponosom uspešno opravili. Tako so se še dodatno nehote povezali z naravo ter kar je zame najpomembnejše, eden z drugim. Posamezen učenec je poznal le svojo zadolžitev in to je razumel kot skrivnost, ki jo je razkril in o njej poročal šele, ko je bil k temu pozvan.

Vsi učenci so pred odhodom na posebno potepanje z namenom intenzivnejšega opazovanja narave dobili navodilo, da na poti poberejo in shranijo smrekove storže, ki so jih kasneje uporabili pri preprosti športni igri, metanju češarkov v cilj (skalo). Učenci so samostojno ugotovili, katere

preproste pa vseeno zanimive igre bi lahko še izvedli s pomočjo češarkov (Gnilo jajce, Križci in krožci, Štiri v vrsto ...).

Po principu didaktičnega pristopa »skrivnostnost« so za uspešno opravljene zadolžitve in dejavnosti iz vreče naključno potegnili zviti listič, na katerem je bil kot namig zapisan asociativen pojem (tudi v angleščini) iz pravljice Trije prašički. Lističe so učenci hranili neprebrane. Po določenem času smo javno predstavili (prebrali) vsebino lističev in učenci so tako prepoznali rdečo nit našega projekta.

Učenci so iz naravnih odpadnih materialov, ki so jih našli v okolici dogajanja, s pomočjo tehnike Land Art (inovativni pristop za poučevanje z elementi estetskega pristopa) v parih izdelali portrete likov iz pravljice Trije prašički. Delo so odlično opravili in si med seboj pomagali ter svetovali. Le-te so kasneje uporabili kot ideje – prototipe za izdelavo posebnih lutk iz naravnih materialov.

Lutke so iz materialov, ki jo jih prinesli iz gozda, izdelovali v mobilni učilnici na prostem na šolskem vrtu. Naš celoten projekt Trije prašički smo tako prepletli in povezali s klasično učilnico, učilnico v naravi (gozd) in mobilno učilnico na prostem, ki so jo učenci pod mentorstvom upokojenega profesorja samostojno izdelali v preteklem šolskem letu, na kar so izredno ponosni.

V projekt sem želela vnesti tudi uporabo IKT opreme, ki je današnji generaciji precej blizu. Dogajanje – potek projektnega dela smo fotografirali. Delno so to opravili učenci poročevalci in fotografi (igra vlog), delno pa sem to vlogo prevzela in opravila sama. Po izdelavi lutk iz naravnih materialov so se učenci po učiteljevem navodilu skušali vživeti v pravljичne junake omenjene pravljice. Tako so v obliki intervjujev v parih skušali nadaljevati pravljico, v kar so se zelo lepo vživeli. V skladu z navodilom so se osredotočili predvsem na raziskovanje različnih čustvenih situacij v pravljici in občutkov posameznega junaka. Svoje ugotovitve (čustveno izražanje) so kot intervju dokumentirali s pomočjo tabličnega računalnika. Tako smo se dotaknili tudi čustvenega področja.

Zadovoljni učenci so bili na svoje projektno delo zelo ponosni in predlagali so, da mlajšim učencem uprizorijo posebno eko lutkovno predstavo. Tako so naše inovativne eko lutke s Slike 2 še oživele in pozele velik aplavz in pohvale.

Glede na to, da je naša šola že sedemindvajseto leto tudi eko šola, veliko vzgoje in izobraževanja namenimo okoljevarstvenim vsebinam. Tako smo tudi ob tem projektu poskrbeli, da smo se na vseh učnih lokacijah primerno in odgovorno obnašali ter poskrbeli za naravo (spoštovali posamezne habitate, pobrali in ločili smeti, kompostirali odvečne organske materiale ...).

Projektno ustvarjanje smo vsi zaključili zelo zadovoljni in polni energije. Privoščili smo si sladko nagrado, vendar prava nagrada je gotovo nepozabno doživetje v naravi in postavitvev pravljice Trije prašički na naš specifičen način. Učenci so samostojno ugotovili, da smo pravljico razvijali kot klobčič čarobne mavrične volne, kar jim je bilo zelo všeč.

Najvišji cilj, ki sem ga s projektom želela doseči, je aktivno preživeti čas v naravi, kjer so učenci navdušeno ustvarjali, se ob tem učili in krepili medsebojne odnose. Preko čutnega doživljanja so spoznavali, da smo del narave, ki nas običajno že sama po sebi umiri in napolni s pozitivno energijo,

kar navaja tudi Majstorovič (2010). Učenci so bili inovativni, samostojni, iznajdljivi, vedoželjni, sproščeni, navdušeni, zadovoljni in še bi lahko naštevala. Krepili so domišljijo, kritično mišljenje, ročne spretnosti, racionalno rabo materiala, časa, energije ... Naš sprehod v naravo je postal drugačen, zanimivejši, in tudi poučnejši. Ni nezanemarljivo tudi dejstvo, da so učenci opazovali svoja čustva in jih skušali izražati. Učenci so iskali stik sami s sabo in naravo, kar poudarja tudi Baričič (2018).

Nadgradnja pravlјice Trije prašički, ki je potekala zunaj šolskih prostorov - v naravi, zajema in prikazuje več sodobnih pristopov, oblik in metod dela ter seveda medpredmetno povezovanje, ki se neprestano prepleta s področji likovne umetnosti (Land Art, proporcije), slovenščine (intervju, nadgradnja pravlјice), matematike (sorazmerja), naravoslovja (živa narava), angleščine (besedišče) in športa (sprehod v naravo, preprosta igra metanja storžev k določenemu cilju). Projekt se je spontano povezal tudi z angleščino, kjer so učenci omenjeno pravlјico obravnavali že preteklo šolsko leto.

Slika 2: lutke iz naravnih materialov Trije prašički, osebni arhiv.

3 ZAKLJUČEK

Ko se inovativen učitelj prepusti domišljiji in začne razmišljati širše, dobi ogromno idej kako učencem popestriti pouk in ga organizirati v naravi, v najboljši učilnici za trajnostni razvoj. S tem na vseh področjih vzgoje in izobraževanja nedvomno doseže najvišje cilje in uspehe.

Kot opazovalka pouka (Job Shadowing) sem se preko Erasmus+ vključila tudi v finski šolski sistem, ki že dalj časa slovi kot eden boljših. Njihovo VIZ delo temelji predvsem na projektnem delu. Veliko poudarka namenjajo prav izvajanju pouka v naravi, ki ga podpira sodobna IKT tehnologija, skrbijo za zdrav življenjski slog, razvijajo pozitivne vrednote in pozorni so na dobro počutje vsakega posameznika. Država šolstvu nudi močno finančno in kadrovsko podporo. Vse to se odraža tudi v življenju na Finskem, saj raziskave Fince že dalj časa prikazujejo kot zelo srečen narod. Zadnjih pet let so prvi evropski narod na lestvici merjenja sreče, kar navaja tudi Baloh (2023). Glede na vse to sem prepričana, da ni naključje, da je v slovenski projekt Didaktika učenja na prostem, vključena tudi Finska.

4 VIRI IN LITERATURA

Trije prašički (1988). Cankarjeva založba.

Baloh, L. (2023). Tri stvari, ki jih počne najsrečnejši narod na svetu. Pridobljeno 15. 6. 2023 s <https://n1info.si/magazin/potovanja/3-stvari-ki-jih-pocene-najsrecnejši-narod-na-svetu/>

Baričič, L. (2018): *Danes se učimo zunaj : priročnik za dejavnosti v naravi*. Ljubljana, Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Majstorović, S. (2010): *Projektno učno delo »Od ideje do izdelka« : izdelki iz odpadnega materiala*. Univerza na Primorskem, pedagoška fakulteta.

UČITA ME NARAVA IN GIB

Marjana Ražen, Osnovna šola Gorje

POVZETEK

Pouk prvošolcev na Osnovni šoli Gorje v letošnjem šolskem letu 2022/2023 vodita narava in gib. Pouk na prostem najpogosteje poteka kot samostojno, ne vodeno učenje ali pa kot vodeno učenje. Moja želja je bila najti način, kako združiti oba pristopa učenja na prostem. Rešitev sem videla v obisku gozda, ki predstavlja primerno odprto učno okolje za izvajanje medpredmetnih in hkrati igrivih dejavnosti.

K sproščenemu in varnemu vzdušju, ki je vladalo v 5 zaporednih dnevih pouka v gozdu, je veliko pripomogla rutina: 2 uri pouka v šoli, pohod proti gozdu, malica v gozdu, medpredmetno povezane dejavnosti v gozdu (teme: jesen, lov na skriti zaklad, prikaz z vrsticami, gozdni škrat jeseni, pravljica Mojca Pokrajculja, štetje in števila do 5, vzorec, orientacija, sprehod v bližnjo okolico, naravne oblike gibanja, gozdni orkester, landart), evalvacija, pohod nazaj v šolo.

Moja opažanja in pripovedovanja učencev so dokazala, da medpredmetno povezane dejavnosti v gozdu povečajo motivacijo za učenje in spodbudijo k vrstniškemu sodelovanju. Otroci so uživali v gozdu skupaj s svojimi sošolci, čutili so manj pritiska in obremenjenosti, sodelovali so v skupini, ki so si jo izbrali sami. Skupaj so lahko povezovali znanje in iskali odgovore na nova vprašanja. Učili so se z gibanjem in igro, kar izboljša fizično in mentalno zdravje, razvijali so koordinacijo, ravnotežje, domišljijo in ročne spretnosti. V raziskovalnih dejavnostih so bili lahko aktivno vključeni vsi učenci.

Ključne besede: gozd, igra na prostem, medpredmetne igrive dejavnosti, pouk na prostem, vodeno in ne vodeno učenje.

1 UVOD

V začetku meseca julija 2022 sem v okviru mednarodne mobilnosti Erasmus+, Didaktika učenja na prostem obiskala institucijo BSJ (Verein zur Förderung bewegungs- und sportorientierter Jugendsozialarbeit e. V.) Marburg v Nemčiji. Že ime institucije pove glavni cilj projekta, h kateremu socialni delavci s svojimi aktivnostmi stremijo, spodbuditi gibanje otrok. Pet zaporednih dni sem v gozdu opazovala dejavnosti učencev kombiniranega oddelka 1. in 2. razreda, ki sta jih spremljala učitelj razrednik in izvajalec dejavnosti – socialni delavec.

Cilje projekta uresničujejo s prosto igro otrok v gozdu. Cilji projekta so: krepitev avtonomije otrok; izkušnja, da zmorejo in znajo sami, da se lahko odločajo sami; razvijanje domišljije in radovednosti; pustolovščina in igra v „neznanem“ okolju; poznavanje narave in obnašanja v gozdu; podpora emocionalnemu in socialnemu razvoju.

Kot učiteljica 1. razreda sem z medpredmetnimi igrivimi dejavnostmi v gozdu želela povezati vodeno in samostojno (ne vodeno) učenje ter se na tak način približati uresničevanju ciljev omenjenega nemškega projekta in k uresničevanju zlasti splošnih ciljev posameznih učnih predmetov. Za učence sem želela, da se približajo naravi in jo občutijo ter da bolje spoznajo domači kraj. Želela sem jih medsebojno povezati in jim pomagati najti zaupanje vase. Skratka, želela sem povezati pouk in igro na prostem in tako učencem obisk gozda prikazati kot pravo dogodivščino.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 POUK IN IGRA NA PROSTEM

Pouk na prostem omogoča celostni razvoj otroka na različnih področjih: kognitivnem, afektivnem, socialnem in fizično/vedenjskem področju (Novak idr., 2022).

Pouk na prostem je najučinkovitejši, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja. Pomembno je, da se vsebine medpredmetno povezujejo in da v učencih vzbujamo radovednost ter predvsem čustva in doživljanje (Novak idr., 2022).

Temelj vseh dejavnosti pa je otroška igra. Posameznik jo izvaja zaradi zadovoljstva, brez ozira na končni izid in ni povezana z izpolnjevanjem zahtev okolja. Je brezmejna in zajema mnoge dejavnosti, hkrati pa spodbuja otrokov kognitivni, socialni, emocionalni in gibalni razvoj (Podbornik in Novak, 2022).

Raziskovalci otroške igre ugotavljajo, da je igre na prostem manj kot v preteklosti. Z raziskavami so ugotovili, da se je največji upad igre zgodil pri igri otrok z vrstniki na prostem (Podbornik in Novak, 2022).

Kot učiteljica razrednega pouka z večletnimi izkušnjami to ugotovitev lahko potrdim, saj opažam, da so otroci pri prosti igri manj ustvarjalni in vztrajni, se manj pogovarjajo in sodelujejo, nekateri le opazujejo.

Vloga učitelja pri igri na prostem je postavljanje raznolikih izzivov, širjenje obzorja za nove možnosti in predvsem vzpostavljanje spodbudnega in raznolikega okolja, ki spodbuja otrokove ustvarjalne ideje (Podbornik in Novak, 2022).

Z dejavnostmi v gozdu sem učencem želela predstaviti gozd kot bližnji, a njim še ne toliko poznan prostor svobodnejšega učenja in proste igre. S kontinuiranim petdnevnim obiskom gozda sta se čas in zahtevnost vodenih dejavnosti krajšala, učenci so postajali odločnejši in samostojnejši pri delu v skupini. Zaradi njim vedno bolj poznane prostora so drug od drugega dobivali ustvarjalne ideje za koriščenje prostega časa.

2.2 GOZD KOT ODPRTO UČNO OKOLJE

Gozd je primerno odprto učno okolje za ustvarjalno učenje, ki spodbuja učenčevo radovednost, aktivno in raziskovalno iskanje znanj ter ustvarjanje svojega novega znanja (Lavin idr., 2014).

Učenci so že pri pouku v šoli spoznali velik vpliv gozda na ljudi. Poleg tega, da nam gozd daje kisik, nas gozd ščiti pred naravnimi nevarnostmi, kot so snežni in zemeljski plazovi. Ponuja nam največ zaščite pred poplavami, ki jih je zaradi podnebnih sprememb več in so bolj intenzivne. Gozd preprečuje, da bi močan dež prehajal neposredno v podtalnico.

Poleg teh spoznanj, do katerih so učenci v šoli prišli lahko le preko razlage in fotografij, sem želela, da gozd globlje in širše spoznajo. Da se prepričajo, da gozd ni le pester življenjski prostor določenim živalim in rastlinam, v katerem vlada ravnovesje, ki omogoča, da se gozd prilagaja različnim spremembam, temveč da gozd temu primerno izkoristijo in začitijo kot bogat in ustvarjalen prostor za učenje in igro, ki ga je treba spoštovati in čuvati.

2.3 POJDIMO SE UČIT IN IGRAT V GOZD

Pet zaporednih dni (sreda, četrtek, petek, ponedeljek, torek) s krajšim premorom zaradi sobote in nedelje smo s prvošolci po dveh šolskih urah pouka v šoli odšli v bližnji gozd, kjer smo imeli malico, medpredmetno povezane dejavnosti, evalvacijo in pohod nazaj v šolo. Tudi čas pohoda v in iz gozda je bil na igriv način namenjen pripravi dejavnostim, ki smo jih nato izvedli v gozdu.

2.3.1 Pohod v in iz gozda

Spremljala sem skupino učencev 1. a in b, med hojo smo opazovali okolico, se tudi ustavili in se pomenili, kar je učencem vzbudilo pozornost in radovednost. Opozorila sem jih na značilnosti posameznega življenjskega okolja, domačega kraja in letnega časa.

Slika 1: Pohod v gozd (vir: osebni arhiv)

Učenci so prilagajali hojo v skupini okolju, upoštevali so prometna pravila, med seboj so se pogovarjali in se spoznavali, opazovali in spoznavali so značilnosti jeseni, značilnosti posameznega življenjskega okolja jeseni, spoznavali so svoj domači kraj. Ker so vedeli, da bodo naslednji dan znova

hodili po isti poti proti gozdu, so se jim porodile ideje, kaj vzeti naslednji dan s seboj, npr. daljnogled, žepni nožek, lupo, knjižico o gozdnih živalih, rastlinah ...

Po prihodu v gozd smo se zbrali skupaj in določili naš bazni tabor. Ker smo vstopili v gozd kot začasni gosti, smo se iz spoštovanja do gozda in upoštevanja njegovih značilnosti kot življenjskega okolja pomenili o gozdnih pravilih.

Gozdna pravila: Česar ne poznaš, pusti pri miru. Ne nabiraj sam rastlin in plodov. Ne vpij v gozdu. Na določen znak (ritmično ploskanje) se vrni k učiteljici. Vedno se oddalji le za toliko, dokler še vidiš učiteljico. Opazuj sebe – telo in oblačila. Preveri, če nimaš klopa. Veje in palice niso zato, da se pretepamo. S storži se ne obmetavamo. Ob dogovorjenem vizualnem znaku je treba utihniti (Lavin idr., 2014).

2.3.2 Malica v gozdu

Učenci so s seboj v nahrbtniku prinesli šolsko malico in blazinico za sedenje. V gozdu sem jim razdelila še preostanek malice, npr. sadje, zelenjavo, namaz. Sprehod in sveži zrak sta učence spremenila v prave lakotnike. Jesti malico v gozdu skupaj s sošolci se jim je zdelo zanimivo, primerjali so ga s piknikom, se pravi z nečim, kar se ne zgodi vsak dan. Učenci so ob prihodu v gozd tudi kmalu začutili spremembo v temperaturi in povečani vlažnosti zraka. Kdor prvi dan ni imel s seboj toplejše jakne, jo je naslednji dan zagotovo prinesel. Med malico je bil znova čas za spoznavanje eden drugega. Potekal je prijeten klepet ob žvrgolenju ptic. Čas malice se je predzadnji in zadnji dan obiska gozda skrajšal, saj so učenci že vedeli, da jih po malici čakajo igrive dejavnosti.

2.3.3 Medpredmetno povezane dejavnosti v gozdu

Vodila sem dejavnosti, ki so mi ponudile možnost medpredmetnega povezovanja. Učenci so sodelovali večinoma v skupinah po 3 in 4 in tudi v parih. Gozd so izkoristili tudi za prosto igro z veliko gibanja in gradnje ter krepitev socialnih odnosov.

2.3.3.1 Jesen, prikaz z vrsticami, lov na skriti jesenski zaklad

Učenci so aktivno in konkretno spoznavali značilnosti jeseni in posameznih življenjskih okolij, podrobneje gozda. Za opazovanje značilnosti jeseni smo izkoristili tudi pohod v in iz gozda. Hodili smo mimo različnih življenjskih prostorov (travniki, polje, gozd). Vsakega smo si ogledali, ga opisali in primerjali z ostalimi. Pomagala sem jim z vprašanji o vremenu, rastlinah, živalih, ljudeh.

Učenci so že kar na poti zbirali določen material, npr. drevesne liste, plodove, odpadle vejice ... Prisluhnili smo tudi zvokom iz okolice in ugotavljali povzročitelja določenega zvoka. Na gozdni jasi smo položili drevesne liste na kup. Našteli so, katerih barv so in ocenili, katerih listov je največ. Nato sem jih vprašala, kako bi to najlažje preverili. Učenci so predlagali možne rešitve in izbrali smo pregleden vrstični prikaz. Nato smo se pogovorili o dobljenih rezultatih, npr. katerih listov je največ, katerih najmanj? Koliko je zelenih/rumenih/rjavih ... listov?

Slika 2: Vrstični prikaz z listi (vir: osebni arhiv)

V gozdu sem učence razdelila v manjše skupine. Vsaka skupina je dobila učni list, na katerem so bile fotografije stvari, ki so jih morali poiskati. Če so jo našli, so poleg sličice naredili kljukico. Bili so opozorjeni, da stvari lahko samo opazujejo, naj ničesar ne trgajo ali razdirajo.

2.3.3.2 Štetje in števila do 5, orientacija, vzorec, gozdni orkester

Gozdni material so v skupinah uporabili za razvrščanje, uvrščanje, primerjanje in urejanje glede na posamezno lastnost ter tudi prirejanje. Ugotavljali so kriterije razvrščanja drugih skupin. V parih so zbirali določeno število kamenčkov, storžev, želodov ... Material drugega para sta učenca preštela in preverila, če sta sošolca prinesla pravilno število materiala. S storžem, kamenčkom ... so v parih vadili orientacijo. Eden je govoril navodila, drugi je prestavljal določen gozdni material. Sestavili so različne vzorce, ugotavljali so pravilo vzorcev drugih parov.

S krajšo zgodbico o plesu gozdnih palčkov, škratkov in vil sem učence motivirala za poslušanje skladbe Jesen, 1. stavek, Allegro, ki sem jo predvajala s prenosnim zvočnikom. Poslušati klasično glasbo v gozdu je bilo res nekaj čarobnega. Ogledali smo si gozdne plodove in naravne predmete. Posamezne plodove smo poimenovali in povedali ime drevesa, na katerem so rasli. Povedala sem, da so to inštrumenti za gozdni orkester, ki se pripravlja na jesenski koncert. S svojimi opisi in pripovedovanji so učenci razložili oba izraza: koncert, orkester. Vsak učenec si je izbral enega od plodov ali predmetov. Preizkušali so zvoke, ki so jih lahko izvajali z gozdnim materialom. V krogu je vsak posameznik predstavil svoj glasen in tih zvok. Skladbo so nato tudi spremljali s svojim ritmičnim vzorcem. Sledil je še slavnostni ples učencev ob predvajani skladbi.

Slika 3: Vzorec (vir: osebni arhiv).

Slika 4: Inštrumenti v gozdu (vir: osebni arhiv).

2.3.3.3 Gozdni škrat jeseni, škratova hišica

Učence sem s pogovorom o življenju in vrstah škratev popeljala v pravljčni svet gozda. Povedala sem jim pravljico Svetlane Makarovič, Škrat Kuzma dobi nagrado. Učenci so opisali posameznega škrate iz pravljice. Kje pa so škratki doma? Kako izgledajo njihovi domovi? Učence sem po podobnih vprašanjih razdelila v manjše skupine in naročila, naj si izberejo prostor v gozdu, kjer bodo škratu zgradili bivališče. Uporabili so lahko vse naravne materiale, ki so jih našli v gozdu. Škratku so si izmislili ime, nekateri so poimenovali tudi bivališča. Pri predstavitvi zgrajene škratove hišice so povedali škratovo ime in njegov dom zelo natančno opisali. Povedali so, zakaj so mu zgradili tak dom, kaj je škratku všeč in s čim se rad ukvarja.

Slika 5: Škratova hišica (vir: osebni arhiv)

2.3.3.4 Landart – gozdna žival, Mojca Pokrajculja

Pripravila sem nekaj primerov fotografij land art kiparskih del. Učenci so ugotavljali, iz katerih naravnih materialov so oblikovani – sestavljeni določeni kipi. Povedala sem jim, da se bodo tudi oni preizkusili v kiparskem delu iz naravnih materialov. Oblikovali bodo gozdno žival. S pripovedovanjem ugank smo našli, katere živali veljajo za gozdne. Učenci so se razdelili v skupine,

poiskali različen gozdni material in oblikovali izdelek iz naravnih materialov. Zanimivo je bilo opazovati način, kako so se učenci oblikovanja lotili. Nekatere skupine so najprej poiskale njim zanimiv in raznolik gozdni material, ki jim je pokazal, katero žival lahko z njim natančno oblikujejo, druge skupine pa so najprej izbrale gozdno žival in nato iskale za njeno oblikovanje potreben material. Vsaka skupina je ostalim predstavila svojo gozdno žival. Pogovorili smo se o prizadevnosti posameznih skupin in o dobrih idejah.

Slika 6: Gozdna žival (vir: osebni arhiv)

Naše oblikovane gozdne živali so nas naslednji dan počakale nedotaknjene. Nekaj časa smo namenili pogovoru, zakaj bi bilo lahko drugače. Živali so nas spremljale pri branju pravljice Mojca Pokrajculja. Po interpretaciji pravljice je sledilo poustvarjanje: Kdo bi še lahko prišel k Mojci Pokrajculji? Kaj bi bila tista žival po poklicu? Kaj bi se nato zgodilo pri Mojci Pokrajculji v piskrčku? Učenci so si v skupinah po 4 izmislili svojo pravljico o Mojci Pokrajculji in si pri vrstnem redu pomagali z nanizanimi predmeti na pravljичni palici.

Slika 7: Pripovedovanje s pravljичno palico (vir: osebni arhiv)

2.3.3.5 Naravne oblike gibanja, sprehod v bližnjo okolico, prosta igra

Zgoraj opisane dejavnosti so otrokom vsak dan ponudile veliko možnosti za sprehod in razvijanje naravnih oblik gibanja. V gozdu so lahko občutili mehka, neravna in s koreninami prepletena tla. Na poti so jim bile postavljene naravne ovire: štori, veje dreves, kupi listja, podrast, plodovi ..., ki so jih morali premagati. Pri prosti igri, ki je vsak dan sledila vodenim dejavnostim, jih je vodila tudi

domišljija, saj ovire niso bile le ovire, temveč igrala in športni pripomočki: plezališče, gugalnica, lok, tarča, ovire za preskakovanje, gred, hišice ... Veliko otrok je prosto igro povezal z vodeno dejavnostjo tega ali prejšnjega dneva in jo nadgradilo s svojimi idejami.

Slika 8: Prosta igra (vir: osebni arhiv)

2.3.4 Evalvacija dejavnosti v gozdu

Pred odhodom iz gozda smo se z učenci zbrali v krogu in se pripravili za umirjanje. Učenci so se prijeli za roke in zaprtih oči prisluhnili gozdu. Nato je vsak predstavil svoje mnenje o dejavnostih v gozdu, ki ni smelo biti enako sošolčevemu. Njihova mnenja so vsak dan postajala daljša, glasnejša in bogatejša.

Slika 9: Umirjanje v krogu (vir: osebni arhiv)

3 ZAKLJUČEK

Z dejavnostmi, ki sem jih izvedla z učenci v gozdu, sem želela izraziti spoštovanje do narave. Po obisku gozda v Nemčiji sem spoznala, kako smo lahko hvaležni za naše gozdove, ki zaenkrat še vedno predstavljajo bogat ekosistem in so razmeroma zdravi. Tudi sama okolica šole je pokrajinsko raznolika in pouk na prostem je lahko izvedljiv. Težava se pojavi, ko pouk poteka malo stran od šole, saj je potem obvezno dodatno spremstvo ter je potrebna večja organizacija in prilagajanje učiteljev. Medpredmetno povezane, vodene in ne vodene dejavnosti s petdnevni obiskom gozda so

učencem omogočile napredek na kognitivnem, afektivnem, socialnem in fizičnem/vedenjskem področju. Meja med igro in učenjem se je zbrisala. Učenje je igra in obratno. Ponovno se je za zelo pomembno izkazala rutina, ki je poskrbela za učenčev občutek varnosti in sproščenosti, ki sta ključna za uspešno učenje. Učenci so gozd in njegovo okolico začutili. Prepričana sem, da bodo naravo, ki jih obkroža, od sedaj naprej čuvali.

4 VIRI IN LITERATURA

Alpenallianz organization. (b. d.). *Gozd v (podnebnih) spremembah*.

<https://alpenallianz.org/sl/aktualno/gozd-v-podnebnih-spremembah/>

Dolgan, K., Novak, N., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem: Okolje. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lavin, K., Krevzel, F. in Juršak, V. (2014). *Gozd in podeželje – odprto učno okolje mladih: Pedagoško gradivo za vzgojitelje v vrtcih in učitelje v osnovnih šolah* (str. 13–16). Kranjska Gora, Marioana, Tomaž Mušič, s. p.

Novak, N. (2022). *Pouk na prostem: Jezik in sporazumevanje. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Novak, N., Dolgan, K., Vršič, V., Podbornik, K., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem: Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji* (str. 6–7). Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Novak, N., Podbornik, K., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem: Umetnost. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Podbornik, K. in Novak, N. (2022). *Pouk na prostem: Igra na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji* (str. 3). Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vršič, V. in Bojc, J. (2022).). *Pouk na prostem: Matematika. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

RAZISKOVALNI DAN V GOZDU

Bernardka Resnik, Osnovna šola Veliki Gaber

POVZETEK

Gozd je naravna učilnica. Ponuja nam neomejeno možnosti za spoznavanje narave in sebe. Kot učitelji imamo možnost, da učence ozaveščamo o prepletenosti in soodvisnosti vseh bitji na tem svetu in jih s tem spodbujamo k pravilnejšim in ustrežnejšim odločitvam za dobrobit vseh nas.

Dejavnosti, ki sem jih izvedla so bile usmerjene v spoznavanje gozda kot enkratnega ekosistema. Preko čutil – senzorne integracije so učenci spoznavali življenje v njem. S konkretnim, naravnim materialom pa utrjevali svoje znanje: računanje in zapis besed.

Aktivnosti so potekale po principu odprtega kroga. Učenci so bili razdeljeni v skupine, saj skupinsko delo omogoča krepitev medsebojnih odnosov in razvoj socialnih veščin. V drugem delu smo v naravnem okolju odigrali igro vlog po zgodbi Pod medvedovim dežnikom, avtorice S. Makarovič.

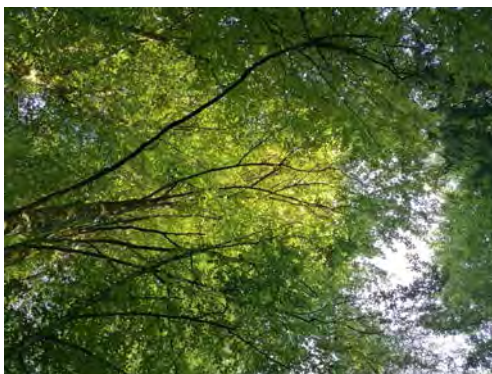
Učence je naravno okolje spodbujalo k aktivnosti, zato so bili ves čas motivirani za dejavnosti v gozdu, tako miselno kot gibalno.

Ključne besede: dramatizacija, gozd, odprti krog, sodelovanje, učenje na prostem

1 UVOD

Ko zaprem oči, me misli popeljejo tja daleč nazaj v svoje otroštvo. Pred očmi se mi narišejo slike vseh bližnjih gozdov in travnikov, po katerih smo tekali brezskrbni vaški otroci. Prav dobro smo vedeli na kateri jasi rastejo najslajše gozdne jagode, pri katerem štoru najbolj dišeče šmarnice in kje raste najvišja trava, v kateri smo se skrivali pred prijatelji. Narava je bila naša učilnica do jutra do večera. Neizmerno hvaležna sem za te izkušnje, ki so bile moja dobra popotnica v življenje.

Sčasoma se je način življenja nekoliko spremenil, vse več je obveznosti, ki smo si jih naložili. Poplava elektronskih naprav in s tem enostaven dostop do multimedije nas oddaljuje od primarnega stika s samim s seboj in z naravo. S poukom na prostem želimo otrokom omogočiti, da vzpostavijo stik z naravo, ki je bistvena za naš obstoj. Pri tem sta glavni vodili ozaveščanje učencev o edinstvenosti in neponovljivosti našega okolja, ki ga oblikujemo z lastnimi dejanji ter spodbujanje lastne aktivnosti oz. raziskovanja, kot učinkovite učne metode za doseganje zastavljenih učnih ciljev.

Slika 29: Neobičajen pogled v gozdu. Avtorica fotografije: Bernardka Resnik

2 OSREDNJI DEL

Priprava na raziskovalni dan v gozdu se je začela že mnogo prej kot tisti, pravi raziskovalni dan. Učenci so sodelovali od same idejne zasnove do realizacije. Za začetek smo z otroki naredili »brain storming«. Idej, kaj bi želeli raziskovati v gozdu, je bilo ogromno. Ena izmed njih je bila tudi igranje igre *Pod medvedovim dežnikom*, na katero smo se začeli pripravljali. Ugotovili smo, da vseh dejavnosti ne moremo izpeljati v gozdu, zato smo določili nekaj izvedljivih nalog, sama pa sem dodala par zahtevnejših dejavnosti. Glede na pestrost izbranih dejavnosti sem dan v gozdu razdelila na dva dela. Prvi del so bile raziskovalne aktivnosti odprtega kroga in drugi del – dramatizacija zgodbe *Pod medvedovim dežnikom* v naravnem okolju.

Naloge so obsegale:

- enostavnejše aktivnosti: povonjaj gozd, poslušaj ptice, poišči praprot, objemi drevo, dotakni se debla, veje, poišči štor, poslušaj veter, dotakni se kamenja, opazuj krošnje, teci okoli debelega drevesa, hodi ob vrvi z zaprtimi ali odprtimi očmi, hodi po vrvi ... pri teh nalogah je bila v ospredju senzorna integracija.
- Zahtevnejše naloge so zahtevale kompleksnejšo miselno aktivnost. Primeri nalog: izračunaj in rezultat predstavi z naravnim materialom, z naravnim materialom zapiši obratni račun, sestavi svoj vzorec, preberi ipd.

Matematične naloge so bile otrokom znane in so jih v gozdu le utrjevali. Sami so si izbrali zahtevnost naloge in jo rešili. Po potrebi sva z učiteljico priskočili na pomoč.

Vse naloge so vključevale senzorno integracijo, kar pomeni, da so spodbujale aktivacijo različnih čutil (vonj, sluh, vid, tip), ki omogočajo prenos informacij v možgane, kjer se podatki obdelajo in shranijo. Na podlagi shranjenih izkušenj se otrok ustreznejše odzove v novi situaciji. Multisenzorni pristop je ključnega pomena zgodnjega učenja. Gyorek, N. (2023) navaja, da tovrstno učenje podpira celoten razvoj otroka. Na intelektualni ravni spoznava kako stvari delujejo in kaj so. Na čustvenem področju ugotavlja kaj mu je všeč in kaj ne. Na socialnem nivoju se uči vzpostavljati odnos do ljudi. Gozd je najboljši poligon za razvoj otrokovih motoričnih sposobnosti, hkrati pa sta gibanje in senzorne izkušnje največji stimulator in razvojni potencial za možgane (fotografija 2).

Slika 30: Poligon. Avtorica fotografije: Bernardka Resnik

Naloge so vključevale konkretni, naravni material in spodbujale aktivnost otrok. Krnel, D. (2012) v Braun, C. (2010) utemeljuje aktivno konstrukcijo znanja, kar pomeni, da je učenje aktiven proces, pri katerem se nove informacije in izkušnje povezujejo s tem, kar že vedo. Mlajši kot so otroci, bolj konkretne dejavnosti potrebujejo za aktivno učenje. Navaja, da le lastna aktivnost aktivira miselne procese, ki so pleteni v konstrukcijo novega znanja.

Naloge so se medpredmetno povezovale in se sovpadale s tekočo učno snovjo: matematika – oblikovanje vzorca, obračanje računa, slovenščina – branje navodil, oblikovanje črk iz naravnega materiala, likovna vzgoja – ustvarjanje skupne risbe, spoznavanje okolja: spoznavanje letnega časa preko čutil: poslušaj, opazuj, objemi ...

Organizacija dejavnosti je potekala po principu »odprtega kroga«. Odprti krog je metoda, kjer so glavni akterji dejavnosti učenci sami, učitelj pa je pri sami izvedbi le opazovalec v ozadju. Pri tem so naloge zasnovane tako, da jih učenci izvajajo samostojno, kar jim da občutek svobode in jih uči odgovornosti. Učenci z lastno aktivnostjo pridejo do cilja, do iskanja novih rešitev, do hitrejše in trajnejše zapomnitve. S to metodo dela ohranjamo njihovo notranjo motivacijo do učenja in raziskovanja, ki je ključ do uspeha. S tem načinom dela se prilagaja učenčevim individualnim sposobnostim, njihovemu tempu in ne izpostavlja razlik med njimi. Delo v manjših skupina omogoča učenje sodelovanja, strpnosti, prilagajanj. Učenci so bili aktivni ves čas, raziskovali so brez najinega spodbujanja. Nisva zaznali preprirov, le dobro voljo in nasmeh.

Če je v glavnem delu učitelj le opazovalec, je njegova najpomembnejša naloga priprava primernih nalog in materiala, pripomočkov, izbira ustreznega prostora, kar mora omogočiti, da vsak učenec pride do novega spoznanja in se ob tem nekaj nauči. Kadar je posameznik uspešen, dobi samopotrditve, kar ga motivira k naslednji nalogi. Če je vsem skupaj dodano še ščepec zabave, je to pravi recept za uspeh.

2.1 POTEK DEJAVNOSTI

Raziskovalni dan se je začel z aktivnim sprehodom do gozda, hojo smo popestrili z različnimi gibalnimi nalogami: tek, poskoki, gibanja različnih živali, preskakovanje ovir, hoja po neravni podlagi, ipd. Na cilju, v gozdu smo oblikovali pozdravni krog, kjer smo za trenutek zaprli oči in

prisluhnili zvokom narave, pozdravili smo gozd in življenje v njem. S pomočjo sličic, smo ozavestili pravila v gozdu in se opomnili, da je gozd stičišče mnogih živih bitij.

Sledila je kratka predstavitev vseh raziskovalnih nalog odprtega kroga. Odprti krog je aktivnost, ki je v prvem razredu zelo uporabna. Ker vsi učenci še ne berejo, je potrebno paziti na izbiro nalog, ki ne zahtevajo kompleksnih navodil oz. so lahko navodila slikovno predstavljena. Odločila sem se, da dejavnosti izvajajo po skupinah in s tem krepijo socialne veščine, komunikacijske spretnosti in razvijajo medvrstniško učenje. Vsaka skupina je dobila kartonček, kamor si je s šampiljko označila opravljene naloge. Naloge z besedilnim in slikovnim navodilom so bile razporejene po gozdu (fotografija 3). Vsaka skupina je v lastnem tempu prehajala med dejavnostmi.

Slika 3: Slikovna navodila. Avtorica fotografije Bernardka Resnik

Nekatere naloge so bile usmerjene na zaznavanje s čutili: objemi drevo, poslušaj ptice, opazuj krošnje, dotakni se lubja idr. in so bile enostavnejše. Druge naloge so bile malo bolj kompleksno zasnovane: sestavi vzorec, naša skupna risba, sestavi črko svojega imena, izračunaj – rezultat prikaži z naravnim materialom (fotografija 4) ipd.

Slika 4: Kompleksnejša naloga – računanje. Avtorica fotografije: Bernardka Resnik

Potek dejavnosti odprtega kroga je bil tekoč, nekateri so potrebovali pomoč le pri branju posameznih navodil. Učenci so bili visoko motivirani za delo.

Za zaključek smo na gozdnem odru, s čisto pravo sceno odigrali igro vlog po zgodbi Pod medvedovim dežnikom, avtorice S. Makarovič. S seboj smo prinesli le naglavne kape, ki ponazarjajo živali. Predstavo smo obogatili z glasbeno spremljavo; petjem in igranjem na naravna glasbila: palice, kamenčke in storže.

Ob koncu raziskovalnega dneva smo pospravili za seboj in naredili skupen povzetek kaj smo se naučili. Zahvalili smo se gozdu, da nas je prijazno sprejel in mu namenili nekaj čudovitih besed.

3 ZAKLJUČEK

Učenci so bili nad raziskovalnim dnevom v gozdu več kot navdušeni. Vse skupaj so dojemali kot igro s pravili in ne kot klasično utrjevanje snovi. Pri raziskovalnih nalogah niso potrebovali dodatnih pojasnil, časa so imeli dovolj. Le pri matematičnih nalogah računanja in obratnega računa jih je bilo potrebno opozoriti, da naloge naredijo do konca.

Odprti krog je priporočljiva metoda, kadar snov utrjuješ oz. je že delno utrjena, saj učence težje nadzoruješ ali jih preverjaš, če nalogo pravilno rešijo, kadar ni zapisa nalog (rešitev). Zapisov rešitev nalog se v prvem razredu nisem poslužila, ker vsi učenci še nimajo usvojenega pisanja in branja. Po opravljeni nalogi so si učenci odtisnili štampljko, ki je bila velik motivator.

Presežek dejavnosti pa je bila dramatizacija. Učenci so brez težav odigrali igro, se precej lažje vživeli v vloge kot na vajah v razredu. Vsak otrok je imel dovolj prostora za gibanje, vsak se je lahko skrtil za svoje drevo. Za inštrumente smo uporabili kar smo našli: kamenje, palice, storže. Zadovoljstvo otrok je bilo veliko.

Želim si, da bi imeli vsi otroci možnost svoj prosti čas preživljati v naravi. Saj je gozd ali travnik najbolj popolna igralnica, ki pripomore k skladnem otrokovem razvoju.

Slika 5: Gozdna učilnica. Avtorica fotografije: Bernardka Resnik

4 VIRI IN LITERATURA

Gyorek, N. (25. 6. 2023). Multisenzorno učenje. [MULTISENZORNO UČENJE – Gozdna Pedagogika \(gozdna-pedagogika.si\)](https://gozdna-pedagogika.si)

Krnel, D. (2012) v Braun, C. (2010). Knjiga za male raziskovalce. Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana

RAZLIČNI NAČINI OPAZOVANJA V NARAVI V POVEZAVI Z LIKOVNO UMETNOSTJO

Maja Sever, OŠ Stična

POVZETEK

Z dejavnostmi opazovanja sem želela dokazati, da otroci radi opazujejo, le da za to dejavnost potrebujejo dalj časa. Večkrat jo morajo preizkusiti, da se znajdejo v njej, da sploh znajo opazovati, da začutijo okolico okrog sebe. Hkrati sem želela povezati naravo, opazovanje in ustvarjanje pri likovni umetnosti. Preko različnih metod in načinov opazovanja z vsemi čutili in z večkratnim ponavljanjem, otrok prične spoznavati in dojemati živo okrog sebe z vsemi čutili. Še več; umiri sam sebe, si prisluhne, spremlja svoj napredek, ki je samo njegov in do katerega je prišel čisto sam. Opazovanje, doživljanje narave pa spretno poveže z dejavnostmi pri likovni umetnosti. Tu pride na plan njegova domišljija, njegova izvirnost in kreativnost.

Ključne besede: opazovanje, čutila, drevo, risanje, predmet iz narave, likovna umetnost

1 UVOD

Že kar nekaj let poučujem v prvem razredu. Te male glavice seznanim s šolo in šolskim delom. Vsako leto se srečujem s takšnimi in drugačnimi izzivi. A eden mi ves čas ostaja. Problem, ko učencem dam navodilo: »Nariši drevo.« Otrok ga nariše, s tem nima težav. A, ko pogledam njegov končni izdelek, drevo ni podobno drevesu iz naravnega okolja. Pri večini učencev se deblo konča z ravno črto, deblo dobesedno zaprejo. Krošnje kot take ni; ni vej, ni debelejših in tanjših vej. Preprosto, krošnjo narišejo kot nek oblak, zaključena, sklenjena kriva črta. Sprašujem se, kako je to mogoče, ko pa srečujejo drevesa na vsakem koraku. Smo na podeželju, kjer otroci skoraj dnevno zahajajo v gozd (nabiranje borovnic, gob, lov za polhi, pomoč pri pripravi drv ...). A narisati ga ne znajo. Pa skupaj gledamo drevo v naravi, na sliki. Pa jim ga narišem in poudarim kaj in kako z vejami, krošnjo, deblom ... A še vedno je večina takšnih risb, z zaključenim deblom in krošnjo v obliki oblaka. Torej, kje se skriva težava?

Na letošnjem seminarju »Naučimo otroke kritično opazovati naravo«, sem že po nekaj dejavnostih dobila idejo, kaj pa še lahko naredim. Torej, bo otrok narisal drevo kaj drugače, če ga bo doživel z vsemi svojimi čutili? Če ga bo opazoval, spoznaval dalj časa? Če ga bo dojel v vsej svoji veličini? Sprejela sem izziv ter se z učenci lotila daljšega in raznolikega opazovanja dreves pa tudi doživljanja le-teh, kot nekaj živega, kot del narave, kot del nas.

2 OSREDNJI DEL

V delo sem vpletla različne načine in metode katere sem spoznala in okusila na seminarju Naučimo otroke kritično opazovati naravo. Veselje do poučevanja v naravi in neke smernice ter polno »začetnih« idej pa sem pridobila na lanskem seminarju Estetski pristop učenja na prostem.

2.1 OPAZOVANJE IN RISANJE DREVEŠA

Na začetku sem dala otrokom navodilo, naj na list papirja, z navadnim svinčnikom, narišejo drevo. Po končanem delu smo risbe razstavili na vidno mesto v učilnici, kjer so ostale vse do konca našega opazovanja, naše naloge. Učence sem povabila, da si izdelke skupaj ogledamo. Skupaj smo vrednotili njihove risbe v smislu končnega izdelka. Čez nekaj dni smo začeli z opazovanjem. Skoraj vsak dan smo odšli ven, na obisk (kot sem naše opazovanje poimenovala) k drevesu. Najprej smo kot skupina opazovali drevo v sadovnjaku ob šoli. Naredili smo krog okrog drevesa (jablano) ter ga počasi in natančno opazovali od korenin, preko debla, pa vse do krošnje in posameznih vej, ki so že imele male zelene listke. Učence sem pustila v tišini, da samostojno opazujejo; kasneje sem jih malenkostno usmerjala z besedami. Časa za opazovanje jim nisem omejevala.

Čez dva ni smo opazovanje ponovili. Zopet skupinsko v krogu. Po določenem času, so se učenci premaknili za štiri korake v desno in zopet tiho opazovali. Premik sem jim naznanila z zvokom instrumenta (triangel). Tako sem jim omogočila, da so drevo spoznali z vseh strani. Kdor je želel, je s tablico lahko fotografiral njemu zelo zanimive, posebne dele drevesa. Posnetke smo si kasneje v učilnici pogledali. Prav zanimivo je bilo, kako nekateri učenci določenih stvari sploh niso opazili.

Naslednje opazovanje je sledilo s sede. Učenci so sedli na podloge, pod krošnjo drevesa in zopet opazovali. Tokrat so se bolj osredotočali na veje in krošnjo drevesa. Sami so predlagali, da bi se na podlogah obračali, kar se mi je zdelo nadvse zanimivo in sem jim seveda pustila. Luščno jih je bilo spremljati, kako so se na podlogah nagibali nazaj, stegovali glavo navzgor ter jo obračali na vse strani.

Pred naslednjim opazovanjem sem jih povabila pred razstavljene risbe v učilnici. Najprej so jih tiho opazovali. Potem sem vodila pogovor v smeri, kaj je prisotno na risbi pa je v naravi drugače. Kar nekaj učencev je takoj opazilo debela (da niso tako prazna in gladka, kot so na njihovih risbah), opazili so veje, krošnjo (pri drevesu so opazili debelejšje in tanjše veje), da se veje med seboj prepletajo, nekaj pa jih je opazilo tudi prehod debla v veje (deblo ni zaključeno z ravno črto, ampak »gre« kar v veje). Risbe, ki nikakor niso bile podobne drevesu v naravi, smo ločili na drugo stran panoja.

Naslednje naše opazovanje je bilo iz leže. Bilo je sončno vreme in počitek nam je dobro del. Najprej je bilo ležanje pod drevesom res namenjeno počitku. Učenci so vzdihovali, si iskali primeren položaj, si iskali senco ... s časoma pa so se umirili, utihnili, oči pa so bile uprte v krošnjo in veje drevesa. Čisto spontano so se pričeli med sabo pogovarjati. Npr.: »Vidiš tam, kako se veji prepletata? Pa tam, glej, tam ima veja bunko! Tista veja je pa podobna črki V!« In podobno. Teh njihovih komentarjev, pogovorov kar ni bilo konca. Vendar sem jim pustila, da uživajo. Ko so sami želeli, so opazovanje zaključili in zapustili udobno ležišče pod drevesom.

Kasneje smo naše opazovanje obogatili z besedami v manjših skupinah. Še vedno pod drevesom, so učenci glasno pripovedovali drug drugemu, kaj so opazili, kaj vidijo (Vidim na deblu nekaj zelenega, vidim bunko, veja se je zlomila, dve veji se objemata, tam je več listkov... je bilo slišati iz njihovih ust). Po korakih, postopoma, smo se pomikali okrog drevesa in učenci so si neverjetno zapomnili,

kaj je bilo slišati iz tistega konca, hkrati pa iskali še kaj več, kaj drugačnega. Ponavljajočih se izrečenih besed sploh ni bilo veliko, ker so res strmeli k novostim, nečem še ne slišanim.

Poslužila sem se tudi metode opazovanje notranji, zunanji krog. Skupina se je razdelila v dve manjši skupini; notranji krog je bil čisto ob deblu in se je drevesa lahko dotikal, medtem ko je zunanji krog bil bolj oddaljen od debla. Zunanji krog je zastavljal vprašanja notranjemu. Sprva jim je bilo težko. Ni bilo kakšnih zanimivih vprašanj. Zunanji krog niti ni vedel, kaj naj vpraša. Ko pa sem to metodo izvedla tretjič, četrtič, pa se je med učenci dogajala prav posebna nevihta možganov. »A kaj diši? Po čem diši? Je kdo v njem doma? Ali ima kakšno luknjo? Ali kaj slišiš? Je tam na tisti veji tista bunka gladka? Je notri luknja?.... Takšna vprašanja so postavljali. In notranji krog velikokrat spravili v zadrego. Kar niso vedeli, kako naj pridejo do odgovora. Najbolj jim je bilo zanimivo poslušanje, če se v drevesu kaj sliši, se v njem kaj dogaja, je v njem kdo doma? Kasneje so večkrat pristopili k drevesu, se nagnili k deblu ter poslušali. To njihovo radovednost sem izkoristila v tej smeri, da smo res hodili k drevesu ter mu prisluhnili. Kaj vse je drevo povedalo učencev. Včasih sem preko te metode spoznala tudi kakšno stisko otroka. Res zanimivo, pa tudi ganljivo je bilo kdaj, saj je bilo drevo ...npr. žalostno, ker danes ni bilo pri njem nobenega prijatelja. In podobno. Zanimivo mi je bilo tudi, da so učenci želeli, da so pri tej dejavnosti sami. Motilo jih je (to sem opazila po njihovem obnašanju, saj so me spremljali z očmi, menciali z nogami, iskali položaj, bili so nemirni), kadar sem se sprehajala mimo in jih opazovala. Zato sem jih pustila ter povabila k sebi le tiste, ki so mi želeli zaupati, kaj jim je drevo povedalo. Le-teh učencev je bilo včasih zelo malo.

Ker sem želela, da drevo doživijo kot del žive narave, smo se za nadaljnje opazovanje premaknili v gozd. Vsak učenec si je poiskal svojega prijatelja, svoje drevo. K njemu je hodil na obisk. Najprej je drevo samo objel, se stisnil k njemu, kasneje pa pogled usmeril v krošnjo drevesa, katerega objema. Želela sem, da dojamem njegovo veličino, njegovo mogočnost. Spet naslednjič so drevesu pripovedovali, kaj se jim je lepega v dnevu zgodilo. Nato so oni prisluhnili drevesu. Naslednje opazovanje je temeljilo na dotiku; drevo so božali z dlanmi, s prstki, se ga dotaknili z obrazom. Na naslednje srečanje z drevesom so prinesli učenci s seboj lupe. Tako so spoznavali drevo daljše časovno obdobje, preko vseh čutil. Zelo mi je bilo zanimivo in lušno, ko se mi je učenec zaupal, da je njegovemu drevesu ime Papko. Tisti hip smo se vsi zasmejali, a kmalu so tudi druga drevesa začela dobivati imena. In učenci so jih res klicali po imenih, ko so se v naslednjih dneh ponovno vračali vsak k svojemu drevesu. Ta imena dreves, ta nek prav poseben odnos, učenec – drevo, mi je porodilo idejo, da so učenci posneli intervju s svojim drevesom. Delali so v parih; eden je bil novinar in je drevo spraševal, drugi pa je bil drevo in je odgovarjal na vprašanja. Poskrbela sem, da so učenci doživeli obe vloji; vlogo novinarja in vlogo drevesa. Ko smo nalogo večkrat ponovili pa sem opazila, da nekateri izrecno želijo biti drevo, nekaterim pa je večji izziv biti novinar. Vprašanja so nastajala spontano, sproti. Odgovori pa tudi. Čeprav smo nalogo intervju ponovili dvakrat, so bila vprašanja vedno drugačna. Pri intervjujih me je še posebej presenetil en par deklet. Čeprav so bila njihova vprašanja in odgovori res vedno drugačni in vedno zelo zanimivi, mi je ta par deklet izstopal. Novinar je namreč opazil ter drevesu rekel: »Vidim, da imaš na sebi veliko lubja.« Drevo pa je odgovorilo: »Da, to je moja koža.« In novinar nadaljuje: »Imaš tudi veliko vej in listkov.« Drevo pa: »T so pa moji lasje.« Novinar nadaljuje: »Pa luknje imaš, kar štiri.« drevo pravi: »Da, nekdo je prišel in jih je zvrtil vame.« V tem intervjuju sta me presenetili obe učenki; novinarka, ker ni zastavljala klasičnih

vprašanj ampak vprašanja, ki so temeljila na njenem opažanju. In pa drevo, kako je odgovarjala. Iz vsebine njenih odgovorov sem razbrala, da je dejansko drevo spoznala za nekaj živega, sebi enakega (v naravi seveda).

Opazovanje drevesa sem zaključila z metodo postopnega približevanja. Učenci so drevo obkrožili, ga pogledali, nato pa se mu približevali po korakih. Med hojo so gledali v tla, ko pa so se ustavili, so pogled usmerili v drevo, vsakokrat v drugi del.

Sledilo je ponovno risanje drevesa z navadnim svinčnikom. Bila sem zelo vesela in presenečena hkrati. Pri vsakem učencu je bilo sedaj na risbi opaziti nekaj, česar pri prvem risanju ni bilo. Pri večini je bilo deblo zapolnjeno z črticami, malimi lisami, luknjami, odlomljenimi vejami. Na deblih so se pojavile razne drobne živalce. Veje so sedaj postale prepletene; iz debelejših so izhajale tanjše veje. Veje so imele liste na sebi. In kar pri polovici učencev je ravna črta na vrhu debela izginila. V risba se je velikokrat pojavilo tudi to, kar je učence na kaj spomnilo (veja, košček lubja na polžka in podobno).

2.2. IZBERI PREDMET IN GA UPORABI V SLIKI

Dejavnost smo izvedli ob robu gozda. Učenci so dobili nalogo, naj poiščejo predmet, ki jim je všeč, ki jih pritegne. Z najdenim predmetom so prišli na zbirno mesto. Tu so dobili navodilo, naj si predmet dobro ogledajo, ga opazujejo, spoznajo na otip ter pomislijo, na kaj jih spominja. Učenci so se kar sami malce odmaknili drug od drugega, si vzeli čas za opazovanje in se zopet sami vrnili na zbirno mesto. Drug drugemu so pokazali predmete ter predstavili, na kaj jih spominja. Sledilo je veliko presenečenje za njih. Povedala sem jim, da predmete vzamemo s seboj v učilnico. Shranila sem jih, učencem pa nisem nič povedala zakaj. Zelo jih je mučila radovednost. Čez nekaj dni sem prinesla škatlo z njihovimi najdenimi predmeti. Vsak je moral poiskati svojega in pri tem sploh niso imeli težav. Presenetljivo so se tudi vsi spomnili, na kaj jih ta predmet spominja. Prav nihče ni pozabil ali pa spremenil ideje. Učenci so dobili večji bel list in voščenke. Na list so morali narisati sliko, dejavnost, osebo, najdeni oziroma izbrani predmet pa ustrezno umestiti v sliko. Nekateri predmeti so bili malce večji, zato sem se odločila, da so jih na sliko kar položili. Učenci sploh niso nič razmišljali, nič niso bili v zadregi in so takoj pričeli z ustvarjanjem. Bila sem zelo presenečena. Z dano nalogo so se z veseljem spoprijeli. Bila je drugačna, mogoče celo nenavadna. Uživali so in prav vsi so bili uspešni. Zanimiv je bil zaključek. Izdelke smo razstavili po hodniku naše šole. Seveda smo si jih najprej ogledali mi sami. Veselje jih je bilo gledati, kako so občudovali delo svojih sošolcev, kako so bili zadovoljni, ko je bil sošolec navdušen nad njegovim izdelkom. Naše slike so bile občudovane tudi od ostalih šolarjev pa tudi vseh zaposlenih na šoli. Seveda pa so jih najbolj občudovali prav avtorji sami. I tako je tudi prav.

3 ZAKLJUČEK

To, da so učenci radi v naravi, da radi poizkusijo kaj novega, to sem vedela in spoznala že prej. Vendar sem ob zgoraj opisanih dejavnostih dobila potrditev in hkrati korajžo, da si moramo najprej mi, učitelji, upati poizkusiti kaj novega. Ob tem novem pa moramo imeti tudi jasen cilj, kaj želimo

doseči. Z daljšim opazovanjem sem dosegla, da je učenec spoznaval živo, ga doživel, občutil. Hkrati pa sem dobila idejo, da lahko učencem odmore organiziram aktivne, v naravi in prav te aktivnosti so lahko že sam uvod, motivacija v delo, ki bo sledilo. Nasploh pa so podobne dejavnosti zelo koristne za učence, ki imajo težave s koncentracijo, učence, ki potrebujejo nenehne spremembe pri delu in morajo biti ves čas aktivni. Ob dejavnosti, poišči predmet in ga umesti v sliko, pa sem dobila idejo o kakšni razstavi na prostem. Učenci bi lahko ustvarjali zunaj, risali na tla in to bi bila nekakšna posebna razstava likovnih del. Mogoče se bom kdaj lotila podobne dejavnosti ob zaključku šolskega leta in to skupaj s starši. Ali pa, starši posebej otroci posebej. In potem si pogledamo razstave umetnin. Prepričana sem, da bi bilo zanimivo. Gotovo takoj, ko bo priložnost, to tudi poizkusim. Saj tudi starši hrepenijo po novih izkušnjah in novih stvaritvah.

4 VIRI

Vso pridobljeno znanje in uporabljene metode sem spoznala, izkusila in pridobila na seminarjih CŠOD, Estetski pristop učenja na prostem in Naučimo otroke kritično opazovati naravo.

ORIENTACIJA – TRAJNOSTNO

Sabina Stopar, CŠOD, OE Lipa

POVZETEK

Učno vsebino sem zastavila kot medpredmetno aktivnost s poudarkom na orientacijski dejavnosti v naravnem okolju (vrtača) z naravnimi in umetnimi rekviziti in jo nadgradila z Modelom Roke, Estetskim pristopom ter Skrivnostnostjo.

Skozi naloge v naravnem okolju so spoznavali orientacijo na drugačen način. Pri izvajanju aktivnosti so uporabljali naravni prostor, naravne in umetne rekvizite (vrtača, vrv, posode in pribor iz odpadne embalaže, naravni materiali...). Pri estetskem pristopu so občutili okolje tako, da so pri evalvaciji na dnu vrtače (moj prostor) občudovali okolico z vsemi čutili. Pozneje so svoje predloge varovanja okolja na kratko zapisali. Pri iskanju naravne posebnosti jim je bil v pomoč ortofoto posnetek ter slikovno in opisno gradivo. Možnost opravljanja nalog v lastnem zaporedju, ritmu ter prosti izbiri lastnih petih aktivnosti (odprti krog) je učence dodatno motiviralo za delo, saj so se počutili samoodgovorne za svoje početje. Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja. Zaradi večkratne uporabe navodil in pripomočkov je učna ura trajnostno naravnana.

Ključne besede: estetski pristop, filtracija vode, model roke, odprti krog, orientacija, skrivnostnost, vrtača

1 UVOD

V bližini doma Lipa v Črmošnjicah obiskovalci občudujejo in raziskujejo njegovo okolico. Presenečeni so nad številnimi drevesnimi vrstami in naravnimi vrtačami. Večinoma učenci ne prepoznajo naravnega pojava. Želela sem jim približati neznano s pomočjo lastne izkušnje. Aktivnosti potekajo na prostem v svojstvenem okolju, v/ob vrtači. Medpredmetno sem povezala orientacijo z naravoslovjem in tehniko (prostor izvedbe, filtracija vode, izdelava kompasa), likovnim (izdelava gnezda, odtis lubja), matematiko (meritve vrtače in smreke) in slovenščino (ekološki zapis) ter športom (gibanje v/ob vrtačah). Inovativnost z vidika prepletanja dveh različnih pristopov (Estetski pristop, Model Roka) na nevsiljiv in spontan način sem nadgradila z začetno Skrivnostnostjo na dnu vrtače.

2 UČNA VSEBINA

Aktivnost sem izvajala z učenci, starimi od 9 do 10 let, udeleženci šole v naravi v domu Lipa v Črmošnjicah. V uvodu so učenci prejeli osnovna ustna navodila za delo na dnu vrtače v okolici doma Lipa. Opozorila sem jih na varnost pri izvajanju nalog in da nikoli ne prečkamo cest v bližini. Udeleženci so se v manjših skupinah (3-5 otrok) lotili uvodne naloge, to je bilo zavezovanje čevljev (svojih/kartonastega modela). Zaradi varnosti in opaznanj pri delu z mlajšimi učenci, da je to znanje slabo priučeno, je bil to predpogoj za nadaljnje delo.

Slika 1: Zavezovanje čevljev, S. Stopar

Skupina je nato prejela nahrbtnik z vsemi navodili in pripomočki (ortofoto posnetek okolice doma Lipa, opis in slikovno gradivo, pripomočki – magnet, posode,...).

Slika 2: Delovna vnema, S. Stopar

2.1 ODPRTI KROG

Oblika dela je bila odprti krog (na določenem prostoru vendar po lastnem vrstnem redu). Poiskati in opraviti so morali naloge na določenih mestih, ki so jih našli s pomočjo opisa lokacije, uganke ali foto lova. Od sedmih ponujenih nalog so jih morali opraviti vsaj pet. Za povezovanje orientacije v naravnem okolju in doživljanje okolja so se aktivnosti dogajali ob domu CŠOD Lipa v/ob naravni »luknji«/vrtači.

Slika 3: Kateri izziv bo naš?, S. Stopar

Prva naloga je zahtevala od njih, da so s pomočjo opisa našli ustrezno vrtačo in jo s pomočjo korakov premerili (širino, dolžino). Druga naloga jih je s pomočjo opisa in fotografije usmerila proti smreki, ki jo je bilo potrebno izmeriti na primitiven način. Tretjo nalogo so reševali s pomočjo zemljevida črmošnjiške doline. Četrto in peto nalogo so našli po opisu in s pomočjo fotografije in ustvarili ptičje gnezdo (ob modelu pravega) ali odtise lubja različnih drevesnih vrst (lipa, en iglavec in en listavec po izbiri). Šesta naloga je zahtevala foto lov iskanja podrtega štora in preveritev, ali drži teza glede letnic in orientiranosti drevesa. S pomočjo predhodnega znanja o orientaciji; mahu na drevesih oz. z izdelavo kompasa so določili smeri neba. Sedma naloga je bila naravovarstvena, saj so odpadno vodo še dodatno umazali, ustvarili naraven filter in opravili filtracijo vode. Učenci so lahko na posamezni postaji sami ustvarili svojo različico reševanja naloge.

Slika 4 in 5: filtracija vode, S. Stopar

Zaključili smo z evalvacijo učne ure na dnu vrtače, kjer so učenci razgrnili blazino, se ulegli, zaprli oči ter občutili naraven prostor. Svoje občutke o varovanju okolja in razmišljanja, kaj lahko naredijo doma ter predloge vaščanom o varovanju okolja so na kratko zapisali.

2.2 PEDAGOŠKI PRISTOPI

Uporabila sem znanje, ki sem ga pridobila na izobraževanjih (Model Roka, Estetski pristop, Skrivnostnost) in vse pristope uporabila pri aktivnostih.

Okvir po Modelu Roka predstavlja ORIENTACIJA – trajnostno.

Med učno vsebino so spodbujene nadosebne vrednote pri učencih:

- Spoštovanje in upoštevanje prihodnjih generacij (Znanje je nekaj, kar se naučimo, nekaj ga pa pridobimo. Slednjega lahko usvojimo z raziskovanjem, kako je to potekalo nekoč in kako le –to združiti s sodobnim načinom dela, da bomo čim manj posegali v naravno okolje ter da bodo potomci spoznali in ohranjali za bodoče rodove; orientiranje v okolju, uporaba požaganega drevesa za spuščanje...);
- Spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta. (Spoznavanje kraškega pojma in značilnosti vrtače, izdelava gnezda).

Po Modelu roke so otroci pridobili kompetence za oblikovanje trajnostne prihodnosti:

- Omogočiti učencem, da se zavedajo medsebojne povezanosti – jaz, ti in svet okoli nas (narava – prostor za sprostitev, gibanje, skrb za ohranitev okolja);
- omogočiti učencem sodelovanje, udeležbo, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja (učenci znotraj skupine delujejo po motu več glav več ve. Npr. domišljija ne pozna meja);
- omogočiti učencem razumevanje in obvladanje lastnih čustev ter upoštevanje čustev drugih (pri neuspešnem poskusu...);
- dopustiti učencem, da prevzamejo odgovornost za lastno učenje in razmislijo o tem, kaj so se naučili in na kakšen način (npr. glede na navodila sami najdejo nove možnosti, nove izzive pri premagovanju ovir);
- omogočiti učencem refleksivno in kritično razmišljanje – upoštevanje različnih perspektiv za doseganje utemeljenih mnenj in odločitev (razumevanje navodila). Med izvajanjem učne vsebine učenci doživijo izkušnje kot so vzbujanje in povečanje radovednosti (kam gremo, kako in kaj bomo delali,...);
- vključevanje udeležencev z glavo, srcem in roko (uporaba pravega prostora, metod in načinov za uspešno delo);
- uporaba različnih metod in odkrivanje nečesa novega učencem (s pomočjo razgovora, različnih metod in praktičnih aktivnosti se doseže cilj);
- omogočanje priložnosti za delovanje in uživanje v naravnem okolju (celotna dejavnost se odvija v naravi, naravni materiali);
- povečanje občutljivosti in spodbujanje udeleženčeve povezanosti z lokacijo (boljše opazovanje okolice ter prepoznavanje objektov v njej; spoznavanje oblike, velikosti vrtače, drevesa).

Vključena so nekatera področja učenčevega življenja:

- Povezanost z učenci samimi (med samim izvajanjem nalog, delitev del),

- povezanost z naravnim okoljem (premisлити in pogledati naokrog, kje najti naravni in odpadni material za delo, boljši stop pri plezanju glede naravnih danosti; občutenje narave);
- povezanost z okoljem, ki ga je oblikoval človek (doma lahko improvizirano ponovijo zadane naloge,...);
- spodbujanje aktivnega prenosa znanja med izkušnjo in po njej (kaj se da izboljšati, kako bi hitreje, bolje izpeljal nalogo).

Vključeni so ključni naravoslovni pojmi kot so pretok energije (vstop in učenje v naravi – občutiš spokojnost, mir, sproščenost), spreminjanje (požagano drevo kot sidrišče za plezanje/spuščanje v naravnem terenu, vejice kot gradbeni material za ptičje gnezdo), ravnovesje (pazi na naravo, prostor zapustiš takšen kot si vanj vstopil, skrb za okolje).

Slika 6 in 7: Izdelava kompasa, S. Stopar

Estetski pristop nudi možnost poljubne izbire vrstnega reda opravljanja nalog v določenem okolju (odprti krog). Dve nalogi po lastni izbiri so lahko izpustili. Ob evalvaciji so poiskali svoj prostor v vrtači, se posvetili svojim občutkom in izrazili svoja razmišljanja o svoji ekološki ozaveščenosti in svojih ekoloških dejavnosti doma ter zapisali naravovarstvene predloge za vaščane vasi Črmošnjice.

Vse naloge so natisnjene na eko papirju in plastificirane, kar omogoča trajnostno uporabo. Učenci so s permanentnimi pisali nanje zapisovali rešitve in jih po evalvaciji zbrisali.

Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja. Če ne bi imeli naravne vrtače v bližini, bi lahko učenci izmerili del nekega terena (npr. igrišča). Glede na danosti kraja izvedbe se zagotovo najde primeren prostor za izvedbo (npr. primerno drevo za meritev itd.).

Skrivnostnost je bila prisotna že na začetku ure, saj niso vedeli, čemu so se znašli v bližnji luknji (vrtači) in čemu bodo prejeli nahrbtnike za nadaljnje delo. Po prejemu nahrbtnika so odkrivali navodila posameznih nalog in rekvizite za delo. Skrite oblike so iskali s pomočjo ortofoto posnetka, slikovnega in opisnega gradiva. Le -ti so jim nudili namige za uspešno iskanje mesta opravljanja naloge.

3 ZAKLJUČEK

Namen otrokom predstaviti in začititi neznan naraven prostor v bližini urbanega prostora in jih medsebojno povezati s pomočjo raznolikih nalog, je bil dosežen. Učenci so izboljšali svoje kognitivne sposobnosti. Nehote so urili svoje motorične spretnosti. Spoznali in usvojili so kraški pojem – vrtačo. Navkljub tekmovalnosti, ki je prisotna v tej starosti, so znotraj skupine uspešno sodelovali in opravili zadane naloge. Glede na interakcijo je bilo vidno, da so uživali v nalogah. Vidno je bilo menjavanje vlog pri opravljanju določenih nalog, saj vse vsem ne ustreza (pregled nad terenom, slabša motorika, bralno razumevanje).

Vseh sedem nalog je bilo opisanih na plastificiranih eko listih. Z natančnim branjem, uspešnim reševanjem ugank, dobrim opazovanjem okolice in branjem zemljevida okolice doma so učenci razvozlati stojišče oz. mesto opravljanja naloge. Nekatera vprašanja so bila vezana na mesto stojišča in je bilo nujno, da tam opravijo zadane naloge in s tem so dokazali, da so našli ustrezno lokacijo. Nekatere naloge so lahko opravili tudi drugje, a so npr. potrebni material dobili samo na stojišču.

Pri težjih nalogah so imeli v pomoč zapisane namige, skice izdelka, navodila po korakih za izdelavo (kompas, filtracija vode). Vse skupine so bile samostojne, saj so imele svoj nahrbtnik z vsemi potrebščinami in so lahko tudi hkrati delali isto nalogo.

Pri evalvaciji so povedali, da jim je bilo všeč, da so lahko izbrali poljubne naloge, ki so jih opravljali v svojem zaporedju, da niso bili časovno omejeni in vodeni, a so imeli stalno podporo s strani učiteljice. Večina stvari je bila zanje nova in se z njimi še niso srečali, zlasti okolje je predstavljalo nov učni prostor. Všeč jim je bilo, da je lahko več skupin hkrati opravljalo isto nalogo. Pridobili so nove izkušnje, znanja uporabna za življenje.

Navkljub temu da so bili pripomočki dodatno zapakirani, so jih nekateri slabo pazili in so jih založili. Slednje je bilo pričakovano, zato sem imela rezervne pripomočke, liste, flomastre, magnete itd. vnaprej pripravljene. Najbolj jih je pritegnilo samostojno terensko delo. Nekatere skupine so si znotraj opravljanja določene naloge delo razdelili, kar jim je omogočilo, da so uspešno opravili vseh sedem izzivov. Nekatere skupine so iskale svojstvene načine reševanja nalog, kar jim je dodatno vzelo veliko časa in niso utegnili narediti vsaj zadanih petih nalog. Ob evalvaciji so si bili enotni, da so se veliko naučili, da bi želeli še kdaj nadaljevati s tovrstnih delom, da je prehitro minilo.

SNOVI, RAZKRAJANJE IN LOV NA ZAKLAD

Maja Škrbec, OŠ Notranjski odred Cerknica

POVZETEK

V učnem načrtu za naravoslovje in tehniko je kar nekaj učnih ciljev, ki se nanašajo na snovi in njihove lastnosti ter ločevanje odpadkov. Pri delu z nadarjenimi učenci 4. in 5. razreda smo te cilje še nadgradili in razširili.

Izvedli smo tri dejavnosti in pri tem uporabili različne učne pristope in strategije. Prva je bila namenjena opazovanju urbanega okolja in travnika, druga razkrajanju predmetov oz. snovi, tretja pa je bila lov na zaklad. Pri prvih dveh je učni cikel potekal tako, da smo najprej učence povabili k dejavnosti, sledilo je raziskovanje, ustvarjanje pojmov, uporaba in refleksija.

Pri prvi dejavnosti so najprej v mestu iskali predmete, ki se začnejo na vse črke abecede. Sledilo je usvajanje pojmov in uporaba. Z učenci smo nato odšli na travnik. Tudi tukaj so iskali besede. Učenci so pri iskanju besed na travniku imeli več težav. Ugotovili so, da je tukaj veliko več snovi, ki spadajo k živi naravi, niso predelane in se hitreje razkrojijo.

Druga dejavnost se je nanašala na razkrajanje snovi. Učenci so razvrščali napisane predmete glede na čas razkrajanja. Poleg so tudi napisali, koliko časa se po njihovem mnenju določen predmet razkraja. Učenci so v primerjavi s pravimi podatki napisali zelo kratek čas razkrajanja.

Tretja dejavnost je bila lov na zaklad. S pomočjo načrta so iskali skrite predmete ter reševali različne namige in naloge. Vsebina se je nanašala na snovi, ločevanje odpadkov in varovanje narave.

Učenci so bili pri vseh dejavnostih motivirani in aktivni.

Ključne besede: čas razkrajanja snovi, delo z nadarjenimi učenci, iskanje besed, lov na zaklad, snovi in njihove lastnosti.

1 UVOD

Pri delu z nadarjenimi učenci naj bi sledili temeljnemu načelom, kot so: širitev in poglobljanje temeljnega znanja, uporaba višjih oblik učenja in uporaba sodelovalnih oblik učenja (Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, 1999). Napisano smo pri dejavnostih, ki smo jih zanje pripravili, skušali upoštevati. Pri dejavnosti je sodelovalo devetnajst učencev 4. in 5. razreda, ki so obiskovali delavnice za nadarjene učence. Dejavnosti smo izvajali 5 šolskih ur.

Naš namen je bil vsebine iz učnega načrta za naravoslovje in tehniko, ki se nanašajo na snovi in njihove lastnosti ter ločevanje odpadkov, razširiti, poglobiti ter o teh temah kritično razmišljati. Želeli smo pripraviti dejavnosti, ki se razlikujejo od tistih, ki se jih izvaja pri pouku.

Za učence smo pripravili tri dejavnosti. Prva je bila namenjena opazovanju okolja, druga razkrajanju snovi, tretja pa je bila lov na zaklad.

2 DEJAVNOSTI NA TEMO SNOVI IN RAZKRAJANJA

Med cilji, ki jih najdemo v Učnem načrtu Naravoslovje in tehnika (2011) za 4. in 5. razred, je veliko takih, ki se nanašajo na snovi in njihove lastnosti. Med drugim naj bi učenci znali:

- razvrstiti, uvrstiti in urediti snovi po njihovi lastnostih,
- pojasniti povezanost lastnosti snovi z njihovo uporabo,
- dokazati, da se odpadki lahko uporabljajo kot surovine.

Le-te smo poskušali nagraditi, predvsem pa jih pogledati tudi z ekološkega vidika. Med drugim smo želeli, da se učenci zavedajo pomena ločevanja odpadkov ter uporabe snovi, ki imajo krajši čas razkrajanja. Želeli smo, da učenci pridobijo kritičen pogled na snovi oz. embalažo, ki jih uporabljajo v vsakdanjem življenju.

Izvedli smo tri različne dejavnosti. Prva je bila namenjena opazovanju urbanega okolja in travnika, druga razkrajanju snovi oz. predmetov, tretja pa je bila lov na zaklad. Pri prvih dveh je učni cikel potekal tako, da smo najprej učence povabili k dejavnosti, sledilo je raziskovanje, ustvarjanje pojmov, uporaba in refleksija. Učenci so pri vseh aktivnostih delali v paru ali trojicah.

2. 1 OPAZOVANJE OKOLJA

Najprej smo učence povabili k opazovanju urbanega okolja. Delali so v parih ali trojicah. Raziskovali so ga tako, da so dobili list, na katerem je bila narisana tabela. V prvem stolpcu so bile napisane vse črke abecede. Učenci so morali poiskati predmete, ki se začnejo na vse črke abecede in jih zapisati v tabelo. Učenci pri tem niso imeli težav. Zelo hitro so vpisali vse potrebne besede. Sledilo je ustvarjanje pojmov. Pogovorili smo se o živi in neživi naravi ter o snoveh in njihovih lastnostih. Ukvarjali smo se tudi s tem, ali je neka snov naravna ali predelana. Ustvarjanju pojmov je sledila uporaba. V tabeli so označili, ali je predmet, ki so ga napisali živa ali neživa narava, pa tudi ali je snov naravna ali predelana. Našteli so snovi, iz katerih je posamezen predmet. Težave so imeli predvsem pri živi naravi, saj niso vedeli, iz katerih snovi je na primer drevo ali pa žival. Ravno tako niso znali poimenovati, iz katere snovi je kamen. O tem smo se pogovorili. V zadnji stolpec so napisali, kako bi ga lahko zapisan predmet ponovno (drugače) uporabili oz. reciklirali. Tega niso zapisali za živali. Sledila je refleksija.

Z enakimi dejavnostmi so raziskovali travnik. Tudi tukaj so delali v paru ali trojicah. Dobili so list z narisano tabelo. Na travniku so imeli veliko več težav z iskanjem besed na vse črke abecede kot pa v mestu. Iskanje je trajalo veliko več časa. Posledično so okolico bolj natančno in od blizu opazovali. Dolgo so na primer opazovali ograjo, da bi našli žebelj. Niso našli besed, ki se pričnejo na črke A, F, H, J in U. Po izpolnjeni tabeli so ugotovili, da so tukaj našli veliko več predmetov, ki jih uvrščamo med živo naravo in veliko manj predelanih snovi in se hitreje razkrojijo.

2. 2 RAZKRAJANJE

Pri drugi dejavnosti so se učenci razdelili v pare ali trojice. Vsaki skupini smo dali 16 listkov. Na njih so bili napisani različni predmeti. Najprej smo učence povabili, da razvrstijo listke glede na čas razkrajanja napisanih predmetov. Še pred tem smo se pogovorili, kaj pomeni, da se snov razkroji. Sledilo je raziskovanje. Razvrščali so listke ter nanje napisali njihovo mnenje, koliko časa je potrebno, da se razkrojijo. Sledilo je ustvarjanje pojmov. Skupaj smo listek razvrstili v pravilen vrstni red. Sledilo je iskanje podatkov o času, potrebnem za razkroj. Učenci so bili zelo presenečeni, koliko časa je potrebnega, da se posamezen predmet razkroji. Niti v enem primeru se ni zgodilo, da bi na listek napisali daljši čas od dejanskega. Sledila je uporaba. Učenci so diskutirali o tem, da bi bilo uporabo katerih predmetov/snovi smiselno čim bolj omejiti in kako ter iskali rešitve, s čim bi jih lahko zamenjali. Sledila je refleksija.

2. 3 LOV NA ZAKLAD

Zadnja dejavnost je bila lov na zaklad. V okolici šole smo skrili 7 različnih majhnih predmetov. Na načrtu okolice šole, ki ga je prejela vsaka skupina, smo označili, kje so predmeti skriti. Vsak predmet je bil iz različne snovi (steklena kroglica, kovinska vzmetna podložka, lesena kocka, plastična kroglica, gumasto tesnilo, volneni cofki, kamenčki). Predmetov iz vsakega materiala je bilo pet, saj se je lov na zaklad igralo pet skupin. Ko je skupina našla skrit predmet, je vzela le enega in ga prinesla učitelju. Povedati so morali, iz katere snovi je predmet, nato pa so dobili naloge. Te so bile zelo različne:

- ko so prinesli stekleno kroglico, je sledilo iskanje manjkajočih črk. Učenci so dobili besedilo na temo stekla. V besedilu so manjkale posamezne črke. Ko so poiskali manjkajoče črke, so dobili besedo *Recikliranje*, saj smo želeli poudariti pomen recikliranja stekla, ki se zelo dolgo razkraja;
- naloga, ki so jo dobili, ko so prinesli kovinski predmet, je bila igranje spomina na temo ločevanja odpadkov na tabličnem računalniku. Nalogo so uspešno opravili, ko so pravilno sortirali odpadke v prave zabojnike;
- ko so poiskali leseno kocko, so dobili besedilo o lesu. Ob prebiranju besedila so morali ugotoviti, da se nekatere črke odebeltene. Ko so te črke izločili, so dobili pregovor *Vsak kos lesa nosi v sebi pesem.*;
- eden izmed predmetov, ki so ga iskali, je bila plastična kroglica. Ko so jo prinesli učitelju, so dobili križanko iskanja besed. Med črkami so morali poiskati 10 vrst odpadkov, ki jih ločujemo v ekoloških otokih oz. jih odpeljemo v zbirni center. Iz neporabljenih črk so dobili geslo *Ločujmo odpadke*;
- ko so našli predmet iz gume, so dobili kodirano besedilo. Sestavljeno je bilo iz števil. Vsako število je predstavljalo posamezno črko. Dešifrirati so morali, da je napisno vprašanje: *Kdaj praznujemo svetovni dan Zemlje?*, na katerega so morali tudi odgovoriti (slika 1);

Slika 1: Kodiranje besedila.

- križanko so dobili, ko so prinesli volneni cofek. Vprašanja so se nanašala na snovi, iz katerih so narejeni posamezni predmeti. V nekaterih poljih križanke so bili narisani znaki. Črko iz posameznega polja, kjer se je nahajal znak, je bilo potrebno prepisati na označene črke. Ko so to naredili, so dobili napis *Varujmo naravo*;
- vrsto kamnin so določali, ko so prinesli najdeni kamenček. Učenci so dobili šest različnih kamnin (premog, marmor, skrilavec, apnenec, granodiorit in fliš). Poleg kamnin so dobili tudi list, na katerem je bil napisan ključ, s pomočjo katerega so določili ime posamezne kamnine (slika 2).

Slika 2: Določanje kamnin.

S poimenovanjem najdenih snovi učenci niso imeli težav. Vse naloge so uspešno rešili. Bile so jim všeč, saj so bile drugačne od nalog, ki jih običajno rešujejo pri pouku. Povedali so, da so pri nekaterih morali dobro razmisliti, kaj je sploh treba narediti, saj ni bilo napisanih navodil (sami so morali ugotoviti, da so nekatere črke odebeljene). Radi so igrali igrico spomin.

2. 4 O DEJAVNOSTIH

Pri pripravi dejavnosti smo bili pozorni, da so se med seboj razlikovale in da smo uporabili različne učne pristope ter metode. Pri prvih dveh smo uporabili učni cikel, ki je sestavljen iz povabila, raziskovanja, ustvarjanja pojmov, uporabe in refleksije. Tretja dejavnost (lov na zaklad) je temeljila na učnem pristopu skrivnostnosti, saj so morali s pomočjo načrta poiskati skrite predmete ter rešiti različne namige oz. naloge.

Obdelane učne vsebine se nanašajo predvsem na učni predmet naravoslovje in tehniko, vendar pa se povezujejo tudi z drugimi predmeti. Velik poudarek je na ekologiji, pomenu ločevanja odpadkov in recikliranju. Vse dejavnosti so potekale na prostem.

Pri dejavnostih je bilo zelo malo frontalnega dela. Učenci so delali v parih ali trojicah. Pri vseh dejavnostih so bili motivirani in aktivni. Najbolj jim je bil všeč lov na zaklad. Izrazili so željo, da bi se še kdaj učili na tak način.

3 ZAKLJUČEK

Učenci so bili pri izvedenih dejavnostih zelo aktivni in motivirani. Travniki so natančno opazovali. Med seboj so sodelovali. Pričeli so se zavedati pomena ločevanja odpadkov ter količine kopičenja nepotrebnih odpadkov, predvsem embalaže. Pomanjkljivost pristopa je, da učitelju priprava lova na zaklad vzame veliko časa in je v večjih skupinah težje izvedljiv.

4 VIRI IN LITERATURA

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. (1999). Pridobljeno s

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_naravoslovje_in_tehnika.pdf

Učenje na prostem: UTOPIA ali realnost?

Petra Tevž, OŠ Dravljje

POVZETEK

Zaradi vedno bolj raznolike strukture učencev v razredu se povečuje potreba po prilagodljivem izobraževanju. Zato se v članku osredotočam na pomembnost inovativnih metod poučevanja, kot so učenje na prostem, projektno delo in sodelovalno učenje. Predstavila bom slabosti tradicionalnih metod poučevanja v 21. stoletju. Ugotavljam, da te metode, ki temeljijo na pasivnem sprejemanju znanja, niso več dovolj učinkovite za izpolnjevanje zahtev sodobne družbe in kakovostne izobrazbe. Težava tradicionalnih metod je, da so rigidne in neprilagodljive, omejujejo učiteljevo prilagajanje potrebam in interesom učencev. Predstavila bom tudi primer dobre prakse učenja na prostem, z naslovom "Varuh dreves", ki je nastal v okviru mednarodnega projekta UTOPIA pod okriljem programa Erasmus+. Aktivnosti so zasnovane tako, da se osredotočajo na doseganje ciljev trajnostnega razvoja in podnebne cilje. Dejavnosti so bile izvedene z učenci 2. razreda v okviru naravoslovnega dne. Verjamem, da je nujno razviti oz. uporabljati nove strategije poučevanja, ki bodo ustrezale raznolikosti učencev ter upoštevale sodobne izzive ter omogočale učencem razvijati spretnosti in veščine 21. stoletja.

Ključne besede: medpredmetno poučevanje, pouk na prostem, trajnostni razvoj, učenje na prostem, UTOPIA, veščine 21. stoletja

1 UVOD

Tradicionalne metode poučevanja že dolgo ne zmorejo več izpolnjevati pričakovanj družbe in zahtev po kakovostnem izobraževanju za 21. stoletje, saj se pogosto osredotočajo na pasivno sprejemanje informacij, pri čemer učitelj igra osrednjo vlogo, učenci le poslušajo in pomnijo podatke. Slabost teh metod je, da se osredotočajo predvsem na prenos znanja in informacij, medtem ko ne razvijajo kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti, komunikacijskih in socialnih veščin, ki so bistvene za uspeh v 21. stoletju. Učenci se pri uporabi tradicionalnih učnih metod naučijo predvsem dejstev in teorij, vendar pa pogosto ne razvijejo sposobnosti uporabe teh informacij v praksi. Druga težava tradicionalnih metod poučevanja je, da so precej statične in neprilagodljive. Učitelji uporabljajo predhodno pripravljene učne priprave in se držijo učnih postopkov, ki so bili razviti pred leti ali celo desetletji. To lahko omeji učiteljevo prilagajanje učnemu procesu glede na potrebe in interese posameznega učenca ali skupine učencev.

Struktura učencev v oddelku postaja vse bolj raznolika, posledično pa se povečuje tudi potreba po prilagodljivem izobraževanju. Naslavljanje teh vprašanj zahteva nove oblike poučevanja in ustrezna orodja, ki bodo ustrezala potrebam širokega spektra otrok, vključno z otroki z različnimi potrebami, bodisi nadarjenimi bodisi s posebnimi potrebami, ter otroki migrantov in beguncev. Dandanes je izziv vključiti nove metode v pouk, razviti strategije in veščine poučevanja, ki ustrezajo širokemu

krogu različnih učencev, njihovim sposobnostim, razlikam v predznanju in motivaciji; poleg tega pa upoštevati tudi socialne, prostorske in časovne omejitve.

2 UTOPIA - POUK NA PROSTEM V POVEZAVI Z LOKALNO SKUPNOSTJO

2.1 PREDSTAVITEV PROJEKTA UTOPIA

V 21. stoletju so sposobnosti, kot so kritično mišljenje, sodelovanje, ustvarjalnost in reševanje problemov, postale ključnega pomena za uspeh v osebnem in poklicnem življenju. Zato učne metode, ki omogočajo razvijanje teh spretnosti, postajajo vse bolj priljubljene. Takšne metode vključujejo inovativna učna okolja, projektno delo, interaktivno učenje, uporabo tehnologije, sodelovalno učenje, idr.

Sodelovalno učenje, kjer učenci sodelujejo pri reševanju problemov in projektov v skupini, je zelo učinkovito pri razvijanju sposobnosti sodelovanja in komunikacije. Projektno učenje, kjer učenci razvijajo rešitve za kompleksne probleme v realnem svetu, pa pomaga razvijati kritično mišljenje in ustvarjalnost. Uporaba tehnologije v učnem procesu pa omogoča individualiziran pristop k poučevanju in učenju.

Na naši šoli se že vrsto let trudimo obogatiti in izboljšati kakovost pouka z vključevanjem prej omenjenih pristopov. Zato se je naša šola v šolskem letu 2019/20 aktivno vključila v triletni mednarodni projekt z naslovom UTOPIA pod okriljem programa Erasmus+.

Projekt UTOPIA temelji na spodbujanju profesionalnega razvoja strokovnih delavcev, izmenjavi idej in izkušenj, medsebojnem sodelovanju ter izmenjavi primerov dobrih praks med državami udeleženkami; Belgijo, Bolgarijo, Veliko Britanijo, Španijo, Grčijo in Slovenijo.

Namen projekta je bil okrepiti profesionalni razvoj strokovnih delavcev, hkrati pa podpirati in uvajati v pouk inovativne metode poučevanja, spodbujati aktivnost učenca ter samorefleksijo učitelja o svojem delu. Skupaj smo preučevali, kaj sestavlja privlačne in smiselne učne izkušnje, ki presegajo meje predmetov in so povezane z lokalno skupnostjo in/ali potekajo na prostem.

Pod okriljem projekta UTOPIA je nastalo »ogrodje« (ang. framework, slika 1), ki učiteljem pomaga pri načrtovanju inovativnih in avtentičnih učnih izkušenj. Poudarek je na medpredmetnem poučevanju na prostem v povezavi z lokalno skupnostjo s poudarkom na spodbujanju veščin 21. stoletja.

2.2 PRIMER DOBRE PRAKSE – VARUH DREVES

Na podlagi triletnega sodelovanja in izobraževanja je nastalo mnogo primerov dobre prakse. Enega izmed njih, z naslovom Varuh dreves, katerega cilji se navezujejo na trajnostni razvoj ter podnebne cilje in vsebine pri učenju na prostem, bom predstavila v nadaljevanju.

Trajnostni razvoj je pristop k razvoju, ki temelji na načelih trajnosti, ki jih opredeljujejo družbeni, okoljski in gospodarski vidiki. Ta pristop se osredotoča na dolgoročno ohranjanje in izboljševanje naravnih virov ter na zagotavljanje kakovosti življenja za vse ljudi, ne samo za zdajšnje generacijo, ampak tudi za prihodnje generacije.

Ena od pomembnejših tem trajnostnega razvoja so podnebne spremembe, saj ima ta problem močan vpliv na okolje in človeštvo. Učenje na prostem lahko igra pomembno vlogo pri spodbujanju trajnostnega razvoja in doseganju podnebnih ciljev. Učenje na prostem omogoča učencem, da izkusijo in razvijejo spoštovanje in občutek pripadnosti naravi ter razumejo vpliv, ki ga imajo na okolje in družbo.

Aktivnosti sem izvajala v okviru naravoslovnega dne z učenci drugega razreda. Razdeljene so bile v dva sklopa:

1. priprava v razredu
2. dejavnosti na prostem

2.1.1 Priprava v razredu

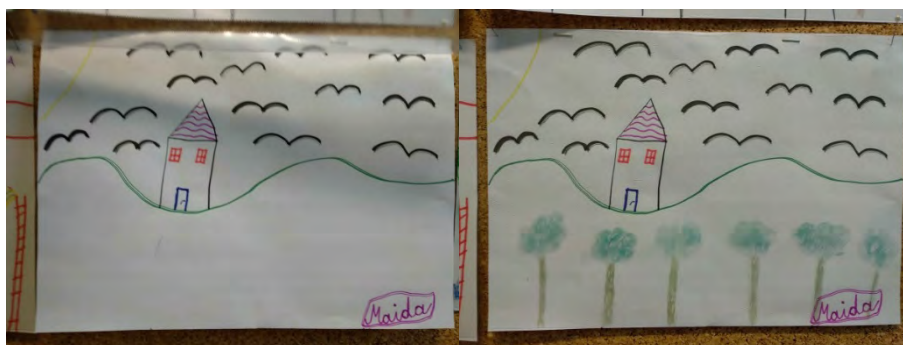
- Možganska nevihta - plakat

Učencem zastavim vprašanje: Kaj bi se zgodilo, če ne bi bilo več dreves?

V skupinah izmenjajo ideje. Izdelajo plakat. Plakat predstavijo sošolcem.

- Likovno izražanje

Učenci na bel list narišejo, kako bi izgledala pokrajina, če ne bi bilo dreves. Nato list prekrijejo s prozorno mapo in na mapo narišejo drevesa in grme. Mapo s spenjačem po eni stranici pritrdijo na risbo, tako da lahko z dvigovanjem mape primerjajo pokrajino z drevesi in brez dreves.

Slika 32: Risba učenke 2. razreda.

- Ogleđ risanke/pripovedovanje zgodbe

Ogleđ risanke/pripovedovanje zgodbe uporabim za motivacijo. Źelim motivirati otroke, da se aktivno vključijo v pouk. Učenci gledanje risanke /pripovedovanje zgodbe prepoznajajo kot užitek, prijetno doživetje in intelektualni izziv. Razvijajo pripravljenost za pogovarjanje; izražajo svoje znanje, misli, stališča, hotenje, čustva in izkušnje.

2.1.2 Dejavnosti na prostem

- Delo poskupinah – Varuh dreves

Sledi delo po skupinah. Vsak učenec izžreba delček sestavljanke. Učenci se naključno razdelijo v skupine s pomočjo sestavljanek. S tem spodbudim učence, da sodelujejo s sošolci, s katerimi morda še nikoli niso sodelovali. Źelim, da se učenci medsebojno dopolnjujejo in sodelujejo pri izpolnjevanju nalog.

Slika 33: Navodila za izvedbo izzivov.

Dejavnosti so načrtovane tako, da spodbujajo kritično razmišljanje in reševanje problemov ter sodelovanje med učenci v skupini. Vsaka skupina dobi knjižico z navodili za izvedbo desetih izzivov, ki so ovrednoteni s tremi zahtevnostnimi stopnjami. Za vsak opravljen izziv si skupina (glede na zahtevnost izziva) prisluži ustrezno število sončničnih semen. Naloga članov skupine je, da se dogovorijo, katere izzive bodo reševali ter na kakšen način se bodo lotili reševanja. Zmaga skupina, ki v omejenem času zbere največ semen.

Slika 34: Primer navodil za izziv in rešitev, ki so jo našli učenci.

- Sajenje semen

(Pogovorimo se, kaj bi s semeni naredili. Ponovimo, kaj rasteline potrebujejo za rast.)

Zaslužena semena si morajo člani skupine razdeliti. Ob tem se morajo dogovoriti, po kakšnem kriteriju bodo semena delili (glede na to, da število semen ni vedno deljivo s številom članov skupine). Vsak izmed učencev svoja semena posadi v lonček z zemljo in jih odnese domov. Učenci ustrezno skrbijo za svoje rastline in opazujejo njihovo rast.

- Evalvacija

Učenci stojijo v krogu. Učiteljica postavlja trditve za evalvacijo (npr. Naučil sem se veliko novega. Sodelovali so vsi člani moje skupine. Trudil sem se po svojih najboljših močeh. Dejavnosti so mi bile všeč. ...) Če se učenec strinja s trditvijo, stopi korak naprej, če se ne strinja, stopi korak nazaj. Učenci tudi individualno izpolnijo evalvacijski vprašalnik.

IME: _____ DATUM: _____

MOJE MNENJE

Dejavnosti:

Aktivnosti pred razpis (pikarji riba)	😊😊😊😊😊
Ritornika	😊😊😊😊😊
Lestvice in stoge	😊😊😊😊😊
Sajenje semen	😊😊😊😊😊

Skupinsko delo:

Upoštevali/a sem navodila učiteljice.	😊😊😊😊😊
Poskušal/a sem se po najboljših močeh.	😊😊😊😊😊
Člani skupine imajo pri delu med seboj pomagali.	😊😊😊😊😊
Člani skupine so upoštevali moje mnenje in ideje.	😊😊😊😊😊
Vsi člani moje skupine so sodelovali pri nalozah.	😊😊😊😊😊

Upešiti smo bili pri: _____

Težave smo imeli pri: _____

Naslednje bi lahko izboljšali: _____

Nasli skupni bi dal oceno: ☆☆☆☆☆

Slika 35: Evalvacijski vprašalnik.

3 ZAKLJUČEK

Učenci so vse dejavnosti odlično sprejeli. Sodelovali so pri skupinskih nalogah in se trudili po najboljših močeh. Najbolj navdušeni so bili nad izzivi. Pokazali so veliko mero iznajdljivosti in zmožnosti sodelovanja. Presenetili so me, ko so si morali razdeliti semena. Ker število semen ni bilo deljivo s številom članov skupine, so hitro našli drugačen kriterij za razdelitev. Največ skupin je razdelilo semena tako, da so jih vsi dobili enako, razen učenca, ki so ga prepoznali kot tistega, ki je najbolj pripomogel k uspešnemu reševanju izzivov. Le-ta je dobil preostanek semen. Uživali so pri sajenju semen. Vzorno so skrbeli za svoje sončnice in redno poročali, kako rastejo.

Na podlagi rešenih evalvacijskih listov lahko sklepam, da so učenci uživali pri izvajanju dejavnosti. Vsi so napisali vsaj eno področje, kjer so bili uspešni. Medtem ko je na vprašanje, kje so imeli težave, večina učencev odgovorila, da niso imeli težav. Napisali so tudi nekaj predlogov, kaj bi lahko izboljšali; da bi bolje izbirali izzive, da bi se bolj pogovarjali, da bi bili hitrejši ...

Čeprav je priprava aktivnosti (oz. pouka) na prostem časovno potratna, pozitivni učinki le-teh odtehtajo vloženi trud. Na podlagi izkušenj s poučevanjem na prostem lahko rečem, da so učenci pri takšnem načinu učenja vedno dobro motivirani za delo, dlje časa zbrani in osredotočeni na delo, pripravljeni sodelovati v skupini, se prilagajati danim okoliščinam, tako usvojeno znanje pa trajnejše. Ne gre zanemariti niti vzgojnega vidika; skupno preživljanje časa na prostem pripomore k boljšim odnosom v razredu ter spodbuja pozitivno razredno klimo.

4 VIRI IN LITERATURA

osebni arhiv

Windekind. (2021). *FRAMEWORK_slovenia.pdf*. Pridobljeno z: https://windekind-utopia.be/wp-content/uploads/2021/09/FRAMEWORK_slovenia.pdf

LAND ART PRI POUKU LIKOVNE UMETNOSTI

Elizabeta Tisaj, OŠ Janka Modra, Dol pri Ljubljani

POVZETEK

Pri pouku likovne umetnosti na prostem pogosto uporabljam načela land arta, saj želim s tem motivirati učence in jim približati naravo. Takšne oblike pouku likovne umetnosti na prostem lažje izvedemo na razredni stopnji, saj smo glede urnika in učne snovi bolj fleksibilni.

Učencem je potrebno že v zgodnji dobi omogočiti čim več izkušenj v naravi, kjer je mogoče ustvarjati z naravnimi materiali. Učenke in učenci na tak način razvijajo ustvarjalnost ter glede na letni čas in specifiko materiala maksimalno razvijajo svoje mišljenje. Ob tem razvijajo tudi odnos do okolja in ekološko osveščenost. Na razredni stopnji ima učitelj možnost prilagoditve učnega procesa tako, da načrtuje pouk v obliki projekta in tako upošteva okoliščine, ki bi vplivale na potek pouka v naravi. Učne ure likovne umetnosti na prostem sem uspela povezati z vsemi ostalimi predmeti in tako učinkovito izkoristila čas, ki smo ga preživeli na prostem. Možnost medpredmetnega povezovanja se poveča tudi z izbiro likovnih motivov, ki jih učitelj predhodno določi. Motiv sem povezala z opismenjevanjem pri slovenskem jeziku, z matematiko, s spoznavanjem okolja in letnimi časi, pa tudi s športom in glasbeno umetnostjo. Možne so različne metode in oblike dela, kjer krepimo samostojnost in sodelovanje med otroki. Upoštevati moramo tudi specifične posebnosti posameznih učencev in njihove posebne potrebe, da se izognemo morebitnim težavam pri sami izvedbi pouka. S tem namenom po potrebi učitelj sam določi skupine oziroma določi, kdo bo lažje delal sam.

Učenci so bili za delo izredno motivirani. Še dodatno je učence motivirala informacija, da bodo njihovi izdelki fotografirani in razstavljeni, kar je v današnji informacijski dobi z uporabo nove tehnologije zelo enostavno. Izdelke na ta način dokumentiramo ter jih zaščitimo pred vremenskimi vplivi in propadanjem. O izdelkih se z učenci pogovorimo, izdelke analiziramo in jih ocenimo.

Pouk likovne umetnosti v naravi land art je prenosljiv. Lahko ga izvedemo v različnih starostnih skupinah in večkrat letno glede na specifične letnega časa. Potrebno je upoštevati, kakšne možnosti imamo v okolici šole, kjer izvajamo pouk. V ta namen mora učitelj poznati značilnosti terena, kjer bo potekal pouk in katere materiale nam tam narava ponuja.

Upoštevati je potrebno tudi vreme in specifiko letnega časa. Z metodami dela je potrebno seznaniti tudi starše, da pridejo učenci primerno obuti in oblečeni za delo na prostem.

Ključne besede: fotografija, land art, medpredmetno povezovanje, naravni materiali, pouk likovne umetnosti na prostem, razredna stopnja.

1 UVOD

Za izvedbo likovne umetnosti na prostem se težje odločimo, saj smo pogosto vezani na uporabo likovnih pripomočkov. Pri delu na prostem nas omejuje tudi miselnost, da je potrebno imeti primerno delovno površino, kjer lahko likovno delo nastaja. Sama sem se večkrat preizkusila v načelih land arta. Land art ali krajinska umetnost se je pojavila po letu 1960 v ZDA in kmalu nato tudi v Evropi.

Uveljavila se je težnja po zbližanju umetnosti z naravo. Umetniki svoja dela ustvarjajo na prostem, včasih v odmaknjenih naravnih okoljih. Ker takšne stvaritve zaradi vremenskih vplivov niso obstojne, umetniki svoja dela dokumentirajo v obliki projektov s pomočjo fotografije in videa.

Umetniška dela so sestavljena iz dreves, kupov zemlje, kanalov, s peskom nasutih poti, ki delujejo kot linije v prostoru (<https://eucbeniki.sio.si/lum9/2473/index2.html>)

Slika 1: Land Art 1968. Historia arte. Movimentos

Slika 2: What is land art – History of Earthworks & Art Land Movement

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2.1 LAND ART PRI POUKU NA RAZREDNI STOPNJI

Učencem je potrebno že v zgodnji dobi omogočiti čim več izkušenj v naravi, kjer je mogoče ustvarjati z naravnimi materiali. Dečki in deklice bodo na tak način razvijali ustvarjalnost ter glede na letni čas in specifiko materiala maksimalno razvijali svoje mišljenje. Ob tem bodo razvijali odnos do okolja in ekološko osveščenost. Na razredni stopnji ima učitelj možnost prilagoditve učnega procesa, da zastavi pouk v obliki projekta ter tako upošteva komponente, ki bi vplivale na potek pouka v naravi.

V informacijski dobi lahko z novo tehnologijo brez težav dokumentiramo izdelke otrok ter pripravimo razstavo. Učitelj ima ogromno možnosti medpredmetnega povezovanja, saj so motivi, ki jih predlaga, lahko povezani z opismenjevanjem, matematiko ali pa s spoznavanjem okolja in letnimi časi. Možne so različne metode in oblike dela, kjer krepimo samostojnost in sodelovanje med otroki.

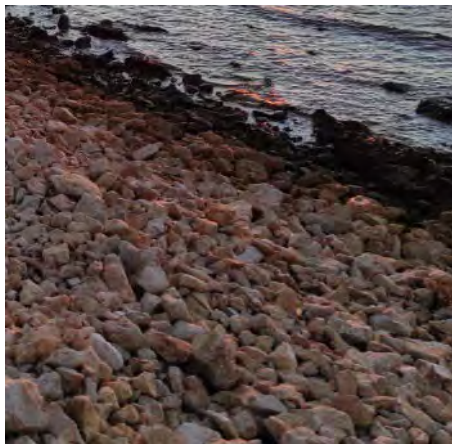
2.2 PRIPRAVA NA POUK IN IZVEDBA URE

2.2.1 Načrtovanje ure

Učitelj si mora pred izvedbo ure land art na prostem ogledati teren, kjer bo uro izvedel. Ko sem uro združila s poukom športa, smo uspeli priti do rečne brežine in smo ustvarjali z materialom, ki ga ponuja rečni breg. To so prodniki, mivka, odmrli deli dreves in odmrle korenine (Slika 3). V šoli v naravi, ki smo jo preživljali na morju, pa smo uporabili material, ki smo ga našli na obali (Slika 4).

Slika 3: Rečni breg

Slika 4: Material na morski obali

Seveda je možno uro izvesti tik ob igrišču in umetnino postaviti kar na asfaltno ploščad (Slika 5).

Slika 5: Umetnina na asfaltni ploščadi

2.2.2 Letni čas in land art

Vloga letnih časov ima močan vpliv na ustvarjalce in njihov navdih. Lahko bi tudi rekli, da je land art sezonska umetnost, ker avtor izkoristi vsako prednost in lepoto določenega letnega časa ter ji postavi spomenik (Podreka, 2013).

Ustvarjanje na prostem je možno v vsakem letnem času. Spomladi smo izkoristili cvetove rastlin (slika 6), poleti sveže in posušene travne bilke, jeseni smo izkoristili obarvane liste dreves, jesenske plodove in jesenske pridelke iz domačega vrtička (slika 7). Pozimi smo ustvarjali s snegom in ledenimi svečami (slika 8). Nekateri materiali, kot so kamenčki in veje, so prisotni v vseh letnih časih.

Slika 6: Slika s cvetovi rastlin

Slika 7: Slika z jesenskimi pridelki

Slika 8: Ustvarjanje pozimi

2.2.3 Izvedba ure

Nekaj dni pred izvedbo ure sem v okolici šole našla kotiček, kjer smo kasneje lahko v miru ustvarjali. Predvidevala sem, da bodo nekateri učenci izbrali raven, drugi pa nekoliko nagnjen teren. Odločilen

pri izbiri koticčka je bil tudi material, za katerega sem predvidevala, da ga bodo učenci uporabili. Ob našem koticčku je bilo nekaj dreves nižje rasti, travnik in makadamska pot, na kateri smo našli kamenčke različnih velikosti in oblik (Slika 9).

Slika 9: Slika na ravnem terenu

Učenci so se razdelili v skupine. Skupine sem v primeru vedenjsko zahtevnih učencev določila sama. Skupine so dobile navodilo, da naberejo različen material in z njim postavijo umetnijo. Tudi motiv je bil določen: slika s cvetličnimi cvetovi, pravljična žival (slika10), prava žival, hiša, mozaik... Posamezne skupine so ustvarjale popolnoma samostojno, druge pa so potrebovale usmeritve glede izbire materiala in tudi glede postavitve.

Slika 10: Pravljična žival

Učenci so za delo izredno motivirani. Motivira jih tako material, ki ga najdejo, kot tudi letni čas (slika 11).

Slika 11: Motiviranost učencev

2.2.4 Fotografiranje izdelkov in priprava razstave

Na koncu ure smo vsako umetnino posebej slikali, ob slike so se postavili tudi učenci. Fotografiranje je za učence dodatna motivacija. Za zaključek našega dela smo fotografije natisnili in skupaj z učenci naredili plakat ter fotografije oziroma plakate razstavili.

2.3 SAMOEVALVACIJA DELA

Po mojih izkušnjah se učenci dobro znajdejo v naravi, nimajo težav z iskanjem ustreznega prostora, kamor postavijo svojo umetnijo, najdejo material in so ob tem izredno ustvarjalni. Načela land arta jim je vredno predstaviti že na razredni stopnji, saj jih delo s konkretnim materialom dodatno motivira in tudi tisti učenci, ki so lahko pri likovni umetnosti malo manj spretni, pokažejo pri takšni obliki dela svojo ustvarjalnost in pripravijo zanimive izdelke.

Problem je neobstoječnost umetnin v naravi, zato je potrebo vsako umetnino posebej fotografirati in fotografije kasneje razstaviti.

Na razredni stopnji je časovno lažje izpeljati ure likovnega pouka na prostem, saj smo lahko razredniki bolj fleksibilni glede urnika, pouk likovne umetnosti pa lahko združimo z uro športa in s tem pridobimo še dodatni čas.

Moj predlog je, da bi učitelj v vsakem letnem času vsaj eno učno uro likovne umetnosti izpeljal na prostem in pri tem sledil načelom land arta.

2.4 POVEZOVANJE POUKA LIKOVNE UMETNOSTI Z DRUGIMI PREDMETI

2.4.1 Spoznavanje okolja

Pri spoznavanju okolja smo v povezavi z likovno umetnostjo obravnavali živo in neživo naravo, značilnosti rastlin, dele rastlin, letne čase in njihove značilnosti, vrste dreves, raznolikost listov, plodove dreves in gozdne sadeže, travniške rastline, vrste kamnin, vrste prsti, značilnosti ledu in snega, agregatna stanja vode, opazovanje živali, odmrli deli žive narave, vreme ter še marsikaj drugega.

2.4.2 Matematika

Štetje, množice, aritmetika, merjenje, velikostni odnosi, obravnava in zapis števil (Slika 12), vzorci so teme, ki smo jih povezali s poukom likovne umetnosti v naravi.

Slika 12: Zapis števila 3

2.4.3 Slovenski jezik

Pouku likovne umetnosti sem povezala s poukom slovenskega jezika na naslednjih področjih: usmerjeno opazovanje in poslušanje ter pogovor, neumetnostno in umetnostno besedilo, zapis črk (Slika 13), vljudnostne fraze, opis predmeta ter nastale slike in še bi lahko naštevali.

Slika 13: Zapis črk

2.4.4 Šport

Pouk likovne umetnosti lahko združimo tudi z uro športa in s tem pridobimo še dodatni čas. Šport lahko vpletemo v čas likovnega ustvarjanja z dodatnim navodilom, na primer hopsaj do prostora, kjer boš sestavil sliko, s sonožnimi poskoki pojdi po potki in sproti nabiraj kamenčke, teci do travnika in naberi material za sliko...

2.4.5 Glasbena umetnost

Ob ustvarjanju smo poslušali zvoke iz narave, z materialom smo ustvarjali ritmične vzorce in spremljave, izdelali smo tudi preprost inštrument (Slika 14).

Slika 14: Preprost inštrument – ropotuljica

3 ZAKLJUČEK

Po mojih izkušnjah se učenci v naravi dobro znajdejo, nimajo težav z iskanjem ustreznega prostora, kamor postavijo svojo umetnijo, najdejo material in so ob tem izredno ustvarjalni. Načela land arta jim je vredno predstaviti čimprej, v nižjih v razredih osnovne šole, saj učence delo s konkretnim materialom dodatno motivira in tudi tisti učenci, ki so pri likovni umetnosti malo manj spretni, pokažejo pri takšni obliki dela svojo ustvarjalnost in pripravijo zanimive izdelke. Hkrati učencem zadovoljimo potrebo po gibanju na svežem zraku in poskrbimo, da tudi učenci, ki so v razredu nemirni, usmerijo svojo energijo v konkretno delo. Učenci so zadovoljni, pouk doživljajo kot igro in radi sodelujejo.

Moj predlog je, da bi učitelj v vsakem letnem času vsaj eno uro likovne umetnosti izpeljal na prostem in pri tem sledil načelom land arta, ter da bi že predšolskim otrokom zavestno vpeljali podoben način preživljanja časa v naravi.

S takšnim delom bom nadaljevala, saj imam zaenkrat samo dobre izkušnje.

4 VIRI IN LITERATURA

Podreka Anja, (2013), Reprezentacija dreves v risbi in procesualni umetnosti, diplomsko delo, Ljubljana, Pedagoška fakulteta

Robert Smithson 1938-1973. Spiralni pomol. [pridobljeno: 22.4.2014]

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Spiral-jetty-from-rozel-point.png> in

<https://eucbeniki.sio.si/lum9/2473/index2.html>

Land Art 1968. Historia arte. Movimentos. (2023). <https://historia-arte.com/movimientos/land-art>

What is land art – History of Earthworks & Art Land Movement. (2022).
<https://www.studiobinder.com/blog/what-is-land-art-definition/>

VPELJAVA IDEJ TRAJNOSTNEGA RAZVOJA V INTERESNO DEJAVNOST »Z GLAVO V NARAVO«

Primož Trontelj, Osnovna šola dr. prof. Josipa Plemlja Bled

POVZETEK

V prispevku bom predstavil interesno dejavnost »Z glavo v naravo«, ki sva jo v tem šolskem letu izvajala skupaj s sodelavko. V dejavnost sva vključila učence tretje triade naše šole, saj smo v zadnjem času opazili, da se zelo malo učencev iz omenjene starostne skupine udeležuje izletov v okviru na šoli že uveljavljenega planinskega krožka. Za tiste, ki živimo na Bledu ali njegovi okolici, pa je to velika škoda, saj naše domače okolje ponuja veliko možnosti za aktivno preživljanje prostega časa v naravi in s tem krepitev lastnega zdravja, izboljševanja socialnih veščin in učenja novih znanj in veščin. Uporaba trajnostnih oblik mobilnosti otroke spodbuja k varovanju okolja in pozitivnemu odnosu do narave, kar pa so bili nekateri izmed glavnih ciljev najine interesne dejavnosti. Vpeljavo idej trajnostnega razvoja in učenja novih znanj in veščin bom predstavil na primeru aktivnosti, ki smo jo izvedli v okviru interesne dejavnosti »Z glavo v naravo« - turnosmučarski pohod z Goreljka do Blejske koče na Lipanci.

Ključne besede: gibanje, interesna dejavnost, različne športne aktivnosti, socialne veščine, trajnostna mobilnost, varovanje narave

1 UVOD

Gibanje v naravi je v današnjem svetu pomembnejše kot kadarkoli prej. Zaradi poplave računalniških iger, družbenih omrežij in mnogih aplikacij, namenjenih mobilnim telefonom, vse več otrok preživlja prosti čas pred različnimi zasloni, kar pa ima na dolgi rok veliko negativnih učinkov. Številni pedagogi in vzgojitelji med le-temi navajajo težave z zbranostjo in nemirnostjo, vse več pa je tudi takšnih, ki so zaradi tega manj gibalno sposobni. Gibanje pa je v resnici ena od najosnovnejših otrokovih potreb, s katero otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj zmore, hkrati pa ob razvijajočih se sposobnostih doživlja občutke veselja ter gradi zaupanje vase.

Ostali pozitivni učinki gibanja in aktivnosti v naravi so:

- boljši imunski sistem,
- boljše razpoloženje ter manjša nagnjenost k depresiji,
- uporaba domišljije,
- izboljšanje koncentracije,
- preprečevanje prekomerne teže,
- razvoj socialnih veščin,
- razvijanje spoštljivejšega odnosa do okolja.

(vzajemna.si, b. d.)

1.1 SOCIALNE VEŠČINE

Socialne oz. življenjske veščine so tista znanja, ki jih moramo obvladati, da se kot posamezniki ustrezno odzivamo na situacije v okolju. Shapiro (2004) navaja več različnih vrst socialnih veščin: empatijo in pripravljenost pomagati, komunikacijo in obvladovanje čustev, odločnost in odločanje, pozitivno mišljenje, optimizem, samozavedanje, vljudno interakcijo in komunikacijo, spoštovanje ter vzpostavljanje prijateljstev. Ena od prednosti učiteljskega poklica je ravno v dejstvu, da smo vsakodnevno v stiku z večjo množico otrok različnih starosti, pri katerih lahko z ustreznimi metodami spodbujamo boljše medsebojne odnose in s tem razvoj dobrih socialnih veščin. Več društev, iniciativ in posameznikov že organizira tabore s poudarkom na učenju socialnih veščin (Katja Kumše Svetovanje, b. d.), v okviru učnega procesa pa enako lahko storimo tudi učitelji. Izleti v naravo, pohodništvo in planinarjenje ponujata široko paleto možnosti za usvajanje različnih vrst socialnih veščin – tako v obliki različnih iger, kakor tudi preko sodelovanja v skupini v času izletov, pohodov in drugih športnih aktivnosti. Če v le-te vključimo tudi uporabo javnega prevoza, pa se še bolj približamo doseganju ciljev t. i. trajnostnega razvoja.

1. 2 GIBALNA AKTIVNOST V NARAVI

Gibalna dejavnost v naravi je torej lahko koristna tako za posameznika, kakor tudi za okolje. Hoja, tek in kolesarjenje v naravi so odlične oblike gibalnih aktivnosti, ki hkrati omogočajo uživanje v naravi ter prispevajo k zmanjšanju onesnaževanja, saj se pri tem ne uporabljajo motorizirana vozila. Vse navedeno pripomore k doseganju ciljev trajnostnega razvoja, ki so jih leta 2015 sprejele vse države članice Združenih narodov kot splošen poziv k ukrepanju za odpravo revščine, zaščito planeta in zagotovitev, da bodo ljudje do leta 2030 uživali mir in blaginjo (standardi.si, b. d.).

Področje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR) se je razvilo iz potrebe po soočanju z vse večjimi trajnostnimi izzivi tudi v vzgoji in izobraževanju. VITR uporablja k aktivnosti usmerjene, inovativne pedagoške pristope, s katerimi učečim omogoča, da pridobijo znanje, postanejo bolj ozaveščeni ter aktivno prispevajo k preobrazbi v bolj trajnostno družbo.

1. 3 Z GLAVO V NARAVO – INTERESNA DEJAVNOST NA OŠ PROF. DR. JOSIPA PLEMLJA BLED

Na naši šoli smo se v letošnjem šolskem letu odločili za novo interesno dejavnost »Z glavo v naravo«. Opazili smo namreč, da je zelo malo učencev tretje triade prijavljenih na planinski krožek. Učenci tretje triade so kot glavni razlog navedli, da se ne želijo družiti z mlajšimi. Za vse vrste aktivnosti sva postavila podobne cilje, ki stremijo k trajnostnemu razvoju:

- učenci naj preživijo čim več časa na prostem ter v gibanju,
- učenci naj spoznajo okolico domačega kraja,
- učenci naj spoznajo prednosti naravnih danosti domačega kraja,
- ozaveščanje učencev o varovanju narave,
- učenci naj se seznani z vsemi možnostmi javnega prevoza,
- socializacija, sklepanje novih prijateljstev,
- učenci znajo uporabljati zemljevid (klasični in MaPZS),

- učenci se naučijo novih veščin (turno smučanje, plezanje po feratah),
- učenci se spoznajo z organizacijo izletov.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

2. 1 PROGRAM INTERESNE DEJAVNOSTI

S sodelavko sva ustvarila program, za katerega sva menila, da bo privabil učence tretje triade. V program interesne dejavnosti sva vključila veliko različnih športnih in izobraževalnih aktivnosti: pohodništvo, kolesarjenje, sankanje, zimsko pohodništvo, turno smučanje, tek na smučeh in gibanje po feratah – zavarovanih plezalnih planinskih poteh. Učencem sva povedala, da s prijavo na interesno dejavnost niso zavezani k obvezni prisotnosti na vseh aktivnostih. Pridejo naj le na aktivnosti, ki bi jih radi počeli. Prosila sva jih, naj na prijavnico napišejo, katera dejavnost jih najbolj veseli. S pomočjo teh podatkov sva prilagodila število različnih vrst aktivnosti. Zimsko pohodništvo, turno smučanje in gibanje po feratah zahtevajo posebna znanja, ki jih ima le malo učencev tretje triade. Učencem sva s pomočjo zaposlenih v GRS Radovljica in PD Bled ponudila spoznavni tečaj turnega smučanja in gibanja po feratah. Z GRS Radovljica sva se tudi dogovorila za predavanje o zimskih reševalnih tehnikah in prvi pomoči.

Vse aktivnosti, razen izobraževanj, sva s sodelavko izvedla v naravi. Vrsto aktivnosti sva izbrala glede na vremenske pogoje in letni čas. Za aktivnosti sva izbirala izhodišča, ki so dostopna z javnim prevozom. Ugotovila sva, da je precej otrok, ki sploh ne vedo, da morajo za vožnjo z avtobusom kupiti vozovnico. V letošnjem šolskem letu smo uporabljali redni linijski avtobus, vlak in »shuttle« bus Bled – Pokljuka. Socializacijo otrok sva spodbujala ob vsaki priložnosti, saj sva se z otroki družila ves čas in širila pozitivno energijo. Vožnja z vlakom v smeri Posočja traja dlje časa, zato smo se na vlaku igrali igro »Activity«. Splošni in glavni cilji za aktivnosti so si bili podobni (zgoraj omenjeni), vendar pa, ker se aktivnosti med seboj razlikujejo, so bili konkretni cilji, ki so jih otroci zasledovali, aktivnostim primerni. Na kolesarskem izletu smo se tako naučili zamenjati predrto zračnico. Prav tako se je pokazala samoiniciativnost udeležencev. Našo šolo namreč obiskuje precej učencev z Bohinjske Bele, kjer imajo odlično sankarsko progo »Galetovec« in le-to so želeli pokazati tudi ostalim sovrstnikom, zato so sami predlagali popoldansko sankanje in se pozanimali o možnostih javnega prevoza. Ker so učenci z Bohinjske Bele želeli deliti progo z ostalimi učenci, so sami predlagali popoldansko sankanje in se pozanimali o možnosti javnega prevoza.

2. 2 PRIMER AKTIVNOSTI

Po novoletnih počitnicah sva s sodelavko pričela s planiranjem prvega zimskega izleta. Po posvetu z najbolj zainteresiranimi učenci sva se odločila za združitev pohodnikov in turnih smučarjev. Za izhodišče sva izbrala Pokljuko, saj smo imeli na voljo brezplačno povezavo s »shuttle busom«. Pred odhodom smo poklicali organizatorje »shuttle busa« in jih informirali o številu potnikov z naše strani. En teden pred izletom sva s sodelavko razdelila prijavnice, na katerih so navedene najbolj pomembne informacije:

- datum, ura in zbirno mesto,

- kronološki opis izleta ter informacije o zahtevnosti pohoda,
- obvezna oprema in pripomočki,
- kdo se lahko udeleži izleta,
- kraj in predvidena ura povratka,
- datum, do katerega se je potrebno prijaviti na izlet,
- soglasje staršev.

V nedeljo, 22. 1. 2023 smo se trije učitelji in petnajst učencev zbrali pred Osnovno šolo Bled, od koder smo se ob devetih zjutraj odpeljali z brezplačnim turističnim »shuttle busom« do Pokljuke, natančneje Goreljka. Otrokom, ki živijo v okolici Gorij, smo dovolili, da vstopijo na avtobus na njim bližji lokaciji. Aktivnost je bila tokrat namenjena ljubiteljem zimskega pohodništva in turnega smučanja. Udeležilo se je je dvanajst pohodnikov, dva turna smučarja in en turni deskar. Število učiteljev spremljevalcev sva določila po zaključenem roku prijave na izlet. Med učitelji sva bila dva pohodnika in ena turna smučarka. Približno en mesec pred pohodom so imeli otroci predavanje o reševanju v gorah pozimi s strani GRS Radovljica. Pred aktivnostjo sva učence naučila uporabljati mobilno aplikacijo - interaktivni zemljevid MaPZS. Seznanila sva jih z nekaj najpomembnejših prednosti zemljevida MaPZS. Najpomembnejša je ta, da lahko uporabljaš zemljevid tudi brez mobilnih podatkov, hkrati pa imaš ves čas zelo natančen podatek o svoji lokaciji.

Slika 36: Interaktivni zemljevid MaPZS, Mapzs.pzs.si

S pohodom smo pričeli ob desetih. Hodili smo v eni skupini. Ko smo prišli do koče, smo se okrepčali. Nato so otroci imeli približno uro in pol prostega časa. Otrokom smo v prijavnicah predlagali, naj s seboj vzamejo lopatke in smučarska očala, za še večje užitke na snegu. Nekateri so se igrali zunaj na snegu, ostali pa smo se greli v koči in se kratkočasili z družabnimi igrami. S sodelavko vzameva na vsak izlet s seboj »Activity«, ker je eden najboljših načinov za uspešen razvoj socialnih veščin. Veliko učencev se je zaradi »Activityja« sprostito in lažje socializiralo.

Slika 2: Pot po Javorniški planini, foto: Primož Trontelj

Slika 3: Blejska koča na Lipanci, foto: Primož Trontelj

Pred odhodom se razdelili v dve skupini. Turni smučarji so šli prvi, pohodniki pa za njimi. Pohodniki smo med spustom na Goreljek izkoristili vsako sekundo za uživanje na snegu, turni smučarji pa so prišli do Goreljka vsaj eno uro prej. Smučarji so ta čas izkoristili tako, da so v bližini avtobusne postaje na Goreljku zgradili skakalnico in izvajali trike na smučeh. Ob petih nas je na Goreljku pobral »shuttle bus«, ob šestih pa smo bili pred osnovno šolo. Učitelji smo le še počakali, da so starši prišli po vse otroke.

Slika 3: Zabava na snegu, foto: Primož Trontelj

Slika 4: Smučarski triki, foto: Primož Trontelj

3 ZAKLJUČEK

S sodelavko sva ugotovila, da je najin način dela privabil veliko učencev tretje triade. Najbolj naju veseli dejstvo, da se je v interesno dejavnost vpisalo kar nekaj učencev, ki se prej s pohodništvom nikoli niso ukvarjali. Prostovoljno prisotnost pri aktivnostih bova ohranila, saj je bilo zaradi tega vzdušje vedno pozitivno. Ugotovila sva, da so najboljša reklama za interesno dejavnost učenci, ki so obiskovali aktivnosti interesne dejavnosti. Naslednje leto se nadejava še večjega števila udeležencev, pri predstavitvi interesne dejavnosti pa bodo sodelovali najbolj navdušeni in vplivni učenci. Kljub vsemu pa se moramo zavedati, da večina učencev tretje triade preživlja težavno obdobje. Žal je še vedno preveč takšnih učencev, ki raje vikende prespijo. Težave so se pokazale tudi pri uporabi javnega prevoza. Avtobusi in vlaki ob vikendih poredko vozijo, velikokrat pa so nam vrtoglavico povzročale tudi zamude. Kljub vsemu smo bili s pozitivnim pristopom in fleksibilnostjo kos vsem preglavicam. Menim, da so ideje naše interesne dejavnosti prenosljive v vsak planinski krožek in interesno dejavnost, ki bazira na gibanju v naravi.

4 VIRI IN LITERATURA

Katja Kumše Svetovanje (b. d.) Tečaj socialnih veščin v obliki tabora. Pridobljeno 18. 6. 2023 s <http://www.vzgoja-socialnih-vescin.si/poletni-tabor-socialnih-vescin-za-dekleta/>

Mapzs.pzs.si, (b. d.) Pridobljeno 18. 6. 2023 s <https://mapzs.pzs.si/home/trails>

Shapiro, L. (2004) 101 Ways To Teach Children Social Skills – A ready to use reproducible activity book Pridobljeno 18. 6. 2023 s https://www.22q11ireland.org/wp-content/uploads/2020/08/101_Ways_Teach_Children_Social_Skills.pdf

Standardi.si, (b. d.) Trajnostni razvoj – standard nekaj zadnjih let. Pridobljeno 18. 6. 2023 s <https://standardi.si/trajnostni-razvoj-trend-zadnjih-nekaj-let/>

Vzajemna.si, (b. d) 7 razlogov, zakaj je gibanje otrok v naravi koristno. Pridobljeno 18. 6. 2023 s <https://www.vzajemna.si/varuj-zdravje/nasveti/nasvet/gibanje-otrok-v-naravi>

GOZDNI PODVIG – ZA DVIG BRALNE MOTIVACIJE PRI UČENCU Z DISLEKSIJO

Špela Tršinar Pisek, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško

POVZETEK

V okviru dodatne strokovne pomoči nudim pomoč učencu z disleksijo, ki ima zaradi težav pri branju zelo nizko bralno motivacijo. Različni načini motiviranja ter oblike in metode dela zaenkrat niso bile uspešne, zato sem iskala način, kako učenca motivirati za branje. Pri tem sem upoštevala učenčeva močna področja (praktične spretnosti, ustvarjalnost, iznajdljivost) ter šibka področja (branje, ki je pogojeno s težavami vidnega in slušnega zaznavanja). Da bi bil za branje bolj motiviran sem se odločila, da uro izvedem v bližnjem gozdu v neposredni bližini šole. Učenec je imel v gozdu razporejene naloge, do katerih ga je vodila puščica. Vsaka naloga je bila izbrana v skladu z njegovimi potrebami. Branje je bilo osmišljeno in zastavljeno v skladu z njegovim interesom, zato je bil bolj motiviran za branje. Opravil je vse naloge. Najbolj je bil ponosen na svoj praktični izdelek. Na koncu ure je označil, da se je med uro zelo dobro počutil. Bil je tudi vidno sproščen. S prispevkom sem nakazala eno izmed možnih poti pri izvajanju pomoči za premagovanje primanjkljajev, ki na nekoliko drugačen način naslovi tako strategije za premagovanje primanjkljajev kot problem bralne motivacije.

Ključne besede: bralna motivacija, disleksija, gozd

1 UVOD

Kot specialna in rehabilitacijska pedagoginja imam v okviru ur dodatne strokovne pomoči (v nadaljevanju DSP) kar nekaj učencev, ki imajo disleksijo. Izmed vseh pa izstopa učenec, ki ima izredno nizko bralno motivacijo. Bralno motivacijo Pečjak in Gradišar (2002) pojmujeta kot skupek motivacijskih dejavnikov, ki spodbujajo človeka k branju, mu dajejo smisel, da vztraja do konca ter si želi ponoviti bralno izkušnjo. Različni načini motiviranja ter oblike in metode dela zaenkrat pri učencu niso bile učinkovite. Učenec prihaja iz spodbudnega okolja, vendar tudi v domačem okolju niso našli načina, s katerim bi ga spodbudili k branju ali vsaj zmanjšali odpor do branja. Magajna in drugi (2008) poudarjajo, da imajo na branje velik vpliv tako notranji (nevrofiziološki) dejavniki kot vplivi okolja, način poučevanja in pripravljenost posameznika. Pred mano je bil torej izziv, na kakšen način učenca spodbuditi k branju, saj se zavedam, da je pri učencu pomembno razvijati ne le bralno tehniko, ampak tudi bralno motivacijo, če želimo, da učenec (dolgoročno) napreduje.

2 O UČENCU

Za pripravo ustreznega načrta dela z učencem je zelo pomembno, da poznamo učenčeva močna področja ter interese, saj so programi, ki upoštevajo interese učenca bistveno uspešnejši od tistih, ki jih ne (Wong in drugi, 1998). Učenec hodi v 5. razred. Zelo je spreten pri izdelovanju praktičnih izdelkov in sestavljanju. Rad ima motorje, štirikolesnike in traktorje. Prosti čas najraje preživlja v naravi. Učenec ima izrazite težave pri branju in pisanju. Usmerjen je v program s prilagojenim

izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo kot učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. Prejema eno uro pomoči specialnega in rehabilitacijskega pedagoga in eno uro pomoči socialnega pedagoga. Učenec je začel prejemati pomoč v lanskem šolskem letu, sama pa sem začela z izvajanjem pomoči maja letos. Po počitnicah sem naredila oceno funkcioniranja in ugotovila, da ima učenec še vedno zelo pomanjkljive bralne strategije ter nizko bralno motivacijo (primarno), kar pa je vse skupaj vodilo v razvoj čustveno-vedenjskih težav (sekundarno). Njegove bralno-napisovalne težave pogojuje močno okrnjeni procesi slušnega in vidnega zaznavanja ter težave z delovnim spominom. Bere s črkovanjem, pri čemer ima še vedno velike težave z dekodiranjem črk. Pri branju zamenjuje določene črke (b/p/d, č/š, a/e), branje je počasno in nezanesljivo – daljše besede si tiho črkuje, nato na glas prebere celotno besedo, krajše besede dekodira kot celoto. Večkrat med branjem tudi obrača glavo. Prebrano vprašanje razume in vsebinsko ustrezno odgovori, prav tako razume in obnovi krajša prebrana besedila. Piše z desno roko. Pri zapisu je počasen, besede si tiho črkuje. Pogosto izpušča črke, v večini na koncu besede, zamenjuje šumnike (*Matvež - Matevč, divjačino - divjazino, olajšanjem - olajčanjem*), združuje predloge z besedo (*npr. s polnim - spolnim, z občutnim - zopčutnim*), pozabi zapisati pike nad i in j. Ko za sabo preverja lasten zapis, opazi večino napak in jih ustrezno popravi. Načrt dela v tem šolskem letu zajema sprejemanje svojih močnih in šibkih področij, dvig bralne motivacije ter izboljšanje bralne tehnike ter procese, ki vplivajo na branje (slušno in vidno zaznavanje). Učenec pri DSP uporablja Kobi aplikacijo (Kobi, 2022), ki omogoča individualne nastavitve bralnega gradiva (obliko, velikost in barvno označitev črk, razmik med črkami in med vrsticami itd.), saj je na ta način besedilo lažje berljivo in mu omogoča lažje dekodiranje.

3 DSP MALO DRUGAČE – ZAKAJ IN KAKO?

Učno uro sem namesto v kabinetu izvedla v gozdu ob šoli. Učenec se je moral po gozdu premikati od točke do točke, ob tem pa na vsaki točki opraviti nalogo. Od točke do točke so ga vodile pušice. Da je nalogo lahko opravil, je moral natančno prebrati in razumeti navodila. Na ta način je bilo branje osmišljeno. Tudi Magajna idr. (2008) poudarja pomembnost smiselnosti bralnega besedila in povezanost z življenjskimi izkušnjami.

Naloge so bile izbrane glede na njegovo močno področje (to so praktične spretnosti, ki so v šoli pogosto premalokrat izpostavljene in pohvaljene) ter glede na šibka področja, ki vplivajo na bralno zmožnost (težave pri vizualnem procesiranju in glasovnem zavedanju). Da bi vplivala na čustveno komponento pri branju, sem izvedbo treninga iz kabineta za izvajanje dodatne strokovne pomoči prenesla v bližnji gozd – predvidevala sem, da bo učenec na ta način bolj sproščen in motiviran za branje.

Besedilo, ki ga je moral prebrati, je bilo individualno prilagojeno. Ob branju je imel učenec na voljo kartonček z mnemotehniko za zapomnitev črk b in d, ki ga uporablja tudi sicer. V skladu z mnemotehniko so bile tudi z enakimi barvami obarvane črke v besedilu. Pri branju ima določene individualne nastavitve iz aplikacije Kobi, kar sem želela prenesti tudi na papir. Da bi učenec lažje dekodiral črke so samoglasniki so obarvani z zeleno, b-ji z modro in d-ji z rdečo barvo, dvojni presledek med besedami ter širši razmak med vrsticami. Uporabljena je bila pisava Open Sans, ki

velja za lažje berljivo. Velikost črk je bila 16, besedilo je bilo levo poravnano. Uporabljeno je bilo krem ozadje. Kasneje sem opazila, da se barvni odtenki vseeno razlikujejo, zato bi bilo bolje, da bi za branje uporabila tablični računalnik, na katerem je nameščen Kobi program, in ga učenec uporablja tudi sicer. Navodila so bila kratka– sicer bi učenec že na samem začetku izgubil motivacijo.

Slika 1: Prikaz mnemotehnike za zapomnitev črke b in d (My teaching station, 2022)

Pri nalogah sem izbirala naravne materiale (kostanj, odpadne veje, orehi) ter pripomočke (npr. slikovne kartice, ki jih bom lahko uporabila večkrat), saj tudi v okviru DSP sledimo trajnostni naravnosti.

4 OPIS IZVEDBE

Uro sva začela na postaji pred šolo. Učenec je dobil listek in me počakal. Ta čas sem odšla v gozd in razporedila materiale in kuverte z nalogami.

Dragi *****!

Danes greva v gozd. Puščice te bodo vodile v pravo smer. In kdo ve, kaj te čaka na koncu!

SREČNO! Verjamem, da ti bo uspelo.

Pomahala sem mu, da lahko pride. Poiskal je prvo kuverto, v kateri je pisalo:

Poglej okoli sebe. Iz stvari, ki jih najdeš na tleh, naredi izdelek. Kakšen? Ti že veš. Poglej še v škatlo. Imaš 10 minut časa. Pohiti!

Ob tem je imel škatlo z različnimi pripomočki in materiali (kladivo, žblje, deščice, vrv, trakove ipd.). Cilj naloge je bil spodbujati učenčevo močno področje – to je divergentno razmišljanje, ustvarjalnost, iznajdljivost ter praktične spretnosti. Učenec ni niti za trenutek pomislil, da ne bo zmogel, ampak je imel v trenutku obilo idej in je takoj pričel z delom. Po 10 minutah je nastala maketa igral za otroke (slika 3). Nad izdelkom sem bila navdušena. Tudi učenec je bil ponosen nanj, čeprav si je želel več časa, da bi lahko idejo še dodelal.

Slika 2: Branje v gozdu

Slika 3: Fotografija nastalega izdelka

Puščica ga je vodila do naslednje naloge, skrite med drevesi:

Iz kostanjev oblikuj črko b in d. Preberi besede iz
kozarca in jih razvrsti k ustrezni črki. 3, 4, ZDAJ!

Cilj naloge je bil hitro vizualno prepoznavanje črk, ki mu povzročata največ težav pri branju. Učenec je prebral besede, ki vsebujejo črko b oz. d, in jih uspešno ter hitro razvrstil k ustrezni črki.

Slika 4: Prikaz razvrščanja besed k ustrezni črki, oblikovani iz kostanjev

Pri naslednji nalogi je bil cilj uriti fonološko zavedanje oz. povezava glas-črka. Navodilo je bilo:

Orehe uporabi za pisanje – namesto črke uporabi oreh.

Primer:

= ČMRLJ =

Zraven je bil komplet fotografij, na katerim so bile predstavljene besede nagajivke (konj, učiteljica, knjiga, gozd, kostanj...). Učenec je imel ravno toliko orehov, kolikor črk je v posamezni besedi. Na zadnji strani fotografij je bilo zapisano število črk v besedi (npr. 4) ter pravilen zapis besede (npr. čmrlj), tako da je učenec lahko tudi samostojno preveril pravilnost. Slikovno gradivo bova uporabila kot učno gradivo za urjenje pri zapisovanju besed nagajivk tudi v prihodnje.

Slika 5: Prikaz fotografije (gozd) ter postavitve orehov za vsako črko

Po opravljeni nalogi je učenca puščica dečka vodila do zadnje kuverte, v kateri je pisalo:

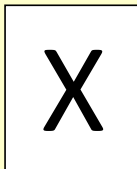
Bravo, uspelo ti je! Nariši, kako se počutiš ob tem.
Poglej še v zeleno kuverto. Tam te čaka nagrada.

Fotografija 5: Počutje ob koncu ure

Učenec je narisal, da je skozi učno uro zelo dobro počutil, kar sem opazila tudi sama. Bil je vidno sproščen ter pripravljen na delo. Omenil je, da bi si želel, da bi imel več časa. Žal sva bila zaradi urnika omejena na trajanje ene šolske ure. V zadnji kuverti je bila nagrada za dobro opravljeno delo:

Za nagrado si dobil KARTO X, ki pomeni, da lahko izbereš
igro po izbiri. Unovčiš jo lahko kadarkoli med uro DSP.
Skrbno jo shrani.

Učenec je bil karte vesel, saj ima priljubljeno igro, za katero večkrat izrazi pobudo.

4 ZAKLJUČEK

Po izvedbi učne ure za premagovanje primanjkljajev ugotavljam, da sem s prenosom izvedbe ure v gozd dosegla bistveno več ciljev kot bi jih sicer. Učenec ne samo, da se branju ni upiral, ampak je zaradi novega pristopa dela prebral bistveno več besedila kot bi ga sicer. Ob izdelavi izdelka je pokazal navdušenje, nanj je bil ponosen. In še toliko bolj, ko sem izdelek fotografirala ter ga pokazala razredničarki. Ugotovila sem, da učenca pri branju moti svetloba, saj si je sam poiskal senco drevesa, zato bom tudi pri obravnavi v šolskih prostorih pozorna na ustrezno prilagoditev prostora v povezavi s svetlobnimi pogoji. Uporabili smo naravne materiale in tako sledili ciljem trajnostne naravnosti. Pomanjkljivost izvedbe takšnih ur je v pomanjkanju časa – 45 minut, kolikor traja ena šolska ura, je zelo malo. Odločila sem se, da pripravim malo daljšo delavnico (2 šolski uri) za učence, ki imajo disleksijo, saj predvidevam, da bi z medsebojnim razumevanjem in podporo lahko dosegli še več oz. naslovili tudi drugačne cilje.

ž

Naslov članka je zelo ambiciozen - za dvig bralne motivacije je ena ura zagotovo premalo. Sem pa s prispevkom nakazala eno izmed možnih poti pri izvajanju pomoči za premagovanje primanjkljajev, ki na nekoliko drugačen način naslovi tako strategije za premagovanje primanjkljajev kot problem bralne motivacije.

5 VIRI IN LITERATURA:

Kobi (2022). Pridobljeno s: <https://kobiapp.io/sl/>

Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S. in Bregar Golobič, K. (2008). Učne težave v osnovni šoli: Koncept dela. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

My teaching station. (2022). Pridobljeno s:

<https://www.myteachingstation.com/reading/alphabet/b-d-lowercase-letter-reversal-poster-using-uppercase-letters-in-color>.

Wong, Bernice Y. L. (1998). Learning about learning disabilities. San Diego: Academic Press.

Fotografije so iz osebnega arhiva.

FIZIKALNI EKSPERIMENT: MERJENJE HITROSTI VODNEGA TOKA S POMOČJO LADJIC IZ NARAVNIH MATERIALOV V NARAVNEM OKOLJU

Ana Turk, OŠ Notranjski odred Cerknica

POVZETEK

V okviru poučevanja na prostem smo izvedli fizikalni eksperiment, s katerim smo želeli izmeriti hitrost vodnega toka v naravnem okolju. Za ta namen smo izdelali ladjice iz naravnih materialov, kot so listi, vejice, trava, lubje in ostali odpadni naravni materiali. Ladjice smo spustili po potoku in s pomočjo stoparice izmerili čas, ki ga je posamezna ladjica potrebovala za preplutje določene razdalje. S pomočjo izmerjenega časa in razdalje smo izračunali hitrost vodnega toka. Izvedli smo več meritev na dveh različnih lokacijah potoka ter izračunali povprečno hitrost vodnega toka. Ugotovili smo, da se hitrost vodnega toka spreminja glede na njegovo globino in širino, kot tudi glede na ovire v potoku, kot so kamni in veje. Tudi oblika in material ladjice je vplival na hitrost in tako so učenci lahko primerjali fizikalne lastnosti le teh.

Fizikalni eksperiment je pokazal, da je mogoče s pomočjo preprostih, dostopnih in zastojnih naravnih materialov izvesti merjenje hitrosti vodnega toka v naravnem okolju. Rezultati bodo lahko uporabljeni pri nadaljnjem poučevanju o naravi in njenih procesih, pa tudi pri razvijanju zavedanja o pomenu varovanja narave in njenih virov. Izvedba fizikalnega eksperimenta na prostem je pokazala, da lahko poučevanje na prostem omogoča izvajanje različnih meritev in eksperimentov, ki so lahko zanimivi in poučni za učence ter prispevajo k razumevanju naravnih procesov.

Ključne besede: fizikalni eksperiment na prostem, IKT kot merilni pripomoček, ladjica iz naravnih materialov, merjenje vodnega toka, Selfi

1 UVOD

Sodobni didaktični pristopi naj bi upoštevali celostnost in medsebojno prepletenost razvoja, razvojne značilnosti posameznih obdobij ter lastnosti procesa, ki mu pravimo učenje, le to je uspešno, če pri poučevanju upoštevamo, da (Kolar, 1999):

- je učenje proces,
- sta učenčeva notranja motivacija in radovednost osnova za učenje,
- so vsebinske celote povezane z življenjskimi situacijami učencev in s tem omogočajo pridobivanje izkušenj in znanj,
- imajo aktivne metode (učenje z odkrivanjem, eksperimentalno delo, problematiziranje) ter socialno učenje prednost pred pridobivanjem veščin in znanj v ožjem pomenu besede,
- je prostor za učenje (učilnice, igrišče, gozd, posebne ustanove...) ter čas fleksibilen in ravno tako oblikovanje skupin.

Med poukom fizike v 8. razredu smo izvedli eksperiment na prostem. V bližini šole teče potok, ki je tokrat služil za našo učilnico na prostem. Pred šolo so učenci s pomočjo telefona naredili selfi in se

z njihovo pomočjo razdelili v skupine od 3 do 5 učencev, odvisno od skupnih lastnosti fotografij. Ob potoku smo se pogovarjali o tem, kako s pomočjo pripomočkov iz narave, štoparice na telefonu in merilnega traku določimo hitrost vodnega toka. Za merilni pripomoček, ki plava na vodi, so morali v skupini izdelati ladjico iz naravnih materialov. Najprej so vse skupine meritve opravile na isti lokaciji za isto dolžino, ki jo ladjica prepluje. Nato pa so meritve ponovili še na drugi lokaciji, kjer so ocenili, da je vodni tok drugačen.

Pridobljene podatke smo pri naslednji uri fizike obdelali v računalniški učilnici s pomočjo aplikacije Excel. Naučili so se izdelave tabel in grafov s pomočjo katerih so ugotovili, kje je voda v potoku tekla najhitreje in kje najpočasneje. Spoznali so, da na hitrost vpliva veliko dejavnikov, kot so višinska razlika potoka, globina, notranji rob ali zunanji rob meandra, ovire in celo oblika in material ladjice.

2 FIZIKALNI EKSPERIMENT

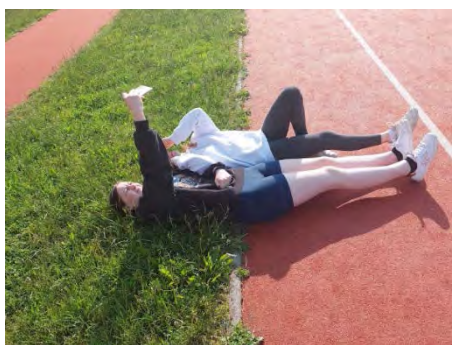
Učencem pokažemo, da je naravoslovje uporabno, ko v pouk vpletemo veliko količino vsakdanjega življenja. To pri fiziki dosežemo tudi s premišljeno izbranimi eksperimenti. S tem povečamo motivacijo učencev in izboljšamo njihovo znanje.

Fizikalni eksperiment v naravi je raziskovalna oblika pouka. Ta v ospredje postavlja učenca, medtem ko je pri tradicionalnem pouku v ospredju učitelj. Tudi pomen eksperimentiranja je drugačen kot pri tradicionalnem pouku, saj tam eksperiment služi kot demonstracija pojava ali uvodna motivacija, lahko pa kot potrditev fizikalnih zakonov, če je predstavljen po obravnavi snovi (Planinšič, 2010).

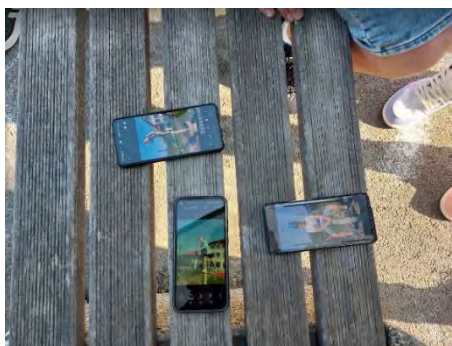
Pri tokratnem eksperimentalnem delu pa se nismo srečali s pomanjkanjem pripomočkov, saj so jih učenci izdelali iz naravnih materialov nabranih v gozdu, za učilnico pa je služil bližnji potok Grahovščica. Uporabili smo le še merilni trak za merjenje poti ter štoparico na mobilnem telefonu za merjenje časa.

2.1 RAZVRŠČANJE V SKUPINE – SELFİ

Pred pričetkom izvedbe eksperimenta so se učenci razvrstili v skupine od 3 do 5 učencev. S pomočjo svojih mobilnih telefonov je vsak učenec naredil selfi z nekim dodanim predmetom oziroma elementom, ki ga je našel na šolskem igrišču. Z opazovanjem fotografij so poiskali skupne elemente, ki so jih združile v skupine. Tiski učenec, ki je naredil najbolj domiselno fotografijo, je bil dodeljen v vodjo skupine. Ker so bili učenci razvrščeni v skupine na inovativen in sodoben način, se je zmanjšala možnost ugovaranja posameznikov.

Slika 37: Selfi.

Slika 38: . Razvrščanje v skupine.

Odvisno od namena, načina dela in učinka, ki ga učitelj pričakuje, izbere različne kriterije za oblikovanje skupin. Lahko jih oblikuje kot slučajni izbor ali po željah učencev, lahko pa za oblikovanje uporabi sociometrijski test, sestavljanke, socialne igre ... (Kolar, 1999) kot v našem primeru Selfi.

2.2 LADJICA IZ NARAVNIH MATERIALOV

Učenci so pri izdelavi ladjic sodelovali v skupinah. S tem smo omogočili razvijanje sodelovalnih veščin, komunikacijskih sposobnosti in timsko delo.

Sodelovalno učenje je torej učenje v majhnih skupinah, ki je strukturirano tako, da med člani skupine obstaja pozitivna soodvisnost, ko skušajo s pomočjo neposredne interakcije v procesu učenja doseči neki skupni učni cilj, pri tem pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine. Interakcija med učenci omogoča boljši uspeh na kognitivnem in socialno-emocionalnem nivoju (Pekljaj, 1996).

Slika 3: Izdelava ladjice.

Slika 4: Dokončana ladjica.

Za izdelavo ladjic so uporabili naravne materiale, kot so listi, vejice, lubje, trava in podobno. S tem smo omogočili, da so učenci spoznali različne naravne materiale in njihove značilnosti ter razvijali svojo ustvarjalnost in spretnosti pri izdelavi ladjic.

Naravni materiali so dostopni in brezplačni ter ne onesnažujejo narave kot umetni materiali. Z rokovanjem, raziskovanjem, ustvarjanjem, preučevanjem teh materialov učenci pridobijo nove pozitivne izkušnje in razvijajo svojo domišljijo ter krepijo pristen stik z naravo. Lahko so predmet raziskovanja ali pripomoček za izvedbo nalog pri raziskovalnem učenju. Učenci lahko preučujejo njihove lastnosti in zgradbo ter fizikalne zakonitosti, jih med sabo primerjajo in opazujejo in s tem spoznavajo zakonitosti in procese v naravi. Pri terenskem delu pa je potrebno upoštevati pravila bontona skozi celotno izvedbo dejavnosti. Ne smemo uničevati ali spreminjati naravnega okolja, uničevati rastje ali druge organizme ampak uporabiti le odpadne naravne materiale, ki jih po končani izvedbi lahko pustimo v naravi in pri tem ne povzročimo škode. Ne hodimo po brezpotjih, uporabljamo pešpoti, poti, ceste. Živali ne motimo s hrupom in jih ne plašimo. Za seboj pa ne puščamo smeti in znakov naše prisotnosti. Z upoštevanjem pravil učencem privzgajamo skrb in odgovoren odnos do naravnega okolja (Gril idr., 2022).

Slika 5: Ladjice iz naravnih materialov.

2.3 IZVEDBA FIZIKALNEGA EKSPERIMENTA

Pri naslednji šolski uri fizike smo na dveh lokacijah izvedli poskuse s spuščanjem ladjic in merjenjem časa, ki ga ladjica potrebuje od starta do cilja. Vodja skupine je določil zapisnikarja in člane, ki so meritve opravili. Za merjenje hitrosti vodnega toka so uporabili štoparico na mobilnem telefonu in merilni trak. Z uporabo merilne opreme smo zagotovili natančne in zanesljive podatke, ki so omogočili analizo in razumevanje procesov v naravi.

Slika 6: Merjenje dolžine poti.

Slika 7: Merjenje časa.

Za lažjo izvedbo fizikalnega eksperimenta, so učenci po skupinah dobili učni list, slika spodaj. Po navodilih so morali pri zgornjem in spodnjem toku potoka meritve ponoviti 5-krat. V tabelo so vpisali izmerjene čase ter izračunali povprečni čas gibanja ladjice. Pri tem niso upoštevali najdaljšega in najkrajšega časa. Z izračunanim povprečnim časom in izmerjeno potjo, so izračunali še hitrost ladjice oziroma hitrost vodnega toka. Meritve in izračune so nato skupine primerjale med sabo in zapisale ugotovitve njihovih rezultatov. Pri tem so združili znanje fizike in naravoslovja, ter kritično razmišljali o vplivih dejavnikov na hitrost vodnega toka. Grafe na učnem listu so skupine narisale pri naslednji uri fizike.

MERJENJE HITROSTI VODNEGA TOKA

SKUPINA: _____
ČLANI SKUPINE: _____

ZA IZVEDBO MERITEV POTREBUJETE:

- potok oz. tekočo vodo
- ladjico iz naravnih materialov
- meter oz. merilni trak
- stoparico (telefon)

NAMEN

S pomočjo plavajočih ladjic boste izračunali hitrost vodnega toka in s primerjavo rezultatov drugih skupin ugotovili ali od česa je hitrost vodnega toka odvisna.

MERITVE V ZGORNJEM TOKU – PRI ŠOLI

1. izmerite dolžino poti, ki jo bo ladjica lahko preplula (npr. 15 m, 10 m oz. kolikor vam dopušča prostor)

$s = \text{_____ m}$

2. ladjico spustite po potoku in izmerite čas njenega plutja. Meritev še 4 x ponovite. Zaokrožite na cela števila.

t[s]	1.	2.	3.	4.	5.

3. v tabeli preberite najkrajši in najdaljši čas. Iz ostalih treh meritev izračunajte povprečni čas plutja ladjice.

$$\bar{t} = \frac{t1 + t2 + t3}{3}$$

$\bar{t} = \text{_____ s}$

$t = \text{_____ s}$

PROSTOR ZA SKICO:

4. izračunajte hitrost ladjice in hitrost vodnega toka.

$$v = \frac{s}{\bar{t}}$$

$v = \text{_____ m/s}$

$v = \text{_____ km/h}$

MERITVE V SPODNJEM TOKU – OB MOSTU PRI GLAVI CESTI:

1. izmerite dolžino poti, ki jo bo ladjica lahko preplula (npr. 15 m, 10 m oz. kolikor vam dopušča prostor)

$s = \text{_____ m}$

2. ladjico spustite po potoku in izmerite čas njenega plutja. Meritev še 4 x ponovite. Zaokrožite na cela števila.

t[s]	1.	2.	3.	4.	5.

3. v tabeli preberite najkrajši in najdaljši čas. Iz ostalih treh meritev izračunajte povprečni čas plutja ladjice.

$$\bar{t} = \frac{t1 + t2 + t3}{3}$$

$\bar{t} = \text{_____ s}$

$t = \text{_____ s}$

4. izračunajte hitrost ladjice in hitrost vodnega toka.

$$v = \frac{s}{\bar{t}}$$

$v = \text{_____ m/s}$

$v = \text{_____ km/h}$

GRAF HITROSTI V ODVISNOSTI OD ČASA:
V isti graf narišite kako se je hitrost ladjice spreminjala s časom v zgornjem in spodnjem toku. Z rdečo označi hitrost ladjice v zgornjem toku, z modro pa hitrost v spodnjem toku.

GRAF POTI V ODVISNOSTI OD ČASA:
V isti graf narišite kako se je pot ladjice spreminjala s časom v zgornjem in spodnjem toku. Z rdečo označi opravljeno pot v zgornjem toku, z modro pa v spodnjem toku.

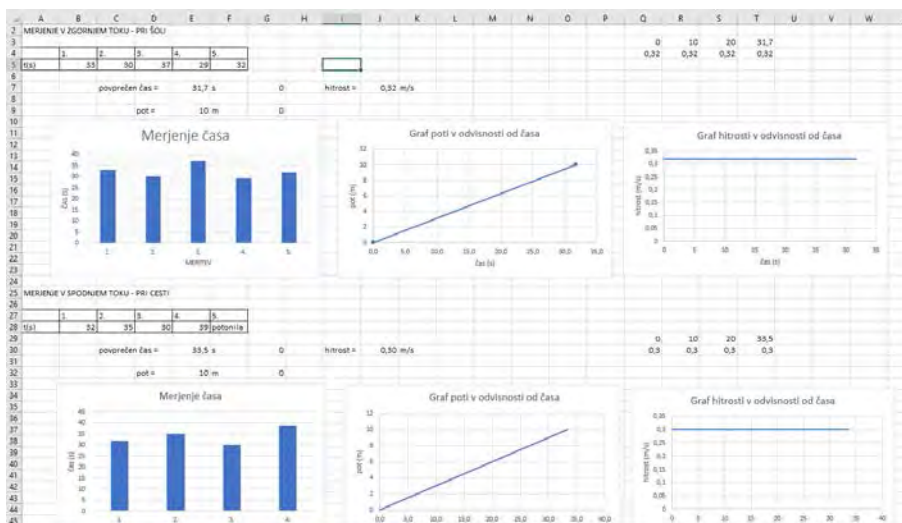
Slika 8: Učni list.

Izvajanje poskusov in drugih raziskav v naravi učence motivira, jih navdušuje in pri tem poučuje. Prihajajo do novih spoznanj, širijo višje ravni učenja in kognitivne sposobnosti. Učenje, pri katerem je učenec skozi dejavnost aktivno udeležen, je kakovostnejše, predstave o obravnavani tematiki boljše, znanje pa trajnejše ter bolj kompleksno in lažje prenosljivo na podobne ali nove situacije, probleme (Gril idr., 2022).

2.4 IZDELAVA PREGLEDNIC IN GRAFOV

Ker so se učenci prvič srečali z obdelavo podatkov z Excelom, smo temu namenili celo uro pouka fizike. Naučili so se izdelave tabel, grafov in uporabiti preproste enačbe. Ravno tako kot na terenu, je pouk v računalniški učilnici potekal po skupinah. Na spodnjem zajemu zaslona Excelovega dokumenta so tabele in grafi skupine, ki je imela pri meritvah najmanj težav. Skupine so na koncu s projekcijo tabel in grafov predstavile njihove rezultate.

Za nemoten potek učnega procesa pri predstavljanju znanja na sodelovalen način so nujno potrebna natančna in jasna učiteljeva navodila. Težave se morda lahko pojavijo pri poročanju, če učenci tega ne počno pogosto. Vendar je ravno učenje namenjeno temu, da primanjkljaje izboljšamo in se z večjim veseljem in samozavestjo lotevamo novih izzivov. (Kolar, 1999)

Slika 9: Uporaba Excela.

Za konec smo naredili evalvacijo fizikalnega eksperimenta, kjer so učenci predstavili svoje ugotovitve zakaj in kje je prišlo do razlik v meritvah med skupinami.

Analiza je namenjena izboljšanju učinkovitosti za uspešnejše učenje. Ob pregledu dogajanj v skupini pridemo do ugotovitev, kaj ohraniti in kaj spremeniti oziroma dopolniti. (Kolar, 1999)

3 ZAKLJUČEK

Po izvedbi eksperimenta sem učence spodbudila k razmisleku o svojih doživetjih in izkušnjah. S tem je bila omogočena refleksija o tem, kaj so se naučili in kako lahko to znanje uporabijo v prihodnosti.

Ugotovitve našega eksperimenta so lahko prenosljive na podobne okoljske razmere po svetu. Čeprav so bile naše meritve izvedene v specifičnem naravnem okolju, lahko podobne meritve izvedemo tudi v drugih naravnih okoljih, kot so reke, jezera ali morja. Naš eksperiment lahko služi kot primer, kako lahko s preprostimi in naravnimi materiali izvedemo merjenje fizikalnih lastnosti narave in kako lahko te meritve prispevajo k razumevanju naravnih procesov. Poleg tega lahko naše ugotovitve prispevajo tudi k razvijanju zavedanja o pomenu varovanja narave in njenih virov. Čeprav so bili naši rezultati specifični za eno določeno območje, podobne meritve na drugih območjih lahko pokažejo razlike v hitrosti vodnega toka, kar lahko nakazuje na druge okoljske dejavnike, ki vplivajo na vodni tok. To pa lahko spodbudi nadaljnje raziskave o tem, kako lahko naravni viri vplivajo na okolje in kako lahko izvajamo trajnostno rabo naravnih virov.

Učenci so ugotovili, da je prišlo do največjih razlik v meritvah pri skupinah pri katerih so se ladjice med samim poskusom potapljale. Kritično so ocenili, da bi se morali pri izdelavi ladjic bolje potruditi, premišljeno izbrati material in paziti na lastnosti ki vplivajo na plovnost ladjice. Pri izvedbi ni pomemben samo končni izgled ampak celota. Tudi pri izbiri okolja, ki je služil kot učilnica na prostem, bi bili naslednjič bolj previdni. Tokrat so na meritve zelo vplivale skale in veje, ki so zaradi nizkega vodostaja ovirale hitrost in smer gibanja ladjice.

Skupno gledano, smo pri našem eksperimentu uporabili sodobne metode, pristope, strategije, oblike in pripomočke, ki so omogočili učinkovito in poučno izvedbo eksperimenta ter razumevanje fizikalnih zakonitosti in naravnih procesov.

4 VIRI IN LITERATURA

Gril, J., Hudrap, J., Jesenšek Mori, M., Juntez, K., Konda, K., Košir, T., ... Zupanc, M. (2022). *Danes raziskujemo zunaj, priročnik za dejavnosti v naravi*. Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Kolar, M. (1999). *Travnik kot učilnica, učilnica kot travnik: priročnik za obravnavo tematskega sklopa Travnik*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Peklaj, C. (1996). *Vpliv sodelovalnega učenja na spoznavne, socialno-čustvene in motivacijske procese pri učencih: doktorsko delo*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Planinšič, G. (2010). *Didaktika fizike – aktivno učenje ob poskusih. I. Mehanika in termodinamika*. Ljubljana: DMFA – založništvo.

Fotografije in učni list so last avtorice tega članka.

NAŠ KRAJ KOT ASOCIACIJA – IZ SEDANJOSTI V STARI VEK

Petra Vidmar, OŠ Mirna

POVZETEK

Z učenci smo se odpravili na učni sprehod po Mirni. Ob zgodovinskih znamenitostih smo se ustavljali in reševali naloge, razmišljali, se pogovarjali in iskali asociacije iz starega veka, s pomočjo katerih smo utrjevali že osvojeno znanje o starem veku.

Delo je vsebovalo različne modele, oblike in metode. Eden od teh je model roke, ki za trajnostno razmišljanje poudarja razumevanje, prenosljivost, izkušnjo, opolnomočenje in vrednote. Učenci so se na prostem učili o zgodovinskih dejstvih in znamenitosti postavljali v čas v preteklosti. To jim je pomagalo razumeti življenje v preteklosti v našem kraju. Iz konkretne znamenitosti so znali poiskati podobne znamenitosti iz starega veka, ki smo jih spoznali pri pouku. Lažje so razumeli procese v okolici in svoje znanje prenesli v prakso. Znanje in način razmišljanja, ki so ga na sprehodu pridobili, so utrdili, in menim, da je dolgotrajno. Razmišljali so tudi o svojih vrednotah. Za učence je bila to pozitivna izkušnja, saj so ob koncu izrazili močno željo, da bi še kdaj izvedli podoben pouk. Naš sprehod je vključeval tudi model skrivnostnosti in raziskovalni pristop. Učenci so se srečali z različnimi tipi nalog in posledično z različnimi načini razmišljanja ter z nalogami z različnih predmetnih področij.

Učenci so razumeli, da niso znamenitosti same sebi namen, ampak da vsaka od njih govori resnično zgodbo naših prednikov. Takšno razmišljanje pa gotovo prispeva k spoštovanju ljudi, ki so živeli pred nami, in zrelemu odnosu do kulturne dediščine.

Ključne besede: asociacija, kulturne znamenitosti, model roke, model skrivnostnosti, stari vek, zgodovina

1 UVOD

Pri pouku, ko se pogovarjam z učenci, pogosto opazim, da o znamenitostih našega kraja vedo zelo malo. Tako sem si zamislila, da bi jih peljala na učni sprehod po Mirni. Spoznavali bi kulturno dediščino kraja. Vendar ne bi samo spoznavali znamenitosti kot take, ampak se tudi učili razumevati čas, v katerem so bile zgrajene in uporabljane. Poleg tega bi iz ne tako oddaljene preteklosti spoznavali in razumevali še starejšo preteklost, npr. obdobje starega veka. Na podlagi znamenitosti, ki smo jih ob poti srečevali, smo s pomočjo asociacij in razmisleka utrjevali znanje o starem veku, ki smo ga že pridobili v šoli.

Menim, da takšen sprehod lahko veliko doprinese k razumevanju življenja v našem kraju nekoč, kar sem nameravala doseči. Učenci so razumeli, da niso znamenitosti same sebi namen, ampak da vsaka od njih govori resnično zgodbo naših prednikov. Takšno razmišljanje gotovo prispeva k spoštovanju ljudi, ki so živeli pred nami, in zrelemu odnosu do kulturne dediščine

2 ZGODOVINA NA PROSTEM

2.1 UČNI SPREHOD PO MIRNI IN ISKANJE ASOCIACIJ IZ ŽIVLJENJA V STAREM VEKU

2.1.1 Opis učenja na prostem

Z učenci smo se odpravili na učni, zgodovinsko obarvan, sprehod po Mirni. Ob vsaki znamenitosti smo se ustavili ter jo umestili v ustrezen čas in dogajanje v zgodovini. S pomočjo asociacij smo odpotovali še dlje v zgodovino in tako ponovili znanje o starem veku, ki so ga učenci pridobili pri pouku zgodovine v letošnjem šolskem letu.

Na pot sem se odpravila s 14 učenci 7.a razreda, razdeljenimi na 5 skupin. Za uvod smo ponovili zgodovinski časovni trak, saj nas je sprehod popeljal v različna zgodovinska obdobja. Na sprehodu, ki je trajal 2 uri, smo imeli 7 postaj in zaključno postajo. Vsaka postaja je bila ob neki zgodovinski znamenitosti: cerkev, kamniti most, spomenik, kulturni dom, grad, vodnjak, šola. Najprej so učenci po skupinah rešili posebno nalogo, ki jih je pričakala pri vsaki postaji. Za pravilno rešeno so dobili črko. Temu je sledila skupna debata o posamezni znamenitosti, umestili smo jo v čas, se pogovorili o tem, čemu je služila itd. Ker pa smo v 7. razredu pri pouku obdelali že stari vek v celoti, sem jih vedno povprašala, s čim v starem veku bi znamenitost povezali oziroma naj poiščejo kakšno asociacijo iz starega veka. Ko smo dobili asociacije, sem jim zastavljala vprašanja, oni pa so odgovarjali na vprašanja. Tako smo utrjevali in ponavljali učno snov, ki smo jo pri pouku že obravnavali.

Znamenitosti našega kraja so nam služile za spoznavanje preteklosti našega kraja, hkrati pa tudi kot asociacije za utrjevanje že osvojenega znanja o starem veku. Na koncu sprehoda so na zemljevidu Mirne označili pot, ki smo jo prehodili, in za znamenitosti določili, kje ležijo (glede na smeri neba). Po opravljenih vseh nalogah so iz črk sestavili besedo, ki je geslo našega sprehoda. Dobljenemu pravilnemu geslu je sledila nagrada.

2.1.2 Opis posameznih postaj

Naj navedem dva konkretna primera dela na postajah. Iz opisov je razvidno, da smo utrjevali in spoznavali vsebine iz različnih predmetov, predvsem iz zgodovine ter državljanske in domovinske kulture in etike. Razvidne so oblike in metode dela. Poleg tega pa tudi ustvarjalnost in domiselnost učencev ter prenos znanja v prakso oziroma razmišljanje, ki izkušnje iz prakse pretvori v teorijo. Z učenci smo na podlagi konkretnih znamenitosti iskali asociacije o življenju v starem veku.

Slika 1: Mirnski most. Foto: Petra Vidmar

Slika 2: Spomenik padlim borcem. Foto: Petra Vidmar

Pri kamnitem mirnskem mostu sem jim postavila nekaj vprašanj: Kateri vladar oziroma vladarica je dal postaviti mirnski most? Kdaj? Za Marijo Terezijo so vedeli, ustreznega (18. stoletja) pa niso znali določiti, zato sem jim odgovor povedala jaz. Vprašala sem jih, s čim so se ljudje takrat prevažali po cestah in mostovih. Mirnski most smo navezali na pogovor o gradbenih dosežkih starih civilizacij. Glavna naloga na tej postaji je bil rebus, ki so ga morali razvozlati. Je pa na postaji stekel sproščen pogovor, učenci so tudi sami postavljali vprašanja in razmišljali o cestah in mostovih nekoč.

Pri spomeniku padlim borcem v 2. svetovni vojni smo se najprej pogovarjali o spomeniku samem in dogodkih, povezanih z njim. Zastavljala sem jim vprašanja: Kaj predstavlja spomenik? Simbol katerega časa je? Kdaj je bil zgrajen? Povedala sem jim, da na Mirni stoji še en spomenik padlim v 2. svetovni vojni in jih povprašala, če vedo, kateri je oziroma kje stoji. Pogovorili smo se o državnem prazniku, ki obeležuje dogodke iz druge svetovne vojne. Našteli so še druge državne praznike in povedali, kdaj jih praznujemo in kaj z njimi obeležujemo. Glavna naloga na tej postaji pa je bila: »Prepiši misel z grobnice in jo napiši s svojimi besedami.« Učenci so s svojimi besedami izrazili, kako misel razumejo. Vsaka skupina je predstavila svojo razlago, o vsaki smo se pogovorili. Temu je sledilo »potovanje« v stari vek. Praznike, ki jih danes praznujemo, smo povezovali z zabavo in praznovanji v stari Grčiji in Rimu. Učenci so naštevati in opisovali dogodke in zgradbe, povezane z zabavo v tistem času. Pokazali so kar nekaj svojega znanja in kritičnega razmišljanja.

Slika 3: Letnica izgradnje šole Foto: Petra Vidmar

Slika 4: Vodnjak. Foto: Petra Vidmar

2.2 UPORABE SODOBNIH METOD, PRISTOPOV, STRATEGIJ, OBLIK, MEDPREDMETNOSTI

Naš učni sprehod je vseboval model roke, po katerem je pomembnih pet ključnih poudarkov: razumevanje, prenosljivost, izkušnja, opolnomočenje in vrednote. Pravo razumevanje prihaja iz kombinacije znanstvenega pristopa s čustvi, vrednotami in človečnostjo. Bistvo prenosljivosti je, da se razumevanje znanstvenih konceptov prenese na izkušnje učencev, na njihova dejanja in vrednote. To jim omogoči, da vzpostavijo povezave med seboj, družbo in naravnim okoljem. S stikom z okoljem na prostem lahko učenci doživijo resnično življenje s svojo glavo, srcem in rokami, ter prepoznajo, da so del večjega sistema. Opolnomočenje učencev jim omogoča, da sodelujejo in prevzamejo odgovornost za svoje učenje. Vrednote predstavljajo naša vodilna načela, so del naše motivacije, vplivajo na naša stališča in na to, kako delujemo. Za trajnost je bistvenega pomena skrb za dobro počutje drugih in našega planeta. (The Hand Model Guidelines, str. 4)

Vse to je naš učni sprehod vključeval. Učenci so se na prostem, in ne le v učilnici, učili o zgodovinskih dejstvih in znamenitosti postavljali v čas v preteklosti. To jim je pomagalo razumeti življenje v preteklosti v našem kraju. Iz konkretne znamenitosti so znali poiskati podobne znamenitosti iz starega veka, ki smo jih spoznali pri pouku. Lažje so razumeli procese v okolici in svoje znanje

prenesli v prakso. Znanje in način razmišljanja, ki so ga na sprehodu pridobili, so utrdili, in menim, da je dolgotrajno. Ker smo se dotaknili zelo različnih tem, so razmišljali tudi o svojih vrednotah. Za učence je bila to pozitivna izkušnja, saj so ob koncu izrazili močno željo, da bi še kdaj pouk izvedli zunaj.

Poleg modela roke je naš sprehod vključeval tudi model skrivnostnosti in raziskovalni pristop. Vsak izmed učencev nosi v sebi radovednost in dar raziskovanja, ki sta temelja pedagoškega pristopa skrivnostnost. V učencu zaradi pridiha skrivnostnosti nastane močna notranja motivacija in stopnjevanje radovednosti, kar je ključ kakovostnega procesa učenja. Dejavnosti po tem modelu so skrbno izbrane in oblikovane tako, da so osredotočene na vzbujanje prijetnih občutkov. Začnejo se na učencu ustrezni miselni ravni, zaključijo pa z njegovim novim razumevanjem. (Kavčič, 2019, str. 6)

Že dejstvo, da bo pouk potekal drugače, je bilo učencem zelo vznemirljivo. Zanimalo jih je, kje bomo hodili, kje bomo imeli postanke, kaj bomo na postajah počeli, kakšno geslo bodo sestavili iz črk, ki so jih na postajah pridobivali itd. Bili pa so tudi raziskovalci, saj so morali na določenih postajah poiskati in raziskati določene zapise, letnice ipd.

Pri takem načinu dela je pomembno, da učitelj učence z zanimivimi oblikami in metodami ustrezno motivira za sodelovanje. Učitelj učence spodbuja k razmišljanju, dajanju pobud, vprašanj in pomislekov. Učitelj delo usmerja, vendar morajo biti aktivni vsi učenci. (Novak, idr., 2009, str. 19) Učence je potrebno usmerjati k čimbolj kritičnemu mišljenju. Med najpomembnejšimi veščinami kritičnega mišljenja so veščine postavljanja vprašanj, reševanja miselnih problemov, dela z viri, jasnega izražanja, analize in presojanja argumentov. (Kompore, Rupnik Ves, 2016, str. 18-19)

Poslužili smo se dela v skupinah in frontalne diskusije z vsemi udeleženci. Učenci so se srečali z različnimi tipi nalog in posledično z različnimi načini razmišljanja. Reševali so rebuse, iskali letnice na zgradbah, iskali so asociacije, že napisana gesla na znamenitostih so ubesedili s svojimi besedami, na zemljevidu označili prehojeno pot, iz sedanosti so se znali vživeti v preteklost. Veliko smo se pogovarjali, postavljali vprašanja in nanje odgovarjali.

Na sprehodu smo se pogovarjali in reševali naloge z različnih predmetnih področij. Medpredmetne povezave so didaktični pristop, ki ima lahko številne pozitivne učinke: večja kakovost učenja, preseganje »opredelčkanega« znanja, interes in motivacija za učenje, uporabnost znanja, trajnost znanja, povezanost znanja in kompleksnost mišljenja. (Štemberger, 2007, str. 97 in 107) Reševali smo naloge in se pogovarjali o temah iz področja zgodovine, državljske in domovinske kulture in etike, geografije in slovenščine.

Slika 5: Zemljevid prehojene poti. Foto: Petra Vidmar

Slika 6: Sestavljeno geslo našega sprehoda. Foto: Petra Vidmar

2.3 INOVATIVNOST TEMATIKE IN DEJAVNOSTI TER PRENOSLJIVOST

Ugotovila sem, da so učenci zelo vedoželjni, da jih preteklost zelo zanima. Radi so bili aktivni in radi so med sabo sodelovali. Menim, da je ta sprehod veliko doprinesel k razumevanju življenja v našem kraju nekoč. Učenci so razumeli, da niso znamenitosti same sebi namen, ampak da vsaka od njih govori resnično zgodbo naših prednikov. Takšno razmišljanje pa gotovo prispeva k spoštovanju ljudi, ki so živeli pred nami, in zrelemu odnosu do kulturne dediščine našega kraja. Učenci so se dobro vživeli v življenje v preteklosti, ne samo tiste preteklosti, iz katere izhajajo znamenitosti, ampak celo več tisočletij nazaj, saj smo s pomočjo asociacij, ki so nam jih sprožile konkretne znamenitosti, z mislimi odpotovali v stari vek, ko so nekatera ljudstva že znala graditi občudovanja vredne gradbene dosežke. V marsikomu od učencev je ta pohod vzbudil željo po spoznavanju preteklosti in dobrem opazovanju sveta okrog sebe. Tudi meje med učnimi predmeti smo zameglili. Učenci so na konkretnih primerih spoznali, kako pomembno je medpredmetno povezovanje, saj v življenju v posamezni situaciji vedno znova potrebujemo znanja iz različnih področij

3 ZAKLJUČEK

Pouk v naravi ni izvedljiv na vsako tematiko pri zgodovini ali kakšnem drugem predmetu, ki je del učnega načrta. Določene teme pa je mogoče obravnavati tako in menim, da je takšen pouk smiseln in učinkovit. Na ta način je zagotovljen neposreden stik z resničnim svetom, saj učno okolje ni klasična učilnica, ampak učilnica v naravi. Dejavnosti v naravi pa učenca navdušujejo in posledično

motivirajo za delo in učenje. Če je učenec sproti nagrajen za svoje ugotovitve in dosežke, ga to še dodatno spodbudi.

V našem primeru so učenci spoznavali kulturne znamenitosti in se poglobili v njihov nastanek, s tem pa tudi v življenje v preteklosti. Iskali so asociacije, ki so spodbudile razmišljanje ne le v bližnjo, ampak tudi v daljno preteklost. Ugotovili so, da je potrebno preteklost spoštovati, s tem pa tudi kulturno dediščino, ki so nam jo zapustili naši predniki. Ta način učenja je pri učencih spodbujal vedoželjnost, razmišljanje, razglabljanje, voljo do izražanja svojega mnenja, hkrati pa tudi spoštljiv odnos do preteklosti in njene zapuščine.

Pri temah, kjer je to mogoče, nameravam tudi v prihodnje izvajati tak način dela oziroma poučevanja. Menim, da mora biti pouk raznolik in zanimiv, k čemur zagotovo pripomore pouk na prostem po modelu roke, skrivnostnosti in raziskovalni pristop. Raziskovalni pristop je za poučevanje zgodovine še posebej pomemben, saj je preteklost tako široka, da omogoča številne možnosti raziskovanja na različne načine in z različnimi cilji.

4 VIRI IN LITERATURA

Kavčič, I. (2019). Predstavitev didaktičnega pristopa skrivnostnost. *Seminar Didaktika učenja na prostem: Uporaba didaktičnega pristopa skrivnostnost*, april, str. 6.

Kompare, A., Rupnik Vec, T. (2016). *Kako spodbujati razvoj mišljenja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Novak, H., Žužej, V., Glogovec, V. Z. (2009). *Projektno delo kot učni model*. Didakta.

Štemberger, V. (2007). Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav. *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, str. 93 – 111.

The Hand Model Guidelines.

https://www.rwlnetwork.org/media/86467/the_hand_model_guidelines_v.4.pdf

ZAČUTIMO NARAVO

Marta Zaplotnik, OŠ Franceta Prešerna Kranj

POVZETEK

V prispevku predstavljam dejavnosti, ki vključujejo uporabo didaktičnega pristopa po Modelu roke za prebujanje zavedanja narave. Otroci so skozi didaktične igre v naravi razvijali pozornost, odnos povezanosti med sodelujočimi, dovzetnost za bolj občuteno doživljanje narave, spretnosti opazovanja in nesebičnega vedenja. Poglobljali so zavedanje z usmerjanjem pozornosti, bogatili doživljanja in razvijali močnejše povezave z naravo. Cilji so bili tudi navdihovanje čudenja, empatije in ljubezni do narave. Dejavnosti sem izvedla na bližnjem travniku in v sadovnjaku učenkinine babice. Pri načrtovanju učne ure sem sledila naslednjim vprašanjem: Katere nadosebne vrednote so spodbujene pri učencih med učno vsebino? Katere kompetence po Modelu roke učenci pridobijo za oblikovanje trajnostne prihodnosti? Kateri ključni naravoslovni pojmi so vključeni med učno vsebino? Katera področja učenčevega življenja so vključena v učni vsebini? Katere izkušnje učenci doživijo med izvajanjem učne vsebine? Kaj je okvir učne vsebine? Učenci so tako preko igre vzpostavili močnejše zavedanje narave in povezavo s sošolci in z naravo.

Ključne besede: zavedanje narave, Model roke, igre v naravi, opazovanje narave, občuteno doživljanje narave

1 UVOD

Hiter tempo življenja je pogosto vzrok za odtujenost od narave ter drugih ljudi. Da bi zopet vzpostavili povezavo, moramo razvijati pozornost, povezanost, empatijo in ljubezen do narave ter spodbujati nesebično vedenje. Pozornost je ključnega pomena za poglobljeno doživljanje narave in sebe. Pomembno je tudi opazovati podrobnosti okoli nas, kot so barve, oblike, zvoki. Sčasoma se bo naša sposobnost opazovanja in pozornosti okrepila, kar nam bo omogočilo globlje doživetje narave.

V današnjem svetu je pasivnost pogost pojav. Ta nas lahko ovira pri raziskovanju in povezovanju z naravo. Potrebno je, da se podamo na nova področja raziskovanja. To lahko vključuje odkrivanje novih poti ali delo v naravi v družbi ljudi ali sami. Skupno raziskovanje, igra in delo v naravi spodbujajo občutek pripadnosti in sodelovanja, kar nas lahko še bolj poveže s svetom okoli nas. Dokazano je, da so ljudje vseh starosti srečnejši, telesno in duševno bolj zdravi in tudi v šoli dosegajo boljši uspeh, če se redno igrajo in učijo v naravnem okolju. Naravno okolje pozitivno vpliva na naše čute, na naše duševno zdravje ter našo medsebojno povezanost, vključno z živalmi in rastlinami. Današnji življenjski slog je pretežno sedeči. Posledično narašča število primerov bolezni kot so debelost, depresije, sladkorne bolezni. Vemo, da lahko že kratkotrajno gibanje v naravi ublaži učinke motnje pomanjkanja pozornosti in pomaga proti stresu (Cornell 2019).

Cornell v knjigi *Doživljanje narave* trdi, da če želimo razviti spoštljiv odnos do življenja, moramo začeti z ozaveščanjem, ki nas lahko vodi v ljubeče sočutje. Neposreden stik z naravo ni vedno dovolj. Razvil je štiristopenjski sistem tekočega učenja, ki je lahko uporaben tudi pri poučevanju v učilnici: prebudi navdušenje, usmeri pozornost, ponudi neposredno izkušnjo, deli navdih z drugimi. Da bi učenci postopoma prebudili zavedanje narave sem v skladu s Cornellovim načinom učenja in po Modelu roke izbrala štiri igre v naravi. Ni dovolj, da otroke samo peljemo v naravo. S svojo živahnostjo ne bodo opazili narave okoli sebe. Narava jim bo samo poligon za igro. S pravim pristopom bomo v njih vzbudili globok občutek čudenja in prevzetosti nad naravo.

2 ZAČUTIMO NARAVO

2.1 PRVI OBISK VRTA

V bližini naše šole ima učenkina babica velik zelenjavni in zeliščni vrt, sadovnjak ter travnik. Že jeseni nas je povabila, naj jo obiščemo. V drugem razredu imamo pri spoznavanju okolja življenjska okolja v učnem načrtu, zato smo se z veseljem odzvali vabilu. V učilnici smo se o teh življenjskih okoljih izčrpno pogovorili, nato smo odšli na opazovalni sprehod. Pred odhodom sem jih opozorila na primerno vedenje in poslušanje. Babica nas je pričakala kar pred šolo. Skupaj smo odšli na njen vrt, ki je bil poln zelenjave, jagod, jabolk in grozdja. Pokazala je več kompostov v različnih stopnjah kompostiranja in razložila, kako se kompostira. Povedala nam je, na kakšne načine bo zelenjavo in sadje shranila in kateri škodljivci ji na vrtu delajo preglavice. Otroci so z zanimanjem poslušali, vmes pa pripovedovali tudi o svojih izkušnjah. Po ogledu so se otroci na travniku še igrali. Nazadnje nas je pogostila z domačimi jabolki in grozdem. Dogovorili smo se, da bomo njen vrt proti koncu šolskega leta zopet obiskali.

Otroci so bili navdušeni. Še nekaj prihodnjih dni so se pogovarjali o vtisih. Kljub navdušenju otrok nad videnim in doživetim, se mi je zdelo, da niso vzpostavili povezanosti z naravo. Vsako stvar so si na hitro ogledali in že hiteli naprej. Narava jim je bila le prostor za razvedrilo. Želela sem, da bi otroci naravo doživljali bolj občuteno in poglobljeno, da bi se zavedali povezanosti in soodvisnosti živali, rastlin in človeka ter privzgojili skrb za naravo.

2.2 DRUGI OBISK VRTA

Za obisk v juniju smo se temeljiteje pripravili. V juniju pri spoznavanju okolja obravnavamo poleg vrta tudi travniške rastline in živali na travniku. S seboj smo vzeli lupe in delovne zvezek za okolje. Učenci naj bi usvojili naslednje cilje:

1. Časovno raziskujejo, opredeljujejo in pojasnjujejo dogodke in spremembe na vrtu v letnem času poletje
2. Prepoznajo in poimenujejo nekatere rastline.
3. Znajo poiskati razlike in podobnosti med rastlinami.

Da bi otroci poglobili zavedanje narave, sem po Modelu roke (Kavčič, 2018) želela doseči sledeče cilje:

1. Razvijanje pozornosti in premagovanje pasivnosti.
2. Razvijanje odnosa povezanosti med sodelujočimi.
3. Poglobljanje zavedanja z usmerjanjem pozornosti.
4. Razvijanje dovzetnosti za bolj občuteno doživljanje narave.
5. Razvijanje spretnosti opazovanja.
6. Navdihovanje čudenja, empatije in ljubezni do narave.
7. Bogatenje doživljanja in razvijanje močnejše povezave z naravo.
8. Razvijanje nesebičnega vedenja.

Uro sem načrtovala s pomočjo grafične ponazoritve pedagoškega pristopa Modela roke (Kavčič, 2018).

Katere nadosebne vrednote (palec) so spodbujene pri učencih med učno vsebino?

- Prebuditi občutek povezanosti in sozvočja z naravo ter dovzetnost za bolj občuteno doživljanje narave z opazovalnimi nalogami in zaznavnimi igrami.

Katere kompetence (kazalec) po Modelu roke učenci pridobijo za oblikovanje trajnostne prihodnosti?

- Omogočiti učencem, da se zavedajo medsebojne povezanosti – jaz, ti in svet okoli nas.
- Opolnomočiti učence, da so sposobni pozitivnega delovanja ter s tem povzročanja sprememb.

Katere izkušnje (sredinec) učenci doživijo med izvajanjem učne vsebine?

- Vzbujanje in povečevanje radovednosti.
- Vključevanje učencev z glavo, srcem in roko.
- Povečevanje občutljivosti in spodbujanje učenčeve povezanosti z lokacijo.

Katera področja učenčevega življenja (prstanec) so vključena v učni vsebini?

- Prenosljivost.
- Povezanost z naravnim okoljem.

Kateri ključni naravoslovni pojmi (mezinec) so vključeni med učno vsebino?

- Razumevanje spreminjanja narave glede na letne čase, vreme, pretok energije.

Kaj je okvir (dlan) učne vsebine?

- Večje zavedanje žive narave.
- Sprememba mišljenja.

Izobraževalne strategije (učne modele, metode, itd.), ki so bile uporabljene med izvajanjem učne vsebine:

- opazovanje, poslušanje, igra, občutenje.

2.2.1 Didaktične igre

Učenkina babica nas je zopet pričakala pred šolo in nas vodila do njenega vrta. Najprej smo si ogledali njene gredice jagod, zelenjave, zelišč in grmičke ribeza. Otroci so veselo zobali slastne maline.

Slika 1: Ogled vrta, (lasten arhiv)

Slika 2: Pogled skozi lupo, (lasten arhiv)

Otroke sem povabila v krog in jim predstavila prvo igro, primerno za prebujanje navdušenja.

2.2.1.1 Netopir in vešča

Otroci sklenejo krog. V sredini je netopir – otrok z zavezanimi očmi, ki lovi vešče – otroci v krogu. Ko zakliče »Netopir!«, morajo vešče zaklicati: »Vešča!« Tako netopir ugotavlja, kje se vešče nahajajo in jih skuša ujeti. Ujeta vešča postane netopir.

Slika 3: Netopir in vešča, (lasten arhiv)

2.2.1.2 Mikroskop

Druga igra je bila za usmerjanje pozornosti.

Po tleh napnemo vrstico. Otroci se uležajo na trebuh in opazujejo stezo centimeter za centimetrom. Nato opazujejo še s povečevalnim steklom travnate bilke, hrošče,...

Za tem ustno odgovorijo na vprašanja:

- Po kakšnem svetu zdaj potuješ?
- Kdo so tvoji najbližji sosedi?
- So prijazni?
- So pridni?
- Kaj bo storil pajek?
- Kako bi se počutil kot hrošč?

Slika 4: Opazovanje, (lasten arhiv)

2.2.1.3 Igranje vlog

Učenec postane padalo regratove lučke, ki poletava po zraku, postane drevo, katerega najvišje veje se upogibajo v vetru, medved v zimskem brlogu, kačji pastir, polž slinar. Zaigra življenjski cikel bukke.

Slika 5: Rast drevesa, (lasten arhiv)

2.2.1.4 Ptice neba

Igra je za prebujanje in povečanje ljubezni do Zemlje, navdajanja z občutkom skrbništva ter izražanje hvaležnosti naravi. Besedilo pesmi spremljajo preprosti, nežni gibi, ki usklajujejo telo, razum in srce:

Ptice neba
(Cornell, 2019)

Ptički v zraku so moji bratje,
Roke iztegnemo stran od telesa z dlanmi navzdol.
Umirjeno valovimo z rokami, kot da so ptičja krila.
Rožice so moje sestre,
Pred seboj združimo dlani, nato pa razširimo prste kot cvet,
Ki se odpira.
In drevesa prijatelji.
Dlani sklenemo nad glavo in se zazibamo kot drevesno deblo.
Vse, kar živi,
Razširimo roke v pozdrav vsem živim bitjem.
gore
V višini brade združimo konice prstov, da oblikujemo vrh gore.
in potoki
Levo dlan obdržimo pred brado, desno pa odmikamo v stran
In migotamo s prsti kot žuboreč potok.
So del življenja mojega.
V višini srca položimo eno dlan na drugo kot gnezdo
In vso naravo držimo v svojem varstvu.
Gledam, poslušam,
Dlani razširimo iz srca navzven in navzgor,
Da objamemo vso zemljo.
Sprašujem, občudujem.
Pogledamo navzgor in iztegnemo roke k nebu.
Podarjam veselo ljubezen okrog;

Prekrižamo dlani na prsih.
podarjam veselo ljubezen okrog.
Desno dlan držimo na prsih, z levo pa naredimo
Polkrog v stran.
Podarjam veselo ljubezen okrog.
Levo roko zadržimo ob strani z dlanjo navzgor
In naredimo polkrog še z desno roko, pri tem stojimo
Z razširjenimi rokami in dlanmi navzgor.

Slika 6: Ptice neba, (lasten arhiv)

3 ANALIZA UČNE URE

Z učenci smo ob vrnitvi v učilnico analizirali didaktične igre. Zanimalo me je, če poznajo namen iger in kaj jim je bilo najbolj všeč.

Prejela sem take odgovore:

Namen ure je bil,

- da se razgibamo,
- da čuvamo naravo,
- da ne bi uničevali rastlin in živali,
- da bi bili bolj prijazni do narave,
- da občutimo, kako je biti rastlina, žival,
- vi pokažete naravo, da jo bolj vzljubimo.

Najbolj mi je bila/o všeč:

- igra Vešče in netopir,
- igra Ptice neba,
- da smo bili dolgo zunaj,
- da smo se igrali.

4 ZAKLJUČEK

Model roka je usmerjen v učenca, ki zajema celostni pristop in povezuje razum, čustva in izkušnje (Kavčič 2018). Glede na razmišljanja učencev, menim, da je bila učencu zares omogočena osebna izkušnja in možnost spreminjati njegov odnos do okolja.

5 VIRI IN LITERATURA

Kavčič, mag. I. (2018). Učenje v »resničnem« svetu po modelu roke – dragoceno za učenca, učitelja in družbo.

Naravoslovna solnica: revija za učitelj, vzgojitelje in starše, 18—21. http://www.pef.uni-lj.si/naravoslovna_solnica/Izdaje/solnica_2016_20-2.pdf <https://www.rwlnetwork.org/rwl-model>, 22. 10. 2022

Cornell J. (2019), Doživljanje narave, Celjska Mohorjeva družba

SOCIALNE IGRE V GOZDU

Estera Zupan, OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško

POVZETEK

V prispevku bodo predstavljene socialne igre, ki sem jih izvedla z učenci 8. razreda prilagojenega programa na OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško. Namen iger je razvijanje odgovornosti do sebe in drugih, krepitev povezanosti in sodelovanja med seboj.

V razredu, kjer sem izvedla delavnice, se pogosto pojavljajo vedenjski izbruhi in neprimerno vedenje, v gozdu in pri praktičnih dejavnostih pa se je pogostost neprimernega vedenja mnogokrat zmanjšala. Učenci so lažje regulirali lastna čustva in vedenje.

Cilji izvajanja socialnih iger v gozdu so bili razvijanje čustvenih in socialnih veščin v naravi, preko izkustva, spodbujanje učencev k preživljanju časa v naravi in pozitivnem odnosu do nje. Menim, da gozd ponuja še dodatne možnosti za učenje empatije, spoštovanja narave in sočloveka, razbremenitve od neprijetnih čustev.

Ker sem večino socialnih iger »preoblekla« v gozdno tematiko, so učence še dodatno pritegnile. Mnogi izmed njih imajo v razredu velike težave s sodelovanjem, pogosto se zgodi, da jih je treba usmerjati, da dejavnost nadaljujejo in zaključijo. V gozdu je bilo sicer zaznati nekaj neprimernega vedenja, a smo dejavnosti vseeno izpeljali in se o njih pogovorili. Menim, da si z aktivnostmi za krepitev čustvenih in socialnih veščin, ki presegajo prostor učilnice, še dodatno prizadevamo za gradnjo povezane skupnosti in stremimo k spoštljivi komunikaciji in negujemo dobre medosebne odnose.

Ključne besede: gozdna pedagogika, čustva, socialne igre, sodelovanje, vedenje

1 UVOD

Pri delu, ki ga opravljam, se mi zdi pomembno, da poleg vseh aktivnosti, ki jih načrtujem, ne pozabim na socialne igre. Pri svetovalnem delu glede na klasifikacijo, ki se osredotoča na namen, izvajam (Mrak Merhar, Vidmar, Tolar in Žmaher, 2012):

- igre spoznavanja (za vzpostavljanje začetnega stika ter spoznavanje posameznikovih značilnosti in njegovih pogledov na svet),
- poživitvene igre (za situacije, ko se učencem znižujeta pozornost in energija),
- igre za gradnjo skupnosti (za spodbujanje sodelovanja in povezovanja med člani),
- simulacijske igre (za posnemanje realnih situacij in/ali spodbujanje vživljanja v soljudi z namenom aktivnega učenja, usposabljanja in pridobivanja veščin, iskanja rešitev za nek problem, spoznavanja sebe in družbe itd.),
- igre zaupanja (za grajenje zaupanja ter občutka varnosti in sprejetosti),
- evalvacijske igre (za preverjanje in vrednotenje dela, počutja, doseganja ciljev) (prav tam).

Menim, da so tovrstne aktivnosti še posebej primerne za ustvarjanje sodelovalnega ozračja in novih prijateljskih vezi v razredu, za razbremenjevanje stisk, ki jih doživljajo otroci in mladostniki, ter prav tako za lažje vključevanje otrok v nov razred. Tudi S. Ambrož (2011) izpostavlja, da lahko s socialnimi igrami razvijamo vedenjske spretnosti, ki pripomorejo k lažjemu vzpostavljanju medvrstniških odnosov. Prav tako lahko krepijo posameznikovo sposobnost za vključevanje v odnose in preprečujejo socialno izoliranost (prav tam). Če tovrstne dejavnosti prestavimo v gozd, dobijo še dodano vrednost.

Gozd učenčev vlogo, ki je v razredu mnogokrat pasivna, sedeča, spremeni v aktivno, ki večini otrok mnogo bolj odgovarja. V gozdu ne postanejo samo aktivni in soudeleženi raziskovalci narave, ampak tudi lastnih dejanj in občutkov. Gozd, kot neprestano spreminjajoč se prostor, učenca nenehno izziva in ga obenem uči odgovornosti do sebe ter drugih. Poleg tega spodbuja učenčev razvoj na mnogih področjih in sicer na področju (Györek, 2016):

- gibanja in motoričnih veščin,
- izboljšanja pozornosti, koncentracije in motivacije,
- domišljije, opazovalnih spretnosti, kreativne igre,
- samozaupanja, samozavesti,
- odnosov in socialnih veščin,
- zniževanja stresa oziroma soočanja s stresom.

Za prvo delavnico sem izbrala učence 8. razreda OŠ z nižjim izobrazbenim standardom. Gre za oddetek, kamor so vključeni učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju, s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU), z zmerno motnjo na področju govora in učenja, z avtističnimi motnjami ter dolgotrajno bolni otroci. Gre za skupino fantov z večjimi vedenjskimi težavami. Z nekaterimi se srečujem tudi individualno, spet druge pa večinoma srečujem v razredu, na razrednih urah, dnevih dejavnosti ali na šolskih hodnikih.

Z učenci smo se odpravili v bližnji park z ribnikom, ki se nadaljuje v gozd. Sledila je prva aktivnost, kjer je vsak poiskal svoje drevo, ga objel in z zaprtimi očmi poslušal zvoke narave. Po 1 minuti smo se zbrali v krogu in se pogovorili, kako smo se počutili, katere zvoke smo slišali, kateri zvok nam je bil najbolj prijeten, kateri zvok je bil najbližje, kateri najbolj moteč. Poleg spodbujanja čuječnosti so učenci razvijali tudi empatijo ob vživljanju v drevo.

V nadaljevanju dopoldneva sem izvedla nekaj socialnih iger, ki smo jih na koncu evalvirali.

2 SOCIALNE IGRE V GOZDU

Za uspešno funkcioniranje tako posameznika kot skupine se mi zdi pomembno, da v razredu ustvarimo prijetno klimo ter učence spodbujamo k sodelovanju in vključevanju vseh. Kot eno izmed možnih metod vidim socialne igre, za katere Krajncan (2011) meni, da so vse premalo uporabljene v pedagoških procesih. Korist socialnih iger vidita avtorici J. Virk-Rode in J. Belak-Ožbolt (1991) v tem, da učenci pridejo v medsebojni stik in se povežejo. Osamljeni učenci lažje vzpostavijo stik z drugimi, otroci, ki so pretirano vsiljivi, pa se (na)učijo podrediti pravilom skupine. Tako se med njimi

ustvarjajo solidarnost, medsebojna pomoč ter sprejemanje različnosti. Poleg tega se otroci sprostitjo, zmanjša se strah, ker lahko izražajo svoja čustva in stališča (prav tam). H. Smrtnik Vitulić (2009) k temu dodaja, da je razvoj medosebnega razumevanja preko iger še kako primeren tedaj, ko se soočamo z učenci z vedenjskimi težavami, z nadpovprečnimi ali s podpovprečnimi sposobnostmi in posledično z nesprejemanjem teh v razredu.

Že zgoraj sem omenila, da je treba socialne igre prilagajati starosti, potrebam in aktualnim dogodkom v določenem razredu. Kadar se igre izvajajo v osnovnih šolah z nižjim izobrazbenim standardom, jih je treba prilagoditi tudi glede na kognitivne zmožnosti in socialno zrelost učencev, za katere smo jih pripravili. Nekatere igre je boljše izvajati v manjših skupinah in aktivnostim nameniti več časa.

Prav tako je pomembno omeniti, da socialne igre dosežejo svoj cilj, če se o dogajanju po igri pogovorimo. Tedaj učenci ozavešajo, kako so doživljali igro, kako so sprejeli ostale člane skupine, kako so se počutili ipd. (Virk-Rode in Belak-Ožbolt, 1991). Na tem mestu ne morem mimo pomembnega sporočila avtorice H. Smrtnik Vitulić (2009), ki pravi, da socialne igre predvsem vzgajajo – učijo, razvijajo, spodbujajo, izboljšujejo in ustvarjajo socialne odnose. Preko iger postaja skupina vse bolj povezana, člani pa občutijo vedno več sprejetosti. Tako postane igra odlična metoda za razvijanje občutka varnosti in prijetne klime v razredu (prav tam).

Predstavitev socialnih iger:

Vaja prebujanja čutil

Cilji: sproščanje, osredotočanje na čute, zavedanje lastnega telesa

Trajanje: 10 minut

Potek: Učence spodbudim, da najdejo svoj kotic, od koder bomo opazovali naravo in po vrsti drug drugemu poročali o:

- 5 stvarih, ki jih vidimo,
- stvarih, ki jih lahko primemo,
- stvarih, ki jih slišimo,
- 2 stvarih, ki ju vonjamo,
- 1 stvari, ki jo lahko okusimo.

Po vaji se pogovorimo o tem, ali smo videli iste stvari ali se v čem razlikujemo in zakaj je tako.

Vir: lastna izkušnja

Skrivnostni drevesni listi

Cilji: spoznavanje, možnost doseganja uspešnosti in priznanja za vsakogar, povezovanje skupine, spoznavanje pozitivnih lastnosti drugih članov skupine, ozaveščanje lastnih pozitivnih lastnosti

Trajanje: 10 minut

Pripomočki: listi z dreves

Potek: Učencem povem, naj vsak nabere toliko drevesnih listov, kolikor želi, toda ne povem, čemu so namenjeni. Število listov omejim na 10. Ko imajo vsi učenci liste v rokah, jim povem, da morajo sedaj povedati toliko povedi o sebi, kolikor listov držijo v roki. Učence spodbudim, da govorijo o svojih pozitivnih lastnostih, uspehih ...

Prerejeno po Mlakar, 2006.

Slika 39: Učenci razmišljajo o svojih pozitivnih lastnostih, ki jih bodo predstavili, glede na število listov, ki jih imajo v roki.

Vse o meni in mojem odnosu do narave

Cilji: povezovanje skupine, iskanje skupnih točk, razmislek o skrbi za naravo

Trajanje: 10 minut

Pripomočki: list s trditvami

Potek: Postavimo se v krog. Učencem razložim, da bom prebiral trditve. Če zanje posamezna trditev velja, se morajo nanjo ustrezno odzvati, če pa trditev zanje ne velja, obstojijo na mestu. V nadaljevanju se je vsak od učencev spomnil svoje trditve in jo povedal skupaj z gibalno nalogo.

- Če skrbiš za naravo, zaploskaj z rokami.
- Če ločuješ odpadke, dvigni levo nogo.
- Če si že kdaj pospravil smeti za drugimi ljudmi, pomežikni z očmi.
- Če si že kdaj opazil nekaj, kar ne spada v gozd, in si to pospravil, si z rokami pokrij oči.

- Če rad nabiraš gozdne dobrine in jih poješ, si obližni ustnice.
- Če veliko časa preživiš v gozdu, udari z nogami ob tla.
- Če rad/-a poslušáš različne zvoke narave, se primi za ušesa.
- Če misliš, da ljudje preveč onesnažujemo naravo, poskoči.

Prirejeno po Kavčnik, 2007.

Slika 40: Učenec med trditvijo "Če si že kdaj opazil nekaj, kar ne spada v gozd, in si to pospravil, si z rokami pokrij oči."

Če bi bil žival, bi lahko ...

Cilji: prepoznavanje ter predstavljanje lastnih in tujih značajskih, telesnih lastnosti ter prepoznavanje podobnosti med lastnostmi ljudi in živali, razvijanje domišljije

Trajanje: 20 minut

Potek: Učenci se za 20 minut spremenijo v katerokoli žival. Izberejo lahko samo eno žival, ki jih bodisi dobro predstavlja bodisi jim veliko pomeni. Učence h kreativnosti spodbudim z lastnim primerom živali. Vsak naj sam pri sebi razmisli, katero žival bo izbral in zakaj. Svojo izbrano žival in razlog za njeno izbiro vsak predstavi s kratkim opisom. Igro nato nadgradimo z vprašanjem, kako bi preživeli dan kot izbrana žival (npr. kaj bi počeli, kar sicer kot ljudje ne zmoremo). Če je skupina otrok večja, lahko namesto opisov izbranih živali uporabijo 3 pridevnike. Na primer opis volka: neustrašen, pripaden tropu, dober tekač.

Prirejeno po Vochl in Flajšman, 2016.

Slika 41: Učenec predstavlja izbrano žival.

Nikoli še nisem

Cilji: spoznavanje, povezovanje skupine, krepitev dobrega počutja v skupini, iskanje podobnosti in razlik med ljudmi

Trajanje: 10 minut

Potek: Stojimo v krogu. Eden od učencev stoji na sredini. Ta oseba reče: »*Nikoli še nisem*« in doda konec stavka, povezan z naravo, z gozdom (na primer: »*Nikoli še nisem vrgel papirčka v naravi.*«). Vsi, ki so to že počeli/videli/slišali ..., morajo vstati in zamenjati svojo pozicijo v krogu. Spodbudim jih, da v stavkih uporabijo dogodke, povezane s seboj, ki vplivajo na podnebne spremembe.

Vir: lastna izkušnja

Gordijski voz

Cilji: reševanje problema, povezovanje skupine, spodbujanje sodelovanja, taktično razmišljanje, krepitev dobrega počutja v skupini, možnost doseganja uspešnosti in priznanja za vsakogar

Trajanje: 10 minut

Potek: Učencem povem, naj zamižijo in stegnejo roke v krog. Vsakdo prime z vsako roko neko drugo roko, da so roke v krogu prepletene. Ko se vsi držijo za roke, odprejo oči in se, ne da bi se kadarkoli spustili, odvozlajo.

Na začetku poudarim, da je pri tej igri pomembno sodelovanje in dogovarjanje med člani skupine. Prirejeno po Günther, 2007.

Slika 42 in 6: Med igro Gordijski voz

3 ZAKLJUČEK

Gozd je prostor, ki ima mnoge pozitivne učinke na otroke, kar vpliva tudi na razvoj socialnih in čustvenih veščin. Narava je odlična odskočna deska za soočanje z različnimi življenjskimi situacijami, učenje poteka preko izkušenj in vsakdo izmed nas ima priložnost za doživljanje uspehov, preko katerih lahko krepimo svojo samopodobo.

Prednost izvajanja socialnih iger v naravi vidim v tem, da učenci že s sprehodom do gozda in z gibanjem v naravi lahko zadovoljujejo svoje potrebe mnogo bolj kot v učilnici. Ob vsakem obisku narave lahko le-ta učencu ponudi nov izziv. Opazila sem, da je bilo dovolj prostora tudi za učenca, ki se je želel umakniti od sošolcev, ko je potreboval mir. Preko iger smo se naučili nove stvari o nas samih. Spoznali smo, da v gozdu vsakdo lahko najde nekaj zase. Pozitivno me je presenetilo sodelovanje vseh učencev v igri gordijski voz, ki smo jo uspešno izpeljali do konca. V razredu bi bilo tovrstno aktivnost dosti težje izvesti, narava pa je učence še dodatno spodbudila k sodelovanju, h komuniciranju in tudi k pomoči pri razreševanju »vozla«. Pri vseh aktivnostih so učenci uporabljali lastno domišljijo in kreativnost, ko so svoje lastnosti in izkušnje povezovali z naravo in z dogajanjem v njej. Presenetilo me je, da so bili še posebej navdušeni nad uvodno aktivnostjo, ko smo v tišini za minuto objeli vsak svoje drevo.

Menim, da sem socialnim igram, ki jih tudi sicer pogosto izvajam, dodala še nekaj več s tem, ko sem jih preselila izven učilnice ter jih preoblekla v tematiko gozda.

Kot pomanjkljivost bi omenila to, da je imela izbrana lokacija veliko »motečih dejavnikov« (kot na primer račke v ribniku, splav na ribniku, kjer so se želeli igrati), ki so vplivali na to, da je učencem pozornost med igrami uhajala drugam. Učenci iz tega razreda imajo namreč težave z usmerjanjem in ohranjanjem pozornosti in sledenjem navodilom, zato jih je bilo potrebno pogosto usmerjati k nadaljevanju aktivnosti z mislijo, da jih ob koncu čaka prosta igra.

Odločila sem se, da bom načrtovane dejavnosti izvedla tudi v drugih razredih, seveda prilagojeno starosti in značilnostim učencev.

4 VIRI IN LITERATURA

- Ambrož, S. (2011). Socialne igre v vrtcu. V M. Željeznov Seničar in E. Šelih (ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka: zbornik* (str. 180–185). Ljubljana: MiB.
- Günther, T. (2007). *1000 imenitnih iger*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Györek, N. (2016). Kdor ima rad gozd, ima rad življenje. V U. Vilhar in B. Rantaša (ur.), *Priročnik za učenje in igro v gozdu* (str. 15-20). Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.
- Kavčnik, B. (2007). *Igre za spoznavanje*. Ljubljana: Salve.
- Krajncan, M. (2011). *Igre v doživljajski pedagogiki*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Mrak Merhar, I., Vidmar, K., Tolar, A. in Žmaher, L. (2012). *Uporaba igre v andragoških procesih*. Ljubljana: Salve.
- Smrtnik Vitulić, H. (2009). Razvojnopsihološki pomen iger v srednjem in poznem otroštvu. *Socialna pedagogika*, 13(4), 383–398.
- Mlakar, M. (2006). *Socialne igre v šoli v naravi*. Pridobljeno s https://www.csod.si/uploads/file/SVN_CLANKI/Socialne_igre_v_soli_v_naravi_matej_mlakar.pdf
- Virk-Rode, J. in Belak-Ožbolt, J. (1991). *Razred kot socialna skupina in socialne igre*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vochl, S. in Flajšman, K. (2016). Gozdne živali. V U. Vilhar in B. Rantaša (ur.), *Priročnik za učenje in igro v gozdu* (str. 15-20). Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.

PRISPEVKI UDELEŽENCEV S PLAKATI

ZELENI VELIKAN – TE POZNAM?

Mika Čemažar Tratar, snovna šola Oskarja Kovačiča, Ljubljana

Naravno okolje in preoblikovano okolje

Primarnega naravnega okolja, v katerem posegi človeka še niso močno opazni, je pri nas izjemno malo oz. se nahaja na območjih, ki so težko dostopna (npr. visokogorje, pragozd). Ko govorimo o naravnem okolju, v katerem lahko izvajamo pouk, imamo največkrat v mislih gozd ali travnik. Oba habitata človek močno preoblikuje s pogozdovanjem, sečnjo, osuševanjem, košnjo. Pouk v naravi je v vsakem primeru torej vezan na okolje, v katerega človek bolj ali manj aktivno posega.

Narava v mestu

Osnovna šola Oskarja Kovačiča stoji na obrobju ožjega mestnega jedra Ljubljane. Ne glede na to, se tik za šolsko stavbo vzdiguje hrib Golovec, 5 minut hoje stran pa grič Ljubljanskega gradu. Oba ponujata odlične možnosti za izvajanje učnih aktivnosti v naravi.

Če pa smo z izvedbo časovno omejeni, nam tudi ožji šolski prostor, z nekaj iznajdljivosti, ponuja dobre možnosti za izvedbo pouka v naravi. Potrebno je le odpreti oči.

Pred mnogimi leti so ob snovanju šolskega igrišča, z namenom izobraževanja, nanj posadili predstavnike različnih drevesnih vrst. Danes so ta zrasla do svojih naravnih velikosti, vedenje o posameznih primerkih pa je z leti zbledelo. Ob pripeki se učenci radi skrijejo v senco njihovih krošenj, okrog njih se lovijo, igrajo se z njihovimi odpadlimi plodovi, ne poznajo pa njihovih imen in posebnosti. Zato smo se z učenci 4. razreda odločili, da jih (ponovno) spoznamo.

Aktivnost

Osnova za delo je učno - delovni plakat, z izrisano silhueto drevesa in s posameznimi rubrikami. Skupina učencev plakat izpolnjuje z iskanjem in zbiranjem naravnih materialov posamezne drevesne vrste in podatkov o njej. Aktivnost poteka v gozdu, v kolikor pa smo časovno omejeni, jo lahko izpeljemo tudi v okviru dveh šolskih ur v neposredni okolici šole. Pri iskanju informacij si učenci lahko pomagajo z literaturo ali s podatki s spleta. Ko so podatki zbrani, skupine predstavijo svoje drevo.

Sledi ustvarjalni del dejavnosti. Učenci izdelujejo igro »3 v vrsto«. Na okrogle rezine odreza drevesnih vej lepijo liste različnih drevesnih vrst in drugih prepoznavnih značilnosti rastlin (npr. cvetove). Igra ima učno – didaktično vrednost, saj preko nje učenci spoznavajo različne drevesne in grmovne vrste ter zeli (travniške cvetlice).

Z omenjeno aktivnostjo učencem pokažemo, da je narava dosegljiva že, ko stopimo iz šolske stavbe. Za stik z naravo ni potrebno mnogo fizičnega napora, dolgih prevozov in celodnevni aktivnosti.

Odprimo oči in zagledali jo bomo na lastnem pragu. Z nekaj iznajdljivosti in idejo pa učno uro v naravi brez težav izvedemo tudi v mestu.

MEDNARODNO SODELOVANJE PRI UČENJU V NARAVI

Nina Globovnik, Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevec

Otroci danes dojemajo okolico drugače kot odrasli. Njihovo doživljanje okolice je odvisno predvsem od njihove neposredne izkušnje. Zato je še posebej pomembno, da učencem v šoli omogočimo čim več izkustvenega in praktičnega učenja na konkretnih primerih, kjer preko lastnih čutnih zaznav pridejo do zaključkov in si oblikujejo kritični odnos do dotične tematike. Danes tako smernice sodobnega izobraževanja posvečajo učenju na prostem vse več pozornosti. Sodobne raziskave tudi kažejo, da je učenje na prostem izjemno učinkovita metoda učenja, ki se je tako v tujini kot tudi v Sloveniji šole vse pogostejše poležujejo. V prispevku predstavljamo, kako smo v okviru mednarodnega sodelovanja v projektu Erasmus+ raziskovali okolijsko obremenitev vodnih teles s pomočjo opazovanja bioindikatorjev v vodi in vodnih indikatorskih rastlin ob vodnih telesih. Metoda je primerna tako za stoječe kot za tekoče vode in za naravna in antropogena okolja, zato so bili rezultati našega raziskovanja izjemno zanimivi, saj so partnerji iz Španije, kjer so raziskovali umetna vodna okolja na obrobju Madrida dobili povsem drugačne rezultate o stanju vodnih teles kot naši učenci, ki so raziskovali v naravnem okolju v Črešnjevcu. Poudarek učnega raziskovanja je na učenju preko lastnih izkušenj. Med učnim procesom učenci vključujejo čutila, prepoznajajo različne naravne zakonitosti v lastnem okolju. Da jim je učenje še bolj zabavno, med učnim procesom uporabljajo tudi aplikacije na pametnih telefonih. Učenje je na tak način spodbuja njihov aktiven način in gibanje, znanje, ki ga učenci tekom učnega procesa pridobijo, pa je dolgotrajnejše.

Ključne besede: učenje na prostem, izkustveno izobraževanje, mednarodno sodelovanje

Ker je naša šola v preteklem letu pričela s sodelovanjem v mednarodnem projektu Erasmus+ s poudarkom na sodobnih oblikah učenja, med katere nedvomno sodi tudi učenje na prostem, smo se odločili, da se povežemo z evropskimi šolami, ki imajo na tem področju izkušnje in pričnemo s sodelovanjem. Povezali smo se s šolo iz Madrida in z njihovimi učenci mednarodno sodelovali pri proučevanju vodnih virov v okolici in ugotavljanju stanja vodnih teles. Pri tem je bil poudarek na pomenu ohranjanja vodnih virov in raziskovanju vode kot razvojnega potenciala okolja. Ker lahko stanje onesnaženosti vodnega telesa določimo s pomočjo bioindikatorjev, so naši učenci proučevali kakovost vode v bližnjih vodnih virih (jezero, potok, vodni izvir). Bioindikatorji so organizmi, ki jih zaradi svoje občutljivosti na onesnaženo okolje uporabljamo za oceno (»indikacijo«) stanja določenega ekosistema. Poleg organizmov v vodi so učenci proučevali tudi indikatorske rastline, ki s svojo pojavnostjo prav tako kažejo na kakovost vodnega telesa. Nekatere vodne rastline namreč rastejo ob izjemno onesnaženih voda, nekatere pa izključno v čistem okolju z neoporečnim vodnim virom. Tako so učenci ugotavljali stanje vodnih teles v bližnji okolici ter rezultate primerjali z vrstniki v Španiji. Ob primerjavi s španskimi kolegi so ugotovili, da je stanje vodnih virov v Črešnjevcu zadovoljivo in da imamo relativno čisto okolje, ki ga moramo ohraniti, saj nam le čisto in neokrnjeno okolje nudi kvalitetno bivanje.

Učenci so na terenu preučevali kakovost različnih vodnih teles s pomočjo bioindikatorjev v vodi in na obrežju. Pri preučevanju kakovosti vodnih virov so potrebovali popisni list s ključem za hitro

določanje stopnje onesnaženosti vode, beli pladenj, litrski lonec s široko odprtino, mrežico s čim manjšimi luknjicami, povečevalno steklo in gumi škornje. S »Kick Sampling« metode učenec z nogo podrgne po plitvini vodnega telesa in z mrežo ulovi nevretenčarje, ki se nahajajo na dnu oziroma pod kamni. Vzorec nato strese na beli pladenj ter doda nekaj vode, da omogoči preživetje ujetim organizmom. S pomočjo Ključa za hitro določanje stopnje onesnaženosti vode in povečevalnega stekla nato razvrstimo ujete nevretenčarje (nimfa enodnevnice, nimfa vrbnice, ličinka mladoletnice, potočna postranica, vodni osliček, ličinka trzače, Tubifleksi, ličinka kalnice,) in določimo stanje kakovosti vode po petstopenjski lestvici (1. neonesnažena, 2. malo onesnažena, 3. srednje onesnažena, 4. močno onesnažena in 5. popolnoma onesnažena voda). Stanje kakovosti okolja pa so lahko določili tudi glede na indikatorske rastline, ki so jih prepoznali ob posameznem vodnem telesu. Tako nekatere rastline, kot so šaš, trstičje in rogoz pokazatelji slabšega stanja vodnih teles, saj rastejo ob vodah, ki vsebujejo večje količine nitritov, nitratov in drugih onesnažil. Omenjene rastline imajo sposobnost, da onesnažila črpajo iz vode ter jih predelajo v hranila. Takim rastlinam pravimo ekoremediacijske rastline.

Opisana metoda določanja stanja kakovosti vodnih teles na podlagi opazovanih organizmov (bioindikatorjev ter indikatorskih rastlin) je izjemno preprosta, hitra in zanesljiva. Prednost omenjene metode je tudi v tem, da je prenosljiva tako rekoč v vsako okolje. V okviru mednarodnega sodelovanja smo ugotovili, da jo je tako rekoč mogoče uporabiti v vsakem trenutku na vsakem kraju in ob vsakem času. Učencem je bilo tovrstno učenje in raziskovanje izjemno zanimivo, predvsem tudi v zadnjem delu evalvacije, ko so predstavili svoje ugotovitve vrstnikom v Španiji in primerjali njihove rezultate. Učenci so preko praktičnih izkušenj prišli do pomembnih spoznanj in ugotovitev, ki so trajnejše in uporabnejše kot pri klasičnem frontalnem učenju. Spoznali so, da imamo v primerjavi s Španskimi kolegi še kljub vsemu bolj čisto okolje in predvsem kakovostnejše vodne vire, ki jih nujno moramo ohraniti, če si želimo zagotoviti kakovostno bivanje v našem okolju. Spoznali so, s kakšnimi posledicami se srečujejo vrstniki v Španiji, ki imajo vse vodne vire prekomerno onesnažene in prišli do neprecenljivih spoznanj, zakaj je tudi za njih pomembno, da ohranjamo čisto okolje in zdrave vodne vire.

Z UČENJEM NA PROSTEM DO BOLJŠE SKUPINSKE KLIME

Ivan Kramperšek, Strokovni center Mladinski dom Maribor

Učenje na prostem je lahko zabavno, zdravo, poceni, v skladu s trajnostnim razvojem in z velikimi uspehi pri osebnostnem in socialnem razvoju posameznika. Najširša opredelitev učenja na prostem je, da je to organizirana aktivnost, ki poteka zunaj šolskih stavb, izhaja pa iz teorije in prakse izkustvenega učenja in okoljske vzgoje (Skribe, Dimec, 2023). Kakovostne učne izkušnje v resničnih situacijah omogočajo izboljšanje dosežkov pri mnogih predmetih in razvijanje boljših osebnih in socialnih spretnosti (Learning Outside the Classroom Manifesto). Učenje na prostem ima veliko pozitivnih učinkov: omogoča realno, pozitivno izkušnjo; izboljša fizično in mentalno zdravje; poveča motivacijo, navdušenje, samozavest, manj je težav z motnjami pozornosti; izboljša vedenje učencev in dijakov v šoli (timsko delo, povezanost skupine); razvija ročne spretnosti, koordinacijo, ravnotežje; izboljša učne dosežke; omogoča socialni razvoj (sodelovanje, zaupanje); poveča skrb in odgovornost za okolje (vzgoja za trajnostni razvoj); omogoča medpredmetno povezovanje (Skribe Dimec, 2023). V vzgojno izobraževalnem sistemu se večinoma uporablja tri glavne tipe pouka na prostem (Festev, Humberstone, 2006, str. 33): Terensko delo in obiski (izleti), pustolovske (avanturistične) dejavnosti na prostem, projekti lokalnih skupnosti v okolici šole.

Naši otroci in mladostniki (v nadaljevanju o/m) se vedno učijo v zaprtih prostorih, kjer preživijo tudi večji del svojega prostega časa, in to predvsem ob digitalnih zaslonih. Zato je nadvse koristno in priporočljivo spodbujati poučevanje in učenje na prostem. Ker se zavedam pomembnosti učinkov tovrstnih aktivnosti, sem pri svojem delu z o/m začel izvajati aktivnosti učenja na prostem. V referatu predstavljam plezanje v adrenalinskem parku kot način pouka na prostem, preko katerega želim doseči cilje na področju sodelovalnega, socialnega in čustvenega učenja pri o/m s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (v nadaljevanju ČVM).

Dobro skupinsko vzdušje in sproščeni odnosi v skupini pomembno vplivajo na počutje o/m, le-to pa na njihovo motivacijo do učenja in dela. Z zanimivo gozdno aktivnostjo, plezanje v adrenalinskem parku, pri o/m razvijam in krepim njihovo psihično odpornost. Tako se na primer med plezanjem in doživljanjem ne le telesnih, temveč tudi čustvenih izzivov, pri o/m krepim sposobnost samoregulacije, saj jim omogoča sprostitev številne frustracije, ki so se nakopičile v njih zaradi neugodnih življenjskih razmer ali dogodkov doma in/ ali v šoli. Pri plezanju v adrenalinskem parku se o/m lažje sprostijo, duševno umirijo; še tak samotar se poveže z drugimi, saj je to skupinski izziv, katerega sam ne moreš premagati. Pri tej aktivnosti se o/m srečajo z raznolikimi izzivi in so izpostavljeni različnim okoliščinam, ki od njih zahtevajo, da premostijo namišljene meje svojih teles in umov.

PRAZNOVANJE ROJSTNIH DNI V GOZDU

Maja Marinčič, Zasebni vrtec Sonček

Gozd je neskončna zakladnica idej za različne dejavnosti in z otroki smo ga pogosto obiskali. Ko je bil čas za odhod nazaj v vrtec, so se vedno pritoževali, da je čas prehitro minil. Ob praznovanju rojstnih dni otrok smo imeli navado, da si slavljenec izbere dejavnosti po njegovi želji. In nekega dne je želja otroka bila-pojdimo v gozd. In ta želja je bila tudi povod, da smo v naslednjem šolskem letu pričeli s praznovanjem rojstnih dni v gozdu. Ko je otrok imel rojstni dan, smo se v vsakem vremenu in letnem času odpravili na naš gozdni kotic. Dejavnosti, ki so sicer potekale v igralnici, smo predstavili na prosto. Dan v gozdu se je začel z jutranjim krogom, s pozdravom prijateljev ter tudi gozda in gozdnih prebivalcev, nato pa smo pričeli s praznovanjem. Poleg rajanja in voščila slavljenecu smo naredili gozdno torto, izdelovali gozdne slike in še mnogo drugih stvari. V dejavnostih praznovanja so se prepletala vsa področja kurikulumov- gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika. Otrokom je bil ta način praznovanja zelo všeč. Opazili pa smo, da dejavnosti v gozdu otroke nekako umirijo in skupino med seboj zelo povežejo. Med prosto igro v gozdu so sodelovali med sabo in se igrali kot ena skupina, niso se delili na različne manjše skupinice kot običajno v igralnici. In ta povezanost se je kmalu prenesla tudi v igralnico.

UMAZANE HLAČE KOT POKAZATELJ INOVATIVNEGA UČNEGA PROCESA

Sonja Rudolf, Osnovna šola Zalog

Gozd kot prostor nudi številne pozitivne učinke na otroke. Izboljšuje se koncentracija, motorične sposobnosti, socialni odnosi in razvoj domišljije. Obiskovanje gozda v krajšem času izboljša tudi naše zdravje in krepi imunski sistem. Učenci, ki so pogosto v naravnem okolju so bolj vzdržljivi, samozavestni, kreativni in spretni. Učenje v naravi omogoča, da je učenec aktiven in lahko naravo zaznava z vsemi čutili. Otroci, ki veliko časa preživijo v naravnih okoljih, ta okolja tudi bolj cenijo in bolje skrbijo zanje. S tem pa lahko ekosisteme ohranjamo za prihodnje rodove. (Györek, 2016)

Gozd daje otroku vlogo, ki je v razredu pogosto pasivna, v gozdu pa postanejo učenci veliko bolj aktivni, soudeleženi raziskovalci gozda. Je idealen vzgojno-učni prostor, ki spodbuja razvoj otrok na več področjih. Mag. Natalija Györek, vodja projektov na Inštitutu za gozdno pedagogiko poudarja, da narava predstavlja najbolj primerno protiutež današnjemu hitremu tempu. Izpostavlja tudi, da je gozd izredno bogato in uravnoteženo čutno okolje, ki omogoča razvoj senzornega sistema in ustvarja dobro podlago za kognitivni razvoj. Finci so z raziskavami potrdili, da otrokov imunski sistem z igrami in učenjem v naravi, okrepimo že v enem mesecu. Tu so še pozitivni vplivi sončne svetlobe, naravnih elementov in svežega zraka. Ga. Györek pravi tudi, da je osnovno gonilo otrokovega razvoja raziskovalna igra in gibanje. Teme v šolskem sistemu so vsekakor zanimive, vendar zanimanje pri otrocih hitro upade, če ni zadovoljena njihova potreba po aktivnosti in raziskovanju. (Györek, 2012).

Z gozdno pedagogiko pravi ga. Györek, da vzgajamo bolj vzdržljive, čustveno stabilne, manj potrošniško usmerjene, bolj prijateljske, empatične, manj agresivne in samozavestne otroke. Otroke, ki bodo cenili naravo in imajo bolj razvito domišljijo. (Györek, 2012)

Dr. Urša Vilhar pravi, da je naš živčni sistem tudi v 21. stoletju prilagojen na dražljaje iz narave. V naravi se srčni utrip umiri, krvni tlak in vrednost stresnih hormonov se znižajo, prav tako raven sladkorja v krvi. (Redna igra v gozdu: boljši razvoj motoričnih veščin, otroci so manj bolni in hitreje okrevajo, 2021).

Dr. Štemberger opozarja na premalo gibanja današnjih otrok. Pretežkih je vsako leto več otrok. Dodaja še, da učenje v naravi spodbuja gibanje, saj uporablja različne načine gibanja za reševanje zastavljenih nalog. (Štemberger, 2012).

Na osnovni šoli Zalog smo v gozdni pedagogiki prepoznali mnogo prednosti ter se odločili, da z učenci redno obiskujemo gozd. Trenutno redno odhajajo v gozd učenci tretjega razreda in enega petega razreda. Ugotovili smo, da lahko vse predmete izvedemo na prostem. Znanje, ki ga učenci na tak način osvojijo je trajnejše. Učenci pa so pri delu veliko bolj motivirani in aktivni. Veliko časa smo namenili gozdnemu bontonu in temam iz ekologije ter skrbi za okolje.

Zastavljene cilje smo uspešno realizirali. Tudi v bodoče bomo nadaljevali z učenjem in poukom v gozdu, saj smo v tem zaznali zelo inovativen način poučevanja, ki ga učenci v sodobnem času nujno potrebujejo.

ČEBELICA - KAM PA KAM

Mojca Šarlija, OŠ Janeza Puharja Kranj - Center

Vsako leto nas ob dnevu slovenske hrane in tradicionalnem slovenskem zajtrku pričaka sladek med. Tako je bilo tudi letos. Ob uživanju sladkih, predvsem pa domačih in zdravih dobrot, smo se z učenci še več pogovarjali o pomenu tovrstne prehrane. Radovednost in vrsto vprašanj me je spodbudilo, da sem v goste povabila čebelarja.

Zjutraj nas je v jutranjem krogu razveselil nepričakovan obisk. Čebelar nas je poučil o življenju čebel, delu čebelarja tekom celega leta in pomenu ohranjanja čebel. Z veseljem smo okušali različne vrste medu in matični mleček.

Čebele imajo za človeka velik pomen, saj pripomorejo k ohranjanju naravnega ravnovesja, z opraševanjem pa daleč največ prispevajo k pridelavi hrane. Njihovo pomembno vlogo morajo otroci spoznavati že zelo zgodaj, ko že v vrtcu izvajajo različne dejavnosti na temo narave in čebel. Sama želim otroke spodbujati k dejavnemu opazovanju in vključevanju v okolje, katero nas obdaja.

Prvi del našega srečanja smo ga izvedli v razredu. V drugem delu pa se z učenci odpravimo na šolsko dvorišče, kjer nas pod drevesi v kotičkih čakajo naloge. Učenci se spremenijo v marljive čebele, ki letajo od rože do rože in z reševanjem nalog, ki se skrivajo v čebelarskih kotičkih, aktivno spoznavajo delo čebelarja, čebelje izdelke, razvoj čebele, zgradbo čebele in pregovore o čebelah.

Želela sem, da otroci preko različnih metod spoznajo čebele, njihov življenjski prostor ter nenadomestljiv pomen čebel za človeka in pridelavo hrane. Hkrati sem tudi želela, da učenci pridobijo pozitivne izkušnje s čebelami. Večini ljudi čebele vzbujajo strah, bojijo se njihovega pika. Učenci morajo ozavestiti, da vendar čebele nikdar ne pikajo iz zlobnosti. Svoje orožje uporabijo le takrat, kadar se čutijo ogrožene. V naravi se to primeri, ko čebelo stisnemo oz. pohodimo. Povsem drugače pa je to v neposredni bližini čebeljega doma. Tu čebele ne želijo imeti nobenega vsiljivca, ki pride tja največkrat s tatinskimi nameni. Sem spadajo predvsem različne divje čebele, ose, muhe, medved ... in seveda tudi človek.

Ob raziskovanju in opazovanju čebel in medovitih rastlin v naši neposredni bližini, smo se učili sobivanja z naravo ter hkrati razvijali čut za njo. S pomočjo slikovnega materiala in video posnetkov smo spoznavali slovenske čebele-kranjsko sivko, ki slovi po svoji krotkosti in delavnosti. Kranjsko sivko smo tudi narisali in pripravili razstavo likovnih izdelkov.

V naravi smo opazovali čebele, kako na medovitih rastlinah nabirajo cvetni prah. Tudi sami smo se pridružili dnevu medovitih rastlin in s sajenjem tako naredili nekaj dobrega za ohranitev čebel in okolja, v katerem živimo. Čebele bodo še naprej vestno opravljale svoje osnovno poslanstvo, to je opraševanje rastlin, in poskrbele za hrano, ki je za obstoj človeka nujno potrebna. Naše sončnice pa bodo krasile tudi okolico šolskega vrta.

Naše spoznavanje smo posvetili tudi panjskim končnicam, ki so pomemben del naše kulturne dediščine. Vsak učenec je z lastnim motivom poslikal svojo panjsko končnico. Skupaj smo izdelali pravi dom čebelam – čebelnjak.

Kot aktivno nalogo pa so učenci raziskovali, kje vse lahko uporabimo med in v katerih izdelkih in čebeljih pridelkih je med prisoten. Zbirali smo recepte slaščic, namazov, jedi in napitkov kjer lahko uporabimo čebelje pridelke.

GOZD KOT SPODBUDA ZDRAVEGA NAČINA ŽIVLJENJA

Eva Tomšič, Osnovna šola Šmartno pri Litiji

Z učenci planinskega krožka, smo se pogovarjali o zdravem načinu življenja in pomenu trajnostnega razvoja.

Učenci so morali določiti v katero skupino spadajo, glede na način življenja, ki ga živijo:

- a) ZDRAVO ŽIVLJENJE
- b) OBČASNO ZDRAVO ŽIVLJENJE
- c) NEZDRAVO ŽIVLJENJE

Nihče izmed otrok se ni opredelil za tretjo skupino, nezdravo življenje.

Učencem sem nato predstavila planinsko pot, ki nas je čakala in jim dala navodila, kako naj bodo pripravljeni za pohod (oblačila, obutev). Na obvestilu ni bilo navodila glede malice, zato sem otrokom povedala, da je izbira hrane za malico prepuščena njihovi lastni izbiri.

V soboto, 8.10. 2022 smo se v meglenem jutru odpravili na pohod. Po 20 minutni hoji smo imeli prvi postanek, kjer so učenci lahko naredili prvi požirek in "dali nekaj malega v usta". Pogovorili smo se, kaj imajo za piti in katere prigrizke imajo.

Našemu prvemu postanku je precej hitro sledil drugi postanek (30 min), saj so bili otroci zelo žejni. Ko so se otroci ponovno odžejali, smo pot nadaljevali. Vidno utrujeni, smo po 40 min prišli na domačijo Blaj.

Sledi je daljši odmor z malico in pogovor »o malici«, ki so jo imeli s sabo. Pogovor sem usmerila tudi v embalažo. Kdo se je držal načel trajnostne potrošnje: - ponovno uporabi, - uporabi embalažo, ki ne obremenjuje okolja, - s sabo nesi toliko kot boš porabil. Ker so imeli otroci s seboj kar veliko sladkarij, smo se imeli priložnost pogovoriti, kako bi bili lahko zapakirani posamezni bonboni in piškoti, da nebi bilo potrebne toliko odvečne embalaže.

Po malici so otroci pojedli kar nekaj sladkih prigrizkov in si povrnili nekaj energije. Na preprost način sem otrokom pokazala, kako so med pohodom zgubljali energijo, koliko in za koliko časa so jo med postanki pridobili nazaj in kaj se bo z njihovo E zgodilo po končanem pohodu. Pohvalila sem učence, ki so imeli namesto sladkarij s sabo suho sadje in oreščke in pohvalo utemeljila s tem, da sem jim povedala, da je tudi v suhem sadju kar nekaj sladkorja, ki pa se porablja dlje časa in je manj škodljiv.

Po uro in pol dolgem postanku smo se odpravili proti domu. Otroci so dobili tudi nekaj vreč in zaščitne rokavice, saj smo se dogovorili, da bomo na poti domov pobrali vse smeti, ki v gozd ne sodijo.

Učenci so bili po 20 minutah zopet zelo žejni, zato smo naredili postanek, po tem postanku pa je večini otrok E zelo padla in so pot s težavo nadaljevali.

Ko smo prišli na cilj, smo v krog poklicali starše in jim na hitro predstavili skupne ugotovitve s pohoda:

- Pomen zajtrka
- Neustrezni prigrizki in raven energije
- Tekočina-voda, ne sladkane pijače
- Zadostna količina spanca